

5-8. ÉVFOLYAM

KULCSKOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE A FELSŐ TAGOZATBAN

Annak érdekében, hogy jobban támogassa a mindennapi élethelyzetekben szükséges képességek, készségek elsajátítását, a NAT kibővült - a 202 / 2007. VII. 31. Kormányrendelet mellékletének III. részében foglaltak szerint - a kulcskompetenciák fejlesztésével.

A kompetencia alapú oktatás általános fejlesztési alapelvei:

- Ismeretbe ágyazott képesség- és személyiségfejlesztés
- Gyakorlatközpontú, alkalmazható tudás
- Tevékenységközpontú tanítási-tanulási folyamat
- Tanulóközpontú differenciált fejlesztés
- A tanulási folyamatot elősegítő értékelés
- Önálló tanulói munka nagyobb aránya, kooperatív formák (páros -, ill. csoportmunka) előtérbe helyezése

Kulcskompetencia:

~ az ismeretek, képességek és attitűdök olyan *transzferábilis*, többfunkciós egysége, amellyel mindenkinek rendelkeznie kell ahhoz, hogy kiteljesíthesse és fejleszthesse személyiségét, be tudjon illeszkedni a társadalomba, és foglalkoztatható legyen. A kulcskompetenciákat a kötelező oktatás - képzés időszaka alatt kell elsajátítani.

Különösen felértékelődik az egyén tanulási kompetenciája, mert ez képezi alapját a későbbiekben az egész életen keresztül tartó tanulásnak.

A műveltségi területek fejlesztési feladatai és a kulcskompetenciák célkitűzései szorosan összefüggnek egymással. Mindegyik kompetenciának részét képezi a kritikus gondolkodás-, a kreativitás-, a kezdeményezőképeség-, a problémamegoldás-, a kockázatértékelés-, a döntéshozatal-, az érzelmek kezelésének fejlesztése.

KULCSKOMPETENCIÁK

1. Anyanyelvi kommunikáció
2. Idegen nyelvi kommunikáció
3. Matematikai-, természettudományi- és technológiai kompetenciák
4. Digitális kompetencia
5. A hatékony és önálló tanulás
6. Szociális- és állampolgári kompetencia
7. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
8. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség

5-8. ÉVFOLYAM

1. ANYANYELVI KOMMUNIKÁCIÓ

Az anyanyelvi kommunikáció magában foglalja a fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények kifejezését és értelmezését szóban és írásban egyaránt (hallott és olvasott szöveg értését, szövegalkotást), valamint a helyes és kreatív nyelvhasználatot a társadalmi és kulturális tevékenységek során, az oktatásban és képzésben, a munkában, a családi életben és a szabadidős tevékenységekben.

Feltétele a megfelelő szókincs, valamint a nyelvtan és az egyes nyelvi funkciók ismerete.
Fejlesztése valamennyi tantárgynak feladata.

2. IDEGEN NYELVI KOMMUNIKÁCIÓ

~fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények megértése, kifejezése és értelmezése szóban és írásban (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás), a társadalmi és kulturális tevékenységek megfelelő keretein belül – oktatás és képzés, munka, családi élet és szabadidős tevékenységek alkalmával–, az egyén szükségleteinek megfelelően, az anyanyelvtől különböző nyelve (ke) n.

A pozitív attitűd magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti érdeklődést és kíváncsiságot.

3. A/ MATEMATIKAI KOMPETENCIA

A matematikai kompetencia a matematikai gondolkodás fejlesztésének és alkalmazásának képessége, felkészítve ezzel az egyént a mindennapok problémáinak megoldására is. A kompetenciában és annak alakulásában a folyamatok és a tevékenységek éppúgy fontosak, mint az ismeretek. A matematikai kompetencia – eltérő mértékben – felöleli a matematikai gondolkodásmódhoz kapcsolódó képességek alakulását, használatát, a matematikai modellek alkalmazását (képletek, modellek, struktúrák, grafikonok/táblázatok), valamint a törekvést ezek alkalmazására.

Szükséges ismeretek, képességek, attitűdök:

A matematika terén szükséges ismeretek magukban foglalják a számok, mértékek és struktúrák, az alapműveletek és alapvető matematikai reprezentációk fejlődő ismeretét, a matematikai fogalmak, összefüggések és koncepciók és azon kérdések megértését, amelyekre a matematika választ adhat.

A matematikai kompetencia birtokában az egyén rendelkezik azzal a képességgel, hogy alkalmazni tudja az alapvető matematikai elveket és folyamatokat az ismeretszerzésben és a problémák megoldásában, a mindennapokban, otthon és a munkahelyen. Követni és értékelni tudja az érvek láncolatát, matematikai úton képes indokolni az eredményeket, megérti a matematikai bizonyítást, a matematika nyelvén kommunikál, valamint alkalmazza a megfelelő segédeszközöket.

A matematika terén a pozitív attitűd az igazság tiszteletén és azon a törekvésen alapszik, hogy a dolgok logikus okát és érvényességét keressük.

A matematikai kompetencia fejlesztése a matematikán kívül fizika, kémia, informatika tantárgyban lehetséges.

5-8. ÉVFOLYAM

B/ TERMÉSZETTUDOMÁNYOS- ÉS TECHNOLÓGIAI KOMPETENCIA

A természettudományos kompetencia készséget és képességet jelent arra, hogy ismeretek és módszerek sokaságának felhasználásával magyarázatokat adjunk, és előrejelzéseket tegyünk a természetben lejátszódó folyamatokkal kapcsolatban, s ezek figyelembe vételével irányítsuk cselekedeteinket. Ennek a tudásnak az emberi vágyak és szükségletek kielégítése érdekében való alkalmazását nevezzük műszaki kompetenciának. E kompetencia magában foglalja az emberi tevékenység okozta változások megértését és az ezzel kapcsolatos, - a fenntartható fejlődés formálásáért viselt - egyéni és közösségi felelősséget.

A fejlesztésében valamennyi természettudományos tantárgynak részt kell vállalnia.

Szükséges ismeretek, képességek, attitűdök

A természettudományok esetében elengedhetetlen a természeti világ alapelveinek, az alapvető tudományos fogalmaknak, módszereknek, a technológiai folyamatoknak, valamint a mindezek emberi alkalmazása során kifejtett tevékenységek természetére gyakorolt hatásának az *ismerete*. Ezeknek az ismereteknek a birtokában az egyén megérti a tudományos elméletek szerepét a társadalmi folyamatok formálódásában, az alkalmazások és a technológiák előnyeit, korlátait és kockázatait a társadalom egészében (a döntéshozatallal, értékekkel, erkölcsi kérdésekkel, kultúrával stb. kapcsolatosan).

A természettudományos kompetencia birtokában az egyén képes mozgósítani természettudományos és műszaki műveltségét, a munkájában és a hétköznapi életben felmerülő problémák megoldása során. Gyakorlatias módon tudja a tudását alkalmazni új technológiák, berendezések megismerésében és működtetésében, a tudományos eredmények alkalmazása során, problémamegoldásaiban, egyéni és közösségi célok elérésében, valamint a természettudományos és műszaki műveltséget igénylő döntések meghozatalában. Kritikus az áltudományos, az egyoldalúan tudomány- és technikaellenes megnyilvánulásokkal szemben. Képes és akar cselekedni a fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása érdekében lokálisan, és globális vonatkozásokban egyaránt.

A természettudományos kompetencia kritikus és kíváncsi attitűdöt, az etikai kérdések iránti érdeklődést, valamint a biztonság és a fenntarthatóság tiszteletét egyaránt magában foglalja – különösen a tudományos és technológiai fejlődés saját magunkra, családjunkra, közösségünkre és az egész Földre gyakorolt hatásával kapcsolatban.

4. DIGITÁLIS KOMPETENCIA

A digitális kompetencia az **információs** társadalom **technológiáinak magabiztos és kritikus használatára** való képesség a munkában, a szabadidőben és a kommunikációban. Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) alkalmazásához kapcsolódó készségek a legalapvetőbb szinten a **multimédia technológiájú információk keresését, értékelését, tárolását, létrehozását, bemutatását és átadását, valamint az internetes kommunikációt és a hálózatokban való részvétel képességét** ölelik fel.

A szükséges képességek felölelik az információ megkeresését, összegyűjtését és feldolgozását, a kritikus alkalmazást, a valós és a virtuális kapcsolatok megkülönböztetését.

A digitális információhordozók használata kritikus és megfontolt attitűdöket igényel az elérhető információ és az interaktív média felelősségteljes használata érdekében. A kompetencia fejlődését segítheti továbbá a kulturális, társadalmi és/vagy szakmai célokat szolgáló közösségekben és hálózatokban való részvétel. Ezt a kompetenciát valamennyi tantárgyban, (de kiemelten az informatikában illetve a mozgókép - és médiaismeret modulban)- fejleszthetjük.

5-8. ÉVFOLYAM

5. A HATÉKONY, ÖNÁLLÓ TANULÁS

A hatékony, önálló tanulás azt jelenti, hogy az egyén képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást is. Felismeri szükségleteit és lehetőségeit, ismeri a tanulás folyamatát. Ez egyrészt új ismeretek szerzését, feldolgozását és beépülését, másrészt útmutatások keresését és alkalmazását jelenti. A hatékony és önálló tanulás arra készíteti a tanulót, hogy előzetes tanulási és élettapasztalataira építve tudását és képességeit helyzetek sokaságában használja, otthon, a munkában, a tanulási és képzési folyamataiban egyaránt. A motiváció és a magabiztosság e kompetencia elengedhetetlen eleme.

A hatékony és önálló tanulás olyan alapvető képességek meglétét igényli, mint az írás, olvasás, számolás, valamint az IST- eszközök használata. Ezekre épül az új ismeretek, elsajátítása, feldolgozása és beépítése. A hatékony és önálló tanulás további feltétele a saját tanulási stratégia kialakítása, a motiváció folyamatos fenntartása, a figyelem összpontosítása, valamint a tanulás szándékának és céljának kritikus mérlegelése. Az egyénnek képesnek kell lennie a közös munkára és tudásának másokkal való megosztására saját munkája értékelésére és szükség esetén tanács, információ és támogatás kérésére.

Minden szaktanárnak és osztályfőnöknek feladata a hatékony önálló tanulás fejlesztése.

6. SZOCIÁLIS ÉS ÁLLAMPOLGÁRI KOMPETENCIA

A személyközi kompetenciákhoz tartoznak mindazok a viselkedésformák, amelyeket az egyénnek el kell sajátítania ahhoz, hogy képes legyen hatékony és konstruktív módon részt venni a társadalmi életben, és szükség esetén meg tudja oldani a **konfliktusokat**. A személyközi kompetenciák nélkülözhetetlenek a hatékony személyes és csoportos érintkezésben, mind a köz-, mind a magánélet területén.

Szükséges ismeretek, képességek, attitűdök

A személyes és szociális jólét megköveteli, hogy az egyén rendelkezzen saját fizikai és mentális egészségére vonatkozó ismeretekkel, megértse az egészséges életvitelnek ebben játszott meghatározó szerepét. A sikeres kapcsolatok és társadalmi részvétel érdekében elengedhetetlen a normatudat, a viselkedési és az általánosan elfogadott magatartási szabályok megértése.

Fontos az egyénnel, a csoporttal, a munkaszervezettel, a nemek közti egyenlőséggel, a megkülönböztetés-mentességgel, a társadalommal és a kultúrával kapcsolatos alapvető koncepciók ismerete. Kívánatos a tájékozódás az európai társadalmak multikulturális és társadalmi-gazdasági dimenzióiban, továbbá a nemzeti kulturális identitás és az európai identitás kapcsolatának megértése. E kompetencia alapja az a képesség, hogy különféle területeken hatékonyan tudjunk kommunikálni, figyelembe vesszük és megértjük a különböző nézőpontokat, tárgyalópartnereinkben bizalmat keltünk, és empatikusak vagyunk. Ide tartozik még a stressz és a frusztráció kezelése, a változások iránti fogékonyság. Az attitűdök vonatkozásában az együttműködés, a magabiztosság és az integritás a legfontosabb. Ide tartozik még a társadalmi-gazdasági fejlődés, az interkulturális kommunikáció iránti érdeklődés, a sokféleség elismerése. Fontos része ennek az attitűdnek a személyes előítéletek leküzdésére és a kompromisszumra való törekvés.

5-8. ÉVFOLYAM

Az állampolgári kompetencia a demokrácia, az állampolgárság fogalmának és az állampolgári jogoknak az ismeretén alapul, ahogyan ezek az Európai Unió Alapjogi Chartájában és a nemzetközi nyilatkozatokban szerepelnek, és ahogyan ezeket helyi, regionális, nemzeti, európai és nemzetközi szinten alkalmazzák. A kompetencia magában foglalja az aktuális események, valamint a nemzeti, az európai és a világtörténelem fő eseményeinek és tendenciáinak, továbbá a társadalmi és politikai mozgalmak céljainak, értékeinek és politikáinak az ismeretét. Ide tartozik az európai integráció és az EU struktúráinak, főbb célkitűzéseinek és értékeinek az ismerete, valamint az európai sokféleség és a kulturális identitás tudatosítása is. Az állampolgári kompetencia olyan képességeket igényel, mint a közügyekben való hatékony együttműködés, a helyi és a tágabb közösséget érintő problémák megoldása iránti szolidaritás és érdeklődés. Magában foglalja a közösségi tevékenységek és a különböző szinteken – a helyi szinttől a nemzeti és európai szintig – hozott döntések kritikus és kreatív elemzését, a döntéshozatalban való részvételt, elsősorban szavazás útján. A pozitív attitűdök az emberi jogok teljes körű tiszteletén alapulnak, ideértve az egyenlőség és a demokrácia tiszteletét, a vallási és etnikai csoportok kulturális sokszínűségének megértését. Magában foglalja a településhez, az országhoz, az EU - hoz és általában az Európához való tartozást, a részvétel iránti nyitottságot a demokratikus döntéshozatal valamennyi szintjén, valamint a felelősségérzetnek és a közösségi összetartást megalapozó közös értékek elfogadásának és tiszteletben tartásának a kinyilvánítását (pl. a demokratikus elvek tiszteletben tartása). Az alkotó részvétel az állampolgári tevékenységeket, a társadalmi sokféleség és kohézió, valamint a fenntartható fejlődés támogatását és mások értékeinek, magánéletének a tiszteletét is jelenti

Kiemelten fejlesztendő az osztályfőnöki nevelőmunkában, irodalom- és történelem tantárgyakban.

7. KEZDEMÉNYEZŐKÉPESSÉG ÉS VÁLLALKOZÓI KOMPETENCIA

A kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia segíti az egyént a mindennapi életben - a munkahelyén is - abban, hogy megismerje tágabb környezetét, és képes legyen a kínáló lehetőségek megragadására. A tudást, a kreativitást, az újításra való beállítódást és a kockázatvállalást jelenti, valamint azt, hogy célkitűzései érdekében az egyén terveket készít és hajt végre. Alapját képezi azoknak a speciális ismereteknek és képességeknek, amelyekre a gazdasági tevékenységek során van szükség.

Olyan készségek, képességek tartoznak ide, mint tervezés, szervezés, irányítás, vezetés, delegálás, az elemzés, a kommunikálás, a tapasztalatok értékelése, kockázatfelmérés és vállalás, egyéni és csapatmunkában történő munkavégzés. Feltételezi a célok elérését segítő motivációt és elhatározottságot, legyenek azok személyes, másokkal közös és/vagy munkával kapcsolatos célok vagy törekvések.

Fő fejlesztési területei: osztályfőnöki nevelőmunka, diák-önkormányzati munka, szakköri munka.

8. ESZTÉTIKAI-MŰVÉSZETI TUDATOSSÁG ÉS KIFEJEZŐKÉPESSÉG

Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség magában foglalja az esztétikai megismerés, illetve elképzelések, élmények és érzések kreatív kifejezése fontosságának elismerését mind a tradicionális művészetek nyelvein, illetve a média segítségével, ideértve különösen az irodalmat, a zenét, a táncot, a drámát, a bábjátékot, a vizuális művészeteket, a tárgyak, épületek, terek kultúráját, a modern művészeti kifejezőeszközöket, a fotót s a mozgóképet.

5-8. ÉVFOLYAM

Szükséges ismeretek, képességek, attitűdök

Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség feltételezi a helyi, a nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális örökségnek, valamint az egyénnek, közösségeinek a világban elfoglalt helyének a tudatosítását, a főbb művészeti alkotások értő és beleérző ismeretét, a népszerű kortárs kultúra és kifejezőmódok vonatkozásában is. Idetartozik Európa (az európai országok, nemzetek és kisebbségek) kulturális és nyelvi sokféleségének a megőrzésére irányuló igénynek, a közízlés fejlődésének, valamint az esztétikum mindennapokban betöltött szerepének a megértése.

Olyan képességek tartoznak ide, mint művészi önkifejezés, műalkotások és előadások elemzése, saját nézőpont összevetése mások véleményével, a kulturális tevékenységben rejlő gazdasági lehetőségek felismerése és kiaknázása

A pozitív attitűdök alapját a művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság és az esztétikai érzék fejlesztésére való hajlandóság képezi. A nyitottság, az érdeklődés, a fogékonyság fejleszti a kreativitást és az arra való készséget, hogy a művészi önkifejezés és a kulturális életben való részvétel révén gazdagítsuk önismeretünket, emberi viszonyainkat, eligazodjunk a világban.

Elsősorban a készségtárgyak, ill. az irodalom, mozgókép- és médiaismeret tantárgy keretein belül fejleszthető ez a kompetencia.

KIEMELT FEJLESZTÉSI FELADATOK A KOMPETENCIA ALAPÚ OKTATÁSBAN:

- énkép és önismeret,
- hon- és népismeret,
- európai azonosságtudat –egyetemes kultúra,
- aktív állampolgárságra-, demokráciára nevelés,
- gazdasági nevelés,
- környezetet tudatosságra nevelés,
- a tanulás tanítása,
- testi – és lelki egészség,
- felkészülés a felnőtt szerepeire.

5-8. ÉVFOLYAM

5-8. ÉVFOLYAM

Célok és feladatok

Az alapfokú nevelés-oktatás alapozó és fejlesztő szakasza szervesen folytatja a bevezető és kezdő szakasz nevelő-oktató munkáját, a készségek és képességek fejlesztését.

Az 5-6. évfolyamon - az 1-4. évfolyamhoz hasonlóan - továbbra is az alapkészségek fejlesztése kap fő hangsúlyt. Ez a szakasz - igazodva a gyermeki gondolkodás fejlődéséhez, az életkori sajátosságokhoz - figyelembe veszi, hogy a 10-12 éves tanulók gondolkodása erősen kötődik az érzékelés útján szerzett tapasztalatokhoz. Az 5-6. évfolyamokon ezért az integratív-képi gondolkodásra alapozó fejlesztés folyik, a serdülőkor kezdetétől (a fejlesztő szakaszban) viszont előtérbe kerül az elvont fogalmi és elemző gondolkodás.

Az iskola az 1-4. évfolyamokhoz hasonlóan az 5-8. évfolyamokon is különböző érdeklődésű, eltérő értelmi, érzelmi, testi fejlettségű, képességű, motivációjú, szocializáltságú, kultúrájú gyerekeket együtt neveli. Érdeklődésüknek, képességüknek és tehetségüknek megfelelően felkészíti őket a középiskolai, illetve szakiskolai továbbtanulásra, és előkészíti őket a társadalomba való beilleszkedésre. Ennek érdekében kiemeli a kommunikációs, a narratív, a döntési, a szabálykövető, a lényegkiemelő, az életvezetési, az együttműködési, a problémamegoldó, a kritikai, valamint a komplex információk kezelésével kapcsolatos képességeket, kulcskompetenciákat.

Fejleszti a tanulóknál azokat a képességeket, készségeket, amelyek a környezettel való harmonikus, konstruktív kapcsolathoz szükségesek. A tanulási tevékenységek közben és a tanulói közösségekben való élet során fejleszti a tanulók önismeretét, együttműködési készségét, akaratát, segítőkészségét, szolidaritásérzését, empátiáját. Ráveztet a megbízhatóság, becsületesség, szavahihetőség értékére.

Az alapozó és fejlesztő szakasz szocializációs folyamatában az iskola tudatosítja a közösség demokratikus működésének értékét és néhány általánosan jellemző szabályát. Tisztázza az egyéni és közérdek, a többség és kisebbség fogalmát, és ezek fontosságát a közösséghez, illetve egymáshoz való viszonyulásban. Megalapozza a felkészülést a jogok és kötelességek törvényes gyakorlására. A demokratikus normarendszert kiterjeszti a természeti és az épített környezet iránti felelősségre, a mindennapi magatartásra is.

Az iskolának ezekben a szakaszokban is kiemelkedő feladata a nemzeti, a nemzetiségi és az etnikai hagyományok tudatosítása és az ápolásukra való nevelés. Nevelési-oktatási tevékenységével az iskola fejleszti a tanulóknál a nemzeti azonosságtudatot, képviseli az egymás mellett élő különböző kultúrák iránti igényt. Erősíti az Európához tartozás tudatát, és egyetemes értelemben is készletet más népek hagyományainak, kultúrájának, szokásainak, életmódjának megismerésére, megbecsülésére. Ugyanakkor figyelmet fordít az emberiség közös problémáinak bemutatására.

Az 5-8. évfolyam, szervesen folytatva az 1-4. évfolyam munkáját olyan iskolai pedagógiai munkát feltételez, amelyben a tanulók tudásának, képességeinek, egész személyiségének fejlődése, fejlesztése áll a középpontban, figyelembe véve, hogy az oktatás és nevelés színtere nemcsak az iskola, hanem a társadalmi élet és tevékenység számos egyéb fóruma is.

Kiemelt fejlesztési feladatok

A kiemelt fejlesztési feladatok az iskolai oktatás valamennyi elemét áthatják, elősegítik a tantárgyközi kapcsolatok erősítését, a tanítás-tanulás szemléleti egységét, a tanulók személyiségének fejlődését.

Énkép, önismeret

A személyiség fejlődését azzal segíthetjük elő, ha önmaguk megismerésére motiváló **tanulási környezetet** szervezünk a tanulók számára. Énképük és önismeretük gazdagodásához ezért olyan tanulási környezetet célszerű biztosítanunk, amely **fokozza** az őket körülvevő személyek és dolgok egyre tágabb körei iránti érzékenységet, illetve kialakítja bennük az alapvető **erkölcsi, etikai normák**

5-8. ÉVFOLYAM

iránti fogékonyságot. A Nemzeti alaptantervben megnevezett **nevelési értékek** abban az esetben épülnek be a fejlődő személyiségbe, ha a tanulási tartalmak elsajátítása során a tanulók maguk is **aktív részeseivé** válnak ezen értékek megnevezésének és azonosításának. Ahhoz, hogy tanulóink képesek legyenek énképükbe integrálni az újabb és újabb ismereteket, folyamatosan gondoskodnunk kell arról is, hogy egyre **kompetensebbnek** érezzék magukat saját nevelésük, sorsuk és életpályájuk alakításában. Ennek érdekében a Nemzeti alaptanterv műveltségi területein a nevelés és oktatás pedagógiai szervezését a **tanuló ember szempontjából** közelítsük meg, és törekedjünk a tanulók ön- és világszemléletének folyamatos formálására.

Hon- és népismeret

Elengedhetetlen, hogy a tanulók megismerjék népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, **nemzeti kultúránk** nagy múltú értékeit. Mélyedjenek el a kiemelkedő magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók tevékenységének, munkásságának tanulmányozásában. Ismerjék meg a haza földrajzát, irodalmát, történelmét, mindennapi életét. Sajtítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez, az ezekkel való azonosuláshoz vezetnek. Ismerjék meg a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit.

Segítsük elő a harmonikus kapcsolat kialakítását a természeti és társadalmi környezettel. Alapozzuk meg tanulóinkban a nemzettudatot, mélyítsük el a nemzeti önismeretet, a hazaszeretetet és ettől elválaszthatatlan módon a hazánkban és szomszédságunkban élő más népek, népcsoportok értékeinek és eredményeinek megbecsülését. Ösztönözzük a fiatalokat a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási emlékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására. Készítsük őket az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre.

Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra

Európa a magyarság tágabb hazája. A tanulók szerezzenek ismereteket az Európai Unió kialakulásának történetéről, alkotmányáról, intézményrendszeréről, az uniós politika szempontrendszeréről. Diákként és felnőttként tudjanak élni a megnövekedett lehetőségekkel. **Magyarságtudatukat megőrizve váljanak európai polgárokká.**

Tanulóink már az Európai Unió polgáraiként fogják felnőtt életüket leélni, ezért arra kell törekednünk, hogy iskolás éveik alatt olyan ismeretekkel, személyes tapasztalatokkal gazdagodjanak, amelyek birtokában meg tudják majd találni helyüket az európai nyitott társadalmakban. Nem kevésbé fontos az sem, hogy európai identitásuk megerősödésével legyenek nyitottak és elfogadóak az Európán kívüli kultúrák iránt is.

A tanulók ismerjék meg az **egyetemes emberi civilizáció** legjellemzőbb, legnagyobb hatású eredményeit. Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások, a másság iránt. Szerezzenek információkat az emberiség közös, globális problémáiról, az ezek kezelése érdekében kialakuló nemzetközi együttműködésről. Növekedjék érzékenységük a problémák lényege, okai, az összefüggések és a megoldási lehetőségek keresése, feltárása iránt. Az iskolák és a tanulók törekedjenek arra, hogy közvetlenül is részt vállaljanak a nemzetközi kapcsolatok ápolásában.

Környezeti nevelés

A környezeti nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók **környezettudatos magatartásának**, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a **társadalmak fenntartható fejlődését**.

A fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata feltételezi az egész életen át tartó tanulást, amelynek segítségével olyan tájékozott és tevékeny állampolgárok nevelődnek, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet és a környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös tetteikben.

5-8. ÉVFOLYAM

Mindez úgy valósítható meg, ha a különös figyelmet fordítunk a tanulók természettudományos gondolkodásmódjának fejlesztésére. Ha a tanulók érzékennyé válnak környezetük állapota iránt, képesek lesznek a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésre, a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv.

A környezeti nevelés során a tanulók ismerjék meg azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákon ismerjék fel a társadalmi-gazdasági modernizáció pozitív és negatív környezeti következményeit.

A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére való törekvés váljék meghatározóvá. Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén.

Információs és kommunikációs kultúra

Az információs és kommunikációs kultúra a megismerést, az eligazodást, a tanulást, a tudást, az emberi kapcsolatokat, az együttműködést, a társadalmi érintkezést szolgáló információk megtalálása, felfogása, megértése, szelektálása, elemzése, értékelése, felhasználása, közvetítése, alkotása.

Kiemelt feladat a **megismerési képességek fejlesztése**, különös tekintettel a megfigyelési, kódolási, értelmezési, indoklási, bizonyítási képességekre, amelyek az információs és kommunikációs kultúra szerves részét képezik. Kommunikációs kultúránk szerves része az anyanyelv tudatos és igényes használata, valamint az idegen nyelvű, illetve a különböző kultúrák közötti információcsere.

A közoktatás egész időszakában minden műveltségi területen nagy gondot kell fordítani a kritikai és kreatív olvasás képességének fejlesztésére, beleértve mind a valós, mind a virtuális csatornákon keresztül felfogott jelek befogadását, értelmezését és megválaszolását. Az iskolának az **elektronikus média** hatásmechanizmusainak megértésére, általában a különböző médiumokban való eligazodásra, az igényelt információ megtalálására, szelektív használatára kell nevelnie. Olyan fiatalokat kell kibocsátania, akik sikeres tanulási stratégiákkal használják ki az információs világháló lehetőségeit és eszközeit az élethosszig tartó tanulás során.

Az információs és kommunikációs kultúra részben az egyén szocializációjának, a társadalmi érintkezésnek, az egyéni és közösségi érdek érvényesítésének, egymás megértésének, elfogadásának, megbecsülésének döntő tényezője.

Tanulás

A tanulás a pszichikum módosulása külső tényezők hatására, tehát nem csupán ismeretszerezés és a figyelem, emlékezet működtetése. Tág értelmezése magában foglalja valamennyi értelmi képesség és az egész személyiség fejlődését, fejlesztését. Ez az iskola alapfeladata.

A tanulás számos összetevője tanítható. Minden nevelő teendője, hogy felkeltse az érdeklődést a különböző szaktárgyi témák iránt, útbaigazítást adjon annak szerkezetével, hozzáféréssel, elsajátításával kapcsolatban, valamint tanítsa a gyerekeket tanulni. A tanulók tegyenek szert fokozatos önállóságra a tanulás tervezésében. Vegyenek részt a kedvező körülmények (külső feltételek) kialakításában. Élményeik és tapasztalataik alapján ismerjék meg és tudatosítsák saját pszichikus feltételeiket. Az **eredményes tanulás módszereinek, technikáinak elsajátítása**, gyakoroltatása főleg a következőket foglalja magában: az előzetes tudás és tapasztalatok mozgósítása; az egyénre szabott tanulási módszerek, eljárások kiépítése; a csoportos tanulás módszerei, a kooperatív csoportmunka; az emlékezet erősítése, a célszerű rögzítési módszerek kialakítása; a gondolkodási kultúra művelése; az önművelés igényének és szokásának kibontakoztatása; az élethosszig tartó tanulás eszközeinek megismerése, módszereinek elsajátítása; az alapkészségek kialakítása (az értő olvasás, az íráskészség, a számfogalom fejlesztése).

A tanulás fontos színtere és eszköze az **iskola könyvtára és informatikai bázisa**. A hagyományos tantermi oktatást az iskola keretein belül is kiegészítik az egyéni tanulás lehetőségei, amelyhez sokféle információforrás gyors elérésére van szükség. A **könyvtár használata** minden ismeretterületen nélkülözhetetlen, hiszen informatikai szolgáltatásai az iskolai tevékenység

5-8. ÉVFOLYAM

teljességére irányulnak. Használatának technikáját, módszereit - az önálló ismeretszerzés érdekében - a tanulóknak el kell sajátítaniuk. Váljanak rendszeres könyvtárhasználóvá, igazodjanak el a lakóhelyi, az iskolai, valamint a regionális és országos könyvtárakban. Ismerjék a könyvtári rendszert, a könyvtárban való keresés módját, a keresést támogató eszközöket, a főbb dokumentumfajtákat, valamint azok tanulásban betöltött szerepét, információs értékét. Sajátítsák el az adatgyűjtés, témafeldolgozás, forrásfelhasználás technológiáját, és alakuljon ki bennük a rendszerezett tudás átadásának képessége.

A tanulási folyamatot jelentősen átalakítja az **informatikai eszközök** és az elektronikus oktatási segédanyagok használata. Ez új lehetőséget teremt az ismeretátadásban, a kísérleteken alapuló tanulásban, valamint a csoportos tanulás módszereinek kialakításában.

A pedagógus fontos feladata, hogy megismerje a tanulók sajátos **tanulási módjait, stratégiáit, stílusát, szokásait**. Vegye figyelembe a megismerés életkori és egyéni jellemzőit, ezekre alapozza a tanulás fejlesztését. Gondosan kutassa fel és válassza meg a fejlesztés tárgyi-cselekvéses, szemléletes-képi és elvont-verbális útjait, és ruházza fel azokat életszerű tartalommal. Törekedjen a **gondolkodási képességek**, elsősorban a rendszerezés, a valós vagy szimulált kísérleteken alapuló tapasztalás és kombináció, a következtetés és a problémamegoldás fejlesztésére, különös tekintettel az analízis, szintézis, összehasonlítás, általánosítás és konkretizálás erősítésére, a mindennapokban történő felhasználására. Olyan tudást kell kialakítani, amelyet új helyzetekben is lehet alkalmazni. Előtérbe kerül az új ötletek kitalálása, azaz a kreatív gondolkodás fejlesztése. Ezzel párhuzamosan érdemes nagy hangsúlyt helyezni a tanulói döntéshozatalra, az alternatívák végiggondolására, a variációk sokoldalú alkalmazására, a kockázatvállalás, az értékelés, az érvelés és a legjobb lehetőségek kiválasztásának területeire. Fontos feladat a kritikai gondolkodás megerősítése, a konfliktusok kezelése, az életminőség javítása, az életvitel arányainak megtartása, az értelmi, érzelmi egyensúly megteremtése, a teljesebb élet megszervezése.

Testi és lelki egészség

Az iskolára nagy feladat és felelősség hárul a felnövekvő nemzedékek egészséges életmódra nevelésében. Minden tevékenységével szolgálnia kell a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Személyi és tárgyi környezetével az iskola segítse azoknak a **pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak** a kialakulását, amelyek a gyerekek, a fiatalok egészségi állapotát javítják.

Az egészséges életmódra nevelés nemcsak a betegségek megelőzésének módjára tanít, hanem az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értékékként való tisztelésére is nevel. A pedagógusok készítsék fel a gyerekeket, a fiatalokat arra, hogy önálló, felnőtt életükben legyenek képesek életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket hozni, egészséges életvitelt kialakítani, konfliktusokat megoldani. Fejlesszék a beteg, sérült és fogyatékos embertársak iránti elfogadó és segítőkész magatartást. Ismertessék meg a környezet - elsősorban a háztartás, az iskola és a közlekedés - leggyakoribb, egészséget, testi épséget veszélyeztető tényezőit és ezek elkerülésének módjait. Nyújtsanak támogatást a gyerekeknek - különösen a serdülőknek - a káros függőségekhez vezető szokások (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, rossz táplálkozás) kialakulásának megelőzésében. Segítsék a krízishelyzetbe jutottakat. Az iskola megkerülhetetlen feladata, hogy foglalkozzon a szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel, és figyelmet fordítson a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítésre.

Az egészséges, harmonikus életvitelt megalapozó szokások a tanulók cselekvő, tevékeny részvételével alakíthatók ki. Fontos, hogy az **iskolai környezet** is biztosítsa az egészséges testi, lelki, szociális fejlődést. Ebben a pedagógusok életvitelének is jelentős szerepe van.

Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

A felnőtt lét szerepeire való felkészülés egyik fontos eleme a pályaorientáció. Általános célja, hogy segítse a tanulók további iskola- és pályaválasztását. Összetevői: az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztése; a legfontosabb pályák, foglalkozási ágak tartalmának, követelményeinek és a hozzájuk vezető utaknak, lehetőségeknek, alternatíváknak tevékenységek és tapasztalatok útján történő megismerése; a lehetőségek és a valóság, a vágyak és a realitások összehangolása. Tudatosítanunk kell a tanulóknak, hogy életpályájuk során többször pályamódosításra kényszerülhetnek.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

Az iskolának - a tanulók életkorához és a lehetőségekhez képest - átfogó képet kell nyújtania a **munka világáról**. Ennek érdekében olyan feltételek, tevékenységek biztosítására van szükség, amelyek elősegítik, hogy a tanulók kipróbálhassák képességeiket, elmélyedhessenek az érdeklődéseiknek megfelelő területeken, ezzel is fejlesztve ön- és pályaismereteiket.

A pályaaorientáció csak hosszabb folyamat során és csak akkor lehet eredményes, ha a különböző tantárgyak, órán és iskolán kívüli területek, tevékenységek összehangolásán alapul. A pályaaorientáció területén található kulcskompetenciák közül kiemelt figyelmet igényel **a rugalmasság, az együttműködés és a bizonytalanság kezelésének a képessége** egyéni és társadalmi szinten egyaránt.

A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttéléshez és a részvételhez elengedhetetlenül szükséges a **szociális és társadalmi kompetenciák** tudatos, pedagógiaileg megtervezett fejlesztése. Olyan szociális motívumrendszer kialakításáról és erősítéséről van szó, amely gazdasági és társadalmi előnyöket egyaránt hordoz magában. A szociális kompetenciák fejlesztésében kiemelt feladat a segítséssel, együttműködéssel, vezetéssel és versengéssel kapcsolatos területek erősítése. Ezzel párhuzamosan szükséges a **társadalmi-állampolgári kompetenciák** körét is meghatározni, nevezetesen a jogukat érvényesítő, a közéletben részt vevő és közreműködő tanulók képzéséről van szó. A szociális és társadalmi kompetenciák fejlesztésének fontos részét képezik a gazdasággal, az öntudatos fogyasztói magatartással, a versenyképesség erősítésével kapcsolatos területek, mint például a vállalkozási, a gazdálkodási és a munkaképesség, szoros összefüggésben az ún. **cselekvési kompetenciák** fejlesztésével.

A Nat műveltségterületeinek megjelenése az 5-8. évfolyam tantárgyi rendszerében

Jelen kerettantervi változat a NAT valamennyi műveltségterületének - 5-8. évfolyamra meghatározott - fejlesztési feladatait befoglalja a tantárgyak rendszerébe. A műveltségterületek és a tantárgyak megfeleltetését az alábbi táblázat mutatja.

A Nat műveltségi területei	Tantárgyak
<i>Magyar nyelv és irodalom</i>	Magyar nyelv és irodalom (dráma)
<i>Élő idegen nyelv</i>	Idegen nyelv
<i>Matematika</i>	Matematika
<i>Ember és társadalom</i>	Történelem és állampolgári ismeretek (hon és népismeret) Ember és társadalomismeret, etika
<i>Ember a természetben</i>	Természetismeret Fizika Biológia és egészségtan Kémia Egészségtan
<i>Földünk - környezetünk</i>	Földrajz
<i>Művészetek</i>	Magyar nyelv és irodalom (dráma) Ének-zene Rajz Mozgóképkultúra és médiaismeret Testnevelés és sport (tánc)
<i>Informatika</i>	Informatika
<i>Életvitel és gyakorlati ismeretek</i>	Technika és életvitel
<i>Testnevelés és sport</i>	Testnevelés és sport (tánc)

OSZTÁLYFŐNÖKI

5 – 8. osztály

Bevezetés:

- NAT különböző műveltségterületein konkrétan megfogalmazódott nevelési feladatokat erősítve, gyakorlati alkalmazásra adjon lehetőséget.
- Nevelési témákon belül:
 - fejlessze a tanulók személyiségét, egymáshoz való kapcsolatukat, a társadalomban való helyes viszonyukat
 - adjon útmutatást a kulturált magatartás és életmód kialakításához
 - segítse az eredményes tanulást
 - készítse fel a reális iskolaválasztásra, a továbbtanulásra
 - szervezze a tanulók közösségi és közéleti tevékenységét
 - adjon ismeretet a nemzeti és egyetemes kultúra értékeiről.

Célok és feladatok:

Helyi tantervünkben a fenti célok értelmében az alábbi feladatok kapnak nagyobb szerepet:

- az önismeret és emberismeret kialakítása, személyiségfejlesztés
- kapcsolatteremtés helyes módjainak kiépítése
- az egészséges életmód, lelki higiénia jelentőségének felismertetése, gyakoroltatása
- a személyiség és társadalom kapcsolatában helyes érték szemlélet kialakítása
- a szűkebb és tágabb környezetünk megismerése, megóvása
- környezetvédelem
- különböző kultúrák eltérő értékeinek becsülése.

Kulcskompetenciák:

1. Anyanyelvi kommunikáció

Könnyen belátható, hogy tárgyaink elsőrendű közvetítő közege az anyanyelv. Mind szóban, mind írásban otthon kell lennie a tanulónak az anyanyelvi kommunikációban, hiszen a legfontosabb fogalmak, gondolatok, tények, források csak így mélyülhetnek el. Az osztályfőnöki órák beszélgetéseiben, vitáiban nagyon jól fejleszthető ez a terület, hiszen nincs elsajátítandó tananyag, ezért sok időt lehet fordítani a szabatos nyelvhasználatra, illetve a megfelelő vitakultúra kialakítására.

2. Idegen nyelvi kommunikáció

3. Matematikai kompetencia

Logikus gondolkodás, célszerű döntéshozatal.

4. Természettudományok és azok alkalmazásának kompetenciája

Egészségnevelés, egészséges életmód, káros szenvedélyek. Tudatos, egészséges táplálkozás. Testi higiénia. Természet- és környezetvédelem, környezetszennyezés, szelektív hulladékgyűjtés.

5. Digitális kompetencia

A média, a telekommunikáció és az informatika szerepe, felhasználási területei.

6. Hatékony, önálló tanulás

A tanuló legyen képes a kitartó, önálló tanulásra, rohanó világunkban legyen képes gazdálkodni idejével, energiájával. Tudja az új ismereteket megérteni, feldolgozni, s eddigi ismereti mellé beépíteni. A hatékonyság, önállóság segítse a problémamegoldást, a konfliktusok kezelését, az új tanulási lehetőségek felkutatását.

5-8. ÉVFOLYAM

7. Szociális és állampolgári kompetencia

A szociális, azaz személyes, valamint a személyek közötti, továbbá az emberek kulturális igényei és életszínvonalára mentén történő közösségi beilleszkedés, a harmonikus életvitel mind része annak, hogy az egyén hogyan tud érvényesülni az egyre színesebbé, változatosabbá váló társadalmunkban. Katasztrófavédelem.

8. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia

A tudás, a kreativitás, a kockázatvállalás, az újítás korunkban egyre nagyobb hangsúlyt kap. Azok a speciális ismeretek, képességek, amelyek kialakítják a tanulóknál a vállalkozói tevékenységet, a tanulás folyamatában kiemelt hangsúlyt kapnak. Ebben a folyamatban a gazdasági ismeretek elsajátítása a felnövekvő nemzedék életének alapjait jelenthetik

9. Művészetek

Esztétikus megjelenés. Igényesség. Művelődés, könyvtár – és színházlátogatás.

Fejlesztési feladatok:

- Legyen képes a tanuló az embert, mint összetett lényt szemlélni annak biológiai, szellemi és erkölcsi sajátosságait figyelembe venni.
- Legyen képes felelősséggel dönteni és választani.
- Tudjon meggondoltan egyéni véleményt nyilvánítani, érvelni.
- Elemezni önmaga és mások hibás és jó döntéseit.
- Legyen képes a különböző viselkedések mögötti mozgatókat felismerni, helyesen értékelni.
- Tudjon érvelni a tartalmas élet megvalósítása mellett.
- Ismerje fel a verbális és nem verbális kommunikáció adta lehetőségeket, a társas kapcsolatok terén és használja azt tudatosan.
- Legyen képes a helyes önismeret kialakítására és az önkifejezésre.
- Törekedjen saját problémáinak és konfliktusainak feloldására.
- Legyen képes a másik ember tiszteletére.
- Ismerje az alapvető emberi - gyermeki és diákjogokat.
- Tisztelje a hagyományokat.
- Értékelje és ápolja a családbeli, s az életben szerepet játszó közösségek kapcsolatait.
- Ismerje a nemzeti és egyetemes kultúra értékeit.
- Óvja környezetét, védje a természetet.

Óraszámok: 5 -8. évfolyam: 37 óra/év; 1 óra/hét

5. évfolyam	
Fő témakörök	Készségfejlesztés - Altémák
Személyiségfejlesztés (önismeret)	Önismeret fontossága (Személyiséget tükröző jellemvonások) Legyen jártas a tanuló a verbális és nem verbális kommunikációs szituációkban. Legyen képes a választási lehetőségek mérlegelésére. Értékelje a kreativitást.
Közösségfejlesztés (ember és társadalom)	Ötödikesek lettünk! Távlatok a közösség életében, közösségi feladatok. A diákönkormányzat, DÖK-képviselők munkájának megismerése. Személyes kapcsolatok a közösségben. Szociometriai felmérés. A közösség értékrendjének kialakításában vállaljon szerepet.
Egészségvédelem (lelki egészség)	Egészséges életrend, napirend kialakítása. Szabadidő a családban. Testkultúra. Meditációs technikák, szeretet-tréning, örömtrening. Stresszhelyzetek kezelése.
Tanulási technikák	Üzenetváltás módjai: arcjátékkal, gesztusokkal, tekintettel. Az eredményes tanulás feltételei. Tanulási technikák megismerése, alkalmazása A verbális és nem verbális kommunikáció technikái.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

	Problémamegoldó tanulás.
Helyünk a világban (lakóhelyünkötől a nagyvilágig)	A lakóhely története. A haza fogalma, hazaszeretet. Népi hagyományaink, jeles napok. Nemzeti ünnepeink, évfordulók.
Pályaorientáció	A tanulók által ismert szakmák, egyéni érdeklődési kör felkeltése.
Környezet- és természetvédelem	Tanulmányi kirándulás előkészítése. Szelektív hulladékgyűjtés. Mit tehetünk szűkebb környezetünk érdekében.
Követelmények: A tanuló ismerje személyisége értékes vonásait, gyengéit. Tudjon azokon változtatni. Tudja, hogy minden ember egyedi, hogy énünk egyes összetevői öröklöttek, mások megszerettek. Tudjon az életkori szakaszokban jellemző tulajdonságairól. Legyen képes felfedezni néhány esetben a különböző viselkedések és döntések mögött húzódó mozgatókat. Lakóhelyünk hagyományait ismerje.	

6. évfolyam	
Fő témakörök	Készségfejlesztés - Altémák
Személyiségfejlesztés (önismeret)	Változásaim - hogyan fejlődöm? (elfogadás, együttműködés) Az önnevelésre való képesség kialakítása. Érzések, érzelmek és megnyilvánulási formái. Adottság, tehetség önmagunkban és másokban. Fontos emberi értékek (tudás, becsületesség, lelkiismeretesség) Baráti kapcsolatok.
Közösségfejlesztés (ember és társadalom)	A közösség céljai, feladatai a tanévre. Fiúk és leányok barátsága, viselkedési normák. A felelősségérzet fogalma, - választás és döntés. Legyen képes megérezni és tudomásul venni a másik ember hangulatát, a sajátját őszintén kifejezni. Iskolai DÖK tevékenysége.
Egészségvédelem (lelki egészség)	Személyi higiénia a kamasz korban. Harmonikus élet. Önmegvalósítás. Lelki konfliktusaink, tolerancia. A mozgás jelentősége. A táplálkozás egészséget őrző szerepe. Szabadidő kultúrát eltöltése. Legfontosabb emberi értékek. A boldogság tényezői.
Tanulási technikák	Irányított figyelem kialakítása. Gondolkodás, kommunikáció, beszélgetés. Kérdés és magyarázatkeresés. Az egyéni tanulás hibái - korrekciós javaslatok. Ki, miért tanul?
Helyünk a világban (lakóhelyünkötől a nagyvilágig)	A lakóhely környezeti állapota, az ott élők környezetvédő tevékenysége. A határon túl élő magyarok. Nemzetiségek hazánkban. Másság és tolerancia.
Pályaorientáció	Beszámolók a szülők, rokonok foglalkozásairól. Egyéni képességek a választandó szakmához.
Környezet- és természetvédelem	Tanulmányi kirándulás előkészítése. Tágabb környezetünk védelme, hulladékok újrahasznosítása.
Követelmények: Képesség önmaga felvállalására, segítse önfejlődését, tudjon bánni adottságaival. Törekedjen egészséges, harmonikus életvitelre. Legyen ismerete a fontosnak tartott emberi értékekről, azokat érvényesítse az emberi kapcsolataiban. Ismerje lakóhelyét, tudjon az ott élők tevékenységeiről. Tudja, hogy más országokban is élnek magyarok, akik kötődnek az anyaországhoz.	

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

7. évfolyam	
Fő témakörök	Készségfejlesztés - Altémák
Személyiségfejlesztés (önismeret)	Milyen vagyok? Az akarat edzése, indulataink legyőzése. Képesség a helyes önismeret kialakítására, ön maga felvállalására, mások bírálatának segítségként való fogadására. (Azonosságok, nemi különbségek) Leválás a családról, az önállósodás kezdete.
Közösségfejlesztés (egyén és társadalom)	A közösség tervei, feladatai a tanévre. A közösség és az egyén fejlődésének értékelése. Miért lázadnak a kamaszok? Képesség a másik ember személyiségének tiszteletére, megértésére.
Egészségvédelem (lelki egészség)	Testi-lelki egészség legfontosabb összefüggései. Testünk iránti felelősségünk az egymásra épülő "egészség" szellemében. Fiúk-lányok serdülőproblémái. Környezeti ártalmak, ellenük való harc. <i>Drogok, dohányzás ártalmai!</i>
Tanulási technikák	Erőszakmentes, szeretetteli, egyenrangúságon alapuló kommunikáció . Önállóság a tanulásban. Emlékeztet és más szellemi képességek fejlesztése. Miért tanulunk? Mi motivál? Munkafegyelem, pontosság a tanulásban.
Helyünk a világban (lakóhelyüinktől a nagyvilágig)	A cigányok Magyarországon. Nemzetiségi etnikai csoportok hazánkban. A társadalom nyugalma veszélyeztető csoportok. Ismerje a tanuló az európai és az egyetemes emberi kultúra legnagyobb hatású eredményeit.
Pályaorientáció	Társadalmi elvárások az egyén felé. Választás, döntés, szándék és tett. Pályaválasztási alapfogalmak: pálya, szakma, foglalkozás, beosztás, munkakör. <i>A képességek, az érdeklődés és a reális lehetőségek egyensúlya.</i> Iskolatípusok. Egy választott szakma felé elindulni.
Környezet- és természetvédelem	Tanulmányi kirándulás előkészítése. Veszélyes hulladékok. Környezettudatos életmód.
<p>Követelmények: Legyen képes fontos helyzetben a választási lehetőségek mérlegelésére, felismerni, indokolni. (Életvitel összehangolása a kínáló lehetőségekkel.) tudatos választás. Rendelkezzen elemi ismeretekkel az ember pszichikus működéséről! Legyen képes megérteni, hogy minden ember egyedi és azt tisztelje. Ismerje a testi-lelki egészség összefüggéseit. Törekedjen reális pályaválasztásra.</p>	

8. évfolyam	
Fő témakörök	Készségfejlesztés - Altémák
Személyiségfejlesztés (egyén és társadalom)	Ki vagyok én? Gyerek? Felnőtt? Milyen lehetőségeim vannak? Személyiségünk. Önismeret, önbizalom, önuralom. Önmagunk kiteljesedése. Választás jelentősége, felelőssége. Az ember értéke, méltósága, jelleme. Milyen lehetőségeim vannak?
Közösségfejlesztés (egyén és társadalom)	A közösség céljai, feladatai a tanévre. Konfliktus a közösségben, azok megoldási módjai. A család mai problémái, lehetséges megoldások.
Egészségvédelem (lelki egészség)	Lelki konfliktusok. (Agresszivitás, indulatok.) Szociálpolitika - egészségügyi ellátás - társadalombiztosítás - Kábítószer - öngyilkosság. Családi életre nevelés. Teendőim a teljes életért.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

	Elsősegélynyújtó ismeretek.
Tanulási technikák	Konfliktuskezelési képesség kialakítása. Kompromisszumkészség fejlesztése. Intelligencia. Kérdezés és magyarázatkeresés. Nyelvi kifejezőképesség fejlesztése - kommunikációs készség. Legyen képes önállóan kezelni a szakszótárakat, lexikonokat.
Helyünk a világban (lakóhelyünkötől a nagyvilágig)	Alapvető emberi jogok. Jog és kötelesség. Világnézet. Egyházi és vallási közösségek, egyesületek. Vagyoni és foglalkozási csoportok. A természeti és épített környezet védelme hazánkban. Mit kell védeni, miért, hogyan? Legyenek nyitottak egy európai kultúra, és egyetemes értékek iránt.
Pályaorientáció	A választás és döntés, szándék és tett. Érzelem és motiváció szerepe a pályaválasztásban. A pályaválasztás dokumentumai. Érdeklődési területek. Pályák jellemzői, iskolatípusok. Társadalmi elvárások!
Környezet- és természetvédelem	Tanulmányi kirándulás előkészítése. Az egyéni felelősség kérdései, öko-lábnym. Globális gondolkodás – lokális cselekvés.
<p>Követelmények: Ismerje a legfontosabb emberi értékeket. Lehetőségeihez mérten törekedjen a közösség és a család egységének megőrzésére. Legyen rá jellemző a kulturált magatartás. Tudja, hogy hazánkban milyen vallási közösségek működnek. Tudatos pályaválasztás megalapozására törekedjen.</p>	

A tanulói teljesítmények értékeléséhez:

A tantárgy jellegéből adódóan az ismeretek elsajátítását osztályzattal nem értékeljük. Egyénileg az aktivitást, a közös feladatok elvégzésében való részvételt, segítőkészséget szóban értékeljük. Megerősítő, dicsérő jellegű pozitív ráhatásokat igyekszünk alkalmazni.

A magatartás és szorgalom értékelési szempontjait az iskolánk házirendjében találhatjuk. Ezen kívül szociometriai felmérést készítünk (szükség esetén megismételni, megítélni az eltelt időszakot).

A tanuláshoz szükséges taneszközök és egyéb feltételek:

Tanári felkészüléshez pedagógiai, pszichológiai irodalom
Kiegészítő oktatófilmek
Lexikonok, írásvetítő, videofilmek

5-8. ÉVFOLYAM

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

Célok és feladatok

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés megérteni, beszélni, írni, gondolkodni tanít, ezzel valamennyi tárgy tanulását segíti. Egyik alapvető célja és feladata a jövőben tanulmányokhoz szükséges és a felnőtt életben használandó olvasni és írni tudás (szövegértés, szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése. Emellett a diákok az iskoláztatás e négy évében igen nagy lépést tesznek/tehetnek a szociális érésben, önmagukra eszmélésben, kortársaik megismerésében, környezetük összefüggéseinek megértésében. E szakasz alapozza meg viszonyukat a nemzeti kultúrához, melyen keresztül átélhetik a magyar nyelv és a magyar kultúra elválaszthatatlanságát. Ebben az összefüggésben az irodalmi nevelésnek kitüntetett célja az olvasási kedv felkeltése. Ehhez kapcsolódik, hogy tudatosítania kell az irodalom fontosságát, szerepét a tartalmas emberi élet kialakításában, ki kell jelölnie a helyét a mindennapi életben a sokféle egyéb, részben társművészeti (pl. a film), részben szórakoztató-ismeretterjesztő, tömegkommunikációs médium között. Egyben meg kell alapoznia azokat a képességeket, amelyek lehetővé teszik az irodalmi alkotások élményszerű, tudatos befogadását.

A tanítás a szellemi, érzelmi érésnek ebben a korszakában a beszélgetések és olvasmányok révén tartalmakkal tölti föl a diákok érzelmi kapcsolatok iránti igényét, átélhetik a szolidaritás, az együttműködés érzését és élményét is. A nyelv- és irodalomtanítás tehát bátorító, önbizalmat növelő, ezzel is az önismeretet elősegítő nevelés; a játékos, az alkotóképesség fejlesztő támogatása, az életkorra jellemző érdeklődés, kíváncsiság kielégítése és irányítása az olvasás, az önművelés felé - mind ezt szolgálja. Sok lehetőséget nyújtanak tantárgyaink a kritikus gondolkodás fejlesztésére: problémamegoldó és a fogalmi gondolkodásra, a térben és időben való tájékozódásra, az ellentétek, a párhuzamok, az ok-okozati viszonyok feltárására.

A magyar nyelv és irodalom tanítása az 5-8. évfolyamban egységes kerettantervi anyagra - a belépő tevékenységformákban és a témakörökben - egymásra épül. De a két szakasz több vonatkozásban el is tér egymástól.

Az 5-6. évfolyam folytatja és továbbfejleszti a korábbi iskolafokon kialakult szóbeli és írásbeli képességeket: a beszédértést, a szóbeli önkifejezést, a szóbeli és az írásos szövegműfajok megértését, az írást, a sokirányú kreativitást. Az 5-6. évfolyam irodalmi és nem irodalmi szövegek feldolgozásával bevezeti a gyermeket az anyanyelv életének, a magyar nyelv használatának megértését elősegítő rendszerébe olyan módon is, hogy megismerteti a magyar irodalom néhány összetettebb emberi kapcsolatok megjelenítő, nagyobb lélegzetű klasszikus művével. Ezáltal építi tovább a gyermek társas nyelvhasználati, fogalmi gondolkodásbeli, érzelmi, izlésbeli, erkölcsi műveltségét.

A 7-8. évfolyam a legtöbb esetben már a következő iskolafokozat tanulmányaira készít elő. A művelődés szokásai és alapszerkezete ebben az életszakaszban alakulnak ki. Mind a nyelvi, mind az irodalmi nevelés feladata a diákok érzelmi, szociális és intellektuális érésének támogatása: a nyelvhasználati, a grammatikai, a jelentéstani témák és az irodalmi olvasmányok módját adnak erre. A fölkészítésnek elő kell segítenie mind az irodalmi kifejezésformák sajátosságainak befogadását, az irodalmi műveltséghez tartozó tudás elsajátítását, mind a saját régió, a lakóhely kulturális értékeinek megbecsülését, az esztétikai jellemzők fölfedezését a mindennapokban, a tárgyi és az emberi környezetben. Fontos feladat az önálló olvasmányválasztás előkészítése, megalapozása, sokféle irodalmi forma megismertetése a diákokkal, illetve annak tudatosítása, hogy az egyéb médiumok (pl. a televízió, videó stb.) nem feltétlenül jelentenek vetélytársat az olvasásnak, illetve sok tekintetben nem képesek pótolni azt.

Fejlesztési követelmények

A kulturált nyelvi magatartásra való fölkészítés a magyar nyelvi és irodalmi nevelés alapkövetelménye. A kulturált nyelvi magatartás föltételezi a szituációhoz, a címzethez, a témához való rugalmas alkalmazkodást, a figyelmet a másik ember beszédének gondolati, értelmi tartalmára, az együttműködés képességét a partnerekkel. Fokozatosan bővülő követelmény a szóhasználat a mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolása. A kommunikációs nevelés célja, hogy a tanulóknál kialakuljon a különféle beszédműfajok

5-8. ÉVFOLYAM

felfogásának és alkalmazásának, a konfliktusok fölismerésének és megítélésének képessége, az életkorban elvárható kritikus magatartás a manipulációs szándékokkal szemben. Hozzá tartozik ehhez a kommunikáció lényegének és tényezőinek megértése, az író, a mű és az olvasó viszonyának mint sajátos kommunikációnak felfogása. A fejlesztés része az életkornak megfelelő tájékozottság a médiumok szerepéről az egyén és a társadalom életében, valamint a leggyakoribb tömegkommunikációs műfajok kifejezőmódjának ismerete.

A *szövegértés fejlesztése* szóban és olvasott formában az iskolai képzés szintjeinek megfelelően az eredményes tanulás és önképzés feltétele. A kellő mélységű írott szövegértés az alapja az életkornak megfelelő tempójú, minél teljesebb megértést biztosító olvasás. A szövegértéssel szorosan összefügg a nyelvi eszközök és a jelentés kapcsolatának megfigyelése, felfogása, a különféle tartalmú és rendeltetésű, a mindennapi életben és az iskolai tanulmányokban előforduló előszóbeli és írott szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek fokozódó önállóságú értelmezése. Ehhez elengedhetetlen az aktív és passzív szókinccs folyamatos gazdagodása, az alapvető helyesírási szabályok készségszintű alkalmazása.

A *szó- és írásbeli szövegalkotás képességének* folyamatos fejlesztése kiemelkedően fontos feladat. Ez magában foglalja a köznyelvi normához alkalmazkodó szabatos kifejezőmód kialakításán kívül a képzelet, az önkifejezés, az egyéni stílus bátorítását. Az elsajátítandó műfajok köre a hétköznapi történetmondástól az olvasónaplóig, az érvelő fogalmazásig, a szóbeli felelettől a kiselőadásig terjed. Mindez többféle képesség együttes meglétét kívánja meg: előszóban a helyes hangképzést, beszédlevegzést, a szöveg- és mondatfonetikai eszközök biztonságos használatát, írásban pedig a tanulási igényeknek megfelelő íráskészséget, rendezett, olvasható írást.

A *tanulási képesség fejlesztése*, az ismeretfeldolgozási technikák megtanítása valamennyi tantárgy együttes feladata, de jelentős szerepet kell vállalnia ebben a magyar nyelv és irodalom tanításának is. Például olyan szövegfeldolgozó eljárások megismertetésével, mint a lényegkiemelés, tömörítés, szövegkiegészítés, jártasság a verbális és vizuális információ együttes kezelésében. A szellemi munka technikájának elsajátításához szorosan kapcsolódik a könyvtári munka megismertetése, tapasztalatszerzés a segédkönyvek, szak- és ismeretterjesztő irodalom használatában, ismeretek az anyaggyűjtés és -rendezés módszeréről, a forrásfeldolgozás és az idézés etikai és formai követelményeiről. A könyvtári gyakorlatnak ki kell terjednie a modern technológián alapuló információhordozókra is. A tanulási képesség fejlesztésének fontos állomása a mindennapi élethez, irodalmi vagy egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó témák önálló feldolgozása, illetve az ezek módszerébe való fokozatos bevezetés is.

A *magyar nyelv életének és rendszerének ismerete* és ennek révén a tudatos nyelvszemlélet fokozatos kialakítása kiemelkedő feladata az anyanyelvi nevelésnek. Ebben a képzési szakaszban meghatározó a leíró nyelvtani ismeretek megszilárdítása, kezdetben a fölismerés és megnevezés, majd a fogalmi meghatározás szintjén, valamint a nyelv rendszerére vonatkozó tudás önálló, biztonságos alkalmazásának fejlesztése mind az írásbeli, mind a szóbeli megnyilatkozásokban. A jól elsajátított leíró nyelvtani ismeretek adják a nyelvhelyességi kérdésekben való tudatos döntésnek és a helyesírási biztonságnak az alapját. Az irodalmi művek feldolgozásában feladat annak meglátatása, hogy a mű jelentése, hatása, szépsége és a nyelvi kifejezőmód szoros kapcsolatban áll egymással. A grammatikai, jelentéstani ismeretek nemcsak az egyéni nyelvhasználat igényesebbé tételét, az irodalmi művek jobb megértését szolgálják, hanem segítik az idegen nyelvek tanulását is. Az eredményes nyelvi ismeretnyújtásnak együtt kell járnia a nyelvszemlélet gazdagodásával: a magyar nyelv sajátosságainak, szépségének fölismerésével, értékeinek megőrzésére vállalt felelősséggel.

Az *irodalomoktatás* legfőbb célja az olvasóvá nevelés. Ennek feltétele, hogy az irodalmi olvasmányok élményt, örömet, szórakozást nyújtsanak ahhoz a fölismeréshez, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények forrása. Az irodalomértés alapvető feltétele a szövegelemző eljárásokban való tájékozottságon kívül annak belátása is, hogy az irodalmi jelentés a szövegből, illetve a mű és az olvasó érzelmi, gondolati kapcsolatából bontható ki. Az olvasott művekben megjelenített élethelyzetek, érzelmek, emberi kapcsolatok alkalmasak arra, hogy fogékonnyá tegyék a 10-14 éves diákokat érzelmeik és élettapasztalataik gazdagítására, erkölcsi ítéletalkotásra, lehetőséget adjanak a véleményalkotásra és -nyilvánításra. Az irodalomolvasás motivációját megerősítheti a diákok aktuális életproblémáival rokon kérdéseket tárgyaló művek közös értelmezése, megvitatása.

Az *irodalmi műveltség* része a klasszikus és kortárs magyar irodalom különféle epikai, lírai, drámai műveinek változatos feladathelyzetekben való feldolgozása, esztétikai jellemzőik tudatosítása; az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése különféle műfajokban, más művészeti ágakban. Az irodalmi művek jobb megértésének és a kommunikációs képességek

5-8. ÉVFOLYAM

fejlesztésének fontos terepe a drámajáték, a dramatizálás, színdarabok előadása. Az irodalmi műveltség magában foglalja az ítéletalkotás képességét a népszerű irodalom szerepéről, értékéről, sajátos eszközeiről is. Az irodalmi nevelés célja, hogy fölkeltsse a tanulóknál az önálló olvassmányválasztás igényét, a tárgyalt művekről önálló véleményalkotásra buzdítsa őket és a művekkel kapcsolatos érzelmeik, gondolatai olyan megfogalmazására, amely a személyes élmény kifejezésének és az elméleti ismeretek felhasználásának képességét egyaránt bizonyítja.

5. évfolyam

Óraszám: 166,5 óra/év, 4,5 óra/hét.

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

A mindennapi érintkezés kommunikációs helyzeteknek, szereplőinek, tényezőinek és szóhasználatának megfigyelése, néhány szempont szerinti értékelése - a korábban elsajátított ismeretek felidézésével.

A hangzás és a testbeszéd jeleinek megfigyelése a beszédtársak megnyilatkozásaiban és a képi, mozgóképi megjelenítésben.

Szituációs játékok az udvarias nyelvi viselkedés formáinak gyakorlására.

Helyzetgyakorlatok: a helyes beszédlegzés és hangképzés, hangsúlyozás, tempó és szünettartás. A szavak, a mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolása a beszédhelyzetnek megfelelően.

Történetmondás mindennapi személyes élményről, olvassmányról (különböző elbeszélő szerepében, mesei és valóságos helyzetekről, önállóan vagy megadott témák, motívumok alapján).

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Gyakorlatok az életkorban elvárható tempójú, folyamatos hangos és néma olvasás fejlesztésére, különböző témájú művek fölkészülés utáni értelmes felolvasása.

Memoritek kifejező előadása.

A szöveg megértésének bizonyítása a mondatfonetikai eszközök helyes használatával.

A nyelvi eszközök és a jelentés összefüggéseinek keresése, a jelentésváltozások azonosítása, a szó szerinti és az átvitt jelentés megkülönböztetése szépirodalmi és más olvassmányokban.

Az előismeretet feltáró szövegszintű és a szójelentésre épülő szövegelemző eljárások irányított és önálló alkalmazása irodalmi és ismeretterjesztő szövegek jelentésének feltárásában.

A leírás, a jellemzés különféle kifejezőeszközeinek megfigyelése szépirodalmi és nem irodalmi művekben.

Feladatok a szöveg tagolására, a lényeg kiemelésére, a szöveg tömörítésére.

A kreativitás fejlesztése válogató olvasással, előremondással (jóslással), megbeszéléssel, átalakítással, kiegészítéssel.

A közlésmód sajátosságainak, szerepének megfigyelése az olvasott művekben, például szerkezet, képiség, ritmika, az ismétlődés különféle formái, a túlzás.

3. Szövegalkotás írásban (íráskép, helyesírás)

Az írástechnika továbbfejlesztése másolás, tollbamondás, emlékezet utáni írással.

Irodalmi és ismeretterjesztő olvassmányélményekre, szótári vizsgálódásokra épülő szógyűjtés (szavak, szószerkezetek, szólások).

Kreatív játékos szókinccsgyakorlatok a szóképzés lehetőségeinek felhasználásával, a szóhangulat figyelembevételével.

Leíró fogalmazás előkészítése: megfigyelés, azonosságok, különbségek összevetése, lényeges és lényegtelen vonások elkülönítése.

5-8. ÉVFOLYAM

Tájéltírás készítése valóságos vagy elképzelt tájról, lakókörnyezetről különféle szerkezeti megoldásokkal (egész - rész, közel - távol, részletező - egybenlátó).

Rövid fogalmazás mindennapi személyes élményről, olvasmányról (különböző elbeszélő szerepében, mesei és valóságos helyzetekről, önállóan vagy megadott témák, motívumok alapján).

4. A tanulási képesség fejlesztése

Eligazodás a gyermekeknek szóló ismeretterjesztő irodalomban, az olvasott művek, műrészletek rövid szóbeli ismertetése, ajánlása.

Vázlatkészítés tanári irányítással és önállóan.

Vázlat felhasználása különböző műfajú, témájú szövegek megértéséhez, ill. megfogalmazásához.

Könyvtárhasználat: a könyvek tartalmának megállapítása, ismertetése tartalomjegyzék, bevezető fülszöveg alapján, ill. átlapozással.

Önálló ismeretszerzés könyvtári munkával: könyvek, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) keresése bármely tantárgyi témához egyénileg vagy társakkal együttműködve.

Segédkönyvek, a korosztálynak készült szótárak, lexikonok, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) használata ismeretlen kifejezések magyarázatára, személyekhez, témákhoz kapcsolódó adatok gyűjtése a tanult anyag bővítésére.

Források azonosítása (szerző, cím, kiadó, a kiadás helye, éve), rövid följegyzés készítése a felhasznált könyvekről, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletekről.

5. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

A korábban tanult nyelvtani (hangtani, alaktani) és helyesírási ismeretek rendszerezése, az ismeretek biztonságos alkalmazása különféle feladatokban.

A hangképzési sajátosságok megfigyelése.

Ritmusjelenségek megfigyelése a mindennapi beszédben, művészi szövegmondásban.

Játékos ritmusgyakorlatok szóban és írásban.

Hangutánzó, hangulatfestő, azonos és hasonló alakú szavak gyűjtése, jelentésének értelmezése, megkülönböztetése egynyelvű szótárak, diákoknak szánt kézikönyvek használatával; fogalmazási gyakorlatok a gyűjtött anyaggal.

Vizsgálódás a szóképzés és a jelentés viszonyáról, a rokon és ellentétes értelmű szavak kapcsolatáról.

A szójelentés értelmezése különféle célú és műfajú irodalmi és nem irodalmi (gyakorlati, tantárgyi-szakmai) szövegekben.

Gyakorlatok a szókincs különféle rétegeiből származó szavak (például társalgási, diáknyelvi szavak, szakszavak) jelentésének, használati körének megkülönböztetésére és helyes használatukra különféle beszédhelyzetekben.

6. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

Szövegelemző gyakorlatok: a művekben megjelenített élethelyzetek, érzelmek, a gyermek érdeklődésére számot tartható alapvető irodalmi témák részletesebb megbeszélése.

Különféle műfajú, változatos ritmikájú alkotások értelmezése, irodalmi szövegek kreatív, játékos feldolgozása, ritmika gyakorlatok. Néhány alapvető lírai műfaj megnevezése.

Nagyobb szerkezeti egységek elkülönítése lírai alkotásokban. A versszakok belső tartalmi-gondolati összefüggéseinek bemutatása.

Drámajátékok: szövegmondás mozgással összekötve; szereplők kapcsolatának (egymásra hatásának, együttműködésének, ellentéteinek stb.) megfigyelése, eljátszása.

Az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése epikai, lírai művekben, népköltészeti és műköltészeti alkotásokban.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

Erkölcsi választások indoklása, beszélgetés érzelmekről: szeretet, együttérzés, segítőkészség, félelem, bizalom, hála stb.

Egyes szereplők eltérő álláspontjának, érzelmi motivációinak elkülönítése mindennapi élethelyzetekben és irodalmi alkotásokban.

Saját nézőpont, értékítélet kialakítása egyes szituációkban és / vagy irodalmi példákon keresztül. A saját álláspont egyediségének tudatosítása, a személyes indokok, az egyéni nézőpont meglétének feltárása többféle állás- vagy nézőpont szembeállításával.

A szavak alapjelentésének, hangulatának, stílusértékének fölismerése szépirodalmi és egyéb művekben.

Témakörök	Tartalmak
Eligazodás a mindennapi élethelyzetekben	Alapismeretek a kommunikáció tényezőiről. A hangsúlyozás, dallam, tempó és szünettartás szerepe a beszédben. A nem nyelvi kifejezőeszközök (testbeszéd) fő formái, szerepük a kommunikációban és kapcsolatuk a nyelvi kifejezőeszközökkel. Mindennapi beszédhelyzeteink: kapcsolatfelvétel, véleménynyilvánítás: kérdés, kérés, beszélgetés. Az elemi udvariassági formák ismerete és használata.
Népdalok, mesék	Két-három népdal; mesék a klasszikus és a mai magyar irodalomból és a világirodalomból. A nép- és műmesék jellemzői motívumai, fordulatai, hőtípusai.
Petőfi Sándor: János vitéz	Mese és valóság az elbeszélésben. A szerkezet és a megjelenítés eszközei, a hős, a kaland, az erkölcsi választások. Az ütemhangsúlyos verselés.
Természet, táj, szülőföld; család, szülők, gyerekek	Mitológiai és bibliai történetek. Petőfi Sándor: Az Alföld és még két vers; Arany János Családi kör című verse, valamint más, a témához kapcsolódó - különböző korokból származó - változatos hangulatú és formanyelvű szépirodalmi és egyéb szövegek. A régió, a lakóhely irodalmi emlékei.
Élethelyzetek, emberi kapcsolatok elbeszélő művekben	Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk (vagy a regény egy jellemző részlete), valamint más kapcsolódó szépirodalmi művek és egyéb (pl. publicisztikai) művek. A barátság, ellentét, felelősség, közösség élethelyzeteinek, konfliktusainak ábrázolása az irodalomban. A hosszabb prózai elbeszélés jellemzői: szerkezet, szereplők, helyszínek, a szereplők közti kapcsolatok.
A beszélt nyelv	A beszédhangok, a hangképzési folyamat, a magán- és a mássalhangzótörvények. A szótag és az elválasztás. A mondatfonetikai eszközök (hangsúly, dallam, szünet, tempó) szerepe a beszédben, alkalmazásuk és megértésük a mindennapi kommunikációban, a történetmesélésben. Cselekményismertetés, beszámoló, tömörítés, szövegkiegészítés szóban.
Az írott nyelv	Az élőszó és az írott szöveg azonos és eltérő jellemzői (szövegszerkesztés, nyelvi forma, szövegtagolás) néhány gyakori műfajban: elbeszélés, leírás, jellemzés. A felelet és az írásos beszámoló. A mássalhangzótörvények helyesírási kérdései: hasonulás, összeolvadás, rövidülés. A szóelemző írásmód.
A szavak jelentése és szerkezete	A hangalak és a jelentés viszonya: egy- és többjelentésű szavak, rokon és ellentétes jelentésű, azonos alakú és hasonló alakú szavak. Szólások, szóláshasonlatok, közmondások.
Könyv- és könyvtárhasználat	Tájékozódás a különféle dokumentumtípusokban: könyvek (ismeretközlő és szépirodalmi szöveg), segédkönyvek (szótár, lexikon, enciklopédia).

Memoriter

Tizenöt-húsz versszak a János vitéz című műből, hat-nyolc vers a tanultak közül, öt-tíz soros prózarészlet, néhány találós kérdés, közmondás.

5-8. ÉVFOLYAM

Fogalmak

Kommunikáció, nyelvtan, nyelvhasználat: kommunikáció tényezői, beszédhelyzet, nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testhelyzet, távolságtartás; a beszéd hangzása; hangsúly, dallam, tempó, szünet; magán- és mássalhangzó-törvények: hangrend, illeszkedés, hasonulás, összeolvadás, rövidülés; zöngés és zöngétlen mássalhangzó; szójelentés, szóhangulat, egyjelentésű, többjelentésű szó, rokon- és ellentétes értelmű szó, hangutánzó, hangulatfestő szó; szólás, szóláshasonlat; szó, szóelem.

Szövegértés, szövegalkotás, irodalom: népdal, elbeszélő költemény, tájleíró vers, elbeszélés, regény; epikai művek szerkezete: kiindulási pont, bonyodalom, tetőpont, megoldás; cselekmény, helyszín; ritmus, ismétlés, fokozás, ellentét, fokozás; hasonlat, megszemélyesítés, metafora; ütemhangsúlyos verselés, ütem, felező tizenkettes.

(A felismerés és a megnevezés szintjén.)

Szerzők és művek

Arany János: Családi kör; Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk; Petőfi Sándor: János vitéz, Az alföld; és még két verse; két-három népdal; állatmesék, tündér- és varázsmesék, tréfás mesék; mitológiai és bibliai történetek; egy ifjúsági regény a magyar vagy a világirodalomból.

A továbbhaladás feltételei

A kapcsolatfelvétel, megszólítás, köszönés, kérdés illemszabályainak ismerete és helyes alkalmazásuk. A hangsúly, dallam, tempó, szünet és a nem nyelvi kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolt használata egyszerűbb kommunikációs helyzetekben, a kommunikációs helyzetnek megfelelően. Az élőbeszéd tempóját megközelítő, folyamatos hangos és néma olvasás. Képesség a másolás, tollbamondás és emlékezet utáni írásra, önálló írásbeli feladatok megoldására. Az olvasott művekben néhány alapvető irodalmi téma fölismerése. Személyes és olvasmányélmény egyszerű megfogalmazása, elsősorban szóban. Történetmondás mindennapi személyes élményről, olvasmányról szóban és rövid fogalmazásban. Leírás készítése tárgyról, személyről, tájról, szóban vagy írásban. A hang, a szó és a szóelem megkülönböztetése. Az igealak szóelemeinek fölismerése. Alapismeretek a hangok képzéséről, tulajdonságairól. Rokon és ellentétes jelentésű szavak, hangutánzó szavak, valamint szólások, közmondások jelentésének értelmezése egynyelvű szótárak, diákoknak szánt kézikönyvek használatával. A gyakran használt és az olvasott művekben előforduló szavak jelentésének értelmezése. Képesség a szókincs különböző rétegeiből származó szavak elkülönítésére nyilvánvaló esetekben, egyszerű köznapi vagy irodalmi szövegekben. Jártasság a korosztály számára készült szótárak használatában. Tájékozódás a könyvtárban és a vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) körében.

6. évfolyam

Óraszám: 166,5 óra/év, 4,5 óra/hét.

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

Gyakorlatok a nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök helyes alkalmazására és értelmezésére páros és kisközösségi helyzetekben.

Változatos gyakorlatok a beszédkultúra fejlesztésére: együttműködés a társakkal beszélgetésben, vitában, feladatmegoldásban.

Saját álláspont előadása, megvédése a témának, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezésmóddal.

Más álláspontok összefoglalása, értékelése többszereplős kommunikációs helyzetekben.

Kérdések és válaszok megfogalmazása különböző helyzetekben.

Szövegalkotási feladatok szóban: jellemzés készítése csoportmunkával és önállóan családtagokról, ismerősökről, irodalmi hősről. Külső és belső tulajdonságaik, kapcsolataik, cselekedeteik, indítékaik megfigyelése alapján értékelő vélemény megfogalmazása.

5-8. ÉVFOLYAM

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Folyamatos hangos és néma olvasási képesség és szövegértés bizonyítása kérdésekre adandó válasszal, rövid szóbeli beszámolóval, különböző témájú és műfajú művek értelmes felolvasásával, memoriterek kifejező előadásával.

A műfaji eltérések megfigyelése, a stiláris különbségek megállapítása (például mese és dokumentum, lírai költemény és epikai alkotás, monda és ballada), a tanult műfaji jellemzők megnevezése.

Feladatok a szövegelemzés bővítésére: a téma önálló megállapítása, adatkeresés, kérdésekre adandó válaszként részletek kiemelése, időrend, ok-okozati összefüggés fölismerése.

Az irodalmi szövegben megjelenő egyszerűbb képek, alakzatok felismerése, értelmezésük gyakorlása (pl. hasonlat, metafora; ismétlés, fokozás).

3. Szövegalkotás írásban (írás kép, helyesírás)

Gyakorlatok az írásmód tempójának és rendezettségének, a helyesírás biztonságának továbbfejlesztésére.

Képzett igék, főnevek, melléknevek gyűjtése - különös tekintettel a szinonimitásra, a szóhangulatra, a köznyelvi, a diáknyelvi és a szakszavak használatbeli eltéréseire; a gyűjtött anyag felhasználása megadott témák kidolgozásában és kreatív, játékos feladatokban.

Szövegalkotási gyakorlatok írásban: elbeszélés adott téma, szempont alapján és terjedelemben (pl. tetőpontos, időrendi szerkezetben); leírás készítése megfigyelt tárgyról, jelenségekről; jellemzés készítése csoportmunkával és önállóan családtagokról, ismerősökről, irodalmi hősökről.

Mindennapi élmények, olvasmánytartalmak összefüggő leírása időrendben, logikai rendben, más hangnemben, más nézőpontból többféle hallgatósághoz igazodva.

Külső és belső tulajdonságaik, kapcsolataik, cselekedeteik, indítékaik megfigyelése alapján értékelő vélemény megfogalmazása.

Kreatív írás „mi lenne, ha” szerkezetben.

Szövegelemzési, -átalakítási gyakorlatok a mű szövegére és hatására irányuló figyelem fejlesztésére: képzettársítások, érzelmi tapasztalatok előhívása, a képzelet mozgósítása.

4. A tanulási képesség fejlesztése

A szövegértési feladatok kiterjesztése a vizuális információkra (illusztrációk, tipográfiai eszközök, szövegtagolás), értelmezésük, szerepük megvilágítása a szöveg jelentésének gazdagításában, próbálkozás a szöveg és a vizuális lehetőségek együttes felhasználására saját fogalmazásaikban.

Önálló vizsgálódás a könyvtárban: a korosztálynak szánt sajtótermékek, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) megismerése, kézikönyvek használata a tárgyalt irodalmi művekkel és tanulmányaik egyéb területeivel kapcsolatban.

Tantárgyi gyűjtőmunka csoportosan vagy egyénileg az életkornak megfelelő folyóiratokból, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletekből (Internet, CD-ROM stb.). A talált adatok célszerű, gondos elrendezése vázlatban, rövid jegyzetben, a felhasznált forrásokról a szükséges adatok följegyzése.

A gyűjtött anyag, könyvtári, otthoni vázlat felhasználása (pl. szóbeli és írásbeli beszámolóban, olvasónaplóban, műsor-összeállításban).

5. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

A nyelvi rendszerről szerzett tudás alapján a szövegben előforduló szavak szófajának fölismerése, megnevezése, jellemző jegyeik összegyűjtésével magyarázat (definíció) készítése közösen és/vagy tanári segítséggel.

Szókincsgyakorlatok a nyelv állandóságának és változásának megfigyelésére, a szavak, szólások, állandósult szókapcsolatok megkülönböztetése, jelentésük értelmezése, megfelelő alkalmazásuk a saját nyelvhasználatban. Régies kifejezések, archaizmusok (pl. archaikus szavak, a maitól eltérő ragozás) keresése, stilisztikai szerepének értékelése.

A szófajra, szóalakra, szóképzésre vonatkozó ismeretek megfogalmazása.

Gyakorlatok az egyes szófajok helyesírásának biztonságossá tételére, a szóelemzés alkalmazása a nehezebb helyesírási esetekben.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

A tanult nyelvtani, nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek tudatos alkalmazása, önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.

Az anyanyelvi és a tanult idegen nyelvi rendszer párhuzamainak (pl. alany-állítmányi szerkezetek, mondatfajták, szórendi sajátságok) megfigyelése. Egyes egyszerűbb eltérő jelenségek megnevezése, a nyelvtudásnak megfelelő szinten.

6. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

Az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése és bemutatása (pl. gyerekek és felnőttek, próbatételek, szeretet, féltés, hősiesség) a tanult anyag kiegészítése egyéni olvasmányokból.

Azonos témák más-más műfajú megjelenítése, például elbeszélés vagy párbeszéd formájában; azonos motívumok megfigyelése és összevetése különböző művészeti ágakban.

A cselekmény, a helyzetek, a szereplők megfigyelése, megnevezése, jellemzése elbeszélő művek olvasása és dramatizált alkotások, színdarabok, tévéjátékok megtekintése alapján.

Érzelmek, gondolatok megjelenítésének megfigyelése irodalmi művekben, a tapasztalatok megbeszélése, a vélemények összehasonlítása különféle műfajú olvasmányélményekkel kapcsolatban.

Drámajátékok helyzetek megalkotásával, dramatizálással, improvizációval, utánzással.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése

Önálló véleménynyilvánítás mindennapi helyzetekről, olvasmányélményekről.

A szerzői értékelés, álláspont azonosítása és megfogalmazása mindennapi szövegekben. Művészi szövegek értékviszonyainak megfigyelése.

A saját kulturális háttértől eltérő háttérű köznapis és irodalmi szövegek sajátos stilisztikai és tartalmi jegyeinek megfigyelése, kiemelése.

Más korokban született mindennapi szövegek, tárgyak olvasása, a bennük megjelenő, a saját kortól távoli gondolatok, vélemények összegzése.

A humor, a nyelvi játék szerepének megfigyelése különféle társadalmi, kommunikációs helyzetekben.

Témakörök	Tartalmak
Páros és kisközösségi kommunikáció	A nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök tudatos alkalmazása. A kifejezőeszközök értelmezése a beszédpartnerek megnyilatkozásaiban. Véleménynyilvánítás, egyéni álláspont kifejtése, reagálás mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben.
Monda, rege, ballada	Két-három magyar történeti monda; egy népballada; Vörösmarty Mihály: Szép Ilonka (egy részlet); Arany János: Rege a csodaszarvasról, A walesi bárdok. A ballada műfaji jellemzői.
Arany János: Toldi	Emberi kapcsolatok, konfliktusok, lélekábrázolás. A főszereplő összetett jelleme: próbatételek, bűn és megtisztulás. A jellemzés eszközei. Szerkezeti, előadásmódbeli, nyelvi sajátosságok.
Hősök a történetmondás műfajában	Fazekas Mihály: Lúdas Matyi (a történet és a mű egy rövid részlete); Gárdonyi Géza: Egri csillagok; egy ifjúsági regény a magyar vagy a világirodalomból. Helyzetek, kalandok, konfliktusok, a korszakot felidéző írói eszközök, ismétlődő motívumok. Jellemek és sorsok. A prózai és a verses elbeszélés különbsége. Az időmértékes verselés.
Képek és formák a költészetben	Legalább nyolc lírai alkotás elemzése különböző korokból (legalább négy-öt a XX. század magyar költészetéből). A lírai formanyelv sokfélesége: változatok a képiségre, zeneiségre, szerkezetre.

5-8. ÉVFOLYAM

Szóbeli és írásbeli szövegműfajok főbb ismérvei	A nézőpont szerepe az elbeszélésben és a leírásban. Az olvasottak reprodukálásának módjai. A jellemzés tartalmi és formai követelményei. Elbeszélés, leírás, jellemzés az ismeretterjesztésben. Egyszerűbb dialogikus formák, dramatikus népszokások.
A szavak jelentése és szerkezete	A szófajok alaktani és jelentésbeli jellemzői, képzésmódjuk. A szófajok rendszere: alapszófajok, viszonszó, mondatszók. A szavak közötti kapcsolatok, a jelentésmező; állandósult szókapcsolatok. A szófajok helyesírása és nyelvhelyességi kérdései. A tulajdonnevek és a belőlük képzett melléknevek helyesírásának egyszerűbb esetei.
Könyv- és könyvtárhasználat	A korosztálynak szánt fontosabb sajtótermékek főbb fajtái, formai és szerkezeti jellemzői. A könyvekből gyűjtött adatok rendezésének alapvető ismeretei.

Memoriter

Tíz-tizenöt versszak a Toldiból; négy-öt vers a tanultak közül, tíz-tizenöt soros prózarészlet.

Fogalmak

Kommunikáció, nyelvtan, nyelvhasználat:

Kisközösségi kommunikáció, vita; a szófaj, alapszófajok: az ige alakrendszere, a névszó és fajtái, igenév, névmás, határozószó; viszonszó: igekötő, névutó, névelő, kötőszó; mondatszók: módosítószó, indulatszó; gyakoribb ige- és névszóképzők; jelentésmező; állandósult szókapcsolatok;

sajtótermék: napilap, hetilap, folyóirat; fejléc, cikk, rovat, tartalomjegyzék.

Szövegértés, szövegalkotás, irodalom:

Műnemek: líra, epika, dráma; monda, rege, ballada; konfliktus, epizód, motívum, nézőpont, cselekményszál; allegória, alliteráció, figura etimologica, metonímia; időmértékes verselés, hexameter; rímelhelyezkedés főbb fajtái.

Szerzők és művek

Arany János: Toldi, A walesi bárdok és még egy ballada, Rege a csodaszarvasról; Fazekas Mihály: Lúdas Matyi (a történet és a mű egy rövid részlete); Gárdonyi Géza: Egri csillagok; egy népballada; történeti mondák; négy-öt vers a XX. századi magyar irodalomból; egy ifjúsági mű (regény, elbeszélés) a magyar vagy a világirodalomból.

A továbbhaladás feltételei

A beszédhelyzethez (címezett, szándék, tartalom) és a nyelvi illem alapvető szabályaihoz alkalmazkodó beszédmód a kommunikáció iskolai (tanórai) helyzeteiben. Az alapvető nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök helyes használata az élőbeszédben.

Különböző témájú és műfajú szövegek értő olvasása, értelmes felolvasása. Jól olvasható írás, az írásos szöveg rendezett elhelyezése. Egyszerűbb olvasmánytartalmak összefüggő ismertetése az időrend, az ok-okozati összefüggések bemutatásával. Rövid tárgyyszerű beszámoló a feldolgozott művekről: szerző, cím, téma, műfaj.

Az epikai művekről néhány fontos adat megnevezése: a helyzet, a helyszín, a szereplők, a főhős életútjának állomásai, a cselekmény menete. Lírai művek formanyelvének (verselés, képiség) felismerése. Elbeszélés, leírás, jellemzés, beszámoló készítése megbeszélte olvasmányok vagy személyes élmény alapján. A személyes élmény néhány mondatos megfogalmazása az olvasott irodalmi művek szereplőinek jellemével, a műben megjelenített élethelyzetekkel, érzelmekkel kapcsolatban.

Az irodalmi olvasmányokhoz, egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó információk gyűjtése a könyvtárban és / vagy az Interneten. Az adatok elrendezése és feljegyzése. Alapvető jártasság a korosztály számára készült lexikonok, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) használatában.

Óraszám: 129,5 óra/év, 3,5 óra/hét.

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

Gyakorlatok a vitakultúra fejlesztésére: saját álláspont kialakítása és korrigálása, az ellenvélemény mérlegelése.

Különbéle beszédműfajok kommunikációs technikáinak megfigyelése. Gyakorlatok ezek alkalmazására, elsősorban a szándékkifejezés és a hatáskeltés szempontjából.

Az írásbeli és a szóbeli közlésmód különbségeinek megfigyelése. A szóbeliség sajátosságainak érvényesítése különféle szóbeli szövegtípusokban, kommunikációs helyzetekben.

Az emberi érzelmeket, viszonyulásokat megjelenítő nem nyelvi kifejezőeszközök ábrázolásának megfigyelése irodalmi művekben, jelentésük értelmezése írásban és szóban.

Egy-egy drámai vagy dramatizált részlet (dialógus vagy monológ) kifejező előadása: az érzelmek visszaadása, a szereplők közötti viszonyok érzékeltetése a nem nyelvi és a verbális kifejezés eszközeivel (hangsúly, hangerő, dallam, beszédtempó, szünettartás).

Filmen I

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Kisebbségi terjedelmű irodalmi művek, köznapis szövegek tartalmának önálló összefoglalása néma olvasás után.

Ismert tartalmú szövegek tolmácsolása kifejező szövegmondással, megjelenítéssel.

Különbéle műfajú és rendeltetésű (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) művek szerkezetének, belső összefüggéseinek és jelentésének feltárása.

A szövegelemző eljárások bővítése szakmai-tudományos, gyakorlati és szépirodalmi művek feldolgozásában: összetettebb logikai kapcsolatok felismerése, eltérő álláspontok elkülönítése, érvek és ellenérvek feltárása.

A hétköznapi és az irodalmi kommunikáció sajátosságainak megfigyelése, különbségtétel az irodalmi kontextusban megjelenő és az egyéb nyelvi közlések értelmezése között.

Szó szerinti és átvitt jelentés megkülönböztetése: áttételes jelentések, jelentésmozzanatok keresése irodalmi és köznapis szövegekben.

3. Szövegalkotás írásban (íraskép, helyesírás)

Biztonság az egyszerű mondat központozásában, a gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző értelmező szerepének ismerete és helyes használatuk.

A tulajdonnevek és a belőlük képzett melléknevek nehezebb eseteinek helyesírása.

Az egybe- és különírás elveinek ismerete és biztos alkalmazása a tanult esetekben.

Véleménynyilvánítás a mindennapi élet megadott vagy választott témáiról: saját álláspont érvelő megfogalmazása, cáfolat és ellenvélemény kifejtése írásban.

Hozzászóláshoz, felszólaláshoz, kiselőadáshoz önálló vázlat készítése.

Érvelés írásban irodalmi művek formájáról és a bennük megjelenített mögöttes tartalomról a megismert szakszókincs alkalmazásával.

Cselekményvázlat, olvasónapló készítése önállóan.

Kreatív szövegalkotás a tartalomhoz, a kommunikációs alkalomhoz illő nyelvi, stilisztikai eszközök megfelelő kiválasztásával, összehangolásával.

Epikus részletek dramatizálása, illetve drámai jelenetek tartalom- és stílushű visszaadása epikus formában.

5-8. ÉVFOLYAM

4. A tanulási képesség fejlesztése

Önálló olvasmányválasztás, segédletek, képzőművészeti ábrázolások, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) felkutatása megadott témához.

Beszámoló, fiktív tudósítás, újságcikk stb. készítése egy adott irodalmi alak életéről, egy korszakról, eseményről korabeli dokumentumok, irodalmi művek, naplók, a témával foglalkozó, a korosztálynak szóló szakmunkák felhasználásával, önálló vagy csoportos vizsgálódás útján.

Érvek, bizonyító erejű példák gyűjtése a könyvtárban, rendszerezésük vázlat és jegyzet készítésével, más tantárgyak témáiból, tankönyveiből is.

5. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

Az egyszerű mondat részeinek és szintagmáinak biztos elemzése, értelmezése.

A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismerése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.

A mondatfajták és kifejezőeszközök felismerése, megnevezése, helyes használatuk.

Mondatátalakítás rokon- és ellentétes értelmű mondatokkal szóban és írásban.

A mondatalkotáshoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek biztonságos alkalmazása.

A szóalkotási módok ismerete, a szóösszetétel, a szóképzés és a jelentés összefüggésének elemzése szépirodalmi és nem irodalmi szövegekben; szógyűjtés és játékos szóalkotás képzéssel, összetétellel.

Szóösszetétel, alapszó, képzett szó, szókapcsolat megkülönböztetése.

6. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

A lírai formanyelv változásának vizsgálata (szerkezeti változatok, szókinccs, a képiség eszközei).

Ismeretek az irodalmi élet legfőbb szereplőiről, fórumairól.

Beszámoló epikus és drámai művekről, tévéjátékokról: a szerkezet, a cselekményt alkotó elemek, fordulatok, a szereplők, a főhős(ök), a mellékszereplő(k), a mű kezdete és befejezése bemutatásával; a szereplők önálló jellemzése.

Az irodalmi műfajoknak mint a műnemek alá rendelt kategóriáknak ismerete tanult, olvasott művek esetében.

Az olvasott művek legfontosabb ismérveinek megnevezése: szerző, műfaj, téma.

A cselekmény legfontosabb szerkezeti elemeinek elkülönítése, azonosítása, szerepének, tartalmának értékelése.

Az egyes kompozíciós elemek közötti összefüggés, strukturális kapcsolat felfedezése, végigkövetése drámákban, nagyobb terjedelmű epikai művekben.

Tér- és időviszonyoknak és ábrázolási módjuknak felismerése, összefüggésének keresése a jelentéssel a műben megjelenő tartalmakkal.

Párhuzamok keresése a romantikus irodalom, zene és képzőművészet alkotásai között - a más tárgyakban tanult ismeretek és önálló könyvtári gyűjtőmunka felhasználásával.

Improvizáció a megismert drámai konvenciók és színházi formanyelv elemeinek alkalmazásával. Különböző szerelő- és embertípusok megjelenítése a tartás- és járásmód megfigyelését követően.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

A verselés, a zeneiség elemeinek és hatásának felismerése verses alkotásokban.

Az emberi érzelmeket, viszonyulásokat megjelenítő nem nyelvi kifejezőeszközök ábrázolásának megfigyelése irodalmi művekben, jelentésük értelmezése írásban és szóban.

A túlzás és általánosítás szerepének megértése, bemutatása egyes típusok ábrázolásában, a komikum tartalmi és nyelvi eszközeinek felismerése.

Az olvasott irodalmi művekben megjelenő szituációk és jellemek, érzelmek, gondolatok és a köznapi, tapasztalati úton megismert „valóság” egyszerűbb összefüggéseinek felfedezése és bemutatása.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

MAGYAR NYELV

Témakörök	Tartalmak
Magán- és közéleti kommunikáció Az egyszerű mondat	A szóbeli és írásbeli közlésmód kifejezési formáinak azonossága és különbsége a magán- és a közéleti kommunikációban. A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai: megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás. A mondat mibenléte, fajtái. Az egyszerű mondat szerkezete, a mondatrészek és a szintagmák. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentése. A mondattanhoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek.
A szóalkotási módok	A szóösszetétel: az alá- és a mellérendelő összetett szavak. A mozaikszók. A gyakori szóalkotási módok rendszerező összefoglalása (szóképzés, szóösszetétel).
Helyesírási ismeretek	Az egyszerű mondat helyesírása (vessző, gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző). A tulajdonnevek helyesírási ismereteinek bővítése: a tanult idegen személynevek, a többbelemű földrajzi nevek, intézménynevek és a belőlük képzett melléknevek helyesírása. Az összetett szavak helyesírása.
Könyv- és könyvtárhasználat	A könyvtár írott és a modern technológián alapuló dokumentumainak felhasználása különféle témák feldolgozásában. Forráshasználat, forrásjegyzék, az idézés módjai.

Fogalmak

Mondatfajták: kijelentő, felkiáltó, kérdő, óhajtó, felszólító mondat; tagolatlan, tagolt; tő- és bővített mondat, hiányos szerkezetű mondat; a mondat elsődleges és másodlagos jelentése; mondatrészek: az alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző fajtái és kifejezőeszközei; az alany-állítmányi viszony; alárendelő és mellérendelő szintagma.

Szóösszetétel, alárendelő összetett szavak: alanyos, tárgyas, határozós, jelzős összetétel; mellérendelő összetett szavak; szóismétlés; ikerszavak; jelentéssűrítő összetételek; mozaikszavak.

Vita, megbeszélés, felszólalás, hozzászólás, kiselőadás.

Forrásjegyzék, idézet, hivatkozás.

IRODALOM

Témakörök	Tartalmak
Ritmus, kép, kifejezőmód - líra alapformái (dal elégia, óda, epigramma)	Különböző témájú lírai alkotások a klasszikus és kortárs, magyar és világirodalomból, a lírai szerkezet, a műfaji sajátosságok, a versformák változatai.
A kispika műfaji változatai: novella, elbeszélés - anekdota	Anekdotikus történetek, kispikai alkotások a magyar és a világirodalom különböző korszakaiból. Az anekdota változatai, felépítése; a novella szerkezeti jellemzői.
A regény változatai	Magyar történelmi események és korszakok megidézése az irodalomban, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán és mások műveiben. Epikai alkotások a világirodalomból (novellák, regényrészletek).
Egy drámai mű feldolgozása	Legalább egy dráma (vígjáték, színmű) feldolgozása, lehetőség szerint megtekintése, a szöveg és az előadás összehasonlítása. A komikum, humor, paródia tartalmi és nyelvi jellemzői.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

Irodalom és kulturális élet a reformkorban	Olvasmányok a reformkor irodalmából, szerzők és művek, írók és olvasók, írói életpályák, irodalmi társaságok, folyóiratok, színházi élet, irodalmi kapcsolatok. Romantikus életérzés, életmód, stílusjegyek. Az irodalom, festészet, a zene néhány közös vonása a romantikában.
Tánc és dráma	Figurateremtés hanggal és nem verbális eszközökkel. Improvizáció közösen egyeztetett témára, történetváz alapján a megismert drámai konvenciók elemeinek alkalmazásával.

Memoriter

Teljes művek és részletek előadása (a feldolgozott művekből hat-nyolc vers, egy-egy tizenöt-húsz soros próza és drámarészlet).

Fogalmak

Anekdota, novella, regény; dal, elégia, óda, himnusz, epigrama, helyzetdal, költői levél, ars poetica; líra szerkezet; értekező próza; vígjáték, színmű, jelenet, felvonás, díszlet, jelmez, rendezői utasítás; komikum, humor, helyzetkomikum, jellemkomikum, paródia; pentameter, disztichon, versláb.

Szerzők és művek

Arany János: Szondi két apródja és még egy műve; Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez; Jókai Mór: A kőszívű ember fiai vagy egy-két részlet A kőszívű ember fiaiból és még egy mű, például A nagyenyedi két fűzfa, Az új földesúr vagy más mű; Kölcsey Ferenc: Hymnus, Parainesis (egy részlet); Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője és egy novella; Petőfi Sándor: Nemzeti dal, Szeptember végén és még két mű; Vörösmarty Mihály: Szózat és még egy mű.

A továbbhaladás feltételei

Részvétel a közéleti kommunikáció iskolai helyzeteinek különféle formáiban felszólalás, hozzászólás formájában. Saját vélemény megfogalmazása (az érvelés alapvető szabályait követve) a mindennapi élet egyszerűbb, a korosztály által is átlátható problémáiról, olvasmányokról. Udvarias együttműködés felnőtt és kortárs beszédpartnerekkel.

A megértést biztosító hangos és néma olvasás, szöveghű folyamatos felolvasás, szövegmondás. Rendezett, egyéni íráskép.

Különféle műfajú és rendeltetésű (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) szövegek szerkezetének és jelentésének bemutatása. Epikus olvasmányok, olvasott, látott drámai alkotások szerkezeti elemeinek elkülönítése, a fő- és mellékszereplők jellemzése. A szépirodalmi művekben megjelenő helyzetek és jellemek, érzelmek és gondolatok egyszerűbb összefüggéseinek bemutatása szóban és írásban. A lírai formanyelv (ritmus, rím, hangzás, képiség) stíluseszközeinek felismerése. Vázlat készítése szóbeli megnyilatkozáshoz, cselekményvázlat írása.

Az egyszerű mondat részeinek, szintagmáinak megnevezése, elemzése. A mondatfajták biztos megkülönböztetése. A szóalkotás gyakori módjainak fölismerése és elemzése. A tanult nyelvhelyességi és helyesírási szabályok megfelelő alkalmazása: a központozás, a tanulmányok során előforduló tulajdonnevek, a belőlük képzett mellékevek helyesírásának, az egybe- és külön írás elveinek ismerete és megfelelő alkalmazása. A Magyar helyesírási szótár önálló használata.

A tárgyalt irodalmi művekhez, a mindennapi élet kérdéseinek megválaszolásához ismeretanyagok keresése a könyvtár nyomtatott és elektronikus információhordozóinak felhasználásával.

Részvétel a csoportos történetalkotásban, az improvizációban és az elemző beszélgetésekben.

Óraszám: 129,5 óra/év, 3,5 óra/hét.

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

A beszédpartnerek különböző kommunikációs helyzetekben megjelenő érzelmi viszonyulásainak, eltérő álláspontjának ismertetése rövid szóbeli összefoglalásban.

Saját álláspont kialakítása a beszélgetőpartner(-ek) álláspontjával szemben. A másik szempontjait figyelembe vevő, személyiségét, véleményét tiszteletben tartó érvelés technikáinak megfigyelése, ennek megfelelő érvrendszer és magatartásforma kialakítása közös munkával egy-egy megadott szituációban.

Szituációs vagy szerepjátékok különféle irodalmi és köznapi szóbeli kommunikációs helyzetekhez kapcsolódóan. A részvétel, a saját megnyilvánulás értékelése szituációs gyakorlatokban.

Gyakorlatok a nyelvváltozatok szókészletének tudatos használatára a különféle kommunikációs helyzetekben, a nyelvi illemnek megfelelően.

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Különféle sajtótermékek értelmező felolvasása, jelentésének kibontása, hatáskeltő eszközeinek azonosítása, megnevezése, értékelése tanári segítséggel.

A tájékoztató és a véleményt közlő műfajok elkülönítése: hír, tudósítás; cikk, kommentár; riport, interjú.

Az olvasott szépirodalmi és egyéb szövegek mögöttes jelentéseinek tudatos keresése, megfogalmazása tanári irányítással és / vagy csoportmunkával.

3. Szövegalkotás írásban (írás kép, helyesírás)

A helyesírás értelemtükröztető szerepének felhasználása különféle írásbeli műfajokban.

Az idézés és a párbeszéd írásmódjának helyes alkalmazása.

Tapasztalatszerzés a mindennapi élet alapvető hivatalos iratainak (kérdőív, nyugta, kérvény, önéletrajz) megfogalmazásában.

Mindennapi élethelyzetekhez, irodalmi olvasmányokhoz kapcsolódó véleményalkotás és -nyilvánítás árnyalt kifejezőmódjainak ismerete és használata önálló fogalmazásban.

Ismertetés, könyvajánlás, kritika írása, kiselőadás tartása irodalmi művekről, filmalkotásokról különféle idézési módok alkalmazásával, például egyenes és függő idézet, teljes mondat, kulcsszó stb. idézésével.

4. A tanulási képesség fejlesztése

Mindennapi, közéleti és szakmai problémákról vagy irodalmi témákról ismeretek, érvek, példák gyűjtése a könyvtári tárgyi katalógus segítségével.

A könyvtár nyomtatott dokumentumainak (segédkönyv, kézikönyv, ismeretterjesztő könyv, folyóirat), elektronikus információhordozóinak felhasználásával egyszerűbb téma önálló vagy csoportos feldolgozása: problémafelvetés, forrásválasztás és -feldolgozás segítséggel, beszámoló készítése szóban vagy írásban, hivatkozás a forrásra az idézés megfelelő módjával.

Önálló problémafelvetés, források kiválasztása, többféle forrásból gyűjtött anyag válogatása, feldolgozása önállóan vagy csoportmunkával, az összegyűjtött anyagról szóbeli és/vagy írásos beszámoló készítése.

A tanult művek közvetlen és tágabb kontextusára vonatkozó ismeretek bővítése önálló könyvtári munkával; az adatok felhasználása az értelmezésben, elemzésben.

5. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

Mondatelemzési jártasság az összetett mondat feldolgozásában: a tagmondatok sorrendjének, a szintagmák szerkezetének és jelentésének fölismerése, értelmezése, fogalmi szintű megnevezése.

5-8. ÉVFOLYAM

A magyar nyelv legfőbb szórendi szabályainak helyes alkalmazása. Gyakorlatok a szórend megváltoztatásával a jelentés formálására.

A magyar nyelv és a tanult idegen nyelvek nyelvtani szerkezetének összehasonlítása megadott szempontok alapján.

A szűkebb és tágabb környezetben megjelenő nyelvváltozatok (dialektusok, réteg- és csoportnyelvi sajátosságok) megfigyelése, gyűjtése

Példák keresése a nyelvhelyesség kérdéseiben. Alapvető nyelvhelyességi hibák, hibatípusok megnevezése, felismerése idegen és saját szövegben.

6. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

Vizsgálódás a népszerű irodalom műfajaiban: a lektúr, a krimi hatáskeltő eszközeinek megismerése.

Népszerű epikus műfajok, drámai vagy filmalkotások elemzése a hatáskeltés, a bennünk megjelenő tipikus helyzetek és jellemek szempontjából.

Toposzok, sémák és sablonok fölismerése és szerepének értékelése a szórakoztató irodalmi és filmalkotásokban.

Különböző olvasók véleményének, attitűdjének fölismerése az elemzett művekben.

A befogadás tapasztalatainak tudatosítása, a téma, az írói látásmód és álláspont megértése.

A szöveg hangzásának és írott képének összefüggése, az illusztráció, a tipográfiai eszközök szerepének átlátása.

A képversnek mint sajátos formának megismerése és értelmezése.

A művészi kifejezésmódok, stílus eszközök funkcióinak megfigyelése, értelmezése.

A megismert műfajok, stílusalakzatok, szóképek megnevezése, jellemzése példákkal.

A magyar irodalom nagyobb korszakaira vonatkozó ismeretek önálló összefoglalása.

Korokhoz kötődő ismétlődő témák, kérdésselvetések meglátása irodalmi művekben és értekező prózai alkotásokban.

Egy-egy irodalmi mű fogadtatásának ismerete a saját korában, jelentősége az utókor szemében.

Párhuzamok keresése a Nyugat első nemzedékének irodalmi alkotásai és a korabeli képzőművészet között - más tantárgyakban tanult ismeretek, könyvtári adatgyűjtés felhasználásával.

Tájékozódás az irodalom kronológiájában és „földrajzában”, a helyi hagyományok, irodalmi emlékek ismerete.

Az olvasott művek elhelyezése a korban, néhány fontos részlet fölidézése az alkotók életrajzából.

Figyelem a kortársi kapcsolatokra, az irodalom és más művészeti ágak közti összefüggésekre.

Hasonló témájú, azonos műfajú művek összehasonlítása.

Néhány alapvető irodalmi téma és motívum jelentésének elemzése.

Rögtönzés a megismert drámai konvenciók és színházi formanyelv elemeinek alkalmazásával, a társművészetek eszköztárának bevonásával.

Irodalmi művekben, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének felfogása, értelmezése és megvitatása.

A művészi kifejezésmódok, stílus eszközök funkcióinak megfigyelése, értelmezése.

Az adott műhöz kötődő kifejezésmód néhány jellemzőjének értelmezése, értékelése a szükséges fogalmak használatával az egyéni vélemény néhány szavas megfogalmazásával.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

Irodalmi és filmszereplők jellemének megítélése, érvelés a saját álláspont mellett a szöveg felhasználásával.

Olvasmányválasztás indoklása néhány szempont felsorolásával.

Egymástól lényegesen különböző esztétikai normákhoz kapcsolódó művek összehasonlítása. Egy-két korszak a saját kortól, eltérő művészi és nem művészi szépségeszményének bemutatása.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

A személyes, egyéni ízlés szerepének bemutatása egy-egy alkotás, jelenség megítélésében, választott példákon (kritikák, csoportos feldolgozás, vita) keresztül.

Konfliktusforrások (pl. kulturális, világlátás- és életformabeli, az életkorból és a személyiségből adódó különbségek, ezekből fakadó ellentétek) felfedezése, megfigyelése különféle szövegekben.

Különféle konfliktuskezelési eljárások megfigyelése és gyakorlása műalkotások és mindennapi szövegműfajok kapcsán.

MAGYAR NYELV

Témakörök	Tartalmak
A tömegkommunikáció	Alapismeretek a tömegkommunikációról nyelvi szempontból, elsősorban a befogadás oldaláról. A tömegkommunikáció néhány gyakori szövegműfaja: hír, tudósítás; cikk, kommentár, kritika; interjú, riport. A reklám, a hirdetés, az apróhirdetés eszközei és hatása.
Az összetett mondat	Az összetett mondat szerkezete, a tagmondatok sorrendje. Az alárendelő és a mellérendelő mondat fajtái. A szórend alapvető kérdései az egyszerű és az összetett mondatban. A többszörösen összetett mondat. A mondat és a szöveg viszonya.
A tanult leíró nyelvtani fogalmak rendszerezése	A nyelvi szintek. A nyelvi szintekről tanultak rendszerezése: a mondat szerkezete és jelentése, a szószervezetek (szintagmák) kifejezőeszközei; a szófajok rendszere; alaktani ismeretek: szó, szóelem, egyszerű szó, összetett szó, alapszó, képzett szó; a magyar hangrendszer, a mondatfonetikai eszközök.
Helyesírási ismeretek	A magyar helyesírás alapelvei. Az összetett mondat központosítása. A párbeszéd és az idézetek írásmódja.
Kitekintés a magyar nyelv életére Szövegműfajok és kifejezési formájuk	Nyelvváltozatok és nyelvi normák a mai magyar nyelvben. Nyelvünk eredete, rokonsága. A magyar nyelv típusa: néhány hangtani, alaktani, mondattani sajátossága, szórendjének jellemzői. A mindennapi élet néhány alapvető hivatalos irata: a nyugta, kérdőív, kérvény, önéletrajz tartalmi és formai kérdései. Ismeretek a véleménynyilvánítás néhány szóbeli és írásbeli műfajáról az olvasmányok feldolgozásához kapcsolva: ismertetés, könyvajánlás, kritika, olvasónapló. Az idézés módja: egyenes és függő idézet. A paródia kifejezőeszközei.
Könyv- és könyvtárhasználat	A tárgyi katalógus használata önálló feladat megoldásához, cédulázás, vázlat, forrásjegyzék készítése a gyűjtött adatokról.

Fogalmak

Összetett mondat: mondategész, mondategység (tagmondat), főmondat, mellékmondat; utalószó, kötőszó, a mellérendelő mondat fajtái: kapcsolatos, ellentétes, választó, magyarázó, következtető; az alárendelő mondat fajtái: állítmányi, alanyi, tárgyi, határozó, jelzői alárendelés; sajátos jelentéstartalmú mondat: feltételes, hasonlító; többszörösen összetett mondat.

Mondatfonetikai eszközök rendszere: hangsúly, hanglejtés, szünet, tempó.

A magyar nyelv szórendje.

Egyenes és függő idézet.

5-8. ÉVFOLYAM

IRODALOM

Témakörök	Tartalmak
Az irodalom határterületén - a népszerű irodalom műfajai	Változatos témájú irodalmi művek olvasása és feldolgozása a magyar és világirodalomból, a népszerű, illetve lektúr irodalom hatáskeltő eszközei és értékelésük.
Az irodalom nagy témáiból	Regények, regényrészletek, elbeszélések, lírai alkotások a magyar és a világirodalom visszatérő nagy témáit feldolgozó irodalmi alkotások köréből (ifjúkor és felnőtt kor, társas kapcsolatok, utazás, identitás stb.).
A Nyugat első nemzedékének irodalmából	Irodalmi és kulturális élet a Nyugat első korszakában. Szépirodalmi alkotások a Nyugat első nemzedékének íróitól.
A dráma világa	Legalább egy dráma (tragédia vagy vígjáték) feldolgozása, megtekintése.
Kortárs irodalom - kortárs írók és olvasók	Olvasmányok a szélesebb értelemben vett kortárs irodalomból. Regionális kultúra és irodalmi élet.
Tánc és dráma	Improvizáció - közösen egyeztetett témára, együttesen kidolgozott történetváz alapján.

Memoriter

Teljes művek, műrészletek szöveghű földézése (négy-öt vers feldolgozott művekből, egy-egy 15-20 soros próza- vagy drámarészlet).

Idézetek alkalmazása célnak és a szöveggörnyezetnek megfelelően szóban és írásban, a forrás megjelölése.

Fogalmak

Népszerű irodalom: lektúr, ponyva; epikai szerkezet, drámai szerkezet, monológ, dialógus, tragédia; szatíra, fantasztikum, szimbólum.

Szerzők és művek

Ady Endre: Párisban járt az ősz, Szeretném, ha szeretnének és még egy vers; Babits Mihály, egy-két műve; József Attila: Ringató és még két vers, köztük egy választhatóan A Dunánál, Elégia, Levegőt!; Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem (egy részlet); Kosztolányi Dezső egy-két műve; Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig vagy más regénye, vagy egy regényrészlete és egy novellája; Tamási Áron: Ábel a rengetegben (a regény felépítése és egy részlete); négy-öt vers a mai magyar irodalomból, például Áprily Lajos, Illyés Gyula, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Szilágyi Domokos és mások műveiből egy-egy; a világirodalom egy-két alkotása.

A továbbhaladás feltételei

A köznyelv, a tanult szaknyelv, a társalgás és a szleng szókészletében meglévő eltérések felismerése és a kommunikációs helyzetnek megfelelő használatuk.

Tájékozottság az alapvető tömegkommunikációs műfajokban, a média szerepének és hatásának felismerése.

A szöveg értő befogadását biztosító olvasás, különféle műfajú szövegek kifejező felolvasása, memoriterek elmondása. A tanulmányokhoz szükséges eszközszintű íráskészség, jól olvasható esztétikus írás. A feldolgozott művekről, olvasmányélményekről, színházi előadásról összefoglalás készítése a témának, a kommunikációs alkalomnak megfelelő stílusban felelet vagy rövid írásos beszámoló formájában. A megismert műfajok stílus eszközeinek megnevezése tárgyyszerűen a tanult szakkifejezésekkel, jellemzésük példákkal. Az olvasott művekben megjelenített emberi problémák bemutatása önálló véleménynyilvánítással. Ismeretek a magyar irodalom nagyobb korszakairól (reformkor, a XX. század első és második fele), néhány alkotó portréja, az olvasott művek elhelyezése a korban.

5-8. ÉVFOLYAM

A népszerű irodalom néhány gyakori műfajának ismerete, hatáskeltő eszközeik jellemzése.

A leíró nyelvtani ismeretek rendszerezése: hangtani, szó- és alaktani, jelentéstani, mondattani jelenségek fogalmi szintű megnevezése, elemzése egyszerűbb esetekben, a szórend és a jelentés összefüggésének fölismerése. Mondattani nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása szóban és írásban. Az idézés, a párbeszéd, a központozás helyesírása.

A gyakrabban használt mindennapi hivatalos iratok jellemzőinek ismerete.

Tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, helyéről a világ nyelvei között.

Jártasság az önálló könyvtári munkában, a tárgyi katalógus használatában.

Színházi előadás megtekintésének élménye alapján beszámoló készítése. Részvétel az improvizációs játékokban.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A *továbbhaladás feltételei* c. részben megfogalmazottak nem a minimum követelményt tartalmazzák, semmiképpen sem azonosak az elégséges/elégtelen határok megvonásával. E részlet célja elsősorban a legfőbb képzési feladatoknak, a fejlesztés csomópontjainak a megnevezése az évi anyagban. Tájékoztatásul szolgálhat arra, hogy amíg az osztály ezeket a követelményeket nem tudja teljesíteni, addig a szabadon tervezhető 20%-os keret terhére ne új anyagot tervezzen a szaktanár, hanem ezeket gyakoroltassa akár az egész osztállyal, akár differenciáltan az elmaradt tanulókkal.

A teljesítmények értékelésében fontos szempont a *fogalmak ismeretének* fokozatos, az életkori teljesítőképességhez szabott megkövetelése. Az 5-6. évfolyamon a nyelvtani és irodalmi fogalmak fölismerése a követelmény, a 7-8. évfolyamon már a megnevezésük fogalmi magyarázat (definíció) formájában, valamint az ismeretek önálló alkalmazása feleletben, írásbeli munkákban és a saját munkája fokozatos önkontrollja.

A tanulói teljesítmény értékelésének legfőbb szempontja a *szövegértésben és szövegalkotásban* (beleértve az olvasási és íráskészséget, az írásbeli munkák helyesírását is) az évfolyamon megkövetelhető szint elérése, a tanultak önálló biztonságos felhasználása az irodalmi és az ismeretterjesztő művek feldolgozásában, az irodalmi és a személyes élmény megfogalmazásában; gyakorlati írás- és beszédkészség a mindennapi élet és a tanulmányok változatos kommunikációs helyzeteiben. Az eddig bevált feladattípusok mind alkalmazhatók a részképességek értékelésére, de a tudás évfolyamonkénti mérésére elsősorban olyan írásbeli és szóbeli komplex feladatok alkalmasak, amelyek a kerettanterv legfőbb törekvéseivel összhangban a tanult ismeretanyag visszaadásán túl lehetőséget adnak a nyelvi kreativitás, a személyes élmény és vélemény megnyilvánulására is.

A 8. évfolyamon elvárható legalább egy téma, résztéma adatgyűjtésen (könyvtári búvárkodáson) alapuló önálló kidolgozása szabadon választott vagy adott témában és/vagy műfajban (beszámoló, olvasónapló, kiselőadás, előre elkészített hozzászólás, műsorrészlet stb.).

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

HON ÉS NÉPISMERET

EMBER-ÉS TÁRSADALOMISMERET - ETIKA

Célok és feladatok

A történelem - mint múltismeret - a társadalom kollektív memóriájaként az emberi azonosságtudat egyik alapja. A nemzeti; az európai és az egyetemes emberi identitást formálja, erősíti. A történelemből ugyanakkor az is kitűnik, hogy az egyes népek, nemzetek kölcsönösen egymásra vannak utalva. A kölcsönös függőség megértése átfogó világtörténelmi látásmódot, a különbségek tudomásul vétele a kultúrák sajátos értékeinek és érdekeinek megismerését és tiszteletben tartását kívánja.

A tantárgy feladata elsősorban a történelmi szemlélet fejlesztése. Annak tudatosítása, hogy a széles értelemben vett emberi műveltség minden eleme felhalmozási folyamat eredménye. A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy célja ebből következően az, hogy megértesse a folyamatosság és a változás-változtatás történelmi szerepét, és ezen keresztül mutassa meg, hogy minden nemzedéknek megvan a maga felelőssége a történelem alakításában. Mindez a jelen ellentmondásos folyamataiban való eligazodást is szolgálja.

Az általános iskolai munkának a múltat élményszerűen megjelenítő történetek tanításán kell alapulnia. A 10-12 éveseket általában a konkrét gondolkodás jellemzi. Az 5-6. évfolyamos tanulók a történelmi tényeket, fogalmakat, összefüggéseket a meglevenített eseményekből és jelenségekből - a történetekből - kiindulva érthetik meg a legkönnyebben. A történet a múlt színes, sodró valóságának szintézise, amely az elmúlt korokat átélhetővé, érzékelhetővé, szemlélhetővé teszi. Ezt a képszerűen megjelenített múltat már az 5-6. évfolyamokon is elemzés tárgyává kell tenni, le kell vonni a megfelelő következtetéseket, általánosításokat, és azokat bele kell helyezni a történelmi ismeretek rendszerébe. A történettanítás tehát nem helyettesíti, csupán megalapozza a történelemtanítást.

A 7-8. évfolyamok történelemtanítása - a korábbi évfolyamok eredményeire támaszkodva - a múlt valóságát összetettebben, teljesebben, az általánosítás magasabb szintjén, sokoldalúbb történelmi összefüggésekbe ágyazva dolgozza fel. Ezeken az évfolyamokon a történelmet már nemcsak a jellemző életképek bemutatásával, hanem a kiemelkedő események fonalára fűzve, történetileg tanítjuk. Alkalmazkodva az adott fejlődési szinthez a képszerű megjelenítésre - a történettanításra - azonban ekkor is szükség van. Mindezek együtt alkalmassá tehetik a tanulókat arra, hogy a történelem megismerésének, elemzésének alapvető módszereit elsajátítsák.

A tantárgy tanulása során a tanulók megismerkednek a hagyományos paraszti kultúrával és értékrenddel, megfigyelik és megismerik a természet közelben élő a természetet tisztelő, és felhasználó ember életét, legfontosabb szokásait.

A tanulóknak arra is szükségük van, hogy a múlt ismerete mellett megértsék saját korukat. Az állampolgári ismeretek tanításának célja, hogy a diákok el tudjanak igazodni a jelen bonyolult közéletében, értsék a jogilag szabályozott demokratikus viszonyok rendszerét, működését. Így a tantárgy tanítása alapot ad a demokratikus közéletben való tudatos részvételhez.

Fejlesztési követelmények

A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy fontos szerepet játszik az ismeretszerzési és -feldolgozási képességek kialakításában és fejlesztésében. Szükséges, hogy a tanulók ismereteket szerezzenek saját emberi-társadalmi környezetükből, történetekből, képekből, a tömegkommunikációs eszközökből, egyszerű statisztikai adatokból, grafikonokból, diagramokból, tárgyi és szöveges forrásokból és más ismerethordozókból. Fontos, hogy ezeket az ismereteket egyre önállóbban és egyre kritikusabban értelmezzék, s belőlük következtetéseket tudjanak levonni.

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

A tananyag-feldolgozás folyamatában a diákok sajátítsák el a sokoldalú információgyűjtés és - felhasználás képességét, a legfontosabb kézikönyvek, lexikonok, atlaszok használatát. Legyenek képesek a legfontosabb történelmi fogalmak és kifejezések készségszintű alkalmazására.

A különböző információk feldolgozása során legyenek képesek különbséget tenni tények és vélemények között, tanulják meg az információt kritikusan szemlélni, a történelmi-társadalmi jelenségek összefüggéseit megkeresni, e jelenségeket összehasonlítani.

Konkrét ismeretekhez kapcsolódóan ismerjék fel a folyamatosság és a változások szerepét a történelmi, társadalmi folyamatokban, tudatosítsák, hogy a folyamatosságnak, az értékek megőrzésének nagy szerepe van a társadalom életében. A tananyag feldolgozása során ismerjék meg azokat az alapvető elemzési, értelmezési szempontokat, módszereket, amelyek segítségével képesek lesznek kialakítani véleményüket személyekről, helyzetekről, eseményekről, intézményekről. Ennek alapján véleményüket egyre árnyaltabban tudják megindokolni.

A történelemtanításnak-tanulásnak a tanulók szóbeli és írásos kifejezőképességének fejlesztésében is jelentős szerepe van. A tanulók szerezzenek gyakorlatot események elbeszélésében, különféle szövegek reprodukálásában. Tanuljanak meg írásban válaszolni szóbeli és írásbeli kérdésekre, vázlatot, felelettervet írni, jegyzetelni. Legyenek képesek rövid beszámolót, kiselőadást tartani egy-egy témáról különböző információk alapján. Sajátítsák el a kulturált vita technikáit és szabályait. Véleményüket lényegre törően és érvekkel alátámasztva fejték ki. Ugyanakkor legyenek képesek a másik fél véleményét is pontosan megérteni és figyelembe venni hozzászólásaikban.

A történelmi események időben és térben játszódnak, hatékony történelmi tudat nem alakulhat ki időbeli és térbeli tájékozódási képesség nélkül. Ennek gyakorlására ezért mind a négy évben folyamatosan szükség van. Az évszámok segítségével történő tájékozódó képesség fejlesztése mellett a tanulóknak el kell sajátítaniuk az idő tagolásának módszerét. A tanulóknak az eseményeket térben is el kell tudni helyezniük. Gyakorlatot kell szerezniük különböző méretarányú térképek olvasásában és annak megítélésében, hogy a földrajzi környezet hogyan hat egy-egy ország, térség fejlődésére.

5. évfolyam

Történelem és állampolgári ismeretek – Hon- és népismeret

Óraszám: 74 óra/év, 2 óra/hét

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Képi információk gyűjtése.

Lelet és rekonstrukció összevetése.

Rekonstrukciós rajzok és néprajzi képi források összehasonlítása.

Az egyes korszakok jellemző tárgyainak, szerkezetek működésének felderítése, ismertetése.

Tájékozódás könyvtárban az egyes történelmi személyiségekkel, eseményekkel kapcsolatos gyermekirodalomban.

Párhuzamok keresése a megismert történelmi élethelyzetek, események és mai életünk között.

Annak felderítése, hogy milyen környezeti változások erednek az ókorból.

Információk gyűjtése a tankönyv és olvasókönyv szövegéből.

Annak felismerése, hogy a gondolatok rögzítésének, az írás feltalálásának milyen jelentősége volt az emberiség történetében.

A tanári elbeszélés megjegyzése.

Képi és szöveges információk együttes kezelése.

Képek jellemző vonásainak kiemelése, rendszerezése.

Kifejezőképességek

- Történelmi személyiségek jellemzése.
- Kérdés megfogalmazása egy-egy történelmi témáról.
- A megismert történelmi fogalmak alkalmazása élőbeszédben.
- Rajz, festmény, modell készítése történelmi eseményről, helyszínről, élethelyzetről.
- Történelmi személyek vagy csoportok konkrét tetteinek megokolása.
- Történelmi szituációk eljátszása, megjelenítése.
- Egyszerű írásos források szövegének megértése, értelmezése tanári segítséggel.
- Történetek mesei és valóságos elemeinek megkülönböztetése tanári segítséggel.

Tájékozódás időben

- Történelmi események időrendbe állítása.
- Az őskor és ókor megkülönböztetése.
- A jelen, a múlt és a régmúlt megkülönböztetése.
- A Kr.e., Kr.u., illetve az évtized, évszázad, évezred fogalmak megértése, gyakorlása.

Tájékozódás térben

- A kerettantervben felsorolt helyekhez események kapcsolása.
- Az események helyszíneinek megnevezése.
- A kerettanterv követelményeiben felsorolt helyek felismerése, megmutatása különböző méretarányú térképen.
- Távolságbecslés különböző léptékű térképeken, számítás.
- A földrajzi és a történelmi atlasz összehasonlítása az egyes időszakoknak és helyszíneknek megfelelően.
- Térképolvásás a térkép grafikai és a megismert térképjelek segítségével.

Témakörök	Tartalmak
Élet az őskorban	<p>Az ősember nyomai a Földön. Hogyan élt a gyűjtögető, halászó, vadászó ember. A földművelő és az állattenyésztő ember. Az első mesterségek és a csere kialakulása. Természeti népek napjainkban. Varázslat és művészet. Fogalom: őskor, ősember, régészet, eszközhasználat és eszközkészítés, munkamegosztás, gyűjtögetés, vadászat, halászat, földművelés, állattenyésztés, termelés, kézművesség, csere, mágia (varázslat)</p> <p>Évszám: nagyon régen, régen</p>
Az ókori Kelet világa	<p>A történelem korszakai. Egyiptom, „a Nílus ajándéka”. A rejtélyes piramisok. Történetek Mezopotámiából. Az írás kialakulása, Mítoszok és mondák az ókori keletről.</p> <p>Fogalom: ókor, öntözéses földművelés, fáraó, piramis, építészet, szobrászat, múmia, hieroglifa, többistenhit, város, birodalom, ékírás</p> <p>Helynév: Egyiptom, Nílus, Mezopotámia, Tigris, Eufrátesz</p> <p>Évszám: kb. 5000 éve</p>

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Ószövetségi történetek	<p>A Biblia. Bibliai tájak. Ószövetségi történetek.</p> <p>Fogalom: Biblia, Ószövetség, egyistenhit</p> <p>Név: Ádám, Éva, Noé, Mózes, Dávid vagy Salamon</p> <p>Helynév: Jeruzsálem</p>
Az ókori görögök életéből	<p>Történetek a görög mondavilágból. Görög istenek és az olimpiai játékok. Görög városállamok: Athén és Spárta. Hősök és csaták. Athén Periklész korában. Az athéni népgyűlés. Történetek Nagy Sándorról.</p> <p>Fogalom: városállam, piac, kereskedelem, népgyűlés, démosz, demokrácia, mítosz, színház</p> <p>Név: Zeusz, Pallasz Athéné, Dareiosz, Xerxész, Miltiádész, Periklész, Nagy Sándor</p> <p>Helynév: Olümposz, Olümpia, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom, Alexandria</p> <p>Évszám: kb. 2500 éve</p>
Az ókori Róma évszázadai	<p>Mondák Róma alapításáról, a királyságról és a köztársaságról. Hadvezérek és csaták: a pun háborúk történetéből. Szabadok és rabszolgák. Julius Caesar és hadserege. Történetek Augustusról. Egy ókori nagyváros: Róma - vízvezetékek, fürdők, amfiteátrumok, bérházak. A rómaiak Magyarország területén. A népvándorlás viharában.</p> <p>Fogalom: királyság, köztársaság, rabszolga, gladiátor, császár, provincia, amfiteátrum, barbár, népvándorlás</p> <p>Név: Romulus, Hannibál, Julius Caesar, Augustus</p> <p>Helynév: Itália, Róma, Karthágó, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum (és egy lakóhelyhez közeli római kori település)</p> <p>Évszám: kb. 1500 éve</p>
A kereszténység születése	<p>Történetek Jézus életéről. A kereszténység fő tanításai. A keresztény időszámítás.</p> <p>Fogalom: keresztény, evangélium, megváltó, apostol, vallás, egyház, püspök</p> <p>Név: Jézus, Mária, József</p> <p>Helynév: Betlehem</p> <p>Évszám: 476</p>
A magyar történelem kezdetei	<p>A magyar nép eredete: mondák és valóság. Az Uráltól a Kárpát-medencéig. A honfoglalás.</p>
Hagyomány ismeret	

Mélységelvű témák

Fogalom:

finnugor, őshaza, nomád pásztorkodás, nemzetség, törzs, törzsszövetség, fejedelemség, táltos, honfoglalás

Név: Álmos, Árpád

Helynév: Urál, Volga, Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence

Évszám: 895

Házak, háztípusok

Élet a házban

Munkamegosztás

Ünnepek, ünnepkörök

A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:

Az írás kialakulása, fajtái, fejlődése

Nagyvárosi kultúra a Római Birodalom területén

Hajó és kereskedelem a föníciaiaktól a rómaiakig.

Mindennapi élet,
életmódtörténet

A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:
Gyűjtögető, halászó, vadászó életmódot folytató népek napjainkban. A család és a gyermek az ókori Görögországban és napjainkban.

A továbbhaladás feltételei

A diák tudjon különbséget tenni a történelem forrásai (tárgyi, írásos, szóbeli) között. Tudja, hogy a tanult történetek közül melyik történt előbb, melyik később, mennyivel - a kerettantervben megadott lépték szerint. Tudja, hogy az egyes történetek eseményeihez milyen nevek, helyszínek kapcsolhatók. Tudjon tanult történetet elmondani kérdések alapján a kerettantervben megjelölt fogalmak felhasználásával. Tudja a tanult történetek eseményeinek helyszíneit különböző léptékű térképeken megmutatni. Tudjon kérdéseket feltenni a tanult történetekhez. Tudjon különbséget tenni a történetek mesei és valóságos eseményei között. Tudjon elvégezni egyszerű kronológiai számításokat.

6. évfolyam

Történelem és állampolgári ismeretek – Hon- és népismeret

Óraszám: 74 óra/év, 2 óra/hét

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Képi információk gyűjtése egy adott témáról.

Korabeli építészeti és tárgyi emlékek megfigyelése eredeti helyükön.

Korabeli használati tárgyak, leletek funkcióinak, használatának felismerése.

A középkorból eredeztethető környezeti változások felderítése tanári segítséggel.

Tájékozódás a korosztálynak készült a történelmi tárgyú lexikonok, enciklopédiák, ismeretterjesztő könyvek körében. Használatuk megismerése.

Egyszerűbb korabeli írásos források olvasása (legenda, krónika, históriás ének, emlékirat).

A kerettantervben megjelölt személyiségek, fogalmak összekapcsolása.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Egyszerű mennyiségi mutatók (lakosság, terület) gyűjtése, értelmezése.

A hírközlés kezdetei, a könyvnyomtatás jelentőségének felismertetése.

A képek közti összefüggések felismerése, rendszerezése.

Tárgyi és építészeti emlékek vizsgálata a velük kapcsolatos kérdésekre adandó válaszok útján.

Oktatófilmek elemzése tanári segítséggel.

Egyszerű mennyiségi adatok összevetése.

Vázlat készítése tanári segítséggel.

A középkorból eredeztethető ma is élő népi hagyományok, szokások gyűjtése.

Kifejezőképességek

A látott építészeti, tárgyi emlékek reprodukálása emlékezetből.

Kérdés és válasz megfogalmazása egy-egy történelmi témáról.

Összefüggő élőbeszéd gyakorlása megadott történelmi témáról a megismert fogalmak felhasználásával.

Adott korszakban, szituációban élt ellentétes történelmi személyiségek jellemzése

Életképek összeállítása és megjelenítése adott témáról előzetes kutatómunka alapján, tanári segítséggel.

Kérdések megfogalmazása egyszerű korabeli írásos forrásokról, tanári segítséggel.

Tájékozódás időben

A történetek alapján elkülöníthető korszakok jellegzetességeinek felismerése tanári segítséggel.

A történelmi múlt jelenben való továbbélésének felismerése.

Történelmi események időrendbe állítása.

Annak gyakorlása konkrét példák segítségével, hogy a különböző területeken végbement események közül melyik történt előbb, melyik később.

Tájékozódás térben

A földrajzi elhelyezkedés és a történetekben megjelenő események összefüggéseinek felismerése tanári segítséggel.

Országok területi változásainak megfigyelése különböző történelmi atlaszokon.

Témakörök

Tartalmak

Képek a középkori
Európa életéből

Nagy Károly birodalmában. Az arab hódítás. A középkori egyház. A kolostorok világa: oklevelek, krónikák, legendák. Milyen volt a középkori uradalom és falu? Hűbérurak és hűbéresek. A középkori várak. A lovagi élet. A középkori városok. Céhmesterek és kereskedők. Európa a XV. században.

Fogalom:

középkor, iszlám, kalifa, pápa, szent, ereklye, eretnek, kolostor, szerzetes, kódex, uradalom, robot, jobbágy, jobbágytelek, nyomásos gazdálkodás, hűbérúr, hűbéres, vár, lovag, középkori város, kiváltság, polgár, adó, vám, céh, járványok, távolsági kereskedelem, kereslet-kínálat

Név: Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Szent Ferenc

Helynév: Frank Birodalom, Arab Birodalom, Mekka, Bizánc, Német-római

Császárság

Évszám: 800

Magyarország az
Árpádok idején

Letelepedés - kalandozó hadjáratok. Géza és I. István. István király udvarában. László és Könyves Kálmán. A tatárjárás. Kultúra az Árpád-korban.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

	<p><i>Fogalom:</i> kalandozás, vármegye, tized, ispán, tatár, kun</p> <p><i>Név:</i> Géza fejedelem, I. István, Gellért püspök, I. László, Könyves Kálmán, Julianus barát, IV. Béla</p> <p><i>Helynév:</i> Esztergom, Székesfehérvár, Erdély, Buda, Muhi</p> <p><i>Évszám:</i> 1000, 1241-1242, 1301</p>
Virágzó középkor Magyarországon	<p>Károly Róbert. Nagy Lajos, a lovagkirály. Zsigmond, a császár és király. Egy középkori magyar város. Hunyadi János. Mátyás király. Mohács. Buda elfoglalása.</p> <p><i>Fogalom:</i> Aranyforint, bandérium, nemes, báró, ősiség, kilenced, kormányzó, végvár</p> <p><i>Név:</i> I. Károly, I. Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, I. Mátyás, Dózsa György, II. Lajos, I. Szulejmán</p> <p><i>Helynév:</i> Bécs, Nándorfehérvár, Visegrád, Mohács</p> <p><i>Évszám:</i> 1456, 1514, 1526, 1541</p>
Az újkor kezdetén	<p>Felfedezők és hódítók. Harc a tengerekért. Szemben a pápával: Luther és Kálvin. A Napkirály udvarában - XIV. Lajos. Ablak Európára - I. Péter. Az Európán kívüli világ. Kultúra és tudományok az újkor kezdetén.</p> <p><i>Fogalom:</i> újkor, azték, inka, felfedező, gyarmat, világkereskedelem, manufaktúra, bankár, hitel, reformáció, protestáns, katolikus megújulás, parlament</p> <p><i>Név:</i> Kolumbusz, Magellán, Luther, Kálvin, XIV. Lajos, I. Péter, Gutenberg, Leonardo da Vinci, Galileo Galilei</p> <p><i>Helynév:</i> Amerika, Versailles, Párizs, London, Szentpétervár</p> <p><i>Évszám:</i> 1492, 1517</p>
Magyarország az újkor kezdetén	<p>Török világ Magyarországon. A várháborúk hősei. Életképek a királyi Magyarországról. Erdély aranykora. Történetek a függetlenségi küzdelmekről. Buda visszafoglalása. II. Rákóczi Ferenc szabadságharca.</p>
Hagyományismeret	
Mélységelvű témák	<p><i>Fogalom:</i> szpáhi, janicsár, pasa, végvár, kuruc, labanc</p> <p><i>Név:</i> Dobó István, Zrínyi Miklós, Bocskai István, Bethlen Gábor, II. Rákóczi Ferenc</p> <p><i>Helynév:</i> Királyi Magyarország, Hódoltság, Erdélyi Fejedelemség, Gyulafehérvár, Eger, Szigetvár, Pozsony, Isztambul</p> <p><i>Évszám:</i> 1552, 1686, 1703-1711</p>

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

A paraszti munka
A faluközösség
Az ember életfordulói

A tanév során az alábbi témák közül egyet részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:
Középkori városok Európában és Magyarországon
Bárók, nemesek, jobbágyok Magyarországon a XIV-XVIII. századig.
Az Európán kívüli világ a kora újkorban

Mindennapi élet,
életmódtörténet

A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:
Mátyás király asztalánál - az étkezés történetéből. Pestis, himlő, kolera-
járványok a középkortól napjainkig.

A továbbhaladás feltételei

A diák legyen képes a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni. Tudjon információt gyűjteni adott történelmi témában, tanári segítséggel. Tudjon tanult történetet önállóan elmesélni a kerettantervben megjelölt fogalmak felhasználásával. Tudja a tanult történet lényegét kiemelni. Tudjon különböző korszakokat térképen beazonosítani. Tudjon távolságot becsülni és számításokat végezni történelmi térképen.

7. évfolyam

Történelem és állampolgári ismeretek - Etika

Óraszám: 92,5 óra/év, 2,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Információk gyűjtése statisztikai adatokból.

Önálló kutatás adott témában, melynek végeredménye rövidebb összefoglaló kiselőadás vagy esszé.

Könyvtári kutatás megadott témában és szempontok alapján kézikönyvekből és ismeretterjesztő művekből.

Korabeli írásos források összevetése megadott szempontok alapján.

Történelmi személyiségek korabeli és utólagos megítélésének összevetése.

Különböző típusú képi információk gyűjtése egy adott témához.

Írásos források összegyűjtése megadott szempontok alapján.

A hírközlési forradalom jelentőségének megértése.

Anyaggyűjtés tanári segítséggel több szempontból egy adott témában.

Különböző képi információk jellegzetességeinek felismerése.

Valamely kijelölt téma többszempontú feldolgozása csoportmunkában, tanári irányítással.

A XIX. századi történelmi eseményekről szóló dalok, történetek, mondák feldolgozása.

Kifejezőképességek

Összehasonlító diagramok, grafikonok, táblázatok készítése különböző statisztikák adatainak felhasználásával.

Szerepjáték: valamely korszak jellemző alakjának egyes szám első személyű bemutatása.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Vázlat készítése csoportmunkában.

Összefüggő felelet megadott történelmi témáról, a megismert fogalmak felhasználásával.

A megismert sematikus rajzok, ábrák előszóban való megelevenítése.

Tájékozódás időben

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek összevetése térkép alapján.

Gazdasági, társadalmi, technikai jelenségek összefüggéseinek, változásának, fejlődésének felismertetése.

Térségek gazdasági, politikai, társadalmi, technikai jelenségeinek időbeli, térbeli összevetése.

Ma is előforduló jelenségek, konvenciók, eszmék, intézmények felismerése, összevetése mai jellegzetességeikkel.

Kronologikus táblázatok önálló készítése.

Események egyidejűségének megállapítása, történelmi események elhelyezése az időben.

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismertetése történelmi térképek összehasonlítása.

Országok területi változásainak megfigyelése különböző térképeken.

Témakörök	Tartalmak
A polgári átalakulás kora	<p>Az Amerikai Egyesült Államok megalakulása. Eszmék, személyiségek és események a felvilágosodás és a francia forradalom korából. Napóleon és Európa. A mezőgazdaság és a gépek forradalma. Az ipari forradalom társadalmi következményei. Életmód a kapitalizálódó Európában.</p> <p><i>Fogalom:</i> alkotmány, emberi jogok, felvilágosodás, népfelség elve, hatalmi ágak, forradalom, jakobinus, terror, nemzet, ipari forradalom, mezőgazdasági forradalom, gyár, vállalkozó, haszon, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus</p> <p><i>Név:</i> Washington, Rousseau, XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon, Watt, Stephenson</p> <p><i>Helynév:</i> Boston, Waterloo</p> <p><i>Évszám:</i> 1776, 1789, 1815</p>
Képek a XVIII. századi Magyarországról	<p>Mária Terézia és II. József. A soknemzetiségű Magyarország. A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása Magyarországon.</p> <p><i>Fogalom:</i> betelepítés, bevándorlás úrbérrendezés, állandó hadsereg, vallási türelem, államnyelv, oktatáspolitikai</p> <p><i>Név:</i> Mária Terézia, II. József</p> <p><i>Évszám:</i> 1740-1780</p>
A polgárosodás kezdetei Magyarországon	<p>Országgyűlések Pozsonyban. A magyar nyelv ügye. Gróf Széchenyi István. Kossuth Lajos. Életképek a reformkori Magyarországon. 1848. március 15-e. Polgári törvények. Nemzetiségek ébredése. Képek a szabadságharc csatáiból.</p>

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

	<p><i>Fogalom:</i> országgyűlés, arisztokrácia, alsótábla, felsőtábla, reformkor, közteherviselés, örökváltság, zsellér, nyilvánosság, cenzúra, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbagyfelszabadítás, nemzetiség, honvédség, trónfosztás</p> <p><i>Név:</i> gróf Széchenyi István, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, gróf Batthyány Lajos, Görgey Artúr, Bem</p> <p><i>Helynév:</i> Debrecen, Isaszeg, Világos, Arad</p> <p><i>Évszám:</i> 1830-1848, 1848. március 15., 1849. október 6.</p>
Nemzetállamok kora	<p>Az amerikai polgárháború. Új európai nemzetállamok. Az állam új feladatai: oktatásügy, egészségügy, szociálpolitika. Versenyben a világ felosztásáért. A modern társadalmi csoportok, életmódjuk. A sokarcú munkásmozgalom fő áramlatai.</p> <p><i>Fogalom:</i> polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium, szociálpolitika, gyarmatbirodalom, szakszervezet, anarchisták, szocializmus, szociáldemokrácia, utópia, tömegkultúra, központi hatalmak, antant</p> <p><i>Név:</i> Bismarck, Garibaldi, Lincoln, Edison, Marx</p> <p><i>Helynév:</i> Németország, Olaszország</p> <p><i>Évszám:</i> 1861-1865, 1871</p>
A dualizmus kora	<p>Magyarország a szabadságharc bukása után. A kiegyezés. Képek a politikai életről. Gazdasági felzárkózás. A polgárosodó magyar társadalom. Roma társadalom - roma életformák Világváros születik: Budapest. A hagyományos falusi társadalom élete (a lakóhely néprajzi tájegységének feldolgozása: gazdálkodás, település, életmód, népszokások) A millenium: sikerek és válságjelek.</p> <p><i>Fogalom:</i> emigráció, kiegyezés, közös ügyek, polgárosodás, dzsentri, nagypolgárság, kispolgárság, asszimiláció, millenium</p> <p><i>Név:</i> Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Tisza Kálmán</p> <p><i>Helynév:</i> Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest</p> <p><i>Évszám:</i> 1867, 1867-1916</p>
Az első világháború	<p>A háború okai, céljai és jellege. Forradalom, Oroszországban. Győztesek és vesztesek.</p>
Mélységelvű témák	<p><i>Fogalom:</i> villámháború, állóháború, hátország, békerendszer, bolsevik, szovjet</p> <p><i>Név:</i> Lenin</p> <p><i>Évszám:</i> 1914-1918, 1917</p>

A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:

Mágnások, polgárok, parasztok, cselédek, társadalom és életmód

A soknemzetiségű Magyarország: nemzeti és etnikai kisebbségek együttélése, Kultúrája

A XIX. század emlékei a lakóhelyen és környékén.

Mindennapi élet,
életmódtörténet

A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:

Oktatás, diákok Magyarországon a XVI. - XX. század elejéig

Város és falu az új és a legújabb korban

A továbbhaladás feltételei

Készítsen önállóan vázlatot az adott témáról. A diák tudjon beszámolót, kiselőadást tartani adott történelmi témáról, megadott ismeretterjesztő irodalom alapján. Tudjon egyszerű történelmi tárgyú táblázatokat, grafikonokat, diagramokat értelmezni néhány mondatban. Tudjon egyszerűbb forrásokat értelmezni tanári segítséggel. Ismerje az egyes történelmi korok, korszakok nevét és sorrendjét, ismerje egy-egy korszak fontosabb jellemzőit. Tudja, hogy a kerettantervben szereplő személyeknek mi volt a jelentőségük az adott időszakban. Tudja térben és időben elhelyezni az egyes korszakok fontosabb eseményeit. Tudja összehasonlítani különböző időszakok térképeit. Legyen képes egy-egy ország területváltozásait térképről leolvasni. Tudja megállapítani, hogy a magyar és egyetemes történelem megjelölt személyei közül kik voltak kortársak.

ETIKA

Célok és feladatok

A hetedik évfolyamon belépő új tantárgy az első félévben az emberi természet, a második félévben a társas kapcsolatok sajátosságait tárgyalja oly módon, hogy ötvözi a leíró embertudományokat (lélektan, szociológia) a normatív etikával. A tárgy egyszerre szolgálhatja az általános műveltség gyarapítását, a világszemlélet és az erkölcsi értékrend alakulását. Fejleszti az önismeretet, felkészíti a kulturált társas kapcsolatok építésére és fenntartására. Hozzájárul a differenciált emberkép és identitástudat alakulásához.

Fejlesztési követelmények

A tárgy segíti a személyiségjegyek fejlesztését: a társas kapcsolatokban szükséges normák, készségek kialakítását, az ember és környezete viszonyának reális érzékelését, a nyitottság, a bátorság és a humorérzék emberi értéként való kezelését. Megalapozza továbbá a tanulók toleráns törvénytisztelő magatartását, kulturált vitakészségét.

Belépő tevékenységformák

Beszélgetés (szabad asszociációk, vélemények felszínre hozása és ütköztetése, hipotézisek bizonyítása és cáfolata, szövegek megbeszélése és elemzése).

A játék (szerepjáték, szociodráma).

Kutatás (önmaguk, események, helyzetek megfigyelése és elemzése, megismerkedés és interjú szakemberekkel, adatok és tények összegyűjtése, rendezése és elemzése, kísérletek, írásos és szóbeli kutatási beszámolók készítése).

Kiegészíthetik bibliográfia készítése, a tanultak és feltártak vizuális megjelenítése, olvasmány- és eseménynapló vezetése, sajtófigyelés, élménybeszámoló készítése, a tanult témaköröket bemutató kiállítások rendezése, segítségre szoruló megismerése, és megsegítése, művészi alkotás létrehozása egyénileg vagy közösen.

Témakörök	Tartalmak
Az emberi természet	
Az ember egyedfejlődése	A születés előtti időszak és a születés. Életszakaszok: csecsemőkor, kisgyermekkor, kisiskoláskor, serdülőkor, ifjúkor, felnőttkor, öregkor.
Test és lélek	A test és a lélek egysége. Egészség, betegség, fogyatékoság, egészség és egészség.
Pszichikus működésünk és mozgatóink	Érzékelés és cselekvés. Ösztönök, indulatok, érzések, érzelmek, értékelés. Megismerés, gondolkodás. Szükségleteink és érdekeink. Előítéleteink. Nyitottság, empátia és tolerancia.
Egyén és személy	
Kommunikáció, nyelv, gondolkodás	Nyelv és kommunikáció. Intelligencia, okosság, bölcsesség. Megismerés és tudás. Képesség, tehetség. Problémamegoldás, tanulás.
Emberi szellem, emberi kiteljesedés	Hit és tudás. Önmegvalósítás, önszeretet, önzés. Siker és boldogság. Öröm és szenvedés.
Az ember mint értékelő és erkölcsi lény	Értékek és normák. Az értékelés és nehézségei. Illendőség, helyesség, igazságosság. Jó és rossz. Szokások és erkölcsök. Választás és döntés. Szándék és tett. A lelkiismeret. Az erények. A helyes életvezetés alapelvei.
Társas kapcsolatok	
Társaink	Szülő és gyermek, testvérek, házastársak. Barátság. Munkatársak, diáktársak. etikai, nemzetiségi és nemzeti hovatartozás. Identitás, identitások
Kapcsolatok	A kapcsolatok szimmetriája. Rokonszenv és ellenszenv. Őszinteség és hazugság. Hűség. Előítéletesség és nyitottság. Alkalmazkodás és önállóság. Gyávaság és bátorság. Bizalom. Erőszak, jogos önvédelem.
Nemiség, szerelem, házasság	Férfi és női szerepek. A nemi érettség. Szerelem és házasság. A házasság, mint szövetség, mint otthonteremtés, mint biológia, érzelmi, gazdasági, jogi, erkölcsi szövetség, mint szeretetkapcsolat és életadás. Konfliktusok a házasságban és megoldásuk.
Az emberi társadalom	Egyén és közösség. Magánélet és közélet a társadalomban.
Munka, gazdaság, alkotás	Fizikai és szellemi munka. A munka, mint szaktudás, az alkotás, mint jog és kötelesség. Megélhetés, gazdálkodás, jólét. Tulajdon. Vállalkozás.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Kultúra és művelődés	Társadalom, kultúra, vallás. Kultúra és civilizáció. Műveltség és képzettség.
Életszínvonal, életmód és életminőség	Jólét és jól-lét. Munkaidő, szabadidő, szórakozás. Otthonteremtés. Ünnep és ünneplés. Az élet értelme az értelmes élet.
Ember és természet	Beavatkozás, uralom, felelősség.
Hit, világszemlélet, vallás	Megismerés, hit, meggyőződés. Természetkép, világkép, világszemlélet. Istenhitek és vallások. A vallás, mint hit, ismeret, élmény, szertartás, rítus és közösség. A vallás, mint világmagyarázat.
Egyéni és közösségi értékek	A demokratikus állampolgárság értékei: a közjó, az egyén jogai, törvényesség, más kultúrák tisztelete, hagyománytisztelet, igazság, igazságosság, a polgári állam értékei. többség, kisebbség.

A továbbhaladás feltételei

Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos ismeretszerzési és -feldolgozási képességek fejlődése. Életkorának megfelelő szinten legyen képes különböző forrásokból ismeretek összegyűjtésére, osztályozására, elemzésére, a köztük lévő összefüggések keresésére és azokból következtetések levonására.

Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos tudását, véleményét legyen képes kifejezni, mások megnyilatkozását legyen képes értelmezni.

Legyen tisztában az egyéni és közösségi értékekkel, az alapvető állampolgári jogokkal és kötelességekkel. Legyen képes erkölcsi értékeket felismerni, tudjon különbséget tenni a jó és rossz, az igaz és hamis, valamint a szép és a rút között.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk, fogalmak, törvények, konvenciók, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, értekezés, átkódolás, transzformációs képességek.
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban.
- Önálló véleményalkotás, értékelés: magasabb rendű műveletek - analízis, szintézis, értékelés-kreativitás.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli, írásbeli értékelése alapján történhet:

- Szóbeli, írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Témazáró dolgozatok.
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szakirodalom, önálló gyűjtés alapján.

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli).
- Szituációs játékok (történetek, népszokások eljátszása), vitaszituációk, kézműves tevékenységek stb. írásbeli, szóbeli értékelése.

8. évfolyam

Történelem és állampolgári ismeretek - Etika

Óraszám: 92,5 óra/év, 2,5 óra/hét.

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Önálló vázlat készítése.

Statisztikai adatok gyűjtése jelenismereti témában.

Kutatás informatikai eszközök felhasználásával adott témában tanári segítséggel.

Korabeli írásos források összevetése saját szempontok alapján.

Riport/interjú készítése szemtanúkkal adott témáról megadott szempontok szerint.

Adott témájú, de eltérő adatok, adatsorok összevetése, az eltérések okainak felderítése tanári segítséggel.

Dokumentumfilmek elemzése tanári segítséggel.

A televízió, a rádió, napi és hetilapok adott témájú híryananyagának összevetése tanári segítséggel.

Információk szerzése dokumentumfilmekből, televízióból.

Információk szerzése napi és hetilapokból.

Információk szerzése rádióműsorokból.

Az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek történeti szempontú elemzése (technika, ökológia, fizika, stb.)

Dokumentumfilmek és játékfilmek jellemző részleteinek értelmezése, mondanivalójának rövid leírása.

Kifejezőképességek

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek rendszerezése.

Adott történelmi és jelenismereti téma csoportos megvitatása a tanár által előzetesen megadott szempontok alapján.

Gazdasági, társadalmi, politikai, kulturális jelenségek összefüggéseinek felismerése és megfogalmazása.

Adott jelenismereti téma/helyzet megjelenítése szerepjáttékkal.

Statisztikai adatok bemutatása.

Ökológiai problémák összetevőinek felismertetése, történeti okainak felderítése.

Tájékozódás időben

Önálló kutatás az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek változásairól.

Szinkronisztikus kronológiai táblázatok készítése.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismerése történelmi térképek összehasonlításával.

Témakörök	Tartalmak
A világ a 20-as és 30-as években	<p>Európa az első világháború után. A nagy gazdasági világválság. A náciizmus Németországban. A sztálini Szovjetunió. Az Egyesült Államok és Roosevelt. Út a háború felé.</p> <p><i>Fogalom:</i> jelenkor, parlamenti demokrácia, gazdasági válság, nemzeti szocializmus, fajelmélet, antiszemitizmus, koncentrációs tábor, egypártrendszer, sztálinizmus, tervgazdálkodás, propaganda</p> <p><i>Név:</i> Hitler, Sztálin, Roosevelt</p> <p><i>Helynév:</i> Szovjetunió</p> <p><i>Évszám:</i> 1929-1933, 1938</p>
Magyarország a két világháború között	<p>Forradalom és ellenforradalom. Trianon és következményei. A bethleni konszolidáció. A gazdasági világválság és Magyarország. Kiűtkeresés és külpolitika. Életmód és szellemi élet a két világháború között</p> <p><i>Fogalom:</i> őszirózsás forradalom, tanácsköztársaság, konszolidáció, irredentizmus, kommunisták</p> <p><i>Név:</i> Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István</p> <p><i>Helynév:</i> Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Észak-Erdély</p> <p><i>Évszám:</i> 1918, 1919, 1920</p>
A második világháború	<p>Európai háborúból világháború. A totális háború. Magyarország a második világháborúban. Magyarország 1944-ben. Az európai és a magyar zsidóság tragédiája. A háború befejezése.</p> <p><i>Fogalom:</i> totális háború, hadigazdaság, gettó, deportálás, munkaszolgálat, holokauszt, „hintapolitika”, nyilasok, partizán, antifasiszta ellenállás, háborús bűnös</p> <p><i>Név:</i> Churchill, Teleki Pál</p> <p><i>Helynév:</i> Sztálingrád, Normandia, Auschwitz, Hiroshima, Jalta, Potsdam</p> <p><i>Évszám:</i> 1939, 1941, 1944. Március 19., 1944. október 15., 1945. május 9., 1945. szeptember 2.</p>
A globalizálódó világ	<p>A kétpólusú világ. Kommunista diktatúrák. A harmadik világ. A világgazdaság. Az európai integráció. Az emberi és polgári jogok. Globális problémák - a globalizáció problémái.</p> <p><i>Fogalom:</i> hidegháború, kommunista diktatúra, harmadik világ, világgazdaság, globalizáció, integráció, népességrobbanás, fogyasztói társadalom, környezetkárosítás</p>

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Magyarország története napjainkig

Magyarország a keleti blokkban - a koalíciós évek.
Sztálinizmus Magyarországon - a Rákosi-korszak.
1956-os forradalom és szabadságharc.
A Kádár-korszak.
A magyar társadalom átalakulása.
A magyarországi romák
A határon túli magyarok.
A népi kultúra hagyományai a határon túl (pl. Székelyföld, Kárpátalja, Felvidék).
A rendszerváltozás.

Fogalom:

pártállam, kollektivizálás, rendszerváltozás, földosztás, államosítás

Név: Rákosi Mátyás, Nagy Imre, Kádár János, Antall József, Göncz Árpád

Évszám: 1945, 1948, 1956. október 23., 1989-1990.

Állampolgári ismeretek:

Az állam és polgára. A nyilvánosság. A politikai rendszer intézményei.
Részvétel a közügyekben. Emberi jogok - társadalmi kötelezettségek. A gyermek jogai.

Mélységelvű témák

Fogalom:

állam, nemzet, nemzetiség, etnikum állampolgárság, választási alapelvek, népszavazás, emberi jogok

A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:

Nők és férfiak a múltban. (a XIX. és a XX. században)

Diákjogok, diákszervezetek a mai Magyarországon.

Történetek és visszaemlékezések a lakóhely XX. századi történelméből.

Mindennapi élet, életmódtörténet

A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:

Családom története a XX. században.

Tömegtársadalom, nagyvárosi életmód.

A továbbhaladás feltételei

A diák tudjon önálló könyvtári munka alapján kiselőadást tartani. Tudja, mi történt Európa más régióiban a magyar történelem egy-egy kiemelkedő eseménye idején. Legyen képes összefüggéseket találni a történelmi események és a technikai-gazdasági fejlődés legfontosabb állomásai között. Tudja a XX. századi magyar és egyetemes történelem legfontosabb fordulópontjait, idejét. Tudja ismertetni a demokráciák és diktatúrák legjellemzőbb vonásait. Legyen képes néhány jelentős eseményhez kapcsolódó forrást összehasonlítani. Ismerje a mai Magyarország közigazgatási és politikai rendszerének alapelemeit. Környezetének, lakóhelyének fontos történelmi eseményeit el tudja helyezni a köztörténet folyamában.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk, fogalmak, törvények, konvenciók, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, értekezés, átkódolás, transzformációs képességek.
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban.
- Önálló véleményalkotás, értékelés: magasabb rendű műveletek - analízis, szintézis, értékelés-kreativitás.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli, írásbeli értékelése alapján történhet:

- Szóbeli, írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Témazáró dolgozatok.
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szakirodalom, önálló gyűjtés alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli).
- Szituációs játékok (történetek, népszokások eljátszása), vitaszituációk, kézműves tevékenységek stb. írásbeli, szóbeli értékelése.

ETIKA

Célok és feladatok

A hetedik évfolyamon belépő új tantárgy az első félévben az emberi természet, a második félévben a társas kapcsolatok sajátosságait tárgyalja oly módon, hogy ötvözi a leíró embertudományokat (lélektan, szociológia) a normatív etikával. A tárgy egyszerre szolgálhatja az általános műveltség gyarapítását, a világszemlélet és az erkölcsi értékrend alakulását. Fejleszti az önismeretet, felkészíti a kulturált társas kapcsolatok építésére és fenntartására. Hozzájárul a differenciált emberkép és identitástudat alakulásához.

Fejlesztési követelmények

A tárgy segíti a személyiségjegyek fejlesztését: a társas kapcsolatokban szükséges normák, készségek kialakítását, az ember és környezete viszonyának reális érzékelését, a nyitottság, a bátorság és a humorérzék emberi értéként való kezelését. Megalapozza továbbá a tanulók toleráns törvénytisztelő magatartását, kulturált vitakészségét.

Belépő tevékenységformák

Beszélgetés (szabad asszociációk, vélemények felszínre hozása és ütköztetése, hipotézisek bizonyítása és cáfolata, szövegek megbeszélése és elemzése).

A játék (szerepjáték, szociodráma).

Kutatás (önmaguk, események, helyzetek megfigyelése és elemzése, megismerkedés és interjú szakemberekkel, adatok és tények összegyűjtése, rendezése és elemzése, kísérletek, írásos és szóbeli kutatási beszámolók készítése).

Kiegészíthetik bibliográfia készítése, a tanultak és feltártak vizuális megjelenítése, olvasmány- és eseménynapló vezetése, sajtófigyelés, élménybeszámoló készítése, a tanult témaköröket bemutató

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

kiállítások rendezése, segítségre szorulóknak megismerése, és megsegítése, művészi alkotás létrehozása egyénileg vagy közösen.

(Évi óraszám: 18,5 óra/év.)

Témakörök	Tartalmak
Az emberi természet	
Az ember egyedfejlődése	A születés előtti időszak és a születés. Életszakaszok: csecsemőkor, kisgyermekkor, kisiskoláskor, serdülőkor, ifjúkor, felnőttkor, öregkor.
Test és lélek	A test és a lélek egysége. Egészség, betegség, fogyatékoság, egészség és egészség.
Pszichikus működésünk és mozgatóink	Érzékelés és cselekvés. Ösztönök, indulatok, érzések, érzelmek, értékelés. Megismerés, gondolkodás. Szükségleteink és érdekeink. Előítéleteink. Nyitottság, empátia és tolerancia.
Egyén és személy	
Kommunikáció, nyelv, gondolkodás	Nyelv és kommunikáció. Intelligencia, okosság, bölcsesség. Megismerés és tudás. Képesség, tehetség. Problémamegoldás, tanulás.
Emberi szellem, emberi kiteljesedés	Hit és tudás. Önmegvalósítás, önszeretet, önzés. Siker és boldogság. Öröm és szenvedés.
Az ember mint értékelő és erkölcsi lény	Értékek és normák. Az értékelés és nehézségei. Illendőség, helyesség, igazságosság. Jó és rossz. Szokások és erkölcsök. Választás és döntés. Szándék és tett. A lelkiismeret. Az erények. A helyes életvezetés alapelvei.
Társas kapcsolatok	
Társaink	Szülő és gyermek, testvérek, házastársak. Barátság. Munkatársak, diáktársak. etikai, nemzetiségi és nemzeti hovatartozás. Identitás, identitások
Kapcsolatok	A kapcsolatok szimmetriája. Rokonszenv és ellenszenv. Öszinteség és hazugság. Hűség. Előítéletesség és nyitottság. Alkalmazkodás és önállóság. Gyávaság és bátorság. Bizalom. Erőszak, jogos önvédelem.
Nemiség, szerelem, házasság	Férfi és női szerepek. A nemi érettség. Szerelem és házasság. A házasság, mint szövetség, mint otthonteremtés, mint biológia, érzelmi, gazdasági, jogi, erkölcsi szövetség, mint szeretetkapcsolat és életadás. Konfliktusok a házasságban és megoldásuk.
Az emberi társadalom	Egyén és közösség. Magánélet és közélet a társadalomban.
Munka, gazdaság, alkotás	Fizikai és szellemi munka. A munka, mint szaktudás, az alkotás, mint jog és kötelesség. Megélhetés, gazdálkodás, jólét. Tulajdon. Vállalkozás.

Kultúra és művelődés	Társadalom, kultúra, vallás. Kultúra és civilizáció. Műveltség és képzettség.
Életszínvonal, életmód és életminőség	Jólét és jól-lét. Munkaidő, szabadidő, szórakozás. Otthonteremtés. Ünnep és ünneplés. Az élet értelme az értelmes élet.
Ember és természet	Beavatkozás, uralom, felelősség.
Hit, világszemlélet, vallás	Megismerés, hit, meggyőződés. Természetkép, világkép, világszemlélet. Istenhitek és vallások. A vallás, mint hit, ismeret, élmény, szertartás, rítus és közösség. A vallás, mint világmagyarázat.
Egyéni és közösségi értékek	A demokratikus állampolgárság értékei: a közjó, az egyén jogai, törvényesség, más kultúrák tisztelete, hagyománytisztelet, igazság, igazságosság, a polgári állam értékei. többség, kisebbség.

A továbbhaladás feltételei

Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos ismeretszerzési és -feldolgozási képességek fejlődése. Életkorának megfelelő szinten legyen képes különböző forrásokból ismeretek összegyűjtésére, osztályozására, elemzésére, a köztük lévő összefüggések keresésére és azokból következtetések levonására.

Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos tudását, véleményét legyen képes kifejezni, mások megnyilatkozását legyen képes értelmezni.

Legyen tisztában az egyéni és közösségi értékekkel, az alapvető állampolgári jogokkal és kötelességekkel. Legyen képes erkölcsi értékeket felismerni, tudjon különbséget tenni a jó és rossz, az igaz és hamis, valamint a szép és a rút között.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk, fogalmak, törvények, konvenciók, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, értekezés, átkódolás, transzformációs képességek.
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban.
- Önálló véleményalkotás, értékelés: magasabb rendű műveletek - analízis, szintézis, értékelés-kreativitás.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli, írásbeli értékelése alapján történhet:

- Szóbeli, írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Témazáró dolgozatok.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szakirodalom, önálló gyűjtés alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli).
- Szituációs játékok (történetek, népszokások eljátszása), vitaszituációk, kézműves tevékenységek stb. írásbeli, szóbeli értékelése.

IDEGEN NYELV

Célok és feladatok

Az ötödik évfolyam megkezdésekor már minden diák (legalább) egy éve tanulja az idegen nyelvet. Megértik a tanár kéréseit, óravezetését, ismerősek a feladattípusok, órai tevékenységek, motiváltak, bíznak magukban, és néhány alapvető stratégiát már használnak.

A négy tanév céljai között első helyen áll a motiváció fenntartása, a gyerekek sikerélményhez juttatása értelmes munkával. Továbbra is a receptív készségek (hallott és olvasott szöveg értése) fejlesztése áll a középpontban, mivel a produktív készségeket (beszéd és írás) a receptív készségek közvetve fejlesztik. Az évek előrehaladtával egyre nagyobb hangsúlyt kap a beszéd-készség. Lényeges nevelési cél a diákok olvasási igényének kialakítása és fejlesztése érdekes, könnyített vagy eredeti, illusztrált hosszabb szövegek olvastatásával.

A témakörök felölelik a tanterv egyéb tantárgyi tartalmait, hiszen a nyelvet nem önmagáért használjuk, hanem információszerzésre, illetve információfeldolgozásra. A kerettantervi törekvések hozzájárulnak az idegen nyelvi tananyag érthetővé tételéhez, de a tartalmakat más szempontból, másképp csoportosítva dolgozzuk fel, nehogy unalmassá váljanak.

A 10-14 éves korosztály nyelvelsajátítása során jobban támaszkodik memóriájára, mint a célnyelv szabályrendszerére, de egyre inkább képes szabályszerűségeket észrevenni a nyelvben. A szabályok ismerete ugyanakkor csak kismértékben segíti nyelvi fejlődésüket. A nyelvhasználatban a folyamatosság erősségük a nyelvhelyességgel szemben, de emellett szükség van a legfontosabb struktúrák automatizálására is. Cél, hogy esetleges nyelvi hibáikat maguk vegyék észre és javítsák, így segíthetjük őket autonóm nyelvtanulóvá válni.

A négy év során a diákoknak el kell jutniuk a nyelvtanulási stratégiák olyan szintű használatához, melyek lehetővé teszik számukra az osztályterem falain kívüli idegen nyelvi hatások (filmek, zene, tévéműsorok, újságok) hasznosítását és az irányított önálló haladást.

A nyolcadik osztály végére nyelvtudásuk eléri azt a mérhető szintet, mellyel képesek ismert témakörökben idegen nyelvű információt megérteni és adni, interakciókban sikerrel részt venni.

Fejlesztési követelmények

A tanuló képes idegen nyelvű információt megérteni és adni, interakcióban sikerrel részt venni. Képes a tanárral és társaival a célnyelven együttműködni a nyelvtanulási feladatok megoldásában. Továbbfejlesztendő nyelvtanulási stratégiákat használ. Kialakul az igény benne, hogy az osztályterem kívüli idegen nyelvi hatásokat (pl. reklám, popzene) is megpróbálja hasznosítani.

Témalista:

- Én és a családom: személyi adatok; foglalkozások; otthoni teendők, kötelességek; családi ünnepek.
- Emberi kapcsolatok: barátság; emberek külső és belső jellemzése.
- Tágabb környezetünk: falu, kisváros, nagyváros, ország; a lakóhely bemutatása.
- Természeti környezetünk: a természet megóvása; Földünk nevezetes tájai; veszélyeztetett növények és állatok.
- Az iskola világa: az iskola bemutatása; az ideális órarend; az ideális iskola.
- Egészséges életmód.
- Étkezés: étkezési szokások nálunk és más országokban; különleges ételek és ételreceptek.
- Vásárlás: mindennapi bevásárlás; ajándékok ünnepekre.

- Utazás: utazási előkészületek; a kedvenc közlekedési eszközöd.
- Szabadidő és szórakozás: sport az iskolában és az iskolán kívül; tévé, videó, számítógép és olvasás.

5. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év, 3 óra/hét.

Tartalom

A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket a kerettanterv hat nyelvre, kétéves bontásban tartalmazza.

Kommunikációs szándékok

(lásd a 6. évfolyam kerettantervénel)

Fogalomkörök

(lásd a 6. évfolyam kerettantervénel)

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel kifejezett kérést, utasítást megért, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket megért;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerűen megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr.

Beszédkésztség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre néhány szóban vagy egyszerű mondatban válaszol;
- tanult minta alapján egyszerű mondatokat mond, kérdéseket tesz fel;
- megértési probléma esetén segítséget kér.

Olvastott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatokat megért;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokból álló rövid szövegben fontos információt megtalál;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megérti.

Íráskésztség

A tanuló

- ismert nyelvi elemekből álló rövid mondatokat helyesen lemásol.

Óraszám: 111 óra/év, 3 óra/hét.

Tartalom

A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket a kerettanterv hat nyelvre, kétéves bontásban tartalmazza.

Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:

- megszólítás,
- köszönés, elköszönés,
- köszönet és arra reagálás,
- bemutatkozás,
- érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás,
- bocsánatkérés és arra reagálás,
- gratuláció, jókívánságok és arra reagálás.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- egyetértés, egyet nem értés,
- tetszés, nem tetszés.

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok:

- dolgok, személyek megnevezése, leírása,
- információkérés, információadás,
- igenlő vagy nemleges válasz,
- tudás, nem tudás.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok:

- kérés,
- javaslat és arra reagálás,
- meghívás és arra reagálás,
- kínálás és arra reagálás.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok:

- visszakérdezés,
- nem értés,
- betűzés kérése, betűzés.

Fogalomkörök

- cselekvés, történet, létezés kifejezése,
- birtoklás kifejezése,
- térbeli viszonyok,
- időbeli viszonyok,
- mennyiségi viszonyok,
- minőségi viszonyok,

5-8. ÉVFOLYAM

IDEGEN NYELV

- modalitás,
- esetviszonyok,
- logikai viszonyok,
- szövegösszetartó eszközök.

A továbbhaladás feltételei

5-6. évfolyam

Hallott szöveg értése

A tanuló

- utasításokat megért, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megérti.

Beszédképesség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatokban válaszol;
- tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz,
- kérdéseket tesz fel;
- megértési probléma esetén segítséget kér;
- tanult minta alapján egyszerű párbeszédben részt vesz.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló rövid szöveg lényegét megérti.

Írásképesség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat helyesen lemásol.

7. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év, 3 óra/hét.

Tartalom

A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket a kerettanterv hat nyelvre, kétéves bontásban tartalmazza.

5-8. ÉVFOLYAM

IDEGEN NYELV

Kommunikációs szándékok

(lásd a 8. évfolyam kerettantervénel)

Fogalomkörök

(lásd a 8. évfolyam kerettantervénel)

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló

- megérti az utasításokat, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűri;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megért;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkezteti.

Beszédkésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
- kérdéseket tesz fel;
- eseményt mesél el;
- megértési probléma esetén segítséget kér;
- beszélgetést kezdeményez, befejez.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- egyszerű, képekkel illusztrált szöveget megért;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti.

Íráskésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid szöveget diktálás után leír;
- egyszerű, strukturált szöveget (baráti üzenet, üdvözlés) létrehoz;
- ismert struktúrák felhasználásával tényszerű információt közvetítő szöveget ír.

Óraszám: 111 óra/év, 3 óra/hét.

Tartalom

A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket a kerettanterv hat nyelvre, kétéves bontásban tartalmazza.

Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:

- megszólítás,
- köszönés, elköszönés,
- bemutatás, bemutatkozás,
- érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás,
- engedélykérés és arra reagálás,
- köszönet és arra reagálás,
- bocsánatkérés és arra reagálás,
- gratuláció, jókívánságok és arra reagálás,
- személyes levélben megszólítás, és elbúcsúzás.

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- sajnálkozás,
- öröm,
- elégedettség, elégedetlenség,
- csodálkozás,
- remény,
- bosszúság.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- véleménykérés és arra reagálás,
- valaki igazának az elismerése és el nem ismerése,
- egyetértés, egyet nem értés,
- tetszés, nem tetszés,
- akarat, kívánság, képesség, szükségesség, lehetőség,
- ígéret,
- szándék,
- dicséret.

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok:

- dolgok, személyek megnevezése, leírása,
- események leírása,
- információkérés, információadás,
- igenlő vagy nemleges válasz,
- tudás, nem tudás,
- bizonyosság, bizonytalanság.

5-8. ÉVFOLYAM

IDEGEN NYELV

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok:

- kérés,
- tiltás, felszólítás,
- javaslat és arra reagálás,
- meghívás és arra reagálás,
- kínálás és arra reagálás.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok:

- visszakerdezés, ismétléskérés,
- nem értés,
- betűzés kérése, betűzés,
- felkérés lassabb, hangosabb beszédre.

Fogalomkörök

- cselekvés, létezés, történés kifejezése,
- birtoklás kifejezése,
- térbeli viszonyok,
- időbeli viszonyok,
- mennyiségi viszonyok,
- minőségi viszonyok,
- modalitás,
- esetviszonyok,
- logikai viszonyok,
- szövegösszetartó eszközök.

A továbbhaladás feltételei

7-8. évfolyam

Hallott szöveg értése

A tanuló

- utasításokat megért, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegből kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben képes a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni.

Beszédképesség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz,

5-8. ÉVFOLYAM

IDEGEN NYELV

- kérdéseket feltesz,
- eseményeket elmesél;
- megértési probléma esetén segítséget kér;
- egyszerű párbeszédben részt vesz.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- egyszerű történetet megért;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb.100 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníti.

Íráskészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget diktálás után leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- egyszerű, strukturált szöveget (üzenet, üdvözlés, baráti levelet) létrehoz;
- ismert struktúrák felhasználásával tényszerű információt közvetítő kb. 50 szavas szöveget ír.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A tanulói teljesítmények értékelésének - a negyedik osztályhoz hasonlóan - három célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a nyelvtanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez, a tanulók reális önértékelése kialakításának erősítése.

Mivel a kerettantervi célok között első helyen a beszédértés és beszéd-készség fejlesztése áll, a diákokat elsősorban ezekből az alapkészségből kell értékelni. Alapelve, hogy értékeléskor a gyakorlás során alkalmazott tevékenységi formákat kell alkalmazni, és a gyerekek értékelése *folyamatosan* történjék. Amikor a nyolcadik tanév vége felé olvasási készségük fejlettségének szintjét értékeljük, az órai feladatokhoz hasonló feladattípusokat használunk: pl. összefüggő, ismert témakörhöz kapcsolódó szöveg önálló elolvasása után rövid, a lényeg megértését ellenőrző kérdésekre kell írásban válaszolni. Vagy beszéd-készségük értékeléskor ismert témakörben, képek segítségével kell néhány mondatos párbeszédet folytatniuk nyelvtanárunkkal vagy egy választott társukkal.

Minden héten kapjanak visszajelzést az előrehaladásról, és fokozatosan tudatosuljon bennük, miben és hogyan fejlődhetnek tovább. Az értékelésnek *pozitívnak* kell lennie: azt kell értékelni, amire képesek a diákok, nem a hiányosságokat. Ennek a korosztálynak mind a négy alapkészség területén erőssége a folyamatosság szemben a hibátlan nyelvi teljesítménnyel, ezért csak tapintatosan törekedhetünk a hibátlan megoldásokra. Ugyanakkor nyolcadik osztályban már elvárható, hogy a diákok észrevegyék, és képesek legyenek saját hibáik egy részét javítani.

A gyakorlás során használt munkaformákhoz hasonlóan a számonkérés történhet csoportban, párban vagy egyénileg. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak.

Feltétlenül kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez egyértelműen hozzájárul a gátlások erősödéséhez.

5-8. ÉVFOLYAM

IDEGEN NYELV

A felső tagozaton a gyerekek önértékelése fejlettebb, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, így egyre inkább felelőssé válnak saját nyelvtudásuk fejlesztéséért.

A teljesítmények értékelésekor továbbra is *fontos alapelv*: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel.

A teljesítmények értékelésének és a folyamatos önfejlesztésnek elengedhetetlen feltétele, hogy a *diákokat megtanítsuk nyelvet tanulni*. Fokozatosan tudatosuljon bennük, melyik nyelvtanulási stratégiának, illetve nyelvórai tevékenységnek mi a célja, mi a várható kimenete, és az esetleges problémák hogyan orvosolhatóak. Mivel a nyelvtanulás során gyakori az egyéni különbségekből fakadó változatos teljesítmény, a diákoknak egyénre szabott stratégiákat kell alkalmazniuk, és ez külön törődést kíván a nyelvtanár részéről.

MATEMATIKA

Célok és feladatok

A matematikatanítás célja és ennek kapcsán feladata: megismertetni a tanulókat az őket körülvevő konkrét környezet mennyiségi és térbeli viszonyaival, megalapozni a korszerű, alkalmazásra képes matematikai műveltségüket, fejleszteni a gondolkodásukat, az életkornak megfelelő szinten biztosítani a többi tantárgy tanulásához, a mindennapok gyakorlatához szükséges matematikai ismereteket és eszközöket.

A matematikával való foglalkozás fejlessze a tapasztalatból kiinduló önálló ismeretszerzést, alakítsa ki az önálló gondolkodás igényét, ismertesse meg a problémamegoldás örömét és szolgálja a pozitív személyiségjegyek kialakulását. Alapvető célunk a megértésen alapuló gondolkodás fejlesztése, a valóságos szituációk és a matematikai modellek közötti kétirányú út megismertetése, és azok használatának fokozatos kialakítása

Törekedni kell a tanulók pozitív motiváltságának biztosítására, önállóságának fejlesztésére, a pontos és kitaró munkára való nevelésre, a reális önbizalom, az akaraterő, az igényes kommunikáció kialakítására, a gondolatok érvekkel való alátámasztásának fejlesztésére.

Az első négy osztályban a korábbi évekhez képest csökkent a kötelezően biztosított matematika órák száma, ezért az 5. osztályba lépéskor nagyobb szerepet kap az ismétlésre épülő rendszerezés. Különös figyelmet kell fordítani a fogalmak kialakítására, elmélyítésére, s ez nem nélkülözheti a színes tevékenységeket, változatos cselekvéseket. A kísérletezés, a játék szerepe nem szűnhet meg a felsős évfolyamokon sem. A fentiek és az életkori sajátosságok figyelembevételére indokolja, hogy a felső tagozat első két évfolyamán tananyagban és időráfordításban is lényegesen nagyobb szerepet kap a Számтан-algebra témakör, mint a további két évfolyamon. A megfelelően kialakított számfogalom, a bővülő számkörben végzett műveletek értéke és begyakorlottsága alapfeltétele a további eredményes munkának.

Az általános iskola felső tagozatán egyre nagyobb szerepet kap az elemző gondolkodás fejlesztése, a problémamegoldás mellett az igazolások keresése, egyszerűbb következtetések megértése, észrevétele, önálló megfogalmazása.

Különböző területekről érkező, más és más módon megfogalmazott információk önálló értelmezésével és az ismeretek megtanulásával fokozatosan el kell sajátítani - és alkalmazni is tudni kell - a deduktív út egyszerűbb, legegyszerűbb formáit. Eközben nem csökken az induktív út jelentősége sem a felső tagozaton.

Miközben ebben az életkorban a matematikai ismeretek egy része absztraktabbá válik, addig jelentős részük továbbra is a konkrét tapasztalatokhoz kapcsolódik. Éppen ezért hangsúlyt kell helyezni a sokszínű tevékenységre, a tapasztalatok tudatosítására, különböző módokon való rögzítésére, értelmezésére, rendszerezésére, összefüggések keresésére. A matematika tanításának-tanulásának a felső tagozaton is jellemzője a felfedeztetés, a probléma felvetésétől a megoldásig vezető - néha tévedésektől sem mentes - útnak az egyre önállóbb bejárása.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk a következtetésre épülő problémamegoldásnak, az egyszerű algoritmusok kialakításának, követésének is. Mindezt eleinte konkrét helyzetekben végezzük, majd erre építve - az életkori sajátosságok figyelembevételével - általánosítunk.

A tanulási folyamatnak legyen jellemzője a fokozatos absztrahálás mellett a gyakori konkretizálás, az általánosítás mellett a specializálás.

A matematika - a lehetőségekhez igazodva - támogassa az elektronikus eszközök (zsebszámológép, grafikus kalkulátor, számítógép, internet stb.), információhordozók célszerű felhasználásának megismerését, alkalmazásukat az ismeretszerzésben, a problémák megoldásának egyszerűsítésében.

Az általános iskolai matematikai nevelés adjon biztos alapot a reálisan megválasztott középfokú tanulmányok folytatásához.

Fejlesztési követelmények

A matematikai nevelés fontos terepe a kulcskompetenciák kialakításának. A problémamegoldó, a kritikai, a döntési, a szabálykövető, a lényegkiemelő, valamint az információ komplex kezelésének kompetenciái beépülnek minden matematikai tevékenységbe. A jól megválasztott módszerekkel történő matematika-tanítás a kommunikációs képesség fejlesztése mellett az együttműködési képességet is fejleszti.

A matematika tanterv tananyag tartalma biztosítja, hogy a Nat kiemelt fejlesztési feladatai tanításunkban megjelenjenek: különböző alkalmazásokban, matematikatörténeti érdekességekhez kapcsolva, projektfeladatok kapcsán a környezeti nevelés, a hon-és népismeret, kapcsolódás Európához és a nagyvilághoz szemlélete fejlesztendő.

A tanulók jelentős hányada ezen négyéves időszak során jut el a konkrétól az elvontabb gondolkodáshoz. Ez a fejlődési folyamat alapvetően befolyásolja a fejlesztéshez kapcsolódó követelmények meghatározását.

Az elsajátított matematikai fogalmak, ismeretek alkalmazása:

A matematikai szemlélet fejlesztése

Az időszak első részében a számtan-algebra témakörben a gyakorlati tevékenységekkel alakítjuk a számfogalmat, majd az egyre bővülő számkörben dolgozunk.

Az alpműveletek körében törekedünk az egyre biztosabb műveletfogalom kialakítására, a számolási készség továbbfejlesztésére. Az újonnan bevezetett műveletek megértéséhez, elvégzéséhez, gyakorlásához különböző zsebszámológépet is használhatunk.

A matematika elemi fogalmait, összefüggéseit más tantárgyakban és a mindennapi életben is alkalmazzuk.

A változó mennyiségek közötti kapcsolatok vizsgálatával fejlesztjük a függvény-szemléletet, megismerkedünk a gyakorlatban előforduló egyszerű függvényekkel, grafikonokkal.

Geometriában eszközök felhasználásával fejlesztjük a síkban való tájékozódást és a térszemléletet.

Tevékenységgel juttatjuk el a tanulókat az egyszerű geometriai transzformációk megismeréséhez, használatához. Ennek segítségével alakítható ki a későbbiekben a dinamikus geometriai szemlélet.

A matematika tanításában a matematikai logika bizonyos elemeit („és”, „vagy”, „nem”, „minden”, „van olyan”) tudatosan használjuk. Az időszak vége felé egyszerű sejtések igazolásakor, ill. cáfolásakor a „ha ... akkor” típusú következtetések is belépnek tanításunkba.

Gyakorlottság a matematikai problémák megoldásában, jártasság a logikus gondolkodásban

Nagy súlyt fektetünk a szövegértő képesség fejlesztésére, szöveg alapján nyitott mondatok felírására, s ezek (módszeres) próbálkozással, következtetéssel majd algebrai úton történő megoldására. A későbbiekben matematikai szövegek értelmezésével, elemzésével segítjük a diszkussziós képesség fejlesztését, a többféle megoldás keresését.

A modellalkotás a matematizálás fontos eszköze, segítséget nyújt a problémák megoldásához.

Kellő figyelmet fordítunk a mindennapi gyakorlatban fontos mérések és szerkesztések elvégzésére. Így érjük el, hogy a szemléletesen kialakított kerület, terület, felszín, térfogat fogalmakat, számítási módjukat a tanulók alkalmazzák a gyakorlatban.

Különböző feladatok segítségével érttetjük meg, hogy vannak biztos és lehetetlen események, ill. olyanok, amelyeknek bekövetkezése lehetséges. Fokozatosan kialakítjuk a valószínűség szemléletes fogalmát.

Az információs és kommunikációs kultúra fejlesztése:

Az elsajátított megismerési módszerek és gondolkodási műveletek alkalmazása

A matematikai ismeretszerzésben hosszú ideig nagy szerepet játszik az induktív módszer, de ezen tanítási időszakban is mutatunk már néhány lépéses bizonyítást, deduktív következtetést is.

Fontos, hogy ne csak a matematikából, hanem a mindennapi életből is szerepeltessünk állításokat, melyeknek igaz vagy hamis voltát a tanulókkal együtt elemezzük. Ily módon juttatjuk el őket sejtések és szabályszerűségek megfogalmazásához.

A különböző feladatokban a tanulók által végeztetett csoportosítás, osztályozás, sorbarendezés, a bizonyos feltételeknek eleget tevő elemek kiválasztása fejleszti a matematika különböző területein és más témakörökben is fontos halmazszemléletet.

A különböző feladatokhoz készített ábrák, egyszerű gráfok segítségével megérttetjük a tanulókkal a modellek alkalmazásának szerepét.

Kezdetől fogva adatok gyűjtésével, lejegyzésével, grafikonok készítésével, néhány lépéses elemi algoritmusok alkalmazásával kifejlesztjük az adatsokaságok elemzésének, jellemzésének, ábrázolásának képességét, a statisztika legalapvetőbb elemeinek megismerését. Mindezzel elérjük, hogy a tanulók képesek legyenek néhány lépéses algoritmusokat önállóan is készíteni.

Helyes tanulási szokások fejlesztése

A tanulókat hozzászoktatjuk, hogy számítások, mérések előtt becsléseket végezzenek, s a feladatmegoldások helyességét ellenőrizzék. Az előbb felsoroltak s a gyakorlati számításoknál elkerülhetetlen kerekítés alkalmazásával is el kell érniük, hogy a tanulók reális eredményeket fogadjanak el.

Hozzászoktatjuk a tanulókat, hogy a feladatok megoldása előtt megoldási tervet, egyes esetekben vázlatrajzot készítsenek. El kell érniük, hogy a megoldást le is tudják írni. A leírás szabatoságára, a lényeg kiemelésére tanítjuk a tanulókat az általános iskola utolsó éveiben.

A matematikaórákon, a feladatmegoldásokban az életkornak megfelelően elvárható pontossággal használjuk az anyanyelvet, ill. a szaknyelvet, s fokozatosan bővítjük a jelölésrendszert.

A fogalmak tartalmi megismerése, megértése megelőzi azok definiálását. Az általános iskola felsőbb évfolyamain a tanult definíciók alkalmazására is sor kerül. Különböző eljárások, s egyes tételek eszközként való felhasználását feladatmegoldásban fontos fejlesztési területnek tekintjük.

Az érvelés, a cáfolás, a vitakészség, a helyes kommunikáció állandó fejlesztése folyamatos feladatunk.

A tankönyvek, feladatgyűjtemények, statisztikai-zsebkönyv, majd lexikonok, kisenciklopédiák használatára meg kell tanítanunk diákjainkat. Lehetőség szerint multimédiás eszközökkel is ismertessük meg a tanulókat. Ezek interaktív módon való használata aktivizálja a tanulókat, segíti a tanulásukat, fejleszti a matematikai szemléletüket. Pozitív motivációval felkelthetjük érdeklődésüket a matematikai érdekességek, a matematika története iránt. Felhívhatjuk a figyelmet néhány magyar, ill. más nemzetiségű neves matematikus életére és munkásságára például a tanított anyaghoz kapcsolódóan.

Óraszám: 148 óra/év, 4 óra/hét.

Gondolkodási módszerek

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Az elsajátítás képességének fejlesztése.	A matematika tanulási módszereinek megismerése. (olvasott tankönyvi szöveg feldolgozása, lényeg kiemelése, házi feladat célszerű elkészítési módjai)	A gondolkodási módszerek követelményei a többi témában konkretizálódnak.
Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készség fejlesztése.	Könyvtárhasználat.	
<i>A nyelv logikai elemeinek helyes használata nem csak matematikai tartalmú állításokban.</i>	Összehasonlításhoz szükséges kifejezések értelmezése, használata (pl. egyenlő; kisebb; nagyobb; több; kevesebb; nem; és; vagy; minden, van olyan).	
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Konkrét példák a biztos, a lehetséges és a lehetetlen bemutatására.	
Értő-elemző olvasás fejlesztése, <i>kapcsolatok felismerése, lejegyzése egyszerű szimbólumokkal.</i>	Változatos tartalmú szövegek értelmezése.	
Tervezés, ellenőrzés igényének megalapozása.	Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése.	
Halmazszemlélet fejlesztése.	Konkrét dolgok adott szempont(ok) szerinti rendezése, rendszerezése.	
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése	Néhány elem sorba rendezése.	

Számтан, algebra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Számfogalom mélyítése, a számkör bővítése.	Természetes számok milliós számkörben, egészek, törtek, tizedes törtek. Negatív szám értelmezése. Törtek kétféle értelmezése. Ellentett, abszolútérték. Alaki érték, helyi érték.	A tanult számok helyes leírása, olvasása, számegyenesen való ábrázolása, két szám összehasonlítása.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

MATEMATIKA

Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése számok kirakásával.	Tíz-es alapú számrendszer. Kettes alapú számrendszer.	A tízes számrendszer biztos ismerete.
Műveletfogalom kiterjesztése, mélyítése. Számolási készség fejlesztése a kibővített számkörben.	Műveletek szóban (fejben) és írásban, szemléltetés számegyenesen: - természetes számok körében osztók, többszörösök;	
Önellenőrzés igényének és képességének a fejlesztése.	- összeadás, kivonás az egészek és a pozitív törtek körében; - szorzás, osztás pozitív törtek és tizedes törtek esetében természetes számokkal (0 szerepe a szorzásban, osztásban); - szorzás, osztás 10-zel, 100-zal, 1000-rel.	Összeadás, kivonás, szorzás, kétjegyűvel való osztás a természetes számok körében. Egyjegyű nevezőjű pozitív törtek (legfeljebb ezredek tartalmazó tizedes törtek) összeadása és kivonása két tag esetén, az eredmény helyességének ellenőrzése.
Fegyelmezettség, következetesség fejlesztése.	Műveleti sorrend.	Helyes műveleti sorrend ismerete a négy alapművelet esetén.
Becslési készség fejlesztése.	Kerekítés, becslés, ellenőrzés.	
Következtetési képesség fejlesztése.	Egyszerű elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel,	Egyszerű egyenletek, szöveges feladatok megoldása következtetéssel.
Értő-elemző olvasás, önálló problémamegoldó képesség fejlesztése.	lebontogatással, ellenőrzés behelyettesítéssel. Arányos következtetések (pl. szabványmértékek átváltása), egyszerű szöveges feladatok.	

Összefüggések, függvények, sorozatok

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
<i>Helymeghatározás, adott tulajdonságú pontok keresése.</i>	Számegyenes, számintervallumok ábrázolása, ábráról való leolvasása.	
<i>Tájékozódás a derékszögű koordináta-rendszerben.</i>	Helymeghatározás konkrét gyakorlati szituációkban. A Descartes-féle derékszögű koordináta-rendszer.	Konkrét pontok ábrázolása, pontok koordinátáinak leolvasása.
<i>Összefüggés-felismerő képesség fejlesztése. Táblázatok, grafikonok értelmezése, az ábra alapján mennyiségek közötti összefüggés megkeresése, lejegyzése. Táblázathoz grafikon, grafikonhoz táblázat készítése.</i>	Egyszerű lineáris kapcsolatok táblázata - abban hiányzó elemek pótlása ismert vagy felismert szabály alapján -, grafikonja. Összeg, különbség, szorzat, hányados változásai.	

5-8. ÉVFOLYAM

MATEMATIKA

<p><i>táblázat készítése.</i> <i>A függvényszemlélet előkészítése.</i> <i>Ismert szabály alapján elemek meghatározása, illetve ismert elemek esetén szabály(ok) megfogalmazása.</i> <i>Több megoldás keresése.</i></p>	<p>Sorozat megadása a képzés szabályával, illetve néhány elemével.</p>
---	--

Geometria, mérés

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
<p>Térszemlélet fejlesztése, <i>testek készítése.</i></p>	<p>Testek építése, tulajdonságaik.</p>	
<p>Halmazszemlélet fejlesztése. <i>Tulajdonságok (pl. szimmetria) megfigyelése.</i></p>	<p>Testek csoportosítása adott tulajdonságok alapján. Kocka, téglatest tulajdonságai, hálójá. Párhuzamosság, merőlegesség, konvexitás. Síkidomok, sokszögek (háromszögek, négyszögek) szemléletes fogalma, tulajdonságok vizsgálata.</p>	
<p>Körző, vonalzó helyes használata, két vonalzóval párhuzamosok, merőlegesek rajzolása. Problémamegoldó képesség fejlesztése szerkesztésekkel.</p>	<p>Távolság szemléletes fogalma, adott tulajdonságú pontok keresése. Kör, gömb szemléletes fogalma, előfordulásuk a gyakorlati életben.</p>	<p>Szakasz másolása, adott távolságok felmérése.</p>
<p><i>A szögmérő helyes használata.</i></p>	<p>Két ponttól egyenlő távolságra lévő pontok. Szakaszfelező merőleges.</p>	<p>Felezőmerőleges szemléletes fogalma.</p>
<p><i>Tapasztalatgyűjtés terület, terület, felszín és térfogat számításában.</i></p>	<p>A szög fogalma, mérése, szögfajták.</p>	
<p>Számolási készség fejlesztése. <i>Mérések a gyakorlatban.</i> <i>Mérőeszközök használata.</i> A becslés képességének fejlesztése.</p>	<p>Téglalap (négyzet) kerülete, területe; téglatest (kocka) felszíne és térfogata választott egységekkel, szabványmértékegységekkel. Számítási feladatok. Szabványmértékegységek és átváltásuk: hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő, tömeg.</p>	<p>Téglalap (négyzet) kerületének, területének, kocka felszínének és térfogatának kiszámítása konkrét esetekben. Hosszúság és terület szabványmértékegységei és egyszerűbb átváltások konkrét gyakorlati feladatokban. A térfogat, űrtartalom, idő, tömeg mértékegységei.</p>

Valószínűség, statisztika

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
A valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése. A megfigyelőképesség, elemző- képesség fejlesztése.	Valószínűségi játékok és kísérletek. Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése. Oszlopdiaagram készítése. Egyszerű grafikonok értelmezése, elemzése.	Konkrét feladatok kapcsán a biztos és a lehetetlen események felismerése.
A számolási készség fejlesztése.	Átlagszámítás néhány adat esetén.	Két szám számtani közepének (átlagának) meghatározása.

6. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év, 3 óra/hét.

Gondolkodási módszerek

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Az elsajátítás képességének fejlesztése. Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készség fejlesztése.	A matematika tanulási módszereinek továbbfejlesztése. Matematikatörténeti érdekességek. Könyvtárhasználat, informatikai eszközök igénybevétele.	A gondolkodási módszerek követelményei a többi témakörben konkretizálódnak.
<i>A nyelv logikai elemeinek helyes használata.</i>	Összehasonlításhoz, viszonyításhoz szükséges kifejezések értelmezése, használata (pl. egyenlő; kisebb; nagyobb; több; kevesebb; legalább; legfeljebb; nem; és; vagy; minden, van olyan). A tanultakhoz kapcsolódó igaz és hamis állítások.	
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Konkrét példák a biztos, a lehetséges és a lehetetlen bemutatására.	
Szövegértelmező és szövegalkotó képesség fejlesztése. <i>Mindennapi tapasztalatok alapján matematikai modell alkotása.</i>	Változatos tartalmú szövegek értelmezése, készítése.	Egyszerű, matematikailag is értelmezhető hétköznapi szituációk megfogalmazása szóban és írásban.
Tervezés, ellenőrzés igényének kialakítása.	Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése.	

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

MATEMATIKA

Halmazszemlélet fejlesztése. Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. <i>Lehetőségek rendszerezett felsorolása.</i>	Konkrét dolgok adott szempont(ok) szerinti rendezése, rendszerezése. Néhány elem kiválasztása, elemek sorba rendezése különféle módszerekkel.
--	--

Számтан, algebra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
A műveletfogalom mélyítése, kiterjesztése. A számolási készség fejlesztése gyakorlati feladatokon keresztül is.	A racionális számok. A számok reciprokanak fogalma. Műveletek racionális számkörben: - szorzás, osztás törttel, tizedestörttel; - alpműveletek negatív számokkal. Műveleti tulajdonságok, a helyes műveleti sorrend.	Tört, tizedestört, negatív szám fogalma. Pozitív törtek szorzása és osztása pozitív egészszel.
A becslési készség fejlesztése.	Becslés a törtek körében is. 10 egész kitevőjű hatványai és használatuk átváltásoknál.	
A bizonyítási igény felkeltése.	Egyszerű oszthatósági szabályok (2-vel, 5-tel, 10-zel, 4-gyel, 25-tel, 100-zal).	2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal való oszthatóság.
<i>Racionális számok többféle megjelenítése, többféle leírása.</i>	Két szám közös osztói, közös többszöröseik. Törtek egyszerűsítése, bővítése.	
<i>Egyenes és fordított arányosság felismerése gyakorlati jellegű feladatokban és a természettudományos tárgyakban.</i> A következtetési képesség fejlesztése.	Egyenes és fordított arányosság. A százalék fogalma, alap, százalékláb, százaléktérték. Egyszerű százalékszámítás arányos következtetéssel.	A mindennapi életben felmerülő egyszerű, konkrét arányossági feladatok megoldása következtetéssel.
	Elsőfokú egyismeretlenes egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása. A megoldások ábrázolása számegyenesen.	Egyszerű elsőfokú egyismeretlenes egyenletek megoldása szabadon választható módszerrel.
Ellenőrzési igény kialakítása.	Szöveges feladatok megoldása.	

Összefüggések, függvények, sorozatok

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
<i>A gyakorlati életből vett egyszerű példákban a kapcsolatok felismerése, lejegyzése, ábrázolása. A függvény szemlélet fejlesztése.</i>	Változó mennyiségek közötti kapcsolatok, ábrázolásuk derékszögű koordináta-rendszerben. Példák elsőfokú függvényekre. Példák konkrét sorozatokra.	Biztos tájékozódás a derékszögű koordináta-rendszerben.

Geometria, mérés

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Sík és térszemlélet fejlesztése.	Alakzatok síkban, térben.	A pont, egyenes, szakasz fogalmának helyes használata.
A szimmetria felismerése a természetben, művészetben.	Példák egyszerű transzformációkra.	
<i>Ismert alakzatok tengelyes tükröképének megszerkesztése.</i>	A tengelyes tükrözés. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok.	Pont tengelyes tükröképének megszerkesztése.
<i>Körző, vonalzó és a szögmérő használata. Megoldási terv készítése.</i>	Háromszögek, négyszögek elemi tulajdonságai és speciális fajtái. A kör, körrel kapcsolatos fogalmak. Szögmásolás, szögfelezés. Téglalapok szerkesztése. Adott egyenesre merőleges szerkesztése.	Párhuzamos és merőleges egyenesek előállítás, szögmásolás, szakaszfelező merőleges szerkesztése.
<i>Mérések, számítások a bővült számkörben.</i>	Sokszögek kerülete.	Háromszögek, négyszögek területének kiszámítása.
A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével.	Testek építése. Téglatestek hálójá, felszíne, térfogata.	Téglatest felszíne és térfogata konkrét esetekben. A térfogat és űrtartalom mértékegységeinek átváltása.

Valószínűség, statisztika

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi játékok és kísérletek.	Konkrét feladatok kapcsán a biztos és a lehetetlen események felismerése.
Rendszerszemlélet fejlesztése.	Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése. Kördiagram.	

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

MATEMATIKA

Megfigyelőképesség, elemző képesség fejlesztése. <i>Adatok gyűjtése környezetünkből.</i>	Adatok értelmezése, jellemzése, ábrázolása (például a leggyakoribb adat, szélső adatok).	
Számolási készség fejlesztése.	Átlagszámítás néhány adat esetén.	Néhány szám számtani közepének (átlagának) meghatározása.

7. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év, 3 óra/hét.

Gondolkodási módszerek

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készségek fejlesztése.	Matematikatörténeti érdekességek a tananyaghoz kapcsolva. Könyvtár és elektronikus eszközök felhasználása információk gyűjtésére, feldolgozására.	
<i>A nyelv logikai elemeinek helyes használata.</i>	Az „és”, „vagy”, „ha”, „...akkor”, „nem”, „van olyan”, „minden” kifejezések jelentése. Egyszerű („minden”, „van olyan” típusú) állítások igazolása, cáfolata konkrét példák kapcsán.	Gondolatok (állítások, feltételezések, választások stb.) világos, érthető szóbeli és írásbeli közlése. Egyszerű állítások igazságának eldöntése.
A halmazszemlélet fejlesztése.	Példák konkrét halmazokra: részhalmaz, kiegészítő halmaz, unió, metszet.	
<i>Szövegelemzés, lefordítás a matematika nyelvére, ellenőrzés.</i>	Szöveges feladatok megoldása.	
A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. <i>Tapasztalatszerzés az összes eset rendszerezett felsorolásában.</i>	Változatos kombinatorikai feladatok megoldása különféle módszerekkel. Sorba rendezés, kiválasztás néhány elem esetén.	Sorba rendezés, kiválasztás legfeljebb 4 elem esetén.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
<i>Műveletek gyakorlása a racionális számkörben. Zsebszámológépek használata.</i>	Műveletek a racionális számok körében (rendszerzés).	Alapműveletek helyes elvégzése kis abszolútértékű egészek, törtek, tizedestörtek körében egyszerű esetekben.
A bizonyítási igény fejlesztése.	A hatványozás fogalma pozitív egész kitevőre. A hatványozás azonosságai konkrét példákon. Normálalak.	10 pozitív egész kitevőjű hatványai, 10-nél nagyobb számok normálalakja.
Következtetési képesség fejlesztése összetettebb feladatokban.	Arány, aránypár, arányos osztás gyakorlati esetekben. Százalékszámítási és egyszerű kamatszámítási feladatok.	Egyenes és fordított arányosság felismerése és alkalmazása egyszerű konkrét feladatokban. Egyszerű százalékszámítási feladatok.
<i>Matematikatörténeti érdekességek megismerése.</i>	Prímszám, prímtenyezős felbontás. Két szám legnagyobb közös osztója, legkisebb közös többszöröse. Egyszerű oszthatósági szabályok (3-mal, 9-cel, 8-cal, 125-tel, 6-tal).	Osttó, többszörös, két szám közös osztóinak, néhány közös többszörösének megkeresése.
<i>Mindennapi szituációk összefüggéseinek leírása a matematika nyelvén, képletek értelmezése.</i>	Egyszerű algebrai egész kifejezések, helyettesítési értékük.	
<i>Tapasztalatgyűjtés a mérlegelvével kapcsolatban.</i>	Egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, mérlegelvével.	Egyszerű elsőfokú egyismeretlenes egyenletek megoldása.
<i>Szövegértelmezés.</i>	Szöveges feladatok megoldása.	Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel is.

Összefüggések, függvények, sorozatok

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
<i>Táblázatok, grafikonok készítése konkrét hozzárendelések esetén. Tájékozódás a síkon a derékszögű koordináta-rendszer segítségével.</i>	Két halmaz közötti hozzárendelések megjelenítése konkrét esetekben. Egyértelmű hozzárendelések ábrázolása a derékszögű koordináta-rendszerben. Lineáris függvények. Példák nem lineáris függvényekre (pl. $1/x$ függvény).	Lineáris függvények ábrázolása értéktáblázattal egyszerű esetekben.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

MATEMATIKA

Számolási készség fejlesztése a racionális számkörben.	Sorozatok vizsgálata (számtani sorozat).	Egyszerű sorozatok folytatása adott szabály szerint, néhány taggal megadott sorozat esetén szabály(ok) keresése.
--	--	--

Geometria

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Fejlesztés a gyakorlati mérések és a mértékegységváltások helyes elvégzésében.	Mértékegységek átváltása konkrét gyakorlati példák kapcsán a kibővült számkörben.	Szög (fok), hosszúság, terület, térfogat, tömeg, űrtartalom, idő mérése a szabványos mértékegységeinek ismerete.
<i>Állítások megfogalmazása, és igaz vagy hamis voltának eldöntése. Megoldási terv készítése kerület-, területszámítási feladatoknál.</i>	Háromszögek magasságvonala, területe. Paralelogramma, trapéz, deltoid tulajdonságai, kerülete, területe. Kör kerülete, területe.	Háromszögek területének kiszámítása.
Transzformációs szemlélet fejlesztése.	Szögpárok (egyállású szögek, váltószögek, kiegészítő szögek). Középpontos tükrözés. Középpontosan szimmetrikus alakzatok a síkban. Szabályos sokszögek.	Adott pont középpontos tükrképének megszerkesztése. Szögfelező szerkesztése.
<i>Szerkesztési eljárások gyakorlása.</i>	Nevezetes szögek szerkesztése. Háromszög szerkesztése alapesetekben. A háromszög egybevágósági esetei.	Háromszöggel kapcsolatos legegyszerűbb szerkesztések.
A bizonyítási igény felkeltése.	A háromszög belső és külső szögeinek összege. A négyszögek belső szögeinek összege.	Háromszögek és konvex négyszögek belső szögeinek összege.
Térszemlélet fejlesztése.	Három- és négyszög alapú egyenes hasábok, forgáshenger hálójára, tulajdonságai, felszíne, térfogata.	Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok, valamint a forgáshenger felismerése, jellemzése.

Valószínűség, statisztika

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi kísérletek egyszerű konkrét példák esetében.	

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

MATEMATIKA

	Gyakoriság, relatív gyakoriság fogalma, tulajdonságai.	A gyakoriság fogalma.
<i>Statisztikai adatok elemzése, értelmezése.</i>	Adatok gyűjtése, rendszerezése, adatsokaság szemléltetése, grafikonok készítése.	Egyszerű grafikonok olvasása, készítése.

8. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év, 3 óra/hét.

Gondolkodási módszerek

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Az igényes szóbeli és írásbeli közlés fejlesztése.	Gondolatok helyes szóbeli és írásbeli kifejezése.	Szabatos, pontos írásbeli és szóbeli fogalmazás.
A bizonyítási igény. <i>Ellenpéldák szerepe a cáfolásban.</i>	A matematikai bizonyítás előkészítése: sejtések, kísérletezés, módszeres próbálkozás, cáfolás.	
<i>Könyvtár és egyéb informatikai eszközök használata.</i>	Híres magyar matematikusok.	
<i>Szövegelemzés, értelmezés, lefordítás a matematika nyelvére.</i> Az ellenőrzés, önellenőrzés igényének fejlesztése.	Szöveges feladatok értelmezése, megoldási terv készítése, a feladat megoldása és szöveg alapján történő ellenőrzése.	Szövegértelmezés egyszerű esetekben.
Rendszerszemlélet fejlesztése. <i>A tanult ismeretek közötti összefüggések felismerése, azok értő alkalmazása</i>	Elemek halmazokba rendezése, halmazok elemeinek felsorolása konkrét példák kapcsán. A tanult halmazműveletek alkalmazása konkrét feladatokban.	A tanult halmazműveletek felismerése két egyszerű, konkrét halmaz esetén.
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.	Egyszerű kombinatorikai feladatok megoldása változatos módszerekkel (fadiagram, táblázatok készítése).	Sorba rendezés, kiválasztás legfeljebb 4-5 elem esetén, az összes eset felsorolása.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
	Racionális szám fogalma (véges, végtelen tizedestörtek), példák nem racionális számra. A négyzetgyök fogalma.	
A rendszerező képesség fejlesztése.	A természetes, egész és racionális számok halmazának kapcsolata.	
<i>Számítások egyszerűsítése például azonosságok felismerésével. Zsebszámológépek alkalmazása.</i>	Műveletek racionális számkörben. Eredmények becslése.	Alapműveletek helyes sorrendű elvégzése egyszerű esetekben a racionális számkörben.
<i>A helyettesítési érték célszerű kiszámítása.</i>	Algebrai egész kifejezések, egyszerű képletek átalakításai. Szorzattá alakítás kiemeléssel egyszerű esetekben. Algebrai egész kifejezések szorzása egyszerű esetekben.	Egyszerű algebrai egész kifejezések helyettesítési értékének kiszámítása.
Ellenőrzés igényének fejlesztése.	Elsőfokú, illetve elsőfokúra visszavezethető egyszerű egyenletek, elsőfokú egyenlőtlenségek megoldása. Alaphalmaz, megoldáshalmaz.	Elsőfokú egyenletek megoldása.
<i>Szövegértelmezés, lefordítás a matematika nyelvére.</i>	Szöveges feladatok megoldása.	Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel, egyenlettel.

Összefüggések, függvények, sorozatok

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
A függvényszemlélet fejlesztése. <i>Táblázatok, grafikonok készítése konkrét függvények esetén.</i>	Függvények és ábrázolásuk a derékszögű koordináta-rendszerben. xx^2 ; x Konkrét, egyszerű feltételnek eleget tevő pontok a koordináta-rendszerben.	a $x+b$ függvény és ábrázolása konkrét racionális együtthatók esetén.
<i>Grafikus megoldási módszerek alkalmazása (lehetőség szerint számítógépen is).</i>	Egyismeretlenes egyenletek grafikus megoldása. Sorozatok és vizsgálatuk (mértani sorozat).	

Geometria

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
A halmazszemlélet és a térszemlélet fejlesztése. <i>Zsebszámológép használata.</i>	A tanult testek áttekintése, ismerkedés a forgáskúppal, gúlával, gömbbel.	Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok felszíne és térfogata.
<i>A tanultak alkalmazása más tantárgyak és a mindennapi élet problémáinak megoldása során.</i>	Eltolás a síkban. Vektor, mint irányított szakasz. Két vektor összege, különbsége.	Adott pont eltolása adott vektorral.
A transzformációs szemlélet fejlesztése.	Középpontos nagyítás és kicsinyítés konkrét arányokkal. Szerkesztési feladatok.	Kicsinyítés és nagyítás felismerése hétköznapi szituációkban.
A bizonyítási igény fejlesztése.	Pitagorasz tétele.	Pitagorasz-tétel ismerete (bizonyítás nélkül).
Számolási készség fejlesztése.	Egyszerű számításos feladatok a geo-metria különböző területeiről.	

Valószínűség, statisztika

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűség előzetes becslése, szemléletes fogalma.	Relatív gyakoriság.
Adatsokaságban való eligazodás képességének fejlesztése.	Adathalmazok elemzése (módusz, medián) és értelmezése, ábrázolásuk. Grafikonok készítése, elemzése.	Leggyakoribb és középső adat meghatározása kisszámú konkrét adathalmazban. Grafikonok készítése, olvasása egyszerű esetekben.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Egy adott iskola lehetőségeit, teherbírását bármilyen szinten és helyzetben csak az adott működési feltételek ismeretében lehet megítélni.

A tanterv megvalósításának sikerességét, a tanulók előmenetelét úgynevezett **diagnosztizáló mérésekkel** vizsgálhatjuk meg. Ezek a mérések olyan információkat szolgáltatnak, melyek elemzése segítséget nyújt a hibák korrigálásához, a problémák jó megoldásának megtalálásához. Az osztállyal, az egyes tanulókkal készített **célirányos interjúk** támpontot adhatnak a tartalmak, a módszerek közösséghez, egyénhez való igazításához, a valódi differenciálás megvalósításához. Az időnként sorra kerülő **attitűdmérés** feltérképezheti az osztály, az egyén motivációs szintjét. Ezek ismerete, pozitív irányú elmozdítása jelentékeny tényező az eredményes tanítás megvalósításában. Sok egyéb mellett ezek a mérések is részei lehetnek a tantárggyal kapcsolatos minőségbiztosításnak.

A tanulók értékelését szolgáló **témazáró dolgozatok, felmérések** összeállításánál feltétlenül ügyeljünk arra, hogy a feladatok mennyisége annyi legyen, hogy megoldásuk beleférjen a tervezett időkeretbe. Csak az időhiány miatt ne legyen rosszabb az eredmény a vártnál.

A felmérést olyan feladatokból kell **összeállítani**, amelyek között megtalálható az adott téma alapvető ismereteire közvetlenül építő feladat és begyakorolt típusfeladat. Ezeket a feladatokat a

5-8. ÉVFOLYAM

MATEMATIKA

szorgalmas, de a matematika iránt nem túlzottan érdeklődő tanulók is sikeresen megoldják, így elkerülhető a fölösleges kudarcélmény. De legyen a feladatok között olyan is, amelynek jó megoldása megfelelő nehézségű akadályok elé állítja a matematikából tehetségesebb tanulókat. Nem szabad elfelejteni, hogy az iskolai dolgozat nem versenydolgozat, nem külső mérést szolgál, így tehát semmiképpen sem lehet benne olyan téma ismeretére építő feladat, amely témát nem tanítottuk meg lelkiismeretesen.

Az *írásbeli* beszámolók egyik formája a tanórai felmérő dolgozat, az egy-két kérdést tartalmazó 10-20 perces „röpdolgozat”, az otthoni munkára építő házi dolgozat (pl.: egy-egy nehéz probléma otthoni megoldása, kutató munka összegzése, stb. ha mód van rá Internet használatára építve). A *szóbeli* felelet lehet egy-egy probléma megoldása, több okos hozzászólás érdemjeggyel való jutalmazása, kiselőadás tartása például matematikatörténeti érdekességekről, nyitott problémákról, beszámoló a kijelölt kutatás eredményeiről, tájékoztató a legfrissebb lapok tartalmáról (pl.: ABACUS) stb.

Még egy fontos tényezőre szeretnénk felhívni a figyelmet: legyünk következetesek tanítványaink értékelésében, de ne legyünk merevek. Hassa át az értékelő munkát a humánus, a józan belátás, szükség esetén a javítás lehetőségének biztosítása akár a teljes közösség, akár egy csoport, akár egyes tanulók vonatkozásában. Ez nem jelent túlzott engedékenységet, hanem a tanuló tiszteletét, a kölcsönös bizalmat, a pozitív motiváció megerősítését.

A **tanár szerepe** valószínűleg megváltozik a közeljövőben. Nem a tanár lesz a mindentudás szimbóluma, a megfellebbezhetetlen információk birtokosa, letéteményese, de ő lesz az érző-értő, a tanulóhoz megfelelő empátiával, intelligenciával és figyelmességgel közeledő felnőtt, akitől megértést, szeretetet, személyre szóló segítséget kaphat tanulmányai elkezdéséhez, sikeres folytatásához.

Az első lépés: felkészülni a felső tagozaton, az ötödik évfolyamon 2001 szeptemberében induló, kerettanterven alapuló matematikai nevelésre-oktatásra. Ezt igényesen és lelkiismeretesen csak úgy lehet megtenni, ha a felsős matematika kerettanterv áttanulmányozását kiegészítjük az alsós matematika kerettanterv megismerésével, és betekintünk a folytatásba, a középiskolák matematika kerettantervébe is.

INFORMATIKA

Célok és feladatok

A történelem során minden társadalomban lényeges szerep jutott bizonyos információs folyamatoknak, például a társadalom önszervezéséhez és irányításához elengedhetetlen politikai és gazdasági információk megszerzése, továbbítása, tárolása, feldolgozása. A technikai, tudományos és művészi információs szellemi termékek is hasonlóan fontosak voltak a közösségek életében. A 21. század elején kialakuló információs társadalom különösen abban tér el más társadalmaktól, hogy az IKT (információs és kommunikációs technológia) gyors fejlődésével párhuzamosan, folyamatosan nő az információs termékek és szolgáltatások gazdasága, az adat (általános értelemben) áruvá válik, és az információs szektor egyre több munkaeerőt alkalmaz.

A mai iskola feladata a tanulók felkészítése az információs társadalom viszonyaira (kihívásaira). Nevelni kell a tanulókat az információs termékek és szolgáltatások kritikus, etikus és értő befogadására (fogyasztására), hogy az IKT használatával tudjanak tanulni, művelődni és szórakozni. Törekedni kell az érdeklődés felkeltésére a kreativitás fejlesztésére, hogy az informatika iránt különösen fogékony gyermekek - megfelelő továbbtanulás után - később az információs gazdaságban, mint alkotó munkaeerő munkát vállalhassanak. Ennek érdekében meg kell tanítani a gyermekeket a korszerű eszközök kezelésére, az információs szerzési, -tárolási, -feldolgozási és átadási technikákra, valamint meg kell ismertetni velük az információkezelés jogi és etikai szabályait. Ennek leghatékonyabb módját a több éven keresztül tanult informatika tantárgy és az iskolai élet egészében jelen lévő informatikai nevelés biztosíthatja.

Ahogy az ipari társadalom kialakulásával az iskola átalakult, ugyanúgy megváltozik a mai iskola az információs társadalom igényeinek megfelelően. Az információs és kommunikációs kultúrát minden gyermek számára hozzáférhetővé kell tenni a közoktatásban. Ehhez azonban nem elég az informatika tantárgy. A tanulóknak ismerniük és használniuk kell az informatikai eszközöket a különböző órákon és a felkészülésük során is. Az informatikai nevelésnek - amely közös követelmény - meg kell mutatnia, hogy a *természeti* és a *technikai környezet* mellett létezik a jelek, kódok, szoftverek *virtuális környezete* is (szöveg, kép, mozgóképek, hang, stb. - a jelentésükkel együtt), amely az emberiség praktikus, tudományos, művészi és sok másféle szempontú információit "hordozza" és megjeleníti. A jelek, szoftverek virtuális környezete különösen szemléletesen (vizuálisan) nyilvánul meg a digitális médiában. (Lásd a médiainformatika, infokommunikáció, alkalmazói informatika témáit). Az oktatás célja, hogy a tanuló mozogjon otthonosan ebben az egyszerre valóságos és virtuális informatikai környezetben.

Az informatikai eszközök, a médiainformatika és az infokommunikáció lehetőségei új tanulási technikákat kínálnak minden tantárgyban a tanórákon és az órán kívüli felkészülésben. Az elektronikus oktatási anyagokat és a különböző elektronikus információforrásokat egyre gyakrabban alkalmazzák a tanulók. A pedagógus munkája megváltozik, nő az információk közötti eligazodást segítő, tanácsadó szerepe. Az informatikai eszközök lehetőséget teremtenek az egyéni ütemű tanulásra, a tehetségekkel való speciális foglalkozásra. A számítógéppel végzett feladatok egy részének megoldása megköveteli a csoportmunkát, az ismeretek gyakorlati alkalmazását és a másokkal való kommunikációt is.

A számítástechnika - beleértve a médiainformatikát, a mobilkommunikációt és az internet-használatot is - a könyvtári informatikával együtt alkotja az informatika tantárgy legfontosabb területeit.

Az informatika tantárgy fontos szerepet vállal az alkotó munkára nevelésben, hiszen akár programot írunk, akár alkalmazásokkal dolgozunk, a végeredmény egy új "információs termék" lesz. Cél az algoritmikus gondolkodás fejlesztése is, amely a hétköznapi életben is alapvető fontosságú.

Az iskolai számítógépes hálózat, az internet és a könyvtár "forrásközpont"-ként történő felhasználásával fejleszteni kell az önműveléshez szükséges attitűdöket, képességeket és tanulási technikákat. A könyvtári informatikának fel kell készítenie a tanulókat az információk elérésére, kritikus kiválasztására, feldolgozására és közlésére. Cél az iskolai és más típusú könyvtárakban a könyvtári eszközökkel végzett tevékenységek gyakoroltatása, tudatos és biztos használói magatartás kialakítása is.

5-8. ÉVFOLYAM

INFORMATIKA

A tantárgy célja megismertetni az informatika eszközeit, módszereit és fogalmait, amelyek lehetővé teszik a tanulók helyes informatikai szemléletének kialakítását, tudásuknak, készségeiknek és képességeiknek fejlesztését, alkalmazását más tantárgyakban, későbbi tanulmányaikban, a mindennapi életben, a szórakozásban és a munkában. Cél az is, hogy felhívjuk a tanulók figyelmét az informatika veszélyeire, és ezek elkerülésének módjaira.

Fontos, hogy a tanulóknak sikerélményük legyen az informatika órákon, és törekedjenek ismereteik folyamatos megújítására, mert ez egy rohamosan fejlődő terület. Cél olyan attitűd kialakítása, hogy az egyén érezze, képes tevékenyen bekapcsolódni az egész világra kiterjedő információs társadalomba.

Fejlesztési követelmények

A tanuló ismerje meg és tartsa be a számítógépes és más intelligens informatikai eszközökkel végzendő munka szabályait, különös tekintettel a balesetek megelőzésére. Sajátítsa el a számítógép-kezelés alapjait. Legyen képes a számítógéppel és más intelligens informatikai eszközökkel való kommunikációra (interaktív kapcsolat tartására). Ismerje fel, és alkalmazza a számítógépes kommunikációban leggyakrabban előforduló vizuális és manuális jeleket, jelkombinációkat. Tudja alkalmazni az operációs rendszer és a segédprogramok legfontosabb szolgáltatásait. Tartsa be a program- és adatvédelem szabályait. Szerezzen jártasságot az informatikai eszközök és információhordozók használatában. Ismerje a használt informatikai eszközök működési elveit.

Legyen képes a különböző formákban megjelenő adatokat felismerni; tudjon adatot különféle formákban megjeleníteni, szemléltetni, vizsgálni. Ismerje a legalapvetőbb szöveges-rajzos-táblázatos dokumentumformákat, ezeket minta alapján legyen képes megvalósítani, legyen igénye a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására, különböző formában való megjelenítésére. Tudja kezelni és szerkeszteni a multimédiás dokumentumok alapelemeit. Szerezzen tapasztalatokat az adatok különféle formáinak (szöveges, hangzó, képi) együttes kezelésében, tudjon adatokat megkeresni, elérni adatbázisból, számítógépes hálózatból. Tudja a digitális tudásbázis-rendszert és az oktatóprogramokat használni.

Legyen képes egy probléma megoldásához kiválasztani az általa ismert eszközök, programok, alkalmazások és módszerek közül a megfelelőt.

Legyen képes különféle formákban megfogalmazni a környezetében, az iskolában előforduló tevékenységek algoritmizálható részeit. Helyesen használja a logika bizonyos elemeit (és, vagy, nem, ha ... akkor ...). A problémamegoldás során segítséggel ismerje fel az adatok közötti összefüggéseket. Ismerje fel az adatok és az eredmények kapcsolatát. Legyen képes a feladat megoldására készített algoritmust megvalósítani számítógépen (a használt fejlesztő rendszerrel). Legyen képes értelmezni a programok által szolgáltatott válaszokat.

Kísérletezzen egyszerű folyamatok számítógépes modelljeivel, figyelje meg a paraméterek módosításának hatását.

A tanuló értse a közvetlen és a közvetett (technikai) kommunikáció lényegét. Legyen jártas a hálózat alapszolgáltatásainak önálló használatában. Tudjon információt szerezni és elhelyezni az interneten. Tudjon kapcsolatot teremteni másokkal a hálózat révén: csoportos kommunikációs formák, elektronikus levelezés. Tudja használni a mobilkommunikáció lehetőségeit.

Legyen tájékozott a média (internet, televízió, rádió) szerepéről. Ismerje a hagyományos médiumok elektronikus megfelelőit (például elektronikus könyv, folyóirat, zene). Ismerje és használja az internetes portálokat, digitális fényképezést, a multimédiát. Ismerkedjen az új médiumokkal (virtuális valóság, interaktív média). Tudjon használni médiainformatikai eszközöket a tanulási folyamatban és a szabadidős tevékenységben.

A tanuló ismerkedjen meg a számítástechnika történetével, a mai informatika alkalmazásaival és fejlődési irányjaival. Ismerje meg és értékelje a magyar tudósok szerepét, tevékenységét a világ informatikai kultúrájának fejlődésében.

Ismerje meg az informatika társadalmi szerepét, az információs társadalom főbb jellemzőit. Ismerje a programok és adatok használatának jogi és etikai alapjait (szerzői jog, személyes adatok, hitelesség). Ismerje a túlzott informatikai eszközhasználat személyiségre káros hatásait (pl. játékfüggőség, gerinc vagy a szem károsodása).

A tanuló rendszeresen használja az iskolai könyvtárat, mint információs-tanulási forrásközpontot, vegye igénybe szolgáltatásait. Alkalmazza a könyvtárhasználat szabályait, informatikai eszköztudását, és a megfelelő viselkedés normáit. Ismeretei bővítéséhez, tanulási feladataihoz szerezzen jártasságot

5-8. ÉVFOLYAM

INFORMATIKA

a könyv- és médiatár és az elektronikus könyvtár használatában. Feladatai megoldásához rendszeresen használja a folyóiratokat, lexikonokat, szótárakat, kézikönyveket, az ismeretterjesztő irodalmat, a különböző médiumokat, valamint az interaktív multimédiát. A dokumentumtípusok ismeretében legyen képes azok önálló használatára. Ismerje a könyvtártípusokat, a kézikönyvtár informálódásban betöltött szerepét. Tudjon különböző szempontok szerint dokumentumokat keresni a könyvtár adatbázisaiban, katalógusaiban. Tudjon forrást és információt keresni a tájékoztató eszköznek megfelelő keresési módszerek alkalmazásával. Tudjon a dokumentumokból idézni, és a forrásokra szabályosan, etikusan hivatkozni.

5-6. évfolyam

5. évfolyam óraszám: 18,5 óra/év, 0,5 óra/hét

6. évfolyam óraszám: 37 óra/év, 1 óra/hét

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Az informatikai eszközök használata		
Hardver- és szoftverkönyvtár	Ergonómiailag megfelelő számítógépes munkakörnyezet. A számítógép és perifériái (billentyűzet, egér, monitor, lemez meghajtók). Informatikai eszközök kezelése. Egyes informatikai eszközök működési elveinek bemutatása.	A számítógépterem rendjének, a gépek balesetmentes használatának megismerése. A billentyűzet és az egér helyes használata. A háttértárak (lemezek) szerepének megértése. Adott informatikai eszközök kezelésének gyakorlása. Óravázlat készítése tanári segítséggel.
Kommunikáció a számítógéppel ("Jelelés" a számítógéppel)	A jelek világa. Titkosítások. Jelek a számítógépen, a grafikus felhasználói felület. Hogyan kommunikálunk a számítógéppel? A számítógépes manuális-vizuális kommunikáció elemei. Könyvtárszerkezet. Háttértár váltása, könyvtár kiválasztása, eligazodás a tároló rendszerben. Fájlok keresése. Könyvtárszerkezet kialakítása a háttértárolón. Állományok másolása, mozgatása, átnevezése, törlése. Hálózati belépés és kilépés módja. Programok futtatása.	Különböző jelek értelmezése. Egyszerű titkosítások készítése. Háttértár és könyvtárak váltása, könyvtárba való belépés, mozgás a könyvtárak között. Ismert helyen lévő állomány megkeresése. Be- és kilépés az iskolai hálózatba. Kiválasztott állományok másolása, mozgatása, átnevezése, törlése. Egyszerű oktatóprogramok interaktív használata. A számítógépes manuális-vizuális kommunikáció gyakorlása a programokkal.
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Rajzos-szöveges dokumentumkészítés	Kisebb méretű rajzos-szöveges dokumentumok tervezése, az elkészítés szokásos menete. Egy rajzó program alapszintű szolgáltatásai. A rajzeszközök és a színek kezelése. Rajzok, ábrák készítése.	Egy rajzó és egy szövegszerkesztő program egyes alapszolgáltatásainak alkalmazása. A megfelelő rajzeszköz kiválasztása. Egyszerű rajzok készítése. Meghívó, vers, levél készítése. Mentés és nyomtatás segítséggel.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

INFORMATIKA

	Egy szövegszerkesztő legegyszerűbb szolgáltatásai. Szöveg begépelése, javítása, módosítása. Karakterek formázása: a betűtípus, a betűméret beállítása, dőlt, aláhúzott, félkövér betűstílus. Mentés és nyomtatás. Szövegek, képek másolása, beillesztése a dokumentumba.	A szöveg karakter szintű formázása: betűtípus, betűméret, félkövér, dőlt és aláhúzott betűstílus beállítása. Másolás, beillesztés, beszúrás a dokumentumba.
Multimédiás elemek szerkesztése	A multimédia alapelemei: szöveg, rajz, hang, zene, fénykép, animáció és film kezelése.	Hanganyagok és képsorok lejátszása multimédia számítógéppel.
Táblázatok	Táblázatok	Adatok csoportosítása, értelmezése, táblázatba rendezése.
Adatbázisban keresés	Tantárgyi adatbázisok. Közhasznú információforrások.	Helyi (tantárgyi) adatbázis használata, keresés az adatbázisban. Menetrend, moziműsor, telefonkönyv használata.
Infokommunikáció		
Adatok közlése és keresése az interneten	Digitális Tudásbázis-rendszer használata Adatbázisok az interneten (pl. menetrend) Céltudatos információszerzés az internetről. Hasznos webhelyek.	Keresés az adatbázisokban. Böngészés és keresés az interneten.
Internetes és mobilkommunikáció	Az információ jelentése. Információátvitel (telefon). Az elektronikus levelezés alapjai. Csoportos kommunikációs eszközök az interneten.	Az információ köznapi fogalmának helyes alkalmazása. Hétköznapi távközlési eszközök (pl. mobiltelefon) használata. Levél küldése, fogadása. Csevegés.
Médiainformatika	Digitális média(eszközök).	Elektronikus könyv kezelése, olvasása. Digitális fényképek készítése. Multimédia program interaktív használata. Internetes portálok látogatása.
Infotechnológia		
Problémamegoldás	Problémák felvetése és megoldása.	Egyszerű problémák megfogalmazása. Algoritmusok készítése hétköznapi problémák megoldására.
Algoritmizálás, programozás	Ismert adatokból az eredmények meghatározása. Táblázatok, diagramok. Algoritmusok szöveges, rajzos megfogalmazása, értelmezése. Feladatmegoldás egyszerű fejlesztőrendszerrel. Szabályozó eszközök működésének és hatásának megfigyelése oktatóprogramokban.	Hétköznapi algoritmusok, térbeli tájékozódási képességet fejlesztő, egyszerű algoritmusok készítése. Adott probléma megoldásához készült algoritmus megvalósítása számítógépen.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

INFORMATIKA

Információs társadalom	Az informatika történetéből. Szabadon felhasználható (információ)források. Személyes adatok. Informatikai eszközökkel kapcsolatos etikai kérdések.	Kiselőadás, házi dolgozat az informatika történetéből. Szabadon felhasználható források keresése. Személyes adataink táblázatba rendezése. Beszélgetés az informatika etikai kérdéseiről.
Könyvtári informatika	Könyvtári szolgáltatások. Irányított forrás- és információkeresés. Könyvtári médiumok megkülönböztetése és irányított használata.	A könyvtári szolgáltatások megismerése. Tanulmányi feladathoz keresőkérdések megfogalmazása. Megadott művek irányított keresése és tematikus gyűjtőmunka a könyvtár szabadpolcos állományában. Egyszerű irányított forrás- és információkeresés. A médiumok megkülönböztetése formai és használati jellemzőik, információs értékük alapján. Különbféle könyvtári médiumok irányított használata.

A továbbhaladás feltételei

5. évfolyam végén: Legyen képes kezelni a billentyűzetet és az egeret. A tanuló értse, hogy ugyanazt az ismeretet különféle jelekkel leírhatjuk. Tudjon alapszinten kommunikálni az adott programokkal. Tudjon tájékozódni a számítógép könyvtárstruktúrájában. Tudjon mappákat és fájlokat létrehozni, másolni, törölni. Képes legyen ábrákat, rajzokat készíteni rajzoló programmal.

6. évfolyam végén: Tudjon szöveget karakter szinten formázni és egyszerű dokumentumot készíteni. Tudjon használni néhány közhasznú információforrást. Tudjon webhelyekre látogatni, és ott adott információt megkeresni. Küldjön és fogadjon elektronikus leveleket. Legyen képes egyszerű, hétköznapi algoritmusokat értelmezni, illetve végrehajtani. Tudjon eligazodni az iskolai könyvtár szabadpolcos állományában. Tudja, hogy milyen könyvtári szolgáltatásokat nyújt az iskolai könyvtár. Tudjon irányítással információt keresni a segédkönyvekben és helyi adatbázisban. Legyen képes megkülönböztetni a főbb könyvtári médiumokat.

7. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év, 1 óra/hét

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Az informatikai eszközök használata		
Hardver- és szoftverkörnyezet	A számítógép fő részei. Számítástechnikai eszközök kezelése. Billentyűzet, egér, lemez meghajtók, nyomtató, szkennerek (mikrofon, hangszóró, fülhallgató), digitális fényképezőgép. Hordozható számítógép. Mobil-kommunikációs eszközök.	A személyi számítógép fő részeinek és működése lényegének megértése; a billentyűzet és az egér gyakorlott kezelése, a lemez és más perifériák használata. Különbféle jelfajták csoportosítása; az információ és adat megkülönböztetése; különféle informatikai eszközök és kommunikációs rendszerek kipróbálása.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

INFORMATIKA

	<p>A jelek csoportosítása és átalakítása. Digitális jelek és az adatmennyiség. A számítógéppel való kommunikáció alapelemei és szabályai.</p> <p>A használt informatikai eszközök működési elveinek bemutatása.</p>	<p>A számítógépes programokkal való kommunikáció leggyakoribb jeleinek megismerése és szabályainak (elsősorban a manuális algoritmikus tevékenységeknek) tudatos használata az operációs rendszer és a különféle alkalmazói rendszerek kezelése során.</p>
<p>Az operációs rendszer használata</p>	<p>Az operációs rendszer és/vagy egy segédprogram alapszolgáltatásainak használata.</p> <p>Lemez formázása, használhatóságának ellenőrzése. Könyvtárszerkezet kialakítása a háttértárolón.</p> <p>Kiválasztott állományok másolása, mozgatása, átnevezése, törlése. A tömörítés fogalma. Állományok tömörítése és kibontása. A hálózat használatának alapszabályai.</p>	<p>Floppy formázása, azon az előírt könyvtárszerkezet kialakítása a formázás, létrehozás, törlés parancsok használatával. Állományok kijelölése, másolása, mozgatása, átnevezése, törlése. Ismert nevű állomány megkeresése adott háttértáron.</p> <p>Kiválasztott állomány vagy könyvtár tartalmának tömörítése programmal, a tömörített állomány kicsomagolása.</p> <p>A helyi hálózat használata.</p>
<p>Informatika-alkalmazói ismeretek</p>		
<p>Multimédiás dokumentumok készítése</p>	<p>Képek bevitele (szkennelés), digitális fényképezés.</p> <p>Mozgóképek, animáció.</p> <p>Hangrögzítés és lejátszás.</p> <p>Multimédiás dokumentumok készítése.</p> <p>Bemutató készítése.</p>	<p>Képek szkennelése. Digitális fényképek és mozgóképek készítése, használata.</p> <p>Animáció szerkesztése.</p> <p>Hangfelvétel készítése (segédprogrammal).</p> <p>Egyszerű multimédiás dokumentumok összeállítása.</p> <p>Egyszerű bemutatók készítése.</p>
<p>Adatbázisban keresés</p>	<p>Információszerzés adatbázisból, számítógépes hálózatból.</p>	<p>Információszerzés adatbázisból, a hálózatról ill. az internetről. A megtalált információ gyűjtése, feldolgozása.</p> <p>Tematikus térképek keresése az interneten.</p>
<p>Infokommunikáció</p>		
<p>Adatok keresése az interneten</p>	<p>Infokommunikáció, adatátvitel.</p> <p>Hasznos webhelyek, távoli adatbázisok.</p>	<p>Hasznos webhelyek és adatbázisok felkeresése</p> <p>Egy letöltött weboldal részletének elmentése saját háttértárra vagy új állományba a vágólap használatával. Fájlok letöltése.</p>
<p>Internetes és mobilkommunikáció</p>	<p>Az elektronikus levelezés, kiegészítő információk, levélmelléletek.</p> <p>Mobilkommunikáció.</p>	<p>A címzett, a tárgy, a másolat és más adatok kitöltése. Állományok csatolása a levélhez. Saját e-mail cím létrehozása és használata.</p> <p>A mobiltelefon szolgáltatásainak bemutatása (sms, mms).</p>
<p>Médiainformatika</p>	<p>A hagyományos médiumok digitális (elektronikus) változatai.</p>	<p>A digitális médiumok (elektronikus könyv, folyóirat, digitális zene, video, tévé) alkalmazása a megismerési folyamatban.</p>

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

INFORMATIKA

	Multimédia oktatóprogramok, oktatási anyagok.	Tantárgyi multimédia oktatóprogramok kezelése.
Infotechnológia		
Feladatmegoldás, algoritmizálás	A feladatmegoldáshoz szükséges adatok és az eredmények kapcsolata. Elemi és összetett adatok megkülönböztetése, kezelése. Algoritmusok tervezése. Algoritmusok készítése, leírása algoritmus-leíró nyelven. A feladatok megoldása fejlesztő rendszerrel. Feladatok megoldásához algoritmusok kódolása programozási nyelven. A program futtatása, tesztelése, javítása. A lépésenkénti finomítás elve.	A feladatmegoldáshoz szükséges adatok és az eredmények kapcsolatának feltárása, elemzése. Adott feladat megoldásához algoritmus tervezése. Szekvenciális és feltételes vezérlés, számláló és feltételes ciklusos programok értelmezése, kódolása, kipróbálása. Grafikával, szöveggel kapcsolatos programok készítése. Egyszerű logikai és matematikai feladatok megoldása. Különböző számtípusú adatok használata.
Folyamatok modellezése	Kísérletezés véletlen jelenségek modelljeivel.	Néhány véletlen jelenség modelljének megismerése, a paramétermódosítás hatásainak megfigyelése.
Információs társadalom	Az informatikai eszközhasználat veszélyei.	A túlzott informatikai eszközhasználat (számítógépes játékok, tévé, videó) veszélyeinek, személyiséget károsító hatásainak megbeszélése. A függőség megakadályozása.
Könyvtári informatika	Könyvtártípusok. Az elektronikus könyvtár lehetőségei és alkalmazása a tanulási folyamatban, a közhasznú tájékozódásban és a rekreációban. A kézikönyvtár jellemző könyvtípusai. Irányított forrás és információkeresés.	Különböző típusú könyvtárak megismerése. Az elektronikus könyvtárak szolgáltatásainak igénybevétele. A kézikönyvtár jellemző könyvtípusainak felhasználása a szaktárgyi tájékozódásban. Tájékozódás a korosztálynak készült informatika tárgyú lexikonok, ismeretterjesztő könyvek, folyóiratok körében. Irányított forrás- és információkeresés a direkt és indirekt tájékoztató eszközöknek megfelelő keresési módszerek alkalmazásával.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes a számítógép legfontosabb perifériáit kezelni. Tudjon tájékozódni a számítógép könyvtárstruktúrájában. Tudja használni a számítógép karbantartásához szükséges segédprogramok egyikét, vagy az operációs rendszer néhány szolgáltatását. Ismerje és tudja kezelni a multimédia alapelemeit (szöveg, kép, mozgókép, hang). Tudja használni az elektronikus levelezés alapszolgáltatásait. Képes legyen egyszerű feladatokhoz (néhány utasításból álló) algoritmusokat készíteni. Ismerjen fel algoritmus-szerkezeteket (elágazás, ciklus). Ismerje a könyvtártípusokat. Tudja használni az elektronikus könyvtárat. Tudjon információt keresni a segédkönyvekben (szótár, lexikon, enciklopédia) és az interneten.

8. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év, 1 óra/hét

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Az informatikai eszközök használata		
Hardver- és szoftverkörnyezet	Digitális számítógépek A vírus fogalma, fajtái. A vírusterjedés megakadályozása.	Adatok gyűjtése a mai elektronikus számítógépekről. Védekezés a vírusok terjedése ellen, vírus irtása segítséggel.
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Szövegszerkesztés	Szöveges-rajzos-táblázatos dokumentumok tervezése, az elkészítés szokásos menete. A szövegegységek. Karakter-, bekezdés- és oldalformázás. Műveletek vágólappal. Ábrák, rajzok, képek, szimbólumok, objektumok beszúrása. Kisebb méretű dokumentum tervezése, szerkesztése (Például levél, újságoldal készítése.) Tabulátorok használata. Szöveg átrendezése, keresés, csere, helyesírás. Táblázat beszúrása szöveges dokumentumba. Hipertext (hipermédia) dokumentum.	Az alapvető szövegegységek ismerete, kezelése. Többféle formázást tartalmazó dokumentumok készítése. A vágólap használata (kivágás, másolás, beillesztés, mozgatás, törlés). A dokumentum mentése, megnyitása és nyomtatása. Dokumentumkészítés szokásos menet szerint. Képi adatok gyűjtése, képek beville (a dokumentumba). Szöveges dokumentumokban tabulátorok használata. Táblázat beszúrása, formázása, feltöltése adatokkal. Dokumentumok formai és tartalmi javítása, a helyesírás ellenőrzése. Szöveget, képet vagy táblázatot tartalmazó dokumentumok készítése. Egyszerű hipertext dokumentum szerkesztése például szövegszerkesztővel.
Táblázatok, diagramok	Táblázatok használata a hétköznapi és az iskolai életben. Cella, sor, oszlop, hivatkozás, képlet. Adatok formátuma, típusai (szöveg, szám, pénz). Az adatok szemléltetését segítő eszközök megismerése. Az adatok csoportosítása értelmezése, azok grafikus ábrázolása, következtetések levonása. Diagramok, grafikonok készítése táblázatból.	Az adatok táblázatos formában történő megjelenítése, előnyeinek bemutatása. A táblázatkezelés alapfogalmainak (cella, sor, oszlop, hivatkozás, képlet) megismerése egyszerű példákon. Táblázatok létrehozása, módosítása (adatbevitel, mozgatás, másolás, törlés). Az elkészült munka tárolása, kinyomtatása. Táblázathoz diagram készítése. Kész táblázatból és diagramból az adatok között meglévő összefüggések felismerése, olvasása. Különböző tantárgyakhoz kapcsolódó táblázatok megismerése, egyszerű tantárgyi feladatok megoldása táblázatkezelővel.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

INFORMATIKA

		Keresés tantárgyi adatbázisokban.
Problémamegoldás	Problémamegoldás informatikai alkalmazásokkal.	A probléma megoldásához szükséges alkalmazói környezet kiválasztása. Az iskolához kapcsolódó probléma, feladat megoldása informatikai eszközök használatával önállóan vagy csoportmunkában, tanári irányítással.
Infokommunikáció		
Adatok közlése és keresése az interneten	Weblapkészítés. Tematikus és kulcsszavas keresők. Keresés meglévő adatbázisban.	Egyszerű weblapok szerkesztése és elhelyezése az interneten. Böngészés. Tematikus és kulcsszavas keresés az interneten. Tantárgyi anyag összeállítása.
Internetes kommunikáció	Az internet szolgáltatásairól.	Az internet egyes kommunikációs szolgáltatásainak használata. Vásárlás az interneten.
Információs társadalom	A számítástechnika történetéből. Magyar tudósok szerepe az informatikai kultúra fejlődésében. A hálózati szolgáltatások kialakulásának rövid története. A számítógépek alkalmazási területei a társadalomban. Különböző számítógéppel ellátott eszközök, rendszerek (például gépkocsi, lakás, robot). Az informatika fejlődési irányai. Informatikai biztonság, az információ hitelessége. Szerzői jog. Szabad felhasználás körébe tartozó adatok, dokumentumok bemutatása példákkal. Felhasználói etika. Az emberi kapcsolatok változása az információs társadalomban. Infokommunikációs viselkedési szabályok bemutatása példákkal.	A számítástechnika történetére vonatkozó adatok gyűjtése, rendszerezése; tájékozódás a mai hardvereszközök világában; adatok gyűjtése a számítógép, a robotok és más informatikai eszközök alkalmazási területeiről, tanári irányítással, könyveket, folyóiratokat és az internetet forrásként használva. Források értékelése a megbízhatóság szempontjából. A szerzői jog fogalmának megismerése. Informatikai eszközök és szoftverek etikus használata. Előadások, dolgozatok készítése az információs társadalom egy-egy jellemző vonásáról, problémájáról.
Könyvtári informatika	Az iskolai könyvtár teljes körű használata. Tárgyi katalógusok (hagyományos és elektronikus formában). A tematikus keresés algoritmusai. Keresési szempontok kifejezése a könyvtár kódrendszerével. A forrásfelhasználás szabályai.	Szaktárgyi problémához megfelelő médium kiválasztása. Források keresése a könyvtári katalógusokban tárgyszavak, ill. szakjelzetek segítségével. Információkeresés hagyományos és elektronikus forrásokból. Forrásfelhasználás algoritmusának és etikai szabályainak alkalmazása. Forrásjegyzék készítése.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló ismerje a számítógép fontosabb alkalmazási területeit és jelentőségét a mai társadalomban. Képes legyen többféle formázást tartalmazó szöveges-rajzos-táblázatos dokumentumot készíteni. Minta alapján tudjon dokumentumot készíteni. Tudjon adatokat táblázatos formában és diagramon megjeleníteni. Tudja, hogy a tárgyszó és a szakjelzet a könyv témáját fejezi

ki. Tudjon a szakjelzet ismeretében a szabadpolcon műveket keresni. Legyen képes - segítséggel - a tárgyi katalógust használva egyszerű keresési feladatokat megoldani. Tudjon forrásokra hivatkozni.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az informatika tanterv a továbbhaladás feltételeiként azokat a tevékenységeket és követelményeket írja elő, amelyek a további eredményes munkához nélkülözhetetlenek. A tantervnek ez a része azonban nem az elégséges szintet rögzíti, az függhet más tényezőktől is.

Az *átfogó tantárgyi mérésekkel* megállapítható a helyi tanterv és a helyi oktatás eredményessége valamely általánosabb - például a kerettantervi - követelményrendszerhez mérten. Az ilyen típusú mérés azonban nem alkalmas a tanulói teljesítmények értékelésére, mert nem képes figyelembe venni a helyi sajátosságokat.

A *helyi tantervre alapozott feladatlap* viszont már alkalmas lehet a tanulói-tanári teljesítmény diagnosztizálására. Az ilyen mérés-értékelés olyan adatokat szolgáltat, amelyek elemzése felhívja a figyelmet a hibákra, a hiányosságokra és lehetőséget teremt a korrigálásra. Ha helyi tudásszint mérést végzünk, a feladatlapok összeállításánál ügyeljünk az ismert metodikai szempontokra.

Az informatika tantárgy az eszközök **gyakorlati** használatára helyezi a hangsúlyt. Az elméleti feladatok mellett, szerepeltetni kell a (számítógéppel ill. egyéb informatikai eszközökkel megoldandó) gyakorlati feladatokat is. Az ismeretközlésnél nagyobb súlyt kap a készség-, képességfejlesztés. Amikor azt állítjuk, hogy az informatika gyakorlatorientált készségfejlesztő tantárgy, valójában nem egészen az elmélet és a gyakorlat arányára gondolunk. A gyakorlat szó itt a különféle szoftverek (eszközök, rendszerek) használatára, kezelésére utal és nem arra, hogy a jobbra manuálisan végzett kommunikációs műveletek közben nem kell megfeszített szellemi (problémamegoldó, logikai vagy kreatív művészi) munkát végezni. Ezt a számonkérésnél és értékelésnél is szem előtt kell tartanunk.

Fontos az is, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a feladatsor megoldásához. Törekedni kell arra, hogy a feladat megoldásához más szaktárgyi tudást és készséget, vagy egyéb ismeretet csak minimális mértékben használjunk, helyesebben, ha használunk, akkor azt kellő alapossgal ismertessük, értelmezzük. (Különben nem csak informatika-tudást értékelünk, hanem pl. a matematikatudást vagy szövegértést is.) A feladatok ne legyenek sem túl szokatlanok, sem túl bonyolultak, az órai gyakorlathoz igazodjanak. De legyen olyan feladat is, amely a tehetségesebb és gyakorlottabb tanulóknak szól. A feladatlapnak kellő számban kell tartalmaznia egyszerű, az adott téma alapvető ismereteire építő, begyakorolt rutinfeladatot. Ezeket a feladatokat az érdeklődő, szorgalmas de az informatika iránt nem túl fogékony tanulók is sikeresen megoldják, így elkerülhetők a felesleges kudarcélmények. Ne feledjük, az informatikaoktatás egyik általános célja; fenntartani a tanuló érdeklődését az informatika iránt. Minden feladat egyértelmű legyen, pontosak legyenek az utasítások. Következésképpen használjuk a fogalmakat és a konvenciókat. Csak azt szabad értékelni, amit a feladat egyértelműen kér (előír). A tanulónak ne kelljen kitalálnia, hogy a kérdéseken túlmenően mire vagyunk még kíváncsiak. Amit a feladat kérdez, azt viszont mindenképpen értékelni kell.

A tanulók számonkérése során a hagyományos osztályozás mellett használjuk a rövidebb-hosszabb szóbeli értékelést is. Legyünk következetesek és igazságosak. Különböztessük meg a diagnosztikus értékelést a minősítő értékeléstől. A tanulást segítő diagnosztikus értékelés úgy hatékony, ha megadjuk a javítás lehetőségét, hiszen legfőbb feladatunk a tanuló informatikai kompetenciáinak fejlesztése. Ez az értékelés a tanulási folyamat irányításának eszköze, nem a tanulók rangsorolása. Ezzel szemben a végső minősítő jegyek az informatika tudásszintet kell tükröznie, nem más szaktárgyi tudást, nem a magatartást vagy egyéb szempontot.

A tanulók számonkérése értékelése és önértékelése lehetőleg sokféle formában szóbeli, írásbeli és gyakorlati módon elegendő gyakorisággal történjen. Javasolt a folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában, vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.

Szóbeli felelet lehet egy-egy kérdésre adott válasz, hozzászólás, kiselőadás, például az informatika történetéből, beszámoló valamely összetett feladat megoldásáról. Írásbeli munka lehet fogalmakat, ismereteket, vagy a problémamegoldást ellenőrző dolgozat, nagyobb otthoni vagy könyvtári munkára építő házi dolgozat, vagy témazáró elméleti feladatlap. A tanulóknak legtöbbször gyakorlati feladatokat kell megoldaniuk az operációs rendszert és a különböző alkalmazásokat vagy a könyvtárat használva.

5-8. ÉVFOLYAM

INFORMATIKA

A házi feladatok csak szorgalmi vagy nem rendszeres feladatok lehetnek, mert nincs minden tanulónak számítógépe, illetve nincs elegendő délutáni gépidő az iskolákban. Javasolt a csoportmunka, amelynek során a tanulók önálló munkavégzéssel oldanak meg komplex (érdekes!) feladatokat, a tanultakat a gyakorlatban alkalmazzák. A munka célja lehetőleg hasznos, szép, érdekes "termék" legyen.

A tanterv megvalósításának tárgyi feltételei

Az informatika oktatásához szaktanterem szükséges: elektromos hálózat, fehérta, ergonomiailag megfelelő számítógépasztalok, megfelelő világítás. Annyi számítógép, hogy lehetőleg minden diáknak jusson. Szükséges helyi hálózat szerverrel, nagysebességű internet kapcsolattal, hálózati nyomtatóval és szkennelvel. Ajánlott projektor, amely segíti a tanári bemutatást, az irányított közös munkát.

Az informatika tanterv feltételezi a multimédia számítógépes hátteret, megfelelő méretű memóriával és háttértárakkal CD-vel (DVD-vel), hangkártyával, hangszórával, mikrofonnal. Feltételezi továbbá a jogtiszt programokat: grafikus operációs rendszert, szükséges segédprogramokkal, (vírusellenőrző, tömörítő programokkal, lejátszó programokkal) böngésző, rajzoló, képszerkesztő programokkal, továbbá szövegszerkesztőt, táblázatkezelőt, bemutató-készítőt, valamint magas szintű programozási nyelvet. Szükségesek az oktatóprogramok és a digitális oktatási anyagok. Használni kell a Sulinet Digitális Tudásbázis ingyenes oktatási segédanyagait is.

Célszerű az informatika szakteremben nyomtatott anyagokat is hozzáférhetően elhelyezni: hardver dokumentációt, felhasználói kézikönyveket, programozói kézikönyvet, feladatgyűjteményeket, számítástechnikai szakszótárt, szakkönyveket, folyóiratokat, transzparenszeket és képeket.

Legalább néhány példányban szükség van más informatikai eszközökre is: digitális fényképezőgépekre, tévére, játék- és oktatórobotokra, mobiltelefonokra, számológépekre. A hatékony oktatáshoz szükséges egy iskolai könyvtár is.

Az informatika oktatásához a megfelelő tankönyv ajánlott, amely alkalmas egyéni tanulásra, felkészülésre is. A saját jegyzet készítése fontos, de nem pótolja a rendszerezett ismereteket nyújtó tankönyvet. A tanulás tanítása az informatika tantárgynak is feladata. A multimédia oktatóprogramok és oktatási részanyagok széles skálája segíti az önálló tanulást. A papír alapú tankönyv mellett, célszerű „digitális könyvet” (digitális oktatási anyagot) is használni, különösen, ha több tanulónak van otthon számítógépe. Fontos, hogy a hagyományos tankönyv és az „elektronikus könyv” is vegye figyelembe a fejlesztési követelményeket, a tartalmakat és a belépő tevékenységeket.

TERMÉSZETISMERET

5-6. évfolyam

Célok és feladatok

A Természetismeret tantárgy tartalmában és szemléletében szervesen épül az 1-4. évfolyam környezetismeret tantárgyára, azzal egységes rendszert alkot, az alapkészségek megerősítését, fejlesztését, hangsúlyozza.

Célja az 1-4. évfolyamon megalapozott ismeretek, és készségek továbbfejlesztése mind az elemi természettudományos megismerés módszereinek tekintetében, mind az egészséges és környezettel harmonikus életvezetési szokások kialakításában, vagyis elősegíti a tanulóknál azokat a képességeket, amelyek a környezettel összehangolt konstruktív kapcsolathoz szükségesek.

Ennek érdekében elősegíti, hogy a tanulók képessé váljanak a természet jelenségeinek elemi szintű értelmezésére. A tantárgy vizsgáldóságának középpontjában ezért nem az egyes természettudományok alaptételei, az egyes szaktudományos ismeretek elkülönülése áll, hanem az élő- és élettelen természet konkrét valósága, a természettudományi kapcsolatok érzékeltetése, a jelenségek, a táj és a környezet bemutatása. A megismerés lényege, hogy a környezet egységes egész, és állandóan változó rendszer, melyben az ember természeti- és társadalmi lényként él. Ebből következőleg a természet komplex, holisztikus.

Az 5-6. évfolyamon tanuló gyermek természettudományos gondolkodását jobbra még a szemléletes képi tartalmak jellemzik, de ebben az életkori szakaszban már megalapozódnak annak absztrakt kategóriái is. Ugyanakkor a valóságos természeti folyamatok, összefüggések, törvényszerűségek megértéséhez szükséges térbeli és időbeli elvonatkoztatás képessége egyre árnyaltabb, és biztosabb képzetek kialakítását teszi lehetővé. Az elemi természettudományos nevelés fontos feladata tehát a konkretizálásra és általánosításra építve az elvonatkoztatás képességének alapozása, az egyszerű absztrakt fogalmak, ítéletek és következtetések használatának megtanítása.

A tanult ismeretek alapján elvárható cél, hogy a gyermekek egyre biztosabban igazodjanak el (tájékozódjanak) közvetlen, majd távolabbi környezetükben, a közvetlenül, majd közvetetten megismerhető természeti folyamatok, történések körében. Ismerjék a megfelelő eszközöket és módszereket ezek megvalósítására. Továbbra sem törekszünk, az elvont tudományos fogalmak meghatározására, definíciószerű megtanítására. Ebben az életkori szakaszban a természettudományos gondolkodáshoz szükséges képességeket kell megalapoznunk. Kívánatos, hogy a gyermekek a természetismeret tantárgy képzési folyamatában találkozzanak az értelmes, összefüggésekre épülő tanulás eljárásaival, gyakorolhassák azokat egyénileg és társaikkal együttműködve is. A közös tevékenység során a közösség demokratikus működésének értéke, és jellemző szabályai is tudatosulhatnak a gyerekek életkori sajátosságainak megfelelő szinten. Legyen módjuk kielégíteni egyéni érdeklődésüket, illetve szerezhessenek örömteli megismerési, tanulási élményeket. A lehetőségekhez képest segítsen a tantárgy az iskolán kívül szerzett ismeretek feldolgozásában is.

A természetismeret tanítása során a környezet állapota iránti érzékenység, az ökológiai szemlélet, valamint a helyes környezeti attitűdök, magatartás, értékrend alakítására is figyelmet fordítunk. Támogassuk a tanulókat a környezetük használatára vonatkozó helyes döntéseik meghozatalában, segítsük környezettudatuk, felelősségérzetük fejlődését.

Fontos feladat a nemzeti, nemzetiségi és etnikai hagyományok tudatosítása, az ápolásukra történő nevelés.

Mind a természetismeret tanulása során elsajátított ismereteknek, mind a gondolkodási képességeknek biztonságos alapot kell képezniük a későbbi természettudományos tantárgyak - a fizika, a kémia, a biológia és egészségtan, illetve a földrajz (földünk és környezetünk)- elsajátításához.

Kiemelt fejlesztési feladatok**Énkép, önismeret**

A természetismeret tanítás célja, hogy a természettudományos gondolkodáshoz szükséges képességeket megalapozza. Ennek érdekében fontos a gyermekek tevékenykedtetése, a közvetlen tapasztaláson alapuló ismeretszerzés megvalósítása. A tanulási tartalmak elsajátításának így a tanulók maguk is aktív részeseivé kell, hogy váljanak, s az értékek megnevezése és azonosítása során énképükbe integrálják az újabb és újabb ismereteket.

Hon- és népismeret

A természetismeret tárgy lehetőséget nyújt hazánk természeti földrajzának, és társadalmi-gazdasági életének bemutatására az életkori sajátosságoknak megfelelő szinten. Megismerteti a tanulókkal a városi és falusi környezet és mindennapi élet sajátosságait, hagyományait és különbözőségeit. Megalapozza a diákokban a nemzettudatot, hazaszeretetet. Elősegíti a természeti és társadalmi környezet megismerését, kölcsönös egymásra hatásuk felismerését, az emberi tevékenységek környezet- formálásának és átalakításának felelősségét.

Környezeti nevelés

Törekednünk kell a környezettudatos, a környezetért felelősséget érző, a környezettel szemben „gazda szemléletű” magatartás kialakítására. A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete és szeretete, a környezeti károk megelőzésére való törekvés váljék meghatározóvá. Értsék meg a természeti környezet védelmének szükségességét a fenntartható gazdaság- és fejlődés érdekében.

Információs és kommunikációs kultúra

Kiemelt feladatunk a megismerési képességek fejlesztése. A tanulók váljanak nyitottá a természet szépségei, értékei, illetve a környezeti problémák iránt. Legyenek képesek a természeti, és az ember alkotta környezetről különféle módon szerzett ismereteiket egymással összehasonlítani, csoportosítani, rendszerezni, egyszerű vizsgálatokat, kísérleteket elvégezni, megtervezni, és azok eredményeit elemezni, kiértékelni. Legyen gyakorlatuk a különböző természeti tárgyak, élőlények, jelenségek minőségi és mennyiségi jellemzőinek elemi szintű összehasonlításában, mérésében, az adatok ábrázolásában. Ismerjék és használják a vizsgálatokhoz, mérésekhez szükséges eszközöket, és kezeljék azokat balesetmentesen, környezetkímélő módon. Szerezzenek gyakorlatosságot a mindennapi életben előforduló mérésekben, a hosszúság, az úrtartalom, a sűrűség, a nyomás, a hőmérséklet és az idő mértékegységeinek használatában.

Tájékozottak legyenek a természettudományos megismerés folyamatáról, a természettudományok fejlődéséről.

Tudják, hogy a természettel kapcsolatos ismereteiket felkészültségüknek megfelelő könyvek, cikkek olvasása, a rádió és a televízió adásainak hallgatása, nézése, a számítógépes kapcsolatteremtés révén is fejleszthetik, de sok téves nézettel is találkozhatnak.

Tudjanak önállóan problémákat megfogalmazni a környezetükre vonatkozólag, beszámolni a saját tapasztalataikról, álló- és mozgóképekről, történetekből, leírásokból, a különböző kommunikációs eszközökből szerzett ismereteikről önállóan. Tudjanak írásban válaszolni ismereteiknek megfelelő szóbeli vagy írásbeli kérdésekre. Tudjanak egyszerű jelenségeket, folyamatokat, összefüggéseket vázlatosan ábrázolni.

Legyenek tájékozottak arról, hogy a természettudományok milyen meghatározó szerepet töltenek be új kérdések felvetésében és az emberiség problémáinak megoldásában, az élet minőségének javításában. Értékeljék, tiszteljék a tudósok kiemelkedő eredményeit, kitaró szorgalmát.

Ismeretszerzés, tanulás

Tegyük érdekeltté tanulóinkat a természeti környezet ismereteinek befogadására. Motiváljuk őket minél több közvetlen tapasztalatszerzés biztosításával (tanulmányi séták, kirándulások, erdei iskola, kísérletek, film- és képvetítés). Az eredményes tanulás módszereinek és technikáinak elsajátítása során biztosítsuk a csoportos tanulást, a kooperatív csoportmunka lehetőségét. Erősítsük a megfigyelési, megnevezési, és felismerési képességeket, a memória és gondolkodási kultúra fejlődését. Törekedjünk a gondolkodási képességek: a rendszerezés, a tapasztalatszerzés, az összefüggések felismerésére és a problémamegoldás (analízis, szintézis, összehasonlítás,

5-8. ÉVFOLYAM

TERMÉSZETISMERET

általánosítás, konkretizálás) fejlesztésére, és a mindennapokban történő felhasználására. Tudják a tanulók ismereteiket megadott szempontok szerint rendszerezni, a lényeges tulajdonságokat a lényegtelenről elkülöníteni, a jellemző tulajdonságokat kiválasztani, azok alapján általánosítani, majd elvonatkoztatni. Megfigyeléseiket, tapasztalataikat a tanult szakkifejezések alkalmazásával, tanári segítséggel tudják megfogalmazni és önállóan, rajzban és írásban rögzíteni. Tanári segítséggel legyenek képesek tájékozódni egyszerűbb enciklopédiákban, lexikonokban, tudjanak ismeretekhez jutni különböző szöveges és képi ismerethordozókból, az elektronikus médiából. Tudjanak térképen tájékozódni, térképvázlatot készíteni. Tudják magyarázni az egyszerű természeti jelenségek és folyamatok okait, az egyszerűbb technikai eszközök (hőmérő, csapadékmérő, szélkanál, szélzsák) működését. Tanári segítséggel tudják összehasonlítani a környezetében megnyilvánuló kölcsönhatásokat, változásokat. Legyenek képesek a megfigyelt és megvizsgált élőlények életmódjára, testfelépítésére, az élettelen és az élő környezetükhöz fűződő kapcsolataikra vonatkozó tárgyilagos ismeretek megszerzésére. Tudják felhasználni, alkalmazni a mindennapi élet problémáinak megoldásában az elemi természettudományos ismereteiket. Lássák be, hogy környezetük állapota saját egészségükre is hatással van, igényeljék az egészséges életkörülményeket. Ismereteik ébresszék rá, őket, hogy maguk is felelősek a természet jövőjéért, a környezet egészséges állapotának fenntarthatóságáért.

Tájékozottság a földrajzi térben - a tér és a természeti jelenségek

Cél az ismert tér fokozatos kitágítása, és ábrázolása:

- Tájékozódás a lakóhelyen és annak környékén. A térkép és a valóság kapcsolatának meglátása. A valóságból szerzett információk azonosítása térképi információkkal.
- A világtér ismerete, azok azonosítása a valóságban és a térképen. Felismerés, keresés, iránymeghatározás térképen.
- A keresőhálózat használata. A földrajzi fókusz ismerete.
- Távolságra vonatkozó becslések, egyenes vonal menti távolságok mérése.
- Az alapvető földrajzi-környezeti jelenségek, folyamatok térbeli rendjének felismerése hazai példák alapján.
- A közvetlen környezetben előforduló természetes és mesterséges elemek méretbeli nagyságrendjének becslése.
- Vázlatrajz készítése a lakóhelyről és környékéről.
- Eligazodás domborzati, közigazgatási, egyszerű tematikus és a lakóhelyi környezetet ábrázoló térképeken.
- Elemi leolvasások térképekről tanári irányítással.
- Magyarország elhelyezkedésének ismerete Európában és a Földön.

Tájékozottság az időben - az idő és a természeti jelenségek

Gyakorlat szerzése az idő mérésében, a különböző folyamatok időtartamának becslésében, a környezetben lejátszó folyamatok időrendiségének felismerésében (pl.: az időjárásban, és az élővilág változásában, a felszínformálódásban, az életmódban, a termelő tevékenységben). Periodikus jelenségek felismerése. Tudatosuljon, hogy az idő múlásával természeti és társadalmi környezetünk is változik.

Tájékozottság a környezet anyagaiban

A környezetükben előforduló legfontosabb - különböző szerveződési szintű - anyagok alapvető tulajdonságainak ismerete. A hazai gazdaságban legtöbbször felhasznált szerves és szervetlen anyagok (zöldségek, gyümölcsök, víz, kőzetek, talaj...) csoportosítása. A leggyakrabban előforduló kőzetek felismerése. A lakóhely és környékének környezetét leginkább károsító anyagok és folyamatok megismerése. A környezetkárosítás csökkentésének lehetőségei.

Tájékozottság a környezet kölcsönhatásaiban

A hazai tájak életközösségeinek ökológiai szemléletű jellemzése, az élőhelyek földrajzi sajátosságainak felismerése és kapcsolataikban, kölcsönhatásaikban történő bemutatása.

5-8. ÉVFOLYAM

TERMÉSZETISMERET

A halmazállapot-változásokról tanultak összekapcsolása időjárási jelenségekkel. Az időjárás és az éghajlat jelenségeinek értelmezése, elemzése Kárpát-medencében előforduló példák alapján.

A természeti környezet közvetlen hatásainak felismerése a társadalmi-gazdasági folyamatokban hazai példák alapján.

A földrajzi környezetre kifejtett emberi, társadalmi hatások és az azokból adódó problémák felismerése, megoldási módok keresése.

Az emberi tevékenységek által okozott környezetkárosító folyamatok felismerése a lakóhelyen és környékén.

Tájékozottság hazai földrajzi-környezeti kérdésekben

A tágabb lakókörnyezet, a hazai tájak természeti és társadalmi-gazdasági értékeinek megismerése a hazához való kötődés kialakítása érdekében.

A társadalmi-gazdasági élet természeti adottságokkal való kapcsolatának érzékelése a lakóhelyről és annak környékéről vett példák alapján.

Az életmód és a gazdálkodás változásai a Kárpát-medencében az eltérő jellegű földrajzi tájaknál megismert példák alapján.

A helyi környezet (iskola, település) természeti, társadalmi, környezeti értékeinek és problémáinak felismerése.

Magyarország nemzetközi jó hírének kialakítása (pl.: gazdasági termékek, „hungarikumok”).

Tájékozottság regionális és globális földrajzi-környezeti kérdésekben

A különböző adottságú nagytájak eltérő természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzőinek felismerése.

Az életmódban, a szokásokban bekövetkezett változások érzékelése (pl.: a táplálkozásban, a ruházkozásban, az építkezésben, a közlekedésben, a kereskedelemben és a háztartásban).

A társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok kapcsolatának érzékelése a lakóhelyi környezetben és Magyarországon.

Annak felismerése, hogy milyen hatással van a környező világ a hazai környezet állapotára.

A természet- és a környezetvédelem alapvető céljainak megismerése saját tapasztalatok alapján (pl.: tanulmányi séta, tanulmányi kirándulás, erdei iskola).

Annak felismerése, hogy a környezet védelméért mindannyian személyesen is felelősek vagyunk.

Ismeretek szerzése a legfontosabb környezeti veszélyekről lakóhelyi és hazai példák alapján.

5. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év, 2 óra/hét

Belépő tevékenységformák

Konkrét fogalmak kialakítása egyszeri és rendszeres észlelés, megfigyelés, vizsgálat, egyszerű kísérlet alapján.

A vizsgált történések közül a természeti jelenségek megkülönböztetése másoktól.

Konkretizálás és általánosítás a megfigyelt jelenségekre építve.

A megismert természeti jelenségekben az anyag változásainak alapfokú értelmezése.

Az egyszerű jelenségek okszerű magyarázata.

A szöveges és képi információk értelmezése, rendszerezése, egyszerű következtetések megfogalmazása.

Egyszerű mérések és kísérletek önálló elvégzése és eredményeik értelmezése.

A tanulói tevékenységek anyag- és energiatakarékos megvalósítása.

Iránymeghatározás térképen, tájékozódás, egyenes vonalú távolságmérés.

A főbb felszínformák bemutatása példák alapján, álló- és mozgóképen, térképen.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TERMÉSZETISMERET

Információk nyújtása közvetlenül a valóságos környezet megfigyelésével, vizsgálatával (kirándulások, tanulmányi séták, kísérletek), valamint közvetve ismeretterjesztő kiadványok, képek, filmek, modellek segítségével, az elektronikus média biztosította lehetőségek alkalmazásával.

A környezetben megfigyelt élőlényekre vonatkozó köznapi ismeretek természettudományos szemléletű bővítése és rendszerezése.

Szabatos fogalomhasználat konkrét fogalmi szinten.

A megismert élőlények testfelépítése és életmódja közötti alapvető összefüggések felismertetése.

TÉMAKÖR	TARTALOM
Megismerési módszerek fejlesztése	Megfigyelés, vizsgálódás adott szempont szerint, a megfigyelést segítő egyszerű eszközök használatával. Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek tapasztalatainak értelmezése, egyszerű megfogalmazása, rögzítése, ábrázolása. Az alapvető fizikai változásokat jellemző mennyiségek mérése, egyszerű kísérletek reprodukálása. Alapfokú tájékozódás a térben, a valóság és annak képi, térképi ábrázolása révén. A rész és egész viszonyának értelmezése. Oksági kapcsolatok, összefüggések felismerése, egyszerű magyarázata példák segítségével. Információszerzés ismeretterjesztő természetismereti kiadványok, térképek, filmek segítségével. A könyvtár, a bemutatóhelyek, és a valóságos környezet információforrásként való felhasználása.
Tájékozódás a térképen, térképismeret	A térkép fogalma, méretaránya, jelrendszere. Irány és távolság meghatározása, mérés a települési, közlekedési és turisztatérképen. Helymeghatározás ismert terepet bemutató térképen, turisztatérképen, közigazgatási térképen. Keresőhálózat, kilométer-hálózat használata a térképen, tájékozódás a fő világtájak alapján. A magasság meghatározása (leolvasása).
Az időjárás és az éghajlat elemei	Az időjárás elemei. Napsugárzás jellemzői. Felmelegedés, hőterjedés, hőmérséklet. A hőmérséklet észlelése, mérése. A hőmérséklet napi és évi változása, a hőmérséklet ingadozása. Halmazállapot-változások a természetben: olvadás és fagyás, párolgás, és lecsapódás. A szél fogalma, iránya. A csapadék keletkezése, csapadékformák. A szélsőséges időjárási viszonyok által okozott hazai veszélyhelyzetek (árvíz, villámcsapás, erdőtüz, szélvihar, hóvihar) és azoknak megfelelő magatartás. Éghajlat fogalma. Hazánk éghajlatának jellemzői.
A földfelszín változása	A hőingadozás és a fagyhatás felszínalakító hatása. A szél és a csapadék felszínformáló munkája. A víz körforgása és felszínformálása a természetben. Folyóvizek, állóvizek. A víz tisztítása egyszerű módszerekkel. A felszínformák: a hegységek és alföldek kialakulása. A legjellemzőbb kőzetek tulajdonságai. A talaj keletkezése, jellemzői. A talaj védelme. Az emberi tevékenység felszínformáló hatása. A táj arculatának védelme. Felelős magatartás a természetben.
Környezetünk élővilága	A gyümölcsös és zöldségeskert legfontosabb növényeinek (szilvafa, almafa, szőlő, paradicsom, sárgarépa, fejes káposzta, burgonya, vöröshagyma) testfelépítése, élete, környezeti igénye és termesztése. A gyümölcsök és zöldségfélék károsítói (cserebogár, káposztalepke, peronoszpóra). A

gyümölcsök és zöldségfélék szerepe táplálkozásunkban. Leggyakoribb háziállataink (sertés, szarvasmarha, házityúk, házimacska, kutya) testfelépítése, élete. Legismertebb ház körül élő állataink (házi egér, fecske, földigiliszta), kedvtelésből tartott állatok, társállatok. A város és jellemző élőlényei. A legfontosabb állatvédelmi szabályok.

A továbbhaladás feltételei

Legyenek képesek konkrét természeti formák, tárgyak, élőlények és egyszerű jelenségek, folyamatok megfigyelésére, tapasztalatainak rögzítésére előszóban, rajzban és írásban. Tudják felidézni a természeti és az ember által létesített környezetre vonatkozó konkrét, szemléletes képi tartalmakat. E képzetek alapján tudjanak ítéleteket alkotni, következtetéseket levonni.

Legyenek képesek a leggyakoribb térképjelek alapján elemi térképhasználatra. Fogalmazzák meg milyen az aktuális időjárás. Tudják a tanult mértékegységek alkalmazásával a vizsgált jelenségeket mennyiségileg is jellemezni, és a mért adatokat értelmezni. Tudják megkülönböztetni a különböző halmazállapotokat és értsék azok változásait. Jellemezzék az évszakokat időjárásuk szerint. Ismerjék az időjárást kialakító legfontosabb tényezőket. Jellemezzék éghajlatunkat. Ismerjék az időjárási események és a felszín változása közötti összefüggéseket.

Ismerjék fel a megfigyelt táj legfontosabb felszínformáit. Tudják értelmezni az egyszerű felszínformákat kialakulásuk szerint. Tudjanak jellemző tulajdonságokat mondani megfigyelt kőzetmintákról. Ismerjék fel az emberek földrajzi környezetet veszélyeztető tevékenységét. Értsék meg, hogy a környezet állapotának romlásáért az emberek a felelősek.

Tudják megkülönböztetni leggyakoribb gyümölcsöket, zöldségnövényeinket. Megfigyelt tulajdonságaik alapján jellemezzék azokat. Ismerjék a táplálkozásunkban betöltött szerepüket.

Ismerjék fel a települési környezet leggyakrabban előforduló állatait és a háziállatokat. Legyenek tisztában az állatvédelem jelentőségével, erkölcsi szabályaival.

6. évfolyam

Óraszám: 55,5 óra/év, 2,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A jelenségekről szerzett tapasztalatok összevetése a tanulók már meglévő képzeivel, fogalomalkotás az analógiás, az elemző, és az egészséges gondolkodás fejlesztése által. Alkalmazóképes tudás kialakítása.

Természeti folyamatok és egyszerűbb összefüggések felismertetése, magyarázata, bizonyítása, általánosítás és egyszerű elvonatkoztatás.

Önálló és együttműködő ismeretszerzésre, feladat- és problémamegoldásra való felkészítés a különböző ismerethordozók, információforrások alkalmazásával (erdei iskola, tanulmányi séta- és kirándulás, elektronikus média).

Az anyag mérhető tulajdonságainak, kölcsönhatásainak és változásainak elemi szintű értelmezését segítő bemutatások, kísérletek, modellek alkalmazása, megtervezése, baleset-, tűz- és környezetvédelmi szabályok betartásával azok elvégzése, a tapasztalatok kiértékelése (a víz öntisztulása, a füves területek és erdők pusztulása).

Egyszerű tájékozódási gyakorlatok a térképen és a földgömbön a földrajzi fókusz segítségével.

Képi információk és szemléletes leírások felhasználásával a földrajzi övezetekre vonatkozó elsődleges képzetek kialakítása.

Magyarország helyzetének, nagytájainak, környezeti értékeinek, életközösségeinek leíró jellegű bemutatása, a hazai tájról alkotott képzetek gazdagítása.

A hazai tájak élővilágának - jellemző társulásainak és fajainak - ökológiai szemléletű jellemzése, a hazai élővilág sokféleségének, értékének bemutatása, környezettudatos magatartás kialakítása.

Információk leolvasása hazánk közigazgatási és közlekedési térképéről. Földrajzi tartalmak leolvasása különböző társadalmi-gazdasági információkat ábrázoló tematikus térképekről. Egyszerű kontúrtérképes feladatok megoldása tanári irányítással.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TERMÉSZETISMERET

Gyűjtőmunka nyomtatott információhordozókból hazánk gazdasági- és településföldrajzi sajátosságairól, az életmód és a fogyasztási szokások átalakulásáról

Információk gyűjtése különböző jellegű információforrásokból a közlekedés és az idegenforgalom hazai sajátosságaival kapcsolatosan.

Tények, szöveges információk ábrázolása különböző módon (pl. térképvázlaton, rajzon, diagramon, terepasztali modellen, tablón).Szemelvények és példák gyűjtése a szűkebb és tágabb természeti környezetet veszélyeztető társadalmi-gazdasági folyamatokról, a környezeti problémák megelőzéséről és megoldásáról.

Egyszerű időszalag készítése, természeti és társadalmi-gazdasági események elhelyezése az időszalagon.

Tájékozódás a településtípusokat és a gazdálkodás jellegzetességeit bemutató térképvázlatokon, fényképeken tanári irányítással.Társadalmi-gazdasági jellemzőket bemutató alapvető adatok, adatsorok és különböző típusú diagramok összehasonlító elemzése. Egyszerű számítási feladatok megoldása.

Példák gyűjtése különböző időtartamú és periodikus természeti illetve társadalmi-gazdasági eseményekre, folyamatokra.

A különböző településtípusok megadott szempontok szerinti bemutatása.Az egyes közlekedési ágak jellemzése megadott szempontok alapján.

Példák gyűjtése az egyes gazdasági ágak szerepéről a mindennapi életben.

Terméklisták összeállítása az egyes gazdasági ágak jellemző termékeiből.

Egyszerű gyűjtemény, tábló összeállítása tanári irányítással (pl. településtípusokat, gazdasági tevékenységeket, nyersanyagokat és a belőlük előállított késztermékeket ábrázoló képekből, termékekből, terményekből)

Útiterv összeállítása menetrendek segítségével.

Rövid, irányított tanulói kiselőadás, pl. egy kiválasztott településről/típusról, az ott élők jellemző tevékenységéről, szokásairól; üdülési szokásainkról, kedvelt hazai idegenforgalmi központokról.

A család, mint a legkisebb gazdasági egység működésének bemutatása helyzetgyakorlatokban, illetve egyszerű modellen.

Történet írása és elmondása, pl. utazásról, vásárlási szokásainkról, a falusi illetve a városi életmódról, környezetszennyező tevékenységről és annak következményeiről.

TÉMAKÖR

TARTALOM

Megfigyelési módszerek fejlesztése

Folyamatos megfigyelés, vizsgálódás több kiválasztott szempont szerint. Az anyagok tulajdonságainak összehasonlítása. Alapfogalmak helyes használata a tapasztalatok értékeléséhez, alpmérések (távolság és hosszúság, terület, térfogat, sűrűség, hőmérséklet és idő), a mértékegységek pontos használata. Egyszerű kísérlet megtervezése, beállítása, elvégzése, a tapasztalatok önálló rögzítése és értelmezése. Balesetvédelem, tűzbiztonság, a tűzoltás szabályai. Alapfokú, biztonságos tájékozódás a térben, térképen és földgömbön, tájékozódás az időben a folyamatok lezajlása alapján. Információszerzés természetismereti kiadványok, térképek, földgömb, film, könyvtár, bemutatóhelyek, elektronikus média és a valóságos környezet által.

Tájékozódás a térképen és a földgömbön

A Föld alakja. Elemi tájékozódás a fokhálózat alapján. Tájékozódás Magyarország térképén. Hazánk helye a Kárpát-medencében, Európában, és a Földön. Kontinensek és óceánok elhelyezkedése, földrajzi helyzete. Tájékozódás az időben. Időmérés. A Föld tengely körüli forgása. A napi időszámítás. A Föld Nap körüli keringése. Évi időszámítás.

Éghajlat, éghajlati övezetek

A földalak, a földtengely ferdesége, a besugárzás és az éghajlati övezetek kialakulása közötti összefüggések. Az egyes éghajlati övezetek leíró jellemzése. Éghajlatot kialakító és módosító tényezők.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TERMÉSZETISMERET

Magyarország nagytájainak jellegzetességei	A Kárpát-medence. Magyarország nagytájainak leíró jellemzése (a táj arculata, kialakulása, éghajlati sajátosságai, vizei, környezeti értékei, települési jellemzői, társadalmi életképe). A szűkebb lakókörnyezet, illetve Budapest természeti és társadalmi jellemzői.
Hazai tájainak életközösségei	A hazai erdők sajátosságai. Az erdők legjellemzőbb élőlényei. Az erdők jelentősége (táplálkozási kapcsolatok), pusztulásuk okai. A folyók, tavak legjellemzőbb élőlényei. A szennyezés hatása a vízi életközösségekre. A vizek öntisztulása. A hazai vízparti élőhelyek környezeti adottságai. Élőlények a vizek partján. A hazai füves területek kialakulásának környezeti feltételei. A hazai füves területek legjellemzőbb élőlényei. A füves területek jelentősége, pusztulásuk okai. Nemzeti parkjaink. A lakóhely és környékének védett, és védelem alatt nem álló természeti értékei. A hazai élővilág legkiválóbb kutatóinak munkássága.
Gazdaság - gazdálkodás	A gazdaság legfontosabb ágazatainak - mezőgazdaság, ipar, szolgáltatás - szerepe, jelentősége mindennapi életünkben. A hazai gazdaságban leggyakrabban használt nyersanyagok (ásványok, kőzetek, nyersanyagok és energiahordozók). A háztartásban használt energiahordozók és nyersanyagok. Energia- és nyersanyag-takarékosság. A technikai fejlődés szerepe a termelés átalakulásában. A magyar gazdaság legismertebb termékei Közlekedési hálózat, a közlekedés szerepe a mindennapi életben. Utazás - idegenforgalom. Vásárlási, fogyasztási szokásaink, a család gazdálkodása - bevétel, kiadás A társadalmi-gazdasági tevékenység környezet átalakító hatása a lakóhely szűkebb és tágabb környezetében valamint hazánkban.
A településtípusok sajátosságai	A tanya, a falu és a város jellemzői, eltérő szerepük a munkamegosztásban. Az életmód és a jellemző gazdasági tevékenység változásainak bemutatása. A technikai fejlődés szerepe az életmód átalakulásában. Hazánk közizgatási térképe.
A földrajzi folyamatok, jelenségek időbelisége	Tájékozódás a földtörténeti időben. A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek érzékeltetése. A környezetben lezajló folyamatok időrendisége, periodikussága. A rövidebb távú természeti, társadalmi és környezeti folyamatok bemutatása hazai példák alapján.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes egyszerű társadalmi-gazdasági jelenségek megfigyelésére a tapasztalatok szóbeli megfogalmazására, feljegyzésére és értékelésére.

Tudjon biztonsággal tájékozódni a térképen. Olvasson le egyszerű információkat különböző térképekről. Legyen képes tanári irányítással tájékozódni a különféle földrajzi-környezeti tartalmú információs anyagokban és ezek gyűjteményeiben. Tudjon alapvető földrajzi tartalmú adatokat, információkat értelmezni, összehasonlítani és azokból következtetéseket levonni. Legyen képes földrajzi tartalmú adatok, információk ábrázolására. Ismerje fel és nevezze meg térképen a közvetlen földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmakat.

Ismerje fel a természetföldrajzi folyamatok és a történelmi, társadalmi-gazdasági események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeit. Tudja bemutatni példák alapján a legfontosabb gazdasági ágazatok, illetve tevékenységek szerepét, jellemzőit. Ismerje fel az egyes településtípusok sajátos vonásait.

Ismerje fel a földrajzi környezetre kifejtett emberi, társadalmi hatások következményeit, bizonyítsa példákkal az egyéni felelősség fontosságát a környezetkárosító folyamatok mérséklésében.

Tudjanak a konkrét környezeti jelenségekből általánosítani, elvonatkoztatni. Ismerjék fel és értsék meg a vizsgált jelenségekben, folyamatokban megmutató oksági kapcsolatokat, összefüggéseket, törvényszerűségeket. Legyenek képesek alapvető méréseket elvégezni és a mért adatokat értékelni. Ismerjék fel ezek közül azokat, amelyek veszélyesek lehetnek, tudják elkerülni azokat! Bemutatás után legyenek képesek egyszerű kísérleteket fegyelmezetten és a balesetvédelmi, érintésvédelmi, tűzvédelmi szabályok betartásával megismételni, a tapasztalt jelenségeket elmondani.

Elemi szinten tájékozódjanak a térképen és a földgömbön a fókusz segítségével. Használják a térképet egyszerű földrajzi ismeretek megszerzésére, tudjanak adatokat leolvasni a domborzati és vízrajzi térképekről. Tudják felsorolni a kontinenseket és óceánokat. Legyenek egyszerű, szemléletes képzeteik a földrajzi övezetekről.

Ismerjék fel jellemző álló- vagy mozgóképről és leírás alapján hazánk nagytájakait, lakókörnyezetük néhány nevezetes települését, az ország fővárosát.

Tudják felidézhető képzeteik segítségével jellemezni a hazai életközösségeket. Tudjanak egyszerű táplálékláncokat bemutatni. Ismerjék a legjellegzetesebb hazai növény és állatfajok testfelépítését, életmódját. Értsék meg a természet védelmének jelentőségét, a fenntartható gazdaság feltételeit.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A természettudományos megismerés eszközeinek használatát, alkalmazott módszereit csak sok gyakorlás útján sajátíthatják el tanítványaink. A készségfejlesztés okán elsősorban formatív szemléletű értékelési módszereket és helyzeteket használjunk. Fontos figyelembe vennünk, hogy új megfigyelő, kísérleti eszközök tanulói alkalmazásakor az eszközbiztonság kialakulásáig a gondolkodás nemritkán a tárgyi-cselekvéses szintre esik ismét vissza. Ha nem biztosítunk kellő gyakorlási lehetőséget, akkor előadódhat, hogy a tanulók eszközhasználati képességének fejletlensége a tananyag ismeretét elfedi, s így gyengébb eredményt produkálnak valódi tudásuknál.

Az új tanulási helyzetek (csoportmunka, terepgyakorlat, könyvtárhasználat, bemutatóhelyek meglátogatása) erős érzelmi motiváltsága olykor a tanulók figyelmét a tananyagról, a követelményről magára a helyzetre, az élményre viszi át. A környezethez illeszkedő és az úgynevezett szabadég-iskolai tanulási formákhoz (pl. terepgyakorlat, - projekt, erdei iskola) kötődő megismerés sajátos módszertanát érdemes elsajátítani az ilyen szervezések előtt.

FIZIKA

7-8. évfolyam

Célok és feladatok

Az általános iskolai fizikatanítás az alsóbb évfolyamokon tanított „környezetismeret”, ill. „természetismeret” integrált tantárgyak anyagára épül, azoknak szerves folytatása. A fizikatanítás célja az általános iskolában a gyerekek érdeklődésének felkeltése a természet, ezen belül a fizikai jelenségek iránt. Ez az érdeklődés jelentheti tanuló későbbi természettudományos műveltségének legfontosabb alapozását. Egyszerű jelenségeken, alkalmazási példákon keresztül mutassuk meg, hogy a természet jelenségei kísérletileg vizsgálhatók, megérthetők, és az így szerzett ismeretek a hétköznapi életben hasznosíthatók. Fontos cél, annak tudatosítása, hogy a fizikai ismeretek a technikai fejlődésen keresztül döntő hatással vannak az ember életminőségére, azaz a tudomány, a technika és a társadalom szoros kölcsönhatásában értelmezhető a természettudományok fejlődése. A fizikai ismereteket a természeti környezetünk megóvásában is hasznosítani lehet szoros összhangban a többi természettudományos tárggyal. Törekednünk kell arra, hogy a fizika kapcsán is megmutassuk, hogy a természet jelenségei komplexek, értelemszerűen integráltak, s a diszciplinaritás (tantárgyszerűség) pusztán a leírásmódunk sajátja.

A fizikaórák akkor válhatnak élményszerűvé és ezáltal hatékonyá, ha a tananyag bőséges jelenségbemutatóra, sok jól kiválasztott kísérletre épül. A fogalmak bevezetésénél, a törvények megfogalmazásánál a konkrét probléma szempontjából szakszerűen, de a lehető legegyszerűbben kell fogalmaznunk. Ugyanakkor figyelembe kell vennünk, hogy a gyerekeknek vannak előzetes elképzelései a világról, annak működéséről. Ezeket az életkornak megfelelő „gyermeki elképzeléseket” fel kell tárni, s ezekből kiindulva kell a képzés során tudatosan építkeznünk. Kerülni kell azokat az absztrakt gondolatmeneteket, melyek nincsenek összhangban a tanuló életkori sajátjaival, s így inkább gátolják, mint segítik a megértést. A fizikai fogalmak közül az általános iskolában azokra helyezük a hangsúlyt, amelyek konkrét kísérleti tapasztalatokkal kapcsolatosak, túlzott absztrakciót nem igényelnek.

A fizikai fogalmak bevezetése, a törvények megfogalmazása során a tanuló önálló megfigyelő tevékenységét helyezük a középpontba. Gondot kell fordítani arra, hogy a tanuló kellő gyakorlatot szerezzenek a látott jelenség pontos megfigyelésében és szabatosan el is tudják mondani azt. Ugyancsak fontos, hogy a tanuló össze tudják foglalni, s vita során ütköztetni tudják elképzeléseiket, érvelni tudjanak. A természettudományok közül a fizika az, amely már az alapképzést nyújtó iskolában is érzékeltetni tudja a gyerekekkel, hogy a természet jelenségei kvantitatív szinten, a matematika nyelvén leírhatók. A matematikai formalizmus az általános iskolában csak a legegyszerűbb összefüggésekre - egyenes és fordított arányosság - szorítkozik. Ezek esetében azonban kiemelten fontos feladat a megismert törvények egyszerű számpéldákon történő alkalmazása. A feladatmegoldás a gyakoroltatáson túl szemléletformáló hatású is lehet, ha a tanár olyan feladatokat is ad, (az adatokat előre célszerűen megválasztva), hogy a kiszámított eredmény utólag kísérletileg is ellenőrizhető legyen. Az ilyen feladatok tudatosítják a gyerekekben, hogy a fizikapélda nem csupán matematikai feladvány, hanem a természet leírása, amelynek eredménye valódi, mérhető adat. A fizikai gondolkodás fejlesztésében, a tanuló tudásszintjének megfelelő kvalitatív problémák megoldása is lényeges. Ezek a kérdések egy-egy, a hétköznapi életből ismert jelenség magyarázatára, vagy a helyszínen bemutatott kísérlet értelmezésére vonatkozhatnak.

Fejlesztési követelmények

Ismeretszerzési, -feldolgozási és -alkalmazási képességek

A tanuló legyen képes a fizikai jelenségek, folyamatok megadott szempontok szerinti tudatos megfigyelésére, igyekezzen a jelenségek megértésére. Legyen képes a lényeges és lényegtelen tényezők elkülönítésére.

5-8. ÉVFOLYAM

FIZIKA

Tudja a kísérletek, mérések eredményeit különböző formákban (táblázatban, grafikonon, sematikus rajzon) irányítással rögzíteni. Tudja kész grafikonok, táblázatok, sematikus rajzok adatait leolvasni, értelmezni, ezekből tudjon egyszerű következtetéseket levonni.

A tanuló tudja érthetően elmondani, ismereteinek mennyisége és mélysége szerint magyarázni a tananyagban szereplő fizikai jelenségeket, törvényeket, valamint az ezekhez kapcsolódó gyakorlati alkalmazásokat.

Tudjon egyszerű kísérleteket, méréseket végrehajtani. Legyen tapasztalata a kísérleti eszközök, anyagok balesetmentes használatában.

Szerezzen jártasságot a tananyagban szereplő SI és a gyakorlatban használt SI-n kívüli mértékegységek használatában, a mindennapi életben is használt mértékegységek átváltásában.

Legyen képes megadott szempontok szerint használni különböző lexikonokat, képlet- és táblázatgyűjteményeket és multimédiás oktatási anyagokat. Tudja, hogy a számítógépes világhálón a fizika tanulását, a fizikusok munkáját segítő adatok, információk is megtalálhatók. Értse a szellemi fejlettségének megfelelő szintű ismeretterjesztő könyvek, cikkek, televízió- és rádióműsorok információit. Alakítsunk ki benne kritikai érzéket a tudományosan nem alátámasztott, „szenzációs újdonságokkal”, elméletekkel szemben.

Értékelje a természet szépségeit, tudja, hogy a természetet, környezetünket védeni kell. Ismerje a tananyag természet- és környezetvédelmi vonatkozásait, törekedjék ezeknek alkalmazására.

Tájékozottság az anyagról, tájékozódás térben és időben

Ismerje fel a természetes és mesterséges környezetünkben előforduló anyagok tanult tulajdonságait. Tudja az anyagokat tanult tulajdonságaik alapján csoportosítani.

Tudja, hogy a természeti folyamatok térben és időben zajlanak le, a fizika vizsgálódási területe a nem látható mikrovilág pillanatszerűen lezajló folyamatait éppúgy magában foglalja, mint a csillagrendszerek évmilliók alatt bekövetkező változásait.

Legyen gyakorlata a mindennapi életben előforduló távolságok és időtartamok becslésében, tudja ezeket összehasonlítani. Legyen áttekintése a természetben található méretek nagyságrendjéről.

Tájékozottság a természettudományos megismerésről, a természettudományok fejlődéséről

Tudatosuljon a diákokban, hogy a természet megismerése hosszú folyamat, jelenleg jóval többet tudunk fizikai világunkról, mint a korábbi évszázadok emberei, de biztosan sokkal kevesebbet, mint az utánunk jövő nemzedékek. A tanult fizikai ismeretekhez kapcsolódva tudja, hogy mely történelmi korban történtek és kiknek a nevéhez köthetők a legfontosabb felfedezések. Ismerje a kiemelkedő magyar fizikusok, mérnökök, természettudósok munkásságát.

Értse, hogy a fizika és a többi természettudomány között szoros kapcsolat van, kutatóik különböző szempontból és eltérő módszerekkel, de ugyanazt az anyagi valóságot vizsgálják.

7. évfolyam

Óraszám: 55,5 óra/év, 1,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

Egyszerű mechanikai és hőtani jelenségek megfigyelése, a tapasztalatok önálló, szóbeli összefoglalása. A hétköznapi életben is használt fizikai szakszavak tartalmi pontosítása, az új szakkifejezések szabatos használata. Mindennapi eszközökkel, házilag elvégezhető egyszerű mechanikai és hőtani kísérletek összeállítása, diák-kísérletgyűjtemények alapján, bemutatás és értelmezés egyéni vagy csoportmunkában. Összefüggések felismerése egyszerű mechanikai és hőtani kísérletekben.

Egyszerű mérések adatainak felvétele, táblázatba foglalása és grafikus ábrázolása, az ábrázolt függvénykapcsolat kvalitatív értelmezése.

Út és időmérésen alapuló átlagsebesség-meghatározás elvégzése az iskolán kívül (pl. gyaloglás, futás, kerékpár, tömegközlekedési eszközök).

A tanult mechanikai és hőtani alapfogalmak és a mindennapi gyakorlat jelenségeinek összekapcsolása, egyszerű jelenségek magyarázata. A hőtan különösen alkalmas a jelenségeket

5-8. ÉVFOLYAM

FIZIKA

értelmező - a tanulók által alkotott - modellek feltárására, a különböző elékepzések ütköztetésére, megvitatására, a természettudományos érvelés gyakorlása.

Elemi számítások lineáris fizikai összefüggések alapján.

Ismerkedés az iskolai könyvtár fizikával kapcsolatos anyagaival (természettudományi kislexikon, fizikai fogalomtár, kísérletgyűjtemények, ifjúsági tudományos ismeretterjesztő kiadványok stb.) tanári irányítással. Ismerkedés az iskolai számítógépes hálózat (Sulinet) válogatott anyagaival kisebb csoportokban, tanári vezetéssel.

Témakörök	Tartalmak
A testek mozgása	
Az egyenes vonalú egyenletes mozgás	Egyszerű út- és időmérés. A mérési eredmények feljegyzése, értelmezése. Út-idő grafikon készítése és elemzése. Az út és az idő közötti összefüggés felismerése. A sebesség fogalma, a sebesség kiszámítása. A megtett út és a menetidő kiszámítása.
Az egyenletesen változó mozgás	Az egyenletesen változó mozgás kísérleti vizsgálata (pl. lejtőn mozgó kiskocsi). A sebesség változásának felismerése, a gyorsulás fogalma. Az átlag- és a pillanatnyi sebesség fogalma és értelmezése konkrét példákön.
A dinamika alapjai	
A testek tehetetlensége és tömege	Egyszerű kísérletek a tehetetlenség megnyilvánulására. A tehetetlenség törvénye.
Erő és mozgásállapot változás	A test mozgásállapot változása mindig egy másik test által kifejtett erőhatásra utal. (Egyszerű kísérletek.) Az erő mérése rugós erőmérővel. Az erő mértékegysége, az erő ábrázolása.
Erőfajták	Gravitációs erő (a Föld vonzása a testekre). Súly (és súlytalanság). Súrlódás és közegellenállás (gyakorlati jelentősége). Rugóerő (a rugós erőmérő működése).
Egy testre ható erők együttes hatása	Egy egyenesbe eső azonos és ellentétes irányú erők összegzése, az erőegyensúly fogalma
Erő-ellenerő	Az erő két test közötti kölcsönhatásban. (Egyszerű kísérletek.)
A mechanikai munka	A munka értelmezése, mértékegysége. Egyszerű számításos feladatok a munka, erő és az út kiszámítására. A mechanikai energia fogalma
Az egyszerű gépek: emelő, lejtő	A forgatónyomaték kísérleti vizsgálata, sztatikai bevezetése, a forgatónyomaték kiszámítása. Az egyensúly feltétele emelőkön (az egyensúly létesítéséhez szükséges erő ill. erőkar kiszámítása). Az egyszerű gépek gyakorlati haszna.
A nyomás	
Szilárd testek által kifejtett nyomás	A nyomás értelmezése egyszerű kísérletek alapján, a felismert összefüggések matematikai megfogalmazása, a formula alkalmazása.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

FIZIKA

Nyomás a folyadékokban és gázokban	A hidrosztatikai nyomás. A hidrosztatikai nyomás kísérleti vizsgálata, a nyomást meghatározó paraméterek. Közlekedőedények (egyszerű kísérletek, környezetvédelmi vonatkozások pl. kutak, vizek szennyezettsége).
Arkhimédész törvénye, a testek úszása	A felhajtóerő kísérleti vizsgálata. Az úszás, lebegés, elmerülés feltételei. Egyszerű feladatok Arkhimédész törvényére.
Hőtan	
Hőtani alapjelenségek	Hőmérséklet és mérése. A hőtágulás jelensége szilárd anyagok, folyadékok esetén, a hőtágulás jelensége a hétköznapi életben.
Hő és energia	A testek felmelegítésének vizsgálata a fajhő és mérése, az égéshő. Energiamegmaradás termikus kölcsönhatás során.
Halmazállapotok, halmazállapot-változások	Az anyag atomos szerkezete, halmazállapotok. A halmazállapot-változások - olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás - jellemzése, hétköznapi példák. Az olvadáspont, forráspont fogalma. Az olvadáshő, forráshő értelmezése. A halmazállapotváltozás közben bekövetkező energiaváltozások kiszámítása.
Munka és energia	A testek melegítése munkavégzéssel, a termikus energia felhasználását munkavégzésre: hőerőgépek működésének alapjai.
Energia-megmaradás	Az energia megmaradásának tudatosítása, kvalitatív szintű érzékeltetése egyszerű példákon. A különböző energiafajták bemutatása egyszerű példákon.
Teljesítmény és hatásfok	A teljesítmény és hatásfok fogalma.

Továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes egyszerű jelenségek, kísérletek irányított megfigyelésére, a látottak elmondására, egyszerű tapasztalatok életkorának megfelelő értelmezésére.

Tudja értelmezni és használni a tanult fizikai mennyiségeknek (út, sebesség, tömeg, erő, hőmérséklet, energia, teljesítmény) a mindennapi életben is használt mértékegységeit.

Ismerje fel a tanult halmazállapot-változásokat a mindennapi környezetben (pl. hó olvadása, vizes ruha száradása, stb.)

Legyen tisztában az energia-megmaradás törvényének alapvető jelentőségével. Értse, hogy egyszerű gépekkel csak erőt takaríthatunk meg, munkát nem.

Legyen képes kisebb csoportban, társaival együttműködve egyszerű kísérletek, mérések elvégzésére, azok értelmezésére.

8. évfolyam

Óraszám: 55,5 óra/év, 1,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

Egyszerű elektromos és fénytani jelenségek megfigyelése, a látottak elemzése, szóbeli összefoglalása, modellalkotás.

Ok-okozati kapcsolatok felismerése egyszerű kísérletekben.

A szakszókincs bővítése, a szakkifejezések helyes használata.

A kísérletező készség fejlesztése: diák-kísérletgyűjtemények (pl. Öveges-könyvek) tananyaghoz kapcsolódó egyszerű (elektrosztatikai, optikai) kísérleteinek összeállítása és bemutatása csoportmunkában.

Egyszerű kapcsolási rajzok olvasása, áramkörök összeállítása kapcsolási rajz alapján. Elektromos feszültség- és árammérés egyszerű áramkörökben. Az alapvető érintésvédelmi és baleset-megelőzési szabályok ismerete és betartása törpefeszültség és hálózati feszültség esetén. Tudja mi a teendő áramütéses baleset esetén. Ismerje a villámcsapás elleni védekezés módját. Egyszerű kapcsolási rajzok olvasása, áramkörök összeállítása kapcsolási rajz alapján. A tanult elektromos alapfogalmak és a mindennapi gyakorlat jelenségeinek összekapcsolása, a tanultak alkalmazása egyszerű jelenségek magyarázatára (pl. dörzselektromos szikra, olvadó biztosíték, visszapiillantó tükör).

A gyakran használt elektromos háztartási berendezések (fogyasztók és áramforrások) feltüntetett adatainak megértése, az egyes fogyasztók teljesítményének, fogyasztásának megállapítása.

A tananyaghoz kapcsolódó kiegészítő információk (pl. nagy fizikusok életrajzi adatai, tudománytörténeti érdekességek stb.) gyűjtése az iskolai könyvtár kézikönyveinek, ifjúsági ismeretterjesztő kiadványainak segítségével. Ismerkedés az elektronikus információhordozók, multimédia és oktatóprogramok alapszintű használatával, tanári irányítással.

Témakörök	Tartalmak
Elektromos alapjelenségek, egyenáram	
Elektrosztatikai alapismeretek	Az elektrosztatikai kísérletek elemzése, az elektromos töltés.
Az elektromos áram	Az elektromos áram fogalma, érzékelése hatásain keresztül.
Egyszerű elektromos áramkörök	Az elektromos áramkör részei, egyszerű áramkörök összeállítása, az áramerősség és mérése. A feszültség és mérése.
Ohm törvénye	Ohm törvénye, az elektromos ellenállás fogalma, az ellenállás kiszámítása és mértékegysége. Ohm törvényével kapcsolatos egyszerű kísérletek (pl. fogyasztók soros és párhuzamos kapcsolása) Ohm törvényével kapcsolatos egyszerű feladatok megoldása.
Az elektromos munka és teljesítmény Az elektromos áram hatásai	
Az elektromos áram hőhatása	Az elektromos áram hőhatásának kísérleti vizsgálata. Az áram hőhatásán alapuló eszközök (olvadó biztosíték, izzólámpa).
Az elektromos munka és az elektromos teljesítmény	Az elektromos munka és teljesítmény kiszámítása. Háztartási berendezések teljesítménye és fogyasztása.
Az elektromos áram vegyi és élettani hatása	Az elektromos áram vegyi hatásának bemutatása.
Az elektromos áram mágneses hatása	Mágneses alapjelenségek. Az elektromos áram mágneses hatásának kvalitatív kísérleti vizsgálata. Az elektromos áram mágneses hatásának alkalmazása a gyakorlatban (elektromágnes, elektromotor, mérőműszerek, működésének megismerése).

Elektromágneses indukció, váltakozó áram	
Az elektromágneses indukció	Az indukciós alapjelenségek kvalitatív kísérleti vizsgálata mozgási és nyugalmi indukció jelenségének bemutatása.
Váltakozó áram	A váltakozó feszültség keltése indukcióval. A váltakozó áram, jellemzése, hatásai.
Az elektromágneses indukció gyakorlati alkalmazásai	A transzformátor kísérleti vizsgálata (összefüggés a transzformátor tekercseinek menetszáma, a feszültségek és az áramerősségek között). A transzformátor gyakorlati alkalmazásai. Az elektromos hálózat, energiaellátás.
Az elektromos energia-hálózat Az energiatakarékosság	Az energiatakarékosság globális stratégiai jelentősége. Az energiatakarékosság hétköznapi, gyakorlati megvalósítása.
Fénytan	
A fény visszaverődése	A fényvisszaverődés jelenségének kísérleti vizsgálata, a tükrös fényvisszaverődés törvénye. A gömb- és síktükör képalkotásának kísérleti vizsgálata. A sík- és gömbtükrök gyakorlati alkalmazásai.
A fénytörés	A fénytörés jelenségének kísérleti vizsgálata. Lencsék képalkotásának kísérleti vizsgálata. Domború és homorú-lencsék alkalmazási lehetőségei (fényképezőgép, emberi szem, szemüveg).
A fehér fény színeire bontása	A fehér fény színekre bontása és újra egyesítése.

Továbbhaladáshoz szükséges tevékenységek

A diák ismerje fel a tanult elektromos és fénytani jelenségeket, a tanórán és az iskolán kívüli életben egyaránt.

Ismerje az elektromos áram hatásait és ezek gyakorlati alkalmazását.

Ismerje és tartsa be az érintésvédelmi és baleset-megelőzési szabályokat. Legyen képes tanári irányítással egyszerű elektromos kapcsolások összeállítására, feszültség- és árammérésre. Tudja értelmezni az elektromos berendezéseken feltüntetett adatokat.

Ismerje a háztartási elektromos energiatakarékosság jelentőségét és megvalósításának lehetőségeit.

Tudja az anyagokat csoportosítani elektromos és optikai tulajdonságaik szerint.

Legyen tisztában a szem működésével és védelmével kapcsolatos tudnivalókkal, ismerje a szemüveg szerepét. Ismerje a mindennapi optikai eszközöket.

Legyen képes alapvető tájékozódásra az iskolai könyvtár lexikonjai, kézikönyvei, természettudományos ismeretterjesztő könyvei, folyóiratai között.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A tanulói teljesítmények értékelésének szerepe többoldalú. Egyrészt a tanulónak (szülőnek) szóló jelzés - rendszerint osztályzat formájában -, amely tájékoztat arról, hogy a diák mennyire felel meg az elvárásoknak. A másik fontos feladat, hogy sok tanuló teljesítményét összegezve jelzést adjon a tanárnak, illetve az oktatás szervezőinek (beleértve a tantervkészítőket is) a tantárgy oktatásának

5-8. ÉVFOLYAM

FIZIKA

hatékonyságáról. A pedagógiai szakirodalom mindkét vonatkozásban bőséges. A kerettanterv egy harmadik oldalról közelít a kérdéshez. A Továbbhaladás feltételei évfolyamonként felsorolja azokat a legfontosabb ismereteket, készségeket, tanulói tevékenységeket, amelyek elsajátítása az egész oktatási folyamat szempontjából kulcsfontosságú. Az itt felsoroltak azért kiemelt jelentőségűek, mert hiányuk nem csupán az adott tanév eredményességét teszi kétségessé, de a későbbi évek eredményes fizikatanulását is veszélyezteti. Az alapozó fizikatanítás elsődleges feladata, hogy bemutassuk a tanulóknak, hogy a természet (fizika) jelenségei vizsgálhatóak, megismerhetőek, magyarázhatóak és megérthetőek. Feladatunk, a gyerekek világról kialakított elképzeléseiből kiindulva a tudományosság szempontjainak megfelelő gondolkodásmódra szoktatni őket. A hangsúly a természet megismerésének folyamatán, a természettudományokhoz való pozitív viszony kialakításán van, az ismeretek mennyisége ehhez képest másodrangú kérdés. Ezzel összhangban a továbbhaladás feltételei között is meghatározóak **a tanulói tevékenységekkel kialakított készségek, képességek**. A kerettantervnek ez a pontja tehát nem a tanuló elégséges osztályzatának teljesítményét rögzíti! Ha valamely diáknál egy-egy ponton akadnak hiányok a tanár továbbengedheti a magasabb osztályba ha bízik a gyerek igyekezetében, és maga vállalja azt a többletmunkát, amelyet a hiányok utólagos bepótolása jelent.

Az iskolai munka fontos része a tanulói számonkérés és a munka minősítése. A minősítés alapvető feladata a gyerekek segítése jobb eredmények felé: lehetőleg minden tanuló a tőle telhető maximumot nyújtsa. Ez csak akkor lehetséges, ha diák munkájának értékelése sokoldalú és személyes jellegű. Az utóbbi évek sajnálatos gyakorlata, hogy a diákok minősítése már az általános iskolában is mechanikussá vált. Az értékmérő egy puszta szám: a félévi jegy. A jegy az évközi osztályzatok számtani közepe (a kerekítés kizárólag a matematikai szabályai szerint), az évközi osztályzatok szinte kizárólag írásbeli feladat-megoldás vagy tesztlap ponteredménye alapján születnek. Látszólag minden maximálisan objektív, egyértelmű és kiszámítható. A lényeg azonban hiányzik. A kerettanterv bevezetésével egy időben jó lenne ezen a minősítési gyakorlaton változtatni! Osztályzatokat nem csupán írásbeli dolgozatra kell adni, nem csupán a kognitív képességek egy sajátos részét kell értékelni. Különösen akkor, amikor a kerettanterv a csökkentett lexikális ismeretek mellett a tanulói tevékenységeket, az így kialakított készségeket hangsúlyozza, szükség van a *szóbeli feleltetésre*, az *órai aktivitás jutalmazására*, az *önként vállalt szorgalmi feladatok*, például egy-egy otthon elkészített és az iskolában bemutatott kísérlet értékelésére, sőt a rendszeres füzet és házi feladat ellenőrzésére és minősítésére is. Igen lényeges része a tanulói munka értékelésének az *osztályzatok szóbeli - vagy akár írásbeli - értelmezése, árnyalása*, az előrelépés irányának kijelölése, és a biztatás. Nem szabad elfelejteni, hogy az általános iskolában a gyerekek érdeklődésében és munkájában nagyobb szerepe van a tárgyat megszerettetni tudó tanárnak, mint a fizika tudománya iránt érzett érdeklődésnek!

BIOLÓGIA ÉS EGÉSZSÉGTAN

7-8. évfolyam

Célok és feladatok

Az általános iskolai biológia kerettanterv a Nat-ban képviselt és megfogalmazott értékek és fejlesztési feladatok alkalmazása a biológia tantárgyon belül az adott korcsoportban. Összességében azt az általános célt szolgálja, hogy a tanulók - adottságaikkal, fejlődésükkel, iskolai és iskolán kívüli munkájukkal, tapasztalataikkal összhangban - minél teljesebben bontakoztathassák ki a tehetségüket. Az alább megfogalmazott fejlesztési feladatok megfogalmazásával ösztönözni kívánjuk a személyiséget mind jobban kiteljesítő oktatást, és a körülöttünk lévő természet által támasztott kihívásokra adandó korszerű és progresszív válaszokat.

Az általános iskolai biológiatanítás célja, hogy a tanulók tájékozottak legyenek a földi élővilág sokféleségéről, valamint az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolatrendszeréről. Ezek tudatosításával növelje az élővilágban meglévő változatosság fennmaradásának és az emberek egészséges életének esélyeit. A diákok ismerjék saját testük felépítésének és működésének alapjait, az egészséges életmód szabályait, és képesek legyenek az egészséges életvezetésre. A biológia tanításának - a többi tantárggyal együtt - célja, hogy kialakítsa az új ismeretek önálló megszerzésének képességét.

A fenti célokból a következő feladatai adódnak a biológiát tanító pedagógusnak:

Az általános iskolában olyan természetszemléletet és biológiai tudatot alakítson ki, melyben a biológiai sokféleség alapvető fontosságú. Mutasson rá az élőlények és az életközösségek változatosságára, az ökológiai rendszerek dinamikus jellegére. Rendezze a hazai és a távoli tájak megismert élőlényeit a tudományos rendszer főbb kategóriáiba. Mutassa be az emberi szervezet felépítésének és működésének lényeges sajátosságait, biztosítsa az életmóddal kapcsolatos helyes alternatívák kiválasztásához szükséges tájékozottságot és segítse elő az emberek közötti, valamint emberek és környezetük közötti együttélési szabályok megértését. Tudatosítsa, hogy Földünk globális problémáinak megoldása, a biológiai ismeretek segítségével, minden ember közös feladata.

Tanulói megfigyelések, vizsgálatok és tanulókísérletek szervezésével, vizsgálati eljárások gyakoroltatásával, ismeretterjesztő művek közös feldolgozásával alakítsa ki az önálló ismeretszerzés képességét és igényét.

A tananyag feldolgozása során a mindennapi élethez, a gyakorlathoz kapcsolódva tegye nyilvánvalóvá, hogy az elsajátítandó tudás nem elsősorban önmagáért szükséges, hanem azért, hogy megértsék, és ennek alapján tudják befolyásolni a környező világ jelenségeit.

Segítse elő csoportos tevékenységekkel az együttműködésre vonatkozó készségek kialakulását, és az iskola működésének egészébe integrálódva könnyítse meg a szocializációt, a társadalmi környezetbe történő beilleszkedést.

Fejlesztési követelmények

A Nat-ban a kiemelt fejlesztési feladatok közé tartozik a környezeti nevelés, valamint a testi és lelki egészség védelme. Ez a két terület a biológia tanításában is központi helyet foglal el, szinte e két terület köré szerveződik az általános iskolai biológiaoktatás egésze. Valósítsuk meg e két kiemelt fejlesztési feladatot az alábbi követelményrendszer elemein keresztül!

Keltsük fel a tanuló érdeklődését a biológiai jelenségek, folyamatok iránt. Juttassuk ismeretekhez a biológiai környezete jelenségeinek, folyamatainak vizsgálata révén. Tegyük képessé a tanulót a biológiai jelenségek, folyamatok önálló megfigyelésére, tudjon egyszerűbb vizsgálatokat, kísérleteket önállóan elvégezni. Ehhez legyen gyakorlata a taneszközök, vizsgálati és kísérleti eszközök, anyagok balesetmentes használatában.

Tegyük képessé a tanulót, hogy ismeretszerzési tevékenységében használni tudja a nyomtatott, illetve az elektronikus információhordozókat, és értse a szellemi fejlettségének megfelelő szintű

5-8. ÉVFOLYAM

BIOLÓGIA ÉS EGÉSZSÉGTAN

biológiai ismeretterjesztő könyvek, cikkek, különböző elektronikus médiumok biológiával kapcsolatos információit.

Ismertessük meg, vétessük észre a természet szépségeit és tegyünk kísérletet a természeti szépségeknek a tanulók értékrendjébe való megfelelő módon történő beillesztésére.

Alakítsuk ki a tanuló az irányú képességét, hogy tudja a biológiai objektumokról, jelenségekről szerzett ismereteit elmondani, leírni, ábrázolni és a biológiai környezetéről különböző módon szerzett ismereteit összehasonlítani.

Tegyük képessé a biológiai ismeretszerzés szempontjából lényeges és lényegtelen jellemzők, tényezők elkülönítésére, és a biológiai objektumok, jelenségek, csoportosítására, rendszerezésére. A biológiai kísérletek kapcsán legyen képes megállapítani, hogy mely tényezők miként változnak meg, tanári segítséggel rendezze a megfigyelések, mérések, kísérletek során nyert adatokat és értelmezze a vizsgálatok, kísérletek eredményeit.

Segítsük a tanulót, hogy a megfigyelései, vizsgálatai, kísérletei során szerzett ismereteit szellemi fejlettségének megfelelő szinten tudja - a legfontosabb szakkifejezések helyes használatával - megfogalmazni, és írásban, egyszerűbb vázlatrajzokon rögzíteni, és képes legyen a biológiai jelenségekkel kapcsolatos diagramok, ábrák információtartalmát leolvasni, értelmezni.

Tegyük képessé a tanulót arra, hogy magyarázni tudja ismereteinek mennyisége és mélysége szerint a biológiai művelődési anyagban feldolgozott jelenségekhez, folyamatokhoz hasonlókat is, és használja, alkalmazza a mindennapi élet feladatainak, problémáinak megoldásában a biológiai művelődési anyag elsajátítása során szerzett jártasságait, képességeit, készségeit.

Alakítsuk ki a tanulóban az igényt fizikai és pszichés egészségének, egészséges - természetes és mesterséges - környezetének megőrzése iránt, érijük el, hogy ezeket az emberiség közös értékének tekintse.

Segítsük azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a tanulók testi és lelki egészségi állapotát, életminőségét javítják, segítsük az egészséges életmód térhódítását a felnövekvő nemzedék körében.

Ismertessük meg a tanulóval a szűkebb, illetve a tágabb környezetében előforduló és a biológiai művelődési anyagban szereplő - különböző szerveződési szintű - anyagok, élőlények alapvető tulajdonságait, az élő anyag jellemzőit.

Ismertessük meg az élelmiszerek tápanyagtartalma és értéke közötti összefüggést, az ember egészséges életműködését veszélyeztető anyagoknak a szervezetére gyakorolt hatásait.

Törekedjünk arra, hogy a tanuló értse és a gyakorlatban is alkalmazza a környezet- és természetvédelem legfontosabb alapelveit, valamint tegyük képessé arra, hogy mikrokörnyezetében a szennyező anyagok káros mértékű felhalmozódásának megelőzésében aktív szerepet vállaljon. Ismerje a környezetében előforduló természeti és civilizációs veszélyhelyzeteket, azok túlélési lehetőségeit.

Ismertessük meg a tanulóval a fenntartható fejlődés ökológiai-társadalmi fogalmát és segítsük elő a környezettudatos magatartás kialakulását.

Tudatosítsuk a tanulóban, hogy a biológiai jelenségek, folyamatok egyik alapvető jellemzője az idő, az idő múlásával az élőlények is változnak. Adjunk áttekintést a földi élet periodikus változásairól, az emberi élet szakaszainak főbb jellemzőiről, életfolyamatok visszafordíthatatlanságáról.

Adjunk képet az egyes kontinensek és hazánk tájainak jellegzetes növényeiről, állatairól.

Mutassuk meg, hogy a biológiai objektumok, jelenségek megismerése is folyamat, közelítés a valóság felé. Tudatosítsuk, hogy a biológiai ismeretek fejlődése a különböző népek, országok tudósai, kutatói egymásra épülő munkájának eredménye, s ebben a munkában jelentős szerepet töltek be a magyar tudósok, kutatók is.

Óraszám: 55,5 óra/év, 1,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A biológia tudományának elhelyezése a megismerési folyamatban, a tudományos fejlődés érzékeltetése.

A tananyagban szereplő legfontosabb fogalmak helyénvaló használata.

A földrajzi térképek és kontúrtérképek használata az élővilág biomjainak földrajzi elhelyezésében.

Az éghajlat, az élőhelyek és a biotopok jellegzetességei közötti kapcsolat felismerése.

Önálló információgyűjtés az egyes életközösségekről, élőhelyekről (könyvek, folyóiratok, elektronikus források stb.).

Az életközösségek rendszerként való értelmezése és vizsgálata. A rendszer és környezet elválasztása. A rendszer egyensúlyának bemutatása.

A megismert biotopok önálló bemutatása, jellemzése.

A megismert állatok és növények felismerése.

A megismert élőlények tulajdonságainak összehasonlítása, az azonosságok és különbségek felismerése.

Az állatok és növények energia átalakító folyamatainak vázlatos elemzése.

Az élőlények életmódja és az élőhelyek közti kapcsolat felfedezése.

A növény- és állatfelismeréshez kapcsolódó segédanyagok (határozókönyvek, képes atlaszok stb.) használata.

Az iskola környezetének, mint élőhelynek a megfigyelése, természet- és környezetvédelmi szempontból való elemzése.

Tanulói kiselőadás tartása, pl. a környezetszennyezés problémáiról vagy a biológia fejlődésében fontos szerepet játszó tudósok életéről.

Az iskola és a lakóhely környezetvédelmi problémáinak megoldását, az emberek meggyőzését szolgáló programok kitalálása, irányított megvalósítása.

A megismert élőlények csoportosítása, osztályozása különböző szempontok szerint. Az evolúciós gondolat, mint a csoportosítás egyik lehetséges kiindulópontja, megismerése.

A megismert élőlények besorolása a főbb rendszertani kategóriákba.

Témakör	Tartalom
Tájak és életközösségek	
A földi élővilág általános jellemzése	Az életközösségek jellemzői, az ökológiai környezet, az élő és élettelen környezeti tényezők fogalma. Az életközösségek szerveződése, anyagforgalma, a tápláléklánc. Az életközösségek pusztulásának okai, védelmük jelentősége a földi élővilág és ezen belül az emberiség szempontjából.
A forró övezet élővilága	A trópusi esőerdők előfordulása, környezeti adottságai. Egy trópusi esőerdő jellemző élőlényeinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A trópusi esőerdők jelentősége a bioszférában, pusztulásuk okai és védelmük. A szavannák előfordulása, környezeti adottságai. Egy szavanna jellemző élőlényeinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A sivatagos területek környezeti adottságai, övezetes előfordulása. A sivatagos területek jellemző élőlényeinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. Az elsivatagosodás jelensége, veszélyei.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

BIOLÓGIA ÉS EGÉSZSÉGTAN

A mérsékelt övezet élővilága	A mediterrán területek környezeti adottságai, előfordulása, néhány itt honos élőlény jellemzése. A lomberdők előfordulása, környezeti adottságai. Egy lomberdő jellemző élőlényeiinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A füves puszták előfordulása, környezeti adottságai. Egy füves puszta jellemző élőlényeiinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A füves puszták pusztulásának okai, védelmük. A tajgaerdők előfordulása, környezeti adottságai, jellemző élőlényeiinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A lomberdők és tajgaerdők pusztulása és védelme.
A hideg övezet élővilága	A tundrák előfordulása, környezeti adottságai, a tundra jellemző élőlényeiinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A sarkvidékek környezeti adottságai, a sarkvidékek jellemző élőlényeiinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben.
A hegyvidékek élővilága	A környezeti viszonyok és az élővilág elrendeződésének függőleges övezetessége.
A tengerek és tengerpartok élővilága	A tengerpartok jellemző élőlényeiinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A partközeli és a nyílt vizek, valamint a mélytengerek környezeti adottságai, legfontosabb élőlényeiinek jellemzői és szerepe az életközösségben. A tengerek és óceánok szennyeződésének következményei és a megelőzés lehetőségei.
Az élőlények rendszerezése	
A rendszerezés	A rendszerezés elvei, a természetes rendszer. A legfontosabb rendszertani kategóriák.
A sejtmagnélküliek és a sejtmagvas egysejtűek	A baktériumok, a növényi és állati életmódot folytató egysejtűek általános jellemzői, egészségügyi és ökológiai jelentőségük.
A gombák	A gombák általános jellemzői, egészségügyi és ökológiai jelentőségük.
A növények	A növények általános jellemzői. Az alacsonyabb rendű növények: a moszatok, a zuzmók, a mohák, a harasztok. A nyitvatermők törzse. A zárvatermők törzse, ezen belül a kétszikűek és az egyszikűek osztályai.
Az állatok	Az állatok általános jellemzői. Az alacsonyabb rendű állatok: a szivacsok, a csalánozók, a gyűrűsférgesek, a puhatestűek, az ízeltlábúak jellemzői. A gerincesek törzse és ezen belül a halak, a kételtűek, a hüllők, a madarak és az emlősök jellemzői.

A továbbhaladás feltételei

Ismerjék az életközösségek legjellemzőbb, táplálékláncot alkotó fajainak nevét, külső felépítését, életmódját.

Tudjanak egy-egy táplálékláncot összeállítani a különböző életközösségek megismert élőlényeiből.

Legyenek képesek kiemelni és összehasonlítani a különböző tájakon élő növények és állatok lényeges ismertetőjegyeit.

Mondjanak egy-két példát a különböző életközösségek élőlényeiinek testfelépítése és környezete közötti összefüggésre.

Legyenek tisztában azzal, hogy a természetes életközösségek védelme az egész földi élet számára létfontosságú. Észleljék, ha környezetük állapota romlik, és legyen igényük annak megakadályozására.

Ismerjenek példákat a különféle életközösségek károsításának módjára és annak megakadályozására.

Ismerjék, hogyan kell az élőlényeket hasonló tulajdonságaik alapján rendszerezni, csoportosítani.
Legyenek képesek a megfigyeléseik, vizsgálódásaik során nyert tapasztalatok értelmezésére.

8. évfolyam

Óraszám: 55,5 óra/év, 1,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A tananyagban szereplő legfontosabb fogalmak értelmezése, szakszerű használata.

Az emberi szervezet egészének és részeinek bemutatása, jellemzése.

Az ember legfontosabb szöveteinek, szerveinek, szervrendszereinek felépítése és működése közötti kapcsolat felismerése.

Az egyes szervek, szervrendszerek működésének értelmezése a szervezet egészének szempontjából.

Önálló információgyűjtés és feldolgozás az emberi szervezet működéséről (könyvek, folyóiratok, elektronikus források stb.).

Az ember életmódja és egészségi állapota, illetve az egészségi állapota és a környezet közti kapcsolat elemzése.

Önálló tanulói kiselőadások tartása pl. a korszerű táplálkozásról, az egészségkárosító anyagokról, élvezeti szerekről, szenvedélybetegségekről.

Az emberi szervezetet veszélyeztető anyagok szervezetre gyakorolt fontosabb hatásainak megismerése.

Az öröklődés és az egészség közötti kapcsolat megismerése, az öröklött kockázatok fogalmának megértése.

Egyszerű élettani megfigyelések és vizsgálatok önálló elvégzése.

A vizsgálatok eredményeinek, tapasztalatainak dokumentálása és értékelése.

Témakör	Tartalom
<i>Az emberi szervezet felépítése és működése</i>	
Az emberi test szerveződése	Szerveződési szintek: sejtek, szövetek, szervek, szervrendszerek, szervezet. Az ember sejteinek közös jellemzői. A hámszövetek, a kötő- és támasztószövetek, az izomszövetek, valamint idegszövet felépítése és funkciója.
Az emberi bőr	A bőr szerkezetének és funkciójának összefüggései. A bőr sérülései, bőrápolás.
A mozgás	A csontok felépítése, kapcsolódása és funkciói. Az izmok részei, rögzülése és funkciói. A rendszeres mozgás fontossága, a mozgásszegény életmód következményei.
A táplálkozás	A táplálkozás szerveinek elhelyezkedése. A táplálkozás funkciója a szervezet fenntartásában. A bélcsatorna szerkezete és működése. A legfontosabb tápanyagok. A vitaminok. A táplálkozás higiéniája és az egészséges táplálkozás.
A légzés	A légzés szerveinek elhelyezkedése. A légzés funkciója a szervezet fenntartásában. A légutak, a tüdő szerkezete és működése, a hangadás. A légcseré és a gázcseré. A légzőszervekre ható környezeti ártalmak, a dohányzás káros hatásai.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

BIOLÓGIA ÉS EGÉSZSÉGTAN

A keringés	A keringés szerepe a szervezet fenntartásában. A keringési rendszer részei. A vér összetétele, vércsoportok. A szív- és érrendszeri betegségek megelőzése. Védekezés a kórokozók ellen.
A kiválasztás	A kiválasztó működés jelentősége. A kiválasztás szervei és ezek működése.
A szaporodás	A férfiak ivarszervei és ezek működése. A nők ivarszervei és ezek működése, az ivari ciklus. Az ember nemi élete, a fogamzásgátlás. A terhesség kialakulása és eseményei, a szülés. Az ivarszervek higiéniája, a nemi úton terjedő betegségek megelőzése. Az öröklődés és az egészség közötti kapcsolat, öröklött kockázat.
Az ember egyedfejlődése	Az embrionális fejlődés főbb jellemzői. A posztembrionális fejlődés főbb jellemzői. A fejlődési szakaszok főbb egészségügyi problémái.
Idegi és hormonális szabályozás	A szabályozó működés jelentősége a szervezet fenntartásában. A látás és a hallás szerveinek főbb jellemzői és működése; az íz és a szag érzékelése, a bőrérzékelés. Az idegrendszer tagolódása, akaratlagos és akaratától független működése. A lelki egészség. Az idegrendszer működését befolyásoló élvezeti és kábítószeres káros hatása, szenvedélybetegségek. Kockázatok és veszélyek felismerése és kivédése. A hormonrendszer főbb jellemzői. Néhány belső elválasztású mirigy és hormonja, valamint ezek hatása.

A továbbhaladás feltételei

Tudják felsorolni az egyes életműködések szervrendszereinek fő részeit és ismerjék ezek működésének lényegét.

Legyenek jártasak abban, hogy testükkel, életműködésükkel kapcsolatos ismereteket tudjanak szerezni a népszerűsítő művekből, és tudásuknak megfelelő szinten legyenek képesek az információk kritikus értékelésére.

Tudják az emberi életszakaszok főbb testi, lelki és viselkedésbeli jellemzőit felsorolni.

Tudatosuljon bennük, hogy az ivarszervek nem azonos ütemben fejlődnek a többi szervrendszerrel, a korai szexuális élet ártalmas lehet.

Értsék meg, hogy az egyes emberek egyedfejlődése különböző ütemű, ezért az azonos életkorúak között is lehetnek olyan jelentős fejlettségbeli különbségek, amelyek mégsem kórosak. Legyenek toleránsak a más ütemben fejlődő és fogyatékos emberekkel.

Legyen igényük a tisztaságra és az egészséges életmódra. Értsék a betegségek megelőzésének fontosságát.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az ellenőrzés a tanítási-tanulási folyamat elengedhetetlen mozzanata. A tanár és a diák közötti kommunikációs folyamatban a visszajelzés tartalma győzi meg a tanárt addigi munkájának eredményéről vagy hiányosságairól, a visszajelzés vezérli a további munkát. Ezért a tanulók ismereteit, készségeinek, képességeinek fejlődését folyamatosan ellenőrizni kell. Az ellenőrzés módszerei kiterjednek az ismeretszerző tevékenységre, az ismeretek elsajátításának a mértékére és az alkalmazási készségre. A szóbeli feleltetés akkor hatékony, ha intellektuális tevékenységre készíteti a tanulókat. Azok a jó tanári ellenőrző kérdések, amelyek megválaszolásakor az is kiderül, hogy a tanulóknak helyes képzeleti alakultak-e ki, jól használják-e a biológiai szakkifejezéseket, értik-e az összefüggéseket. A szóbeli feleletek alapján szinte lehetetlen eldönteni, hogy a természettudományi megismerő tevékenység elsajátításában és alkalmazásában milyen szintre jutottak el a tanulók. Feltétlenül kell tehát adni olyan feladatokat is, mint például a tanulók számára ismeretlen élőlény leírása, vagy több ilyen élőlény összehasonlítása, csoportosítása. Az is teljes értékű felelet, ha egy egyszerű kísérletet sikerrel végeznek el.

A szóbeli ellenőrzési módszerek többé-kevésbé szubjektívek. Nélkülözhetetlenek ezért a teljesítményértékelés objektívebb formái is. Fontos tudnunk, hogy az objektív teljesítményértékelés

5-8. ÉVFOLYAM

BIOLÓGIA ÉS EGÉSZSÉGTAN

egyáltalán nem azonos az írásbeli feleltetéssel. Például a nyíltvégű kérdésekre készített fogalmazványok esetében sokszor igen nehéz eldönteni, hogy ismeretbeli, vagy fogalmazásbeli hiányosságból adódik-e a rossz válasz. Az országos mintán sztenderdizált feladatsorokból összeállított feladatlapok viszont objektív adatot szolgáltatnak a tanulók pillanatnyi tudásáról, de valós ismereteik megállapításához tesztek sorát kell alkalmazni. A tesztek azonban nem teszik fölöslegessé a tanulók szóbeli feleletét, a helyes képzetek kialakulását tükröző rajzos feladatokat és a vizsgálómódszerek gyakorlati alkalmazásában való jártasságot bizonyító tevékenységeket.

Az ellenőrzésnek akkor van értelme, ha az együtt jár az értékeléssel. Az értékelés során a követelményekben rögzített „kell” értékeket viszonyítjuk a tanuló tényleges teljesítményéhez, a „van” értékhez. E két érték összehasonlításának eredménye az igazi visszajelzés a tanár számára. A tanulókat is minden esetben tájékoztatni kell erről az eredményről, de számukra ez a visszajelzés csak akkor iránymutató, ha ismerik a viszonyítási alapot, azaz a lehetőség szerint minél pontosabban tudják, hogy mit várunk el tőlük.

A kerettantervben a követelményeket a Továbbhaladás feltételei című rész tartalmazza évfolyamokra lebontva. Az általános iskolai biológia tantárgy két évfolyamának ismeretanyaga nem épül egymásra, inkább a korábbi évfolyamok környezetismereti, illetve természetismereti anyagának biológiai, egészségügyi részét szélesítik, bővítik. Az ismeretekre vonatkozó követelmények bővülése, mélyülése tehát csakis a környezetismeret és a természetismeret követelményeihez viszonyítva állapítható meg. A megismerő tevékenység fejlesztése is a korábbi évfolyamokban végzett ilyen irányú munka folytatása, de ebben a biológia két évfolyama - mivel ez tartalomtól jórészt független tevékenység - egymásra épített követelményeket tartalmazhat. Az általános iskola első hat évében a tanulók a természeti jelenségek és folyamatok felismerését, megfigyelését, a megfigyelt elbeszélését, egyre pontosabb, részletesebb leírását gyakorolták. Elkezdték a megfigyelt jelenségek és folyamatok összehasonlítását is. A biológia tantárgy 7. évfolyamában a tananyagban szereplő élőlények testi, életmódbeli jellemzőinek megismerésén túl e jellemzők összehasonlításán van a hangsúly (Legyenek képesek kiemelni és összehasonlítani a különböző tájakon élő növények és állatok lényeges ismertetőjegyeit.), mert a tananyag második részét képező rendszertani rész feldolgozásához, a rendszerező tevékenységhez az összehasonlító képesség elengedhetetlen. (Legyen gyakorlatuk abban, hogyan kell az élőlényeket hasonló tulajdonságaik alapján rendszerezni, csoportosítani.) A jelenségek, folyamatok okának megállapításához a megfigyelés, a leírás, az összehasonlítás és rendszerezés önmagában nem elegendő. A természettudományi kísérletek az oknyomozó vizsgálatok, ám ez a fajta tevékenység csak akkor eredményes, ha alkalmazója a megfigyelésben, a leírásban, az összehasonlításban és a rendszerezésben jártas. Ezért kerülhet ennek a fajta vizsgálómódszernek az elsajátítása csak az általános iskolai természettudományi tanulmányok végére, tárgyunk esetében a 8. osztályos tananyagba. (Legyenek képesek egyszerű élettani vizsgálatokat, kísérleteket elvégezni, a vizsgálat, kísérlet eredményeit a célnak megfelelő módon rögzíteni és értelmezni.) Az ismeretek alkalmazására vonatkozó követelmények is egymásra épülnek, míg a 7. évfolyamban csak a tananyagból megismert optimálistól való eltérés felismerése a követelmény, a 8.-ban az információk kritikai feldolgozása is az. (7. évfolyamban: Legyenek tisztában azzal, hogy a természetes életközösségek védelme az egész földi élet számára létfontosságú. *Észleljék, ha környezetük állapota romlik, és legyen igényük annak megakadályozására.* 8. évfolyamban: Legyenek jártasak abban, hogy testükkel, életműködésükkel kapcsolatos ismereteiket meg tudják szerezni a népszerűsítő művekből, és az ismereteiknek megfelelő *szinten legyenek képesek az így szerzett információk kritikus értékelésére.*)

A kerettantervi követelményeket vagy a téma végére, vagy a tanév végére kell a tanulóknak teljesíteniük. A követelmények részletes kidolgozása a helyi tantervek, majd annak alapján a helyi tanmenetek készítőinek feladata.

KÉMIA

7-8. évfolyam

Célok és feladatok

Az Ember a természetben műveltségi terület legfontosabb célja, hogy a tanulók a három természettudományos tantárgy (fizika, kémia, biológia) és a földrajz segítségével 18 éves korukra korszerű természettudományos műveltséggel rendelkezzenek. Megszerezzék azt a használható tudást, amelyek segítenek az állampolgári léttel összefüggő kérdésekben a döntéshozatalban. Világképük kialakulását az iskolai évek során folyamatosan segítjük. A fejlesztés fontos szakasza a 7-8. évfolyam. A világról kialakított kisgyermekkorú elképzeléseiket ebben az életszakaszban - a korábbiakhoz képest sokkal hathatósabban - vetjük össze a tudományok által megfogalmazott tényekkel, törvényszerűségekkel. Alapvető tehát, hogy a bemutatott törvényeket világosan megértsék és a kialakított - egyértelmű, tiszta - fogalmakat a hétköznapi életben alkalmazni tudják. Mindennek eléréséhez eszköz a megtanított tananyag. Iskolai szinten alaposan át kell gondolni, hogy a természettudományos alapfogalmakat melyik tantárgy, mikor vezeti be. Hogyan épülnek egymásra. Mindehhez a természettudományos tanárok és a matematika tanárok együttműködésére van szükség. Az anyag sokféleségét, fizikai, kémiai tulajdonságait jól megválasztott példák segítségével mutatassuk be és e sokféleségben egyszerű, tanulható szabályok segítségével „teremtünk rendet”, alakítsuk ki az anyag összetételén alapuló csoportokat. A tanítás során tájékozódjunk rendszeresen a tanulók elképzeléseinek változásáról és szükség esetén, ismételt segítsük a helyes elképzelések kialakulását.

Fontos, hogy bemutassuk a kémia jelentőségét. A vegyipar nélkülözhetetlen a társadalom számára. Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a környezeti problémák (azok is, amelyeket a vegyipar okoz) csak kémiai tudás segítségével oldhatók meg. Mindezek során fejlesszük a tanulók felelősségérzetét (önmaguk, társaik, családjuk és a társadalom iránt)!

Legyen a kémiatanítás érdekes, élményszerű, melynek elengedhetetlen velejárói a kémiai kísérletek (demonstrációs és tanulói kísérletek) legyenek látványosak, de a lehetőségekhez mérten egyszerűek. Legyenek olyan kísérletek, amelyeket a tanulók otthon is meg tudnak ismételni (pl. oldás, égetés, sav-bázis reakciók, erjesztés), de minden ilyen lehetőség esetén hívjuk fel a figyelmüket a veszélyekre (tűz és balesetvédelem). A kísérletezés során mutassunk példát a munkavégzésben (óvatosság, pontosság, tisztaság, figyelmes, esztétikus munka) és az anyag- és energiatakarékosságban. Ez utóbbiak a környezetvédelem hatékony módszerei. Alkalmazzuk a 2000. évi XXV. törvény „a kémiai biztonságról” előírásait, tanítsuk meg erre tanítványainkat is. Ebben a vonatkozásban se felejtsük, hogy a példa nevel a legjobban. A jelenségek értelmezése során is lehetőség nyílik a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére, kialakítható a tanulóknál a jelenségek magyarázatának igénye. Kreativitásukat, együttműködő készségüket, önismeretük fejlődését változatos módszerek alkalmazásával segítsük (kooperatív módszerek, csoportmunka, projektek, könyvtár- és internet-használat)! Neveljük tanítványainkat a kémia ismeretanyagán keresztül aktív, viszonyaikat megváltoztatni képes, kritikus emberekké.

A megértést minden lehetséges módon segítsük. Szemléltessünk az iskola adottságai szerint a legsokoldalúbban. Használjuk a videofilmeket, számítógépes programokat, modelleket, a tankönyvek ábráit stb. A molekulamodellek legyenek az állandó tömegviszonyok megjelenítői is. Mutassuk be a háztartásban elterjedten használt vegyszereket, ezek élettani hatását és szakszerű, balesetmentes használatát. Minden lehetséges alkalommal fel kell hívni a diákok figyelmét az egészséges életmódra (tápanyagok, kábítószer, kábító hatású oldószerek, permetezőszerek, gyógyszerek, dohányzás). Segíteni kell a helyes szokások kialakulását.

A kémiai szaknyelvben a kommunikáció fontos eszközei a vegyjelek, képletek. Információtartalmuk sokoldalúan felhasználható a tanítás során. A gondolkodás fejlesztésének fontos eszközei. Segítségükkel egyszerűen leírhatók a kémiai reakciók. Használatuk alapvető feltétele a megértés. Mennyiségi jelentésük alkalmas arra, hogy a mennyiségi törvényszerűségek elmélyítésére, a mértékegységek és az alapvető matematikai összefüggések természettudományos alkalmazásának begyakorlására. A számítási feladatok a szövegértés fejlesztésének hasznos eszközei. Mértéktartó, differenciált használatuk fejlesztő hatású.

A kémia tanulmányok során a gyerekek sokféle kommunikációs formát gyakoroljanak.

A kémiai eljárások alkalmazásának, valamint az egyes elemek, vegyületek, módszerek felfedezésének történetével, neves hazai és külföldi kémikusok tevékenységének tanításával kialakítható a kémia kultúrtörténeti szemlélete. A tudomány, mint társadalmi tevékenység bemutatásától eljutunk a technika (pl. a gyógyászat) és a tudomány kapcsolataig.

Az informatika tárgyban elsajátított képességek, készségek gyakoroltatása, alkalmazása, továbbfejlesztése során alapvető önművelési, ismeretszerzési technikákat gyakorolnak a diákok. Egyszerűbb biokémiai, geokémiai és légkörkémiai folyamatokkal bemutatható, hogy a biológiai, geokémiai, meteorológiai jelenségek hátterét gyakran kémiai folyamatok segítségével lehet megérteni.

A kémia alakítsa - a fenntartható fejlődés igényeinek megfelelően - a tanulók természethez való viszonyát, melynek során törekszünk a természet kincseit óvó, védő magatartás kialakítására. Fel kell hívunk a tanulók figyelmét arra, hogy az ember része a természetnek. E megbonthatatlan egységből következik az emberi társadalmak és az egyének sajátos felelőssége a környezetvédelemben. A környezeti nevelésben a legfontosabb a természetes vizek, a levegő és a talaj kémiai szennyeződéstől történő megóvásának fontosságát megismertetni a tanulókkal. Az érintett környezeti jelenségek tárgyalása során tudatosítsuk a gyerekekben, hogy ők maguk is sokat tehetnek saját környezetük védelméért, hogy iskolájuk, családjuk, lakóhelyük sok cselekvési lehetőséget kínál a környezeti gondok helyi mérséklésére.

Fejlesztési feladatok

Ismeretszerzési, -feldolgozási és alkalmazási képességek

Alakítsuk ki diákjainkban az ismeretszerzés iránti határozott igényt. A tanulók szerezzenek gyakorlatot a kísérletezéshez szükséges anyagok és eszközök szakszerű, balesetmentes használatában, a minden apró mozzanatra kiterjedő észlelésben. Ismerjék és alkalmazzák a kémiabiztonságról szóló törvény előírásait. Méréseik és egyszerű számítási feladataik során gyakorolják a tanult mértékegységek használatát, tudják alkalmazni azok törtrészeit és többszöröseit.

A molekulák térbeli viszonyainak vizsgálatához használjanak a diákok modelleket. A modellek segítségével értelmezzék a molekulák összetételét.

Gyakorlottságot kell szerezniük a tanulóknak az információkutatásban, a lényegkiemelésben, a válogatásban, a tömörítésben és a rendszerezésben. Legyenek képesek a diákok megadott szempontok szerint használni lexikonokat, képlet- és táblázatgyűjteményeket, valamint multimédiás oktatási anyagokat. Rendszeres feladatokkal és önálló munkájuk elismerésével szoktassuk hozzá a diákokat az ismeretterjesztő irodalom, a tudományos sajtó, a lexikonok, a kézikönyvek, az iskolai és a lakóhelyi könyv- és médiatár, a sugárzott és a digitális média használatához. Gyakorlatot kell szerezniük a tanulóknak a feljük áradó információözbönből a tudományosan is elfogadható információk kiszűrésében, a média kritikus kezelésében.

A megfigyeléssel, méréssel, jegyzeteléssel összegyűjtött információkat a tanulók koruknak megfelelő szinten hasonlítsák össze, csoportosítsák, sorolják be a megfelelő csoportokba. Találkozzanak a rendszerezés lépéseivel, lássanak példát arra, hogy egy halmaz csoportképzés után hogy alakítható rendszerré.

A tanulók gyakorolják a vonalas felosztások, táblázatok, diagramok, grafikonok, ábrák, rajzok értelmezését, használatát, hogy ebben gyakorlatot szerezve maguk is képesek legyenek információkat megjeleníteni. A verbális és a képi információk átalakítása egymásba komoly nehézséget jelent a diákok számára. A felsőbb évfolyamokon akkor lehet hatékonyan fejleszteni ezt a fontos képességet, ha az alapvető ábrázolási módok alkalmazásában gyakorlatot szereztek a tanulók az általános iskola éveitől kezdve.

A vizsgálatokkal, mérésekkel és információkutatással szerzett adatokat, ismereteket a tanár segítségével elemezzék a diákok: értelmezzék a jelenségeket, állapítsanak meg összefüggéseket, vonjanak le következtetéseket, általánosítsanak, tegyenek önálló megállapításokat. A legjobbak, az egyszerű reprodukción túllépve legyenek képesek a számukra érdekes természeti jelenségek és folyamatok, technikai alkalmazások mozzanatainak értelmezésére, magyarázatára.

A fenti teljesítmények feltételezik a diákok jártasságát az írott és beszélt szaknyelv pontos, helyes, szabatos használatában. A tanulóknak a szövegfeldolgozás és a szövegalkotás terén is képesnek kell lenniük tudásuk, kérdéseik, problémáik, véleményük kifejtésére. Eközben alkalmazzák az anyanyelv, mint tantárgy tanulása során kialakult képességeiket.

5-8. ÉVFOLYAM

KÉMIA

A környezeti problémák az elmúlt évtizedekben tudatosultak a közgondolkodásban. A diákoknak ismerniük kell az ismereteikhez kapcsolódó globális és a közvetlen környezetükben megjelenő helyi környezeti problémák okait, következményeit. Értsék, hogy mindannyian használjuk, terheljük, szennyezzük környezetünket életünk során, tehát annak állapota saját életvitelünktől is függ. A helyzet elemzésében és a lehetséges megoldási módok keresésében támaszkodjanak a különböző természettudományi tárgyakban tanult ismereteikre. Ismerjék fel mindennapi életükben a környezeti problémákat, és közösen, tanárok és szülők segítségével keressenek megoldást az egyszerűbb gondokra.

Családjukban, iskolájukban, tágabb környezetükben szerzett személyes tapasztalataik és tanulmányaik nyomán diákjainknak érteniük kell, hogy az egészség és a környezet épsége semmivel sem pótolható érték az egyén és a kisebb-nagyobb közösségek számára. Ismerniük kell azokat a környezeti tényezőket, életmódunk azon összetevőit, amelyek veszélyeztetik ezeket az értékeket.

Tájékozottság az anyag felépítéséről, szerkezetéről, az anyag és az energia kapcsolatáról

Az anyag szerkezetéről kialakult kép alapvető mindannyiunk világvégében. Az anyag részecsketermészetéről rendelkezzenek a tanulók a koruknak, elvonatkoztatási készségüknek megfelelő ismeretekkel. Vizsgálataik és tanulmányaik eredményeként a tanulók ismerjék meg a környezetükben előforduló fontosabb szerves anyagok részecskeszintű szerkezetét (atom és molekulafogalom kialakítása), a szerkezetből következő és egyéb fontos tulajdonságait, esetleges veszélyeit és biztonságos, szakszerű használatukat. Szerezzenek gyakorlatot az anyagmegmaradás törvényének alkalmazásában, a kémiai reakciókkal összefüggő energiaváltozások jelentőségének felismerésében. Fejlesszük anyag és energiatakarékos szemléletüket.

A természeti környezet védelemre szorul. Az ember a környezet szerves része. A rendszer és a környezet elválasztása, a határok viszonylagosságának megértése. Megfordítható és egyensúlyra vezető kémiai folyamatok ismerete. Környezetünk anyagai közül az elfogyasztott tápanyagokkal kerülünk a legközvetlenebb, hosszú ideig tartó kapcsolatba. A diákok nyerjenek áttekintést a tápanyagok szerepéről, értékéről, a táplálkozás egészségmegőrző szerepéről és az egészséges étkezési szokásokról. Legyenek tisztában az élő és élettelenvilágot összekötő alapvető folyamatokkal (fotoszintézis, légzés).

Az egészségkárosító anyagok közül a nikotin és a könnyen elérhető, tudatállapotot befolyásoló anyagok, gyógyszerek jelentenek közvetlen veszélyt erre a korosztályra. A dohányzás nagymértékben terjed a 13-14 éves korosztályban, ezért a nikotin káros hatásainak bemutatása nagyon fontos feladata a kémiatanításnak. Olyan formát kell találnunk a dohányzás veszélyeinek, hosszú távú személyes és társadalmi következményeinek bemutatására, hogy ennek hatására a gyerekek elhatározzák magukban, hogy nem szoknak rá a cigarettázásra. A diákoknak ismerniük kell az őket veszélyeztető anyagok hatásait, el kell utasítaniuk ezek fogyasztását.

Tájékozódás a térben. A tér és a természeti jelenségek

A részecskékről tanult ismeretek szintjén alakuljon ki a diákoknak elképzelése az atomon belüli méretarányokról, valamint a kémiai részecskék és a közvetlenül érzékelhető méretű testek méretének nagyságrendi eltéréséről. Legyenek képesek egyszerű mérőeszközök használatára.

Tájékozottság a természettudományos megismerésről, a természettudomány fejlődéséről

Általános iskolai tanulmányaik végén a diákok tudják, hogy a sokszínű anyagi világ egységes a felépítő részecskék tekintetében. Megértik, hogy a természet egységes rendszer, melyet csupán az emberi megismerés vizsgál különböző szempontok és módszerek, tudományágak alapján. Tudatában kell lenniük annak, hogy a tudományos megismerés kanyargós utakat bejárva fejlődik. A felhalmozott tudás az egész emberiség közös eredménye, melyben testet ölt a letűnt generációk minden tapasztalata, az életüket a tudományos problémák megoldásának szentelő tudósok munkája, tehetsége. Ismerjék a kémiai ismereteikhez kapcsolódó legnevesebb hazai és külföldi kutatókat. Legyenek képesek a nagyobb összefüggő tudománytörténeti folyamatok értelmezésére. Tudják a diákok, hogy a technika eredményei mögött a természet törvényeinek tervszerű és alkotó jellegű alkalmazása áll. Legyenek tájékozottak a tudomány - technika - társadalom kölcsönhatásának, a tudomány szerepének, valamint a természettudományos megismerés természetének kérdéseiben.

Óraszám: 55,5 óra/év, 1,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A bemutatott és az önállóan elvégzett kísérletek során előforduló jelenségek, változások sokaságának érzékelése.

Megfigyelések rögzítése tanári segítséggel írott feljegyzések, rajzok, táblázatok formájában.

A megismert és önállóan alkalmazott mérőeszközök szakszerű használata.

Egyszerű kísérletek önálló elvégzése szóbeli utasítások vagy tanári bemutatás alapján.

Az elvégzett tanulókísérletek önálló bemutatása.

Az egyszerű kérdésekre adott válaszok ismertetése élőbeszédben.

A tanult jelenségek értelmezése szóban vagy írásban.

Az informatika tantárgyban elsajátított ismeretek és készségek alkalmazása.

A kémiai mérő-, modellező és oktatóprogramok használata, a hálózatról történő információgyűjtés során.

Egyéni és csoportos oktatási-tanulási tevékenységek a CD-n vagy az Interneten elérhető programok használatával.

A kémia hatékony elsajátítását segítő tanulás-módszertani eljárások megismerése és gyakorlása.

Ismerethordozók (könyvek, lexikonok, enciklopédiák, térképek, táblázatgyűjtemények, hetilapok és folyóiratok) használata csoportmunkában.

A vizsgált anyagok lényeges fizikai és kémiai tulajdonságainak felismerése.

Önállóan elvégzett feladat önálló kijavítása, pontozása készen kapott megoldás segítségével.

A környezetünkben előforduló legismertebb kémiai változások felismerése és értelmezése.

A tanult fogalmakhoz minél több hétköznapi példa keresése, felsorolása.

A különböző tűzoltási lehetőségek értelmezése, annak eldöntése, hogy milyen tüzesetben melyik eljárás alkalmazható.

Az anyag részecsketermészetével kapcsolatos modellkísérlet vagy kísérlet tapasztalatainak értelmezése, az atom és az atommag méretarányainak érzékeltetése.

A megismert ionokat tartalmazó ionvegyületek képletének megállapítása.

Egyszerű molekulák összetételének megállapítása, szerkezeti képletének lerajzolása, modelljének elkészítése és elemzése.

A használt modell és a valóság kapcsolatának értelmezése.

A részecskéket jellemző és a halmazra jellemző tulajdonságok között történő különbségtétel.

Egyszerű számítások végzése az anyagok tömegével, anyagmennyiségével és a részecskeszámmal kapcsolatban.

Egyszerű számítások végzése az oldatok tömegszázalékos összetételével kapcsolatban.

Adott egyenlet alapján a kémiai egyenlet lényegének és a tömegmegmaradás törvényének értelmezése.

Témakörök

Tartalmak

Tudománytörténet

A tárgyalt ismeretekhez kapcsolódó kiemelkedő tudósok munkássága, kísérleteik, felfedezéseik, fontos tudománytörténeti események.

Anyagok

Anyagok	A természetes anyagok és vegyipari termékek sokfélesége, tulajdonságaik, jellemzésük, csoportosításuk különböző szempontok szerint. Szervetlen és szerves anyagok.
Változások	Változások a természetben, környezetünkben, a háztartásban, a laboratóriumban. Megismerési eljárások: megfigyelés, hipotézis- és modellalkotás, kísérlet. Alapvető kísérleti eszközök, balesetmentes kísérletezés, vegyi balesetek, az önvédelem lehetőségei Különbség a fizikai, kémiai és a biológiai változások között. A keverékek és a vegyületek elkülönítése. A keverékek fajtái, szétválasztásuk. Oldódás, tömegszázalékos összetétel. Az égés: tűz, gyufa, az égés feltételei, oxidáció, redukció, redoxireakció, egyesülés és bomlás, belső energia, exoterm és endoterm reakció, veszélyhelyzetek, túlélési lehetőségek. Sav-bázis reakció: sav, bázis, savas, semleges, lúgos, indikátor, közömbösítés, só.
Bepillantás a részecskék világába	Az atomok és felépítésük: elemi részecskék, töltésük, (relatív) tömegük, atommag, proton, neutron, elektronhéjak, méretviszonyok. Tömeg és töltésviszonyok a részecskékben: tömegszám, izotóp, (egyszerű) ion. Az atomok rendszerezése: elem, vegyjel, a periódusos rendszer, csoport, periódus, vegyértékelektronok. Az atomok kapcsolódása: molekulák, molekulamodellek. A részecskék sokasága: anyagmennyiség, moláris tömeg, halmazállapotok, kristályrács, rácsösszetartó erő. A kémiai egyenlet.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló sorolja fel az atomot felépítő elemi részecskéket, tudja, hogy a protonok és az elektronok száma azonos a semleges atomban. Alkalmazza a periódusos rendszerben való elhelyezkedés és az atom protonszáma közti összefüggést. Nevezze meg a tanult atomokat, ionokat, molekulákat és tudja felírni kémiai jelüket. Használja a molekulamodelt a tanult molekulák bemutatására. Ismerje fel a tanult anyagokat tulajdonságaik alapján. Az elvégzett tanulókísérleteket szóbeli utasítás vagy leírás alapján szakszerűen mutassa be. Tudja, hogy a megismert anyagoknak, változásoknak mi a szerepük a mindennapi életben, ismerje helyes alkalmazásukat, környezet- és egészségkárosító hatásukat. Legyen képes a tanult anyagok összetétel szerinti csoportosítására. Ismerje az égés folyamatának lényegét, mindennapi jelentőségét, feltételeit, veszélyeit, a helyes magatartásformát tűz esetén. Társítson minél több hétköznapi példát a tanultakhoz. Legyen képes egyszerű tudományos népszerűsítő irodalmi részlet értelmezésére, lényegének elmondására.

8. évfolyam

Óraszám: 55,5 óra/év, 1,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

Az egyes témakörökben szereplő vegyületek megismerése közben használják, rögzítsék, gyakorolják a tanulók a 7. évfolyam kerettantervében szereplő ismereteket, tevékenységeket, képességeket.

A lényeges és lényegtelen tapasztalatok megkülönböztetése.

Megfigyelések önálló rögzítése: írott feljegyzések, rajzok, táblázatok formájában.

Olyan kísérletek elvégzése folyamatábra vagy leírás alapján, melyek a korábban megismert műveleteket tartalmazzák.

5-8. ÉVFOLYAM

KÉMIA

Ismeretek kifejtése folyamatos élő beszédben vagy írott szöveg alkotása a kémiai szakkifejezések pontos használatával.

Folyamatábrák, grafikonok, táblázatok, tablók készítése, kísérletek bemutatása és ezek értelmezése szóban.

Egy kiválasztott témához kapcsolódó ismeretek gyűjtése az írott, a sugárzott és a digitális médiából, irodalomból.

Az összegyűjtött ismeretek csoportosítása, válogatása, rendszerezése, szerkesztése, majd írott vagy szóbeli kifejtésre alkalmas formába öntése az informatika tantárgyban elsajátított ismeretek és képességek felhasználásával.

Az elsajátított tanulás-módszertani eljárások alkalmazása és kiegészítése a kémia újabb ismeretköreihez illeszkedő módszerekkel.

A természettudományos megismerési módszerek alkalmazása feladathelyzetekben.

A környezet terhelését csökkentő lehetőségek említése a mindennapi életből.

A fontosabb összetett ionokat is tartalmazó ionvegyületek képletének megszerkesztése.

A tanult vagy a kísérletek során megfigyelt reakciók egyenleteinek megszerkesztése egyszerűbb esetekben.

Egyszerű kémiai számítások elvégzése kémiai egyenlet alapján.

Témakörök	Tartalmak
Tudománytörténet	A tárgyalt anyagokhoz kapcsolódó kiemelkedő tudósok munkássága, kísérleteik, felfedezéseik, fontos tudománytörténeti események.
A víz, a levegő és ami bennük van	Nemfémes elemek: hidrogén, oxigén, klór, a víz klórozása. (A hidrogén előállítása, égése, durranógáz-reakció. A klór reakciója vízzel, nátriummal.) Nitrogén, az ózon szerepe, nemesgázok és felhasználásuk.
Szerkezeti fémeink és amit a kincsesláda rejt	Fémes elemek: vas, vasoxid, vasgyártás, acél, alumínium, ötvözetek. Korróziós jelenségek a mindennapi életből, ezek értelmezése a tanult fogalmak alapján, a korrózióvédelem. (A vas reakciója oxigénnel, savoldatokkal, ipari előállítása. Az alumínium reakciója oxigénnel, az alumínium kiváltott korróziója.) Arany, ezüst, ötvözetek, réz. [A nemesfémek reakcióképtelensége (híg savoldatokkal.)]
Szervetlen anyagok a természetben és a mindennapokban	További elemek és szervetlen vegyületek. A talaj és a növénytermesztés: Nátrium, kálium, kalcium-karbonát, magnézium és vegyületeik, szilícium, szilikátok, növényvédő szerek, réz-szulfát, műtrágyák. (A nátrium reakciója nemfémekekkel, vízzel. A magnézium égetése, reakciója savoldattal. A víz reakciója fém-oxidokkal, -hidroxidokkal. A kalcium-karbonát reakciója savval.) Életfontosságú anyagok: Nátrium-klorid, a vas, a kalcium, a magnézium és a cink szerepe. Természetes vizek: Tengervíz, édesvíz. Vízkeménység, vízkő, vízlágyítás. Szervetlen tisztítószereink: hypo, oxidáló hatása, sósav, nátrium-hidroxid. (A hypo reakciója sósavval, színtelenítő hatása. A hidrogén-klorid vízoldékonysága, reakciója bázisokkal, illetve fémekkel. A nátrium-hidroxid karbonátosodása, közömbösítés.)

Az építkezés anyagai: Tégla, cserép, vas, acél, cink, réz, ólom, műanyagok, kalcium-oxid, kalcium-hidroxid, cement, sóder, homok, habarcs, beton, gipsz.

(A cink reakciója savoldatokkal.

Mészégetés, mésztoltás, karbonátosodás.)

Az elektronika anyagai: Szilícium, üveg, arany.

Környezeti kémia

(E témakör anyaga részben átvihető a 7. évfolyamra.)

Energiagazdálkodás: Tűzifa, természetes és mesterséges szenek, kőolaj, földgáz, atomenergia, elektromos áram.

Megújuló energiahordozók, energiatakarékosság.

Az emberi szervezet építőanyagai és energiahordozói: Zsírok, szénhidrátok, fehérjék. Levegőszennyezés: szén-dioxid, üvegházhatás, kén, kén-dioxid, kén-trioxid, kénsav, savas eső, nitrogén-dioxid, szmog.

Az oxigén reakciója szénnel, szerves vegyületekkel [metán, etil-alkohol].

A szén-dioxid reakciója vízzel, előállítás és kimutatása. A szén-monoxid képződése és égése. A kén halmazállapot-változásai, reakciója oxigénnel.

A kén-dioxid további oxidációja, reakció vízzel.

A kénsav reakciója vízzel, bázisokkal, fémekkel, szerves vegyületekkel.

Csomagolóanyagok: Műanyagok, fémek, üveg, hulladékok, szelektív hulladékkezelés, újrahasznosítás, a hulladékégetés és veszélyei.

Vízszennyezés: Szennyvíz, kémhatás, iontartalom, szerves szennyeződés, víztisztítás.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló a tanult elemek helyét ismerje fel a periódusos rendszerben. Néhány fontos tulajdonság említésével mutassa be a tanult elemeket, vegyületeket, írja fel kémiai jelüket. Használja a molekulamodellt a tanult molekulák bemutatására. Értelmezze a kémiai reakció lényegét (kiindulási anyagok és termékek megadása) az elvégzett kísérletek alapján. Sorolja be a megismert anyagokat a megfelelő anyagcsoportokba, a kísérleti úton is megismert változásait, reakcióikat a megfelelő típusba (egyesülés, bomlás). Társítson minél több hétköznapi példát a tanultakhoz. Leírás alapján mutassa be a tanulókísérleteket, ezek során használja szakszerűen a laboratóriumi eszközöket. Alkalmazza a kémiai biztonságról szóló törvénynek az elvégzett kísérlet anyagaira vonatkozó előírásait. Tudja, hogy a megismert anyagoknak, változásoknak mi a szerepük a mindennapi életben, ismerje helyes alkalmazásukat, környezet- és egészségkárosító hatásukat. Érzékszervvel megfigyelhető tulajdonságaik alapján azonosítsa a köznapi életben is fontos szerves anyagokat. Használati utasítás alapján szakszerűen dolgozzon a háztartási vegyszerekkel, a mindennapi életben használt oldatokkal. Sorolja fel a természetes vizek összetevőit. Ismerje fel az egészségét, a környezet épségét veszélyeztető jelenségeket, problémákat saját környezetében. Sorolja fel a levegő és a természetes vizek szennyezéseit. Legyen képes egyszerű tudományos leírás önálló értelmezésére, felhasználására.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A tantervek végén olvashatók a *továbbhaladás feltételei*. Azokat az ismereteket és tevékenységeket gyűjtöttük össze, amelyeket a leggyengébb tanulókkal célszerű gyakoroltatni. Akik valamilyen oknál fogva tanulási nehézségekkel küzdenek, azok tanításában ezek elsajátítására helyezük a hangsúlyt, hogy a későbbi tanulmányok folytatásához megkapják a legszükségesebb alaptudást, de ne frusztráljuk jobban őket, mint amennyire ez elkerülhetetlen. A legalapvetőbb ismeretek mellett manuális tevékenységeket és a mindennapi élethez leginkább kötődő tudnivalókat tartalmaz ez a fejezet.

A diák csak valamilyen tevékenységen keresztül adhat számot tudásáról. Az írásbeli és szóbeli számonkérések hagyományos formái mellett a kémiaórákon előforduló egyéb tevékenységek is kínálják az értékelés lehetőségét. A diákok például megtanulják, hogy mitől jó és mitől kevésbé jó egy előadás, egy kísérletbemutatás, egy modellhez kapcsolódó magyarázat stb. Az értékelés szempontjai így mindenki számára ismertek. Figyelembe kell venni egy érdemjegy kialakításakor a diák gyakoroltságát az adott tevékenységben, a teljesítmény mögött húzódó munkamennyiséget, az eredetiséget, az önállóságot, és a formai szempontokat is. Az *érdemjegy motiváló* szerepét sem

5-8. ÉVFOLYAM

KÉMIA

szabad szem elől téveszteni. Megfelelő mennyiségű gyakorlás után a *minőséget* kell értékelnünk az egyes tevékenységek végzésében.

FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK

7-8. évfolyam

Célok és feladatok

A földrajz tantárgy megismerteti a tanulókat a szűkebb és a tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőivel, a természeti és a társadalmi folyamatokban való tájékozódásukat szolgálja. Elősegíti, hogy megismerjék a világban elfoglalt helyünket, nemzeti értékeinket, kedvező és kedvezőtlen földrajzi és környezeti adottságainkat. Kialakítja, majd fokozatosan fejleszti a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodását. Ez megköveteli, hogy a tanítás során a jelenségek, folyamatok vizsgálatát kövesse általánosítás és az összefüggések felfedeztetése, valamint ezek átfogó rendszerként való értelmezése. Ennek érdekében minden jelenséget és folyamatot változásaiban, kölcsönhatásaiban, fejlődésében kell bemutatni, megláttatva azok lehetséges következményeit is.

A földrajz tantárgy a ma emberét, társadalmát és környezetét állítja a középpontba, tananyagát oknyomozó és problémákra koncentrálnó módon dolgozza fel. Tananyaga komplex és több szempontból is szemléletformáló, hiszen a földrajzi-környezeti jelenségeket, folyamatokat részben a természettudományok, részben a társadalomtudományok, illetve az egyéb környezettudományok szempontjai szerint vizsgálja. Kialakítja a tanulóban a mindennapi életben szükséges térbeli és időbeli tájékozódási képességeket. Ezért tanítása során az ismeretnyújtó módszerek mellett előtérbe kell kerülniük az ismeretszerző módszereknek.

A tantárgy oktatásának célja, hogy ráébressze a tanulókat a földrajzi ismeretek fontos szerepére napjaink környezeti jelenségeinek, folyamatainak megértésében, kifejlessze bennük közösségük, lakóhelyük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvétel készségét.

Tudatosítsa a tanulóban, hogy az ember társadalmi-gazdasági tevékenysége során jelentősen átalakította a környezetét, amellyel már saját életfeltételeit is veszélyezteti. Ezzel és a környezet értékeinek megismertetésével segítse elő a környezettudatos életmód kialakulását. Láttassa meg a tanulókkal a környezet és a társadalom időben és térben változó kapcsolatait, összefüggéseit.

A jövőben az emberiségnek sokféle kihívással kell szembenéznie, amelyek alapvetően földrajzi problémákból indulnak ki. A földrajz tantárgy feladata, hogy az ismeretek átadásával és a világban való eligazodáshoz szükséges képességek kialakításával felkészítse a tanulókat ezen problémák kezelésére.

A tantárgy a hazai és az európai természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékek megismertetésén keresztül járuljon hozzá a hazához való kötődés, a reális alapokon nyugvó nemzet- és Európa-tudat kialakulásához. Segítse elő a különböző társadalmi csoportok, nemzetiségek, népek életformája, kultúrája, értékei iránti érdeklődés és tisztelet kialakulását.

Az alapfokú földrajzoktatás megfogalmazott célkitűzéseinek, fejlesztési feladatainak megfelelő tartalmak és képességek elsajátítása a Nemzeti alaptanterv bevezetésével az 5. évfolyamon kezdődik. Az 5-6. évfolyamon folyó természettudományos oktatás azonban továbbra is megőrzi alapozó szerepét és feladatát, ezért itt nem a szaktudományos ismeretek elkülönítésén van a hangsúly, hanem a természettudományi kapcsolatok érzékeltetésén. Így a földrajzoktatás tartalmi és képességfejlesztési alapozása a többi természettudományos tantárggyal együtt a természetismeret-oktatás keretei között is megvalósulhat, amely szervesen épül az alsó tagozat környezetismeret-oktatására. A földrajzoktatás tartalma, ismeretrendszere azonban megkívánja, hogy az alapozó oktatási szakaszban ne csak az elemi természettudományi ismeretek és képességek elsajátítása történjen meg, hanem a társadalmi-gazdasági földrajz oktatását segítő alapvető társadalmi-gazdasági ismeretek és az ezek feldolgozásához szükséges képességeké is. A természet- és a társadalomtudomány oldaláról történő megalapozás hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók felismerjék a földrajzi tartalmak integrált jellegét. Megértsék a földrajzi ismeretek és képességek szerepét a természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek, folyamatok összefüggéseinek felismerésében. Eppen ezért célszerű a földrajzitanítás alapozását a természetismeret tartalmi rendszerébe beépíteni, és

5-8. ÉVFOLYAM

FÖLDRAJZ

azzal összekapcsolva megszervezni. Így az összóraszám a 6. évfolyamon heti 2,5 óra lehet, amely lehetővé teszi a hatékonyabb tanári és tanulói munkát.

Az 5-6. évfolyamra épülő földrajzoktatás a 7-8. évfolyamon az életkori sajátosságoknak megfelelő korszerű regionális földrajzi ismeretek átadásával, a földrajzi szemlélet-és gondolkodás valamint a sajátos vizsgálati módszerek alkalmazásával magasabb szinten fejleszti tovább, mélyíti el és differenciálja a tanulók alapozó szakaszban megszerzett tudását és képességeit.

Fejlesztési követelmények

A tananyag feldolgozása során el kell érni, hogy a tanulók ismerjék fel a földi képződményeket, az alapvető természeti és társadalmi jelenségeket, folyamatokat és összefüggéseket. Vegyék észre a természetföldrajzi és a regionális társadalmi-gazdasági folyamatok egymásutániségét és időbeli fejlődését. Értelmezzék, hogy a természeti környezet hogyan befolyásolja az egyes országok társadalmi-gazdasági életét, és ismerjék fel a természeti környezet változásainak társadalmi hatásait.

A tanulók ismerjék fel a kontinensek, a tipikus tájak, az országok regionális sajátosságait, a közöttük lévő hasonlóságokat és különbségeket, kapcsolataik rendszerét. Ismerjék meg a gazdasági élet jelenségeinek kölcsönhatásait. Értsék meg, hogy a társadalmi-gazdasági élet eseményei hogyan hatnak az egyes országok fejlődésére.

Ismerjék meg példákon keresztül, hogy a népek természeti és gazdasági körülményei, hagyományai hogyan határozzák meg gondolkodásmódjukat, gazdasági helyzetüket, világszemléletüket. Tudják, hogy az emberek különböznek egymástól, de emberi mivoltában mindenki egyenrangú.

Annak érdekében, hogy kialakuljon a tanulóknak a hazai tájhoz, a természeti és a társadalmi értékeinkhez való kötődés, ismerjék meg természeti és társadalmi értékeinket, valamint a természeti tényezők hatásait és földrajzi összefüggéseit a Kárpát-medence népeinek elhelyezkedésében, hagyományaiban, településeiben és gazdasági életében.

A tantárgynak azt is el kell érnie, hogy a tanulók összefüggéseikben ismerjék a környezetet veszélyeztető folyamatokat, azok forrásait, megelőzésük és megszüntetésük lehetséges módjait is. Értsék meg, hogy a környezet károsodása nem ismer országhatárokat, a károk megakadályozása érdekében nemzetközi összefogásra, együttműködésre van szükség.

A földrajzoktatás során el kell érni, hogy a tanulók az alapozó képzés befejezésekor legyenek képesek önállóan a szemléleti, tanári irányítással az okfejtő térképolvasásra különböző tartalmú és méretarányú földrajzi térképeken. Ismerjék a földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmakat. Legyenek helyes képzeteik a környezet elemeinek méreteiről, a számszerűen kifejezhető adatok nagyságrendjéről. Alakuljon ki a megfelelő földrajzi-környezeti információhordozók kiválasztására és azok tartalmának felhasználására való képesség, igazodjanak el ezek gyűjteményeiben (pl. könyvtári és múzeumi anyagokban) is tanári segítséggel.

A tanulók legyenek képesek pontos megfigyelésekre, tudjanak vizsgálni a föld- és környezettudományok megfelelő szempontjai szerint kezdetben tanári irányítással, majd egyre önállóbban. Megfigyeléseiket, ismereteiket helyesen, kifejezően tudják elmondani, írásban és rajzban rögzíteni, tudják egyszerű térképeken ábrázolni. Használják a szakkifejezéseket életkori sajátosságaiknak megfelelően. Tudják elemezni és értékelnéi tapasztalataikat, megfigyeléseik és vizsgálataik alapján alkossanak véleményt. Legyenek képesek a környezetben történő események, helyzetek bemutatása mellett azok reális értékelésére és indoklására.

7. évfolyam

Óraszám: 55,5 óra/év, 1,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A különböző tartalmú földrajzi térképeken közölt információk felhasználása a kontinensek, illetve az egyes országok természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági megismeréséhez. Kontúrtérképes feladatok irányított megoldása. Gyűjtőmunka könyvekből a nagy földrajzi felfedezésekről és ezeknek a

5-8. ÉVFOLYAM

FÖLDRAJZ

társadalmi-gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásairól. Információk gyűjtése különböző jellegű információhordozókból az egyes népek életéről, szokásairól, kultúrájáról és hagyományairól.

Szemelvények és példák gyűjtése a természeti környezetet veszélyeztető folyamatokról, a környezeti problémák megelőzéséről és megoldásáról, természeti és civilizációs katasztrófákról.

A kontinensek felszínét, éghajlatát, növényzetét, talaját és gazdaságának jellemzőit bemutató képek, ábrák elemzése, az elemek közötti összefüggések bemutatása. Tájékozódás légifotókon és műholdfelvételeken tanári irányítással. Adatok, adatsorok és különböző típusú diagramok összehasonlító elemzése. Egyszerű számítási feladatok megoldása.

Tipikus tájak modellezése homokasztalon.

A tipikus tájak különböző, megadott szempontok szerinti önálló bemutatása. Példák keresése a természeti és a társadalmi tényezők kölcsönhatásaira kontinensek, kontinensrészek, országcsoportok jellemzői alapján.

Terméklisták összeállítása az egyes országok jellemző termékeiről.

A témákhoz kapcsolódó tablók készítése. Irányított tanulói kiselőadás az egyes országok természeti és kulturális értékeiről, népeinek szokásairól, életmódjáról. Tanulói beszámoló a magyar utazók, földrajzi felfedezők szerepéről a Föld és népeinek megismerésében.

TÉMAKÖRÖK

TARTALMAK

Az Európán kívüli kontinensek tipikus tájainak és néhány kiemelt országának természet- és társadalomföldrajza	<p><i>Afrika</i> A kontinens általános természet- és társadalomföldrajzi képe, eltérő társadalmi-gazdasági fejlettségű térségei. A sivatagok és az oázisok, mint tipikus tájak, az „éhségövezet”. Trópusi-Afrika természeti képe, társadalmi-gazdasági problémái.</p> <p><i>Ausztrália és Óceánia</i> Ausztrália és Óceánia természeti képe, társadalmi-gazdasági jellemzői.</p> <p><i>Amerika</i> Amerika fő részeinek eltérő természet- és társadalomföldrajzi képe. Az ültetvény, a farmvidék, a technológiai park és az agglomerációs zóna, mint tipikus táj. Amerika jellegzetes országainak hasonló és eltérő természet- és társadalomföldrajzi jellemzői: Dél-Amerikában Brazília; Közép-Amerikában Mexikó; Észak-Amerikában az Amerika Egyesült Államok.</p> <p><i>Ázsia</i> Ázsia általános természet- és társadalomföldrajzi képe. Eltérő adottságok és sajátos társadalmi-gazdasági fejlődési utak a kontinensen. A tajga, a „monszunvidékek”, a magashegység és az öntözéses gazdálkodás területei mint tipikus tájak. A földrész jellemző országai és térségei: Japán, Kína, India, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia.</p>
Európa országainak természet- és társadalomföldrajza	<p>Európa általános természet- és társadalomföldrajzi képe. Az Európai Unió országainak általános társadalmi és gazdasági jellemzői.</p> <p><i>Észak-Európa</i> országainak közös és egyedi földrajzi vonásai, kapcsolatuk a természeti környezettel. <i>Nyugat-Európa</i> országainak hasonló és eltérő földrajzi vonásai. Átalakuló ipari körzetek, új iparágak megjelenése. Kiemelten: Franciaország, Egyesült Királyság.</p> <p><i>Dél-Európa</i> országainak általános és egyedi földrajzi vonásai. A tipikus mediterrán táj, a kikötő- és az üdülőövezet. A Balkán térség természetföldrajzi adottságai és társadalmi-gazdasági képe. Kiemelten: Olaszország, Spanyolország, Horvátország, Szerbia és Montenegró.</p> <p><i>Kelet-Európa</i> jellegzetes természet- és társadalomföldrajzi vonásainak bemutatása. Kiemelten: Oroszország és Ukrajna.</p>

A tananyag feldolgozásához szükséges új topográfiai fogalmak

Afrika

Atlanti-óceán, Gibraltári-szoros, Guineai-öböl, Indiai-óceán, Kongó, Niger, Nílus, Szezei-csatorna, Tanganyika-tó, Viktória-tó, Vörös-tenger;

Afrikai-árokrendszer, Atlasz, Dél-afrikai-magasföld, Kelet-afrikai-magasföld, Kilimandzsáró-csoport, Kongó-medence, Madagaszkár, Szahara, Szudán;

Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Nigéria; Kairó.

Ausztrália és Óceánia

Csendes-óceán, Murray;

Ausztráliai-alföld, Nagy-Artézi-medence, Nagy-korallzátony, Nagy-Vízválasztó-hegység, Nyugat-ausztráliai-ösföld, Új-Guinea;

Ausztrália, Új-Zéland; Canberra, Melbourne, Sydney.

Sarkvidékek

Antarktika, Déli-sarkvidék, Északi-sarkvidék

Amerika

Alaszka, Amazonas, Colorado, Jeges-tenger, Kanadai-ösföld, Karib (Antilla)-tenger, Mississippi, Mexikói-öböl, Nagy-tavak, Panama-csatorna, Paraná, Szt. Lőrinc-folyó;

Észak-Amerika, Közép-Amerika, Dél-Amerika, Latin-Amerika;

Amazonas-medence, Andok, Antillák, Appalache, Brazil-felföld, Floridai-félsziget, Guyanai-hegyvidék, Hawaii-szigetek, Kaliforniai-félsziget, Kanadai-ösföld, Kordillerák, Labrador-félsziget, Mexikói-fennsík, Mississippi-alföld, Paraná-alföld, Préri, Sziklás-hegység;

Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Brazília, Kanada, Kuba, Mexikó, Venezuela;

Brazíliaváros, Buenos Aires, Chicago, Los Angeles, Mexikóváros, New Orleans, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Washington.

Ázsia

Aral-tó, Bajkál-tó, Boszporusz, Indus, Jangce, Japán-tenger, Jeges-tenger, Jenyiszej, Gangesz, Kaszpi-tenger, Léna, Ob, Perzsa (Arab)-öböl, Sárga-folyó, Tigris;

Dél-Ázsia, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia, Észak-Ázsia, Kelet-Ázsia, Közép (Belső)-Ázsia;

Arab-félsziget, Csomolungma, Dekkán-fennsík, Dél-kínai-hegyvidék, Fuji, Góbi, Himalája, Hindusztáni-alföld, Hindusztáni-félsziget, Indokínai-félsziget, Indonéz-szigetvilág, Japán-szigetek, Kaszpi-mélyföld, Kaukázus, Kínai-alföld, Kis-Ázsia, Koreai-félsziget, Közép-szibériai-fennsík, Mezopotámia, Nyugat-szibériai-alföld, Pamír, Szibéria, Tajvan, Tibet, Tien-san;

Dél-Korea, Fülöp-szigetek, India, Indonézia, Irak, Irán, Izrael, Japán, Kína, Malajzia, Szaúd-Arábia, Thaiföld, Törökország;

Ankara, Bagdad, Bombay, Calcutta, Hongkong, Isztambul, Kanton, Novoszibirszk, Osaka, Peking, Sanghaj, Szingapúr, Szöul, Tokió, Újdelhi.

Európa

Adriai-tenger, Balti-tenger, Dnyeper, Don, Duna, Ebro, Elba, Északi-tenger, Fekete-tenger, Földközi-tenger, La Manche, Pó, Rajna, Rhöne, Szajna, Temze, Urál folyó, Volga;

Alpok, Appenninek, Appennini-félsziget, Balkán-félsziget, Balkán-hegység, Balti-ösföld, Brit-szigetek, Ciprus, Dalmácia, Dinári-hegység, Donyec-medence, Etna, Finn-tóvidék, Francia-középhegység, Grönland, Holland-mélyföld, Izland, Kárpátok, Kelet-európai-síkság, Kréta, Londoni-medence, Lotaringia, Mont Blanc, Párizsi-medence, Pennine, Pireneusi (Ibériai)-félsziget, Pireneusok, Skandináv-félsziget, Skandináv-hegység, Szicília, Urál, Vezúv;

Dél-Európa, Észak-Európa, Kelet-Európa, Kelet-Közép-Európa, Közép-Európa, Nyugat-Európa;

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

FÖLDRAJZ

Albánia, Anglia, Belgium, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Fehéroroszország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Macedónia, Moldávia, Moldova, Nagy-Britannia, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szerbia és Montenegró, Ukrajna; Kárpátalja;

Amszterdam, Athén, Barcelona, Belgrád, Birmingham, Brüsszel, Chişinău, Dublin, Genova, Glasgow, Göteborg, Hága, Helsinki, Kijev, Koppenhága, Lisszabon, Ljubljana, London, Luxembourg, Lyon, Madrid, Manchester, Marseille, Milánó, Minszk, Moszkva, Munkács, Murmanszk, Nápoly, Odessza, Oslo, Párizs, Podgorica, Reykjavík, Rijeka, Róma, Rotterdam, Skopje, Stockholm, Strasbourg, Szabadka, Szarajevó, Szentpétervár, Szófia, Tirana, Torino, Újvidék, Ungvár, Velence, Volgograd, Zágráb.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes az egyes kontinensek, tájak, országok természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit bemutató képek, ábrák, adatok elemzésére, tanári irányítás alapján alapvető összefüggések felismerésére. Tudja megadott szempontok alapján bemutatni az egyes kontinenseket, tipikus tájait, legfontosabb országait. Ismerje fel a természeti és társadalmi környezet alapvető összefüggéseit. Legyen képes különböző térképi és egyéb földrajzi tartalmú információk felhasználására a témákhoz kapcsolódóan. Tudja megmutatni térképen és felismerni kontúrtérképen a topográfiai fogalmakat.

8. évfolyam

Óraszám: 55,5 óra/év, 1,5 óra/hét

Belépő tevékenységek

A különböző tartalmú földrajzi térképeken közölt információk felhasználása a kontinensek, illetve az egyes országok természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági megismeréséhez. Kontúrtérképes feladatok irányított megoldása.

Az időjárási jelenségek felismerése időjárási térképek alapján.

Az éghajlat jellemzőinek felismerése diagramokon, és következtetések levonása az adatokból.

Folyamatábrák használata a földtörténeti események, a felszínfejlődés és következményeik feltárásához.

A gazdasági élet ágazatainak, ágainak szerepe és változási tendenciáinak bemutatása statisztikai adatok feldolgozásával, forráselemzéssel, esetmegbeszéléssel.

A Kárpát-medence népeinek és hagyományainak, a tájak eltérő földrajzi jellemzőinek bemutatása szemelvények alapján.

Információk gyűjtése egyéni és csoportmunkában társadalmi-gazdasági jelenségekről, folyamatokról statisztikák, tömegkommunikációs források, Internet felhasználásával.

Tanulói beszámoló önállóan gyűjtött információk alapján hazánk és az Európai Unió kapcsolatáról.

Tanulói kiselőadás a különböző tájak népszokásairól, hagyományairól könyvtári kutatómunka alapján.

Terméklisták összeállítása Magyarország legfontosabb termékeiből és kiviteli cikkeiből.

Tabló, illetve riport készítése hazánk védett természeti és kulturális értékeivel, idegenforgalmi vonzerejével kapcsolatban.

TÉMAKÖRÖK

TARTALMAK

Közép-Európa tájainak és országainak természet- és társadalomföldrajza

Közép-Európa általános földrajzi képe.
A Közép-európai-sík- és rögvidék természeti adottságai és gazdasági feltételei.
A középhegységek és a feltöltött alföldek, mint tipikus tájak.
Németország szerepe az európai gazdaságban.
Csehország és Lengyelország földrajzi sajátosságai.
Közép-Európa magashegyvidékei: az Alpok és a Kárpátok.

Az alpi országok: Ausztria, Szlovénia és a kárpáti országok: Szlovákia, Románia földrajzi jellemzése.

A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajza A Kárpát-medence földtani szerkezete és természetföldrajzi képe.
A magyarság a Kárpát-medencében.
A társadalmi-gazdasági élet változásai és mai földrajzi vonásai.

Természeti adottságok és a társadalmi-gazdasági lehetőségek Magyarország tájain Hazánk földrajzi fekvése, helyzete a Kárpát-medencében és Európában.
Magyarország felszíne, domborzata.
Természeti adottságaink és természeti erőforrásaink.
Hazánk népességföldrajzi jellemzői, népesedési folyamatai.
A magyar nép tájtörténeti tagolódása, etnikai csoportok, nemzetiségek.
A földrajzi környezet hatása a gazdálkodásra, a településekre és az életmódra.
A gazdaság telepítő tényezői, általános vonásai, területi különbségei, szerkezeti átalakulása.
Településtípusok, településhálózat és infrastruktúra Magyarországon.
A hazai tájtypusok (alföldi, dombsági és középhegyvidéki tájak) földrajzi jellemzése. A tájak természeti erőforrásai, természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzőik.
Hazánk tájainak idegenforgalmi, környezeti értékei, állapota és védelme.
Hazánk nemzetközi kapcsolatai.
Budapest földrajza.
Régióink földrajza.

A tananyag feldolgozásához szükséges új topográfiai fogalmak

Balaton, Bodrog, Dráva, Fertő, Hernád, Ipoly, Kis-Balaton, Körös, Maros, Mura, Odera, Olt, Rába, Rajna-Majna-Duna vízi út, Sajó, Sió, Szamos, Száva, Tisza, Tisza-tó, Vág, Velencei-tó, Visztula, Zagyva, Zala;

Aggteleki-karszt, Alföld, Alpokalja, Badacsony, Bakony, Balaton-felvidék, Baradla-barlang, Baranyai-dombság, Bécsi-medence, Bodrogtó, Borsodi-medence, Börzsöny, Budai-hegység, Bükk, Bükk-fennsík, Csallóköz, Cseh-medence, Csepel-sziget, Cserehát, Cserhát, Déli-Kárpátok, Dráva menti síkság (Dráva-mellék), Duna-Tisza köze, Dunakanyar, Dunántúl, Dunántúli-dombság, Dunántúli-középhegység, Dunazug-hegység, Erdélyi-középhegység, Erdélyi-medence, Északi-középhegység, Északkeleti-Kárpátok, Északnyugati-Kárpátok, Gerecse, Germán-alföld, Győri-medence, Hajdúság, Hargita, Hegyalja, Hortobágy, Jászság, Kárpát-medence, Kárpát-medencevidék, Kékes, Keleti-Alpok, Keleti-Kárpátok, Kisalföld, Kiskunság, Kőszegi-hegység, Lengyel-alföld, Lengyel-középhegység, Magas-Tátra, Marcal-medence, Maros-Körös köze, Mátra, Mecsek, Mezőföld, Mohácsi-sziget, Móri-árok, Morva-medence, Nagyunság, Német-középhegység, Nógrádi-medence, Nyírség, Nyugati-Alpok, Nyugat-magyarországi-peremvidék, Őrség, Pesti-síkság, Pilis, Román-alföld, Ruhr-vidék, Somogyi-dombság, Soproni-hegység, Szigetköz, Székelyföld, Szekszárdi-dombság, Szentendrei-sziget, Szilézia, Szudéták, Tapolcai-medence, Tihanyi-félsziget, Tiszántúl, Tokaj-Eperjesi-hegység, Tolnai-dombság, Vajdaság, Velencei-hegység, Vereckei-hágó, Vértes, Villányi-hegység, Visegrádi-hegység, Zalai-dombság, Zempléni-hegység;

Ausztria, Csehország, Lengyelország, Németország, Románia, Svájc, Szlovákia, Szlovénia;
Burgenland,

Ajka, Algyő, Arad, Baja, Balassagyarmat, Balatonfüred, Beregszász, Bécs, Békéscsaba, Berlin, Bern, Bonn, Brassó, Bréma, Brno, Budapest, Bukarest, Bük, Cegléd, Constanța, Debrecen, Dorog, Drezda, Dunaújváros, Eger, Eszék, Esztergom, Frankfurt, Gdańsk, Genf, Graz, Gyöngyös, Győr, Gyula, Hajdúszoboszló, Halle, Hamburg, Harkány, Hatvan, Hegyeshalom, Hévíz, Hódmezővásárhely, Hollókő, Jászberény, Kalocsa, Kaposvár, Kassa, Karlovy Vary, Katowice, Kazincbarcika (Berente), Kecskemét, Keszthely, Kolozsvár, Komárom, Köln, Kőszeg, Komló, Krakkó, Lábatlan, Linz, Lipcse, Makó, Marosvásárhely, Miskolc, Mohács, Mosonmagyaróvár, München, Nagykanizsa, Nagyvárad, Nyíregyháza, Orosháza, Ózd, Paks, Pannonhalma, Pápa, Pécs, Ploiești, Plzeň, Pozsony, Prága, Révkomárom, Salgótarján, Salzburg, Sárospatak, Siófok, Sopron, Stuttgart, Százhalombatta, Szeged, Székelyudvarhely, Székesfehérvár, Szekszárd, Szentendre, Szentgotthárd, Szolnok, Szombathely,

5-8. ÉVFOLYAM

FÖLDRAJZ

Tata, Tatabánya, Temesvár, Tihany, Tiszaújváros, Vác, Várpalota, Varsó, Veszprém, Visegrád, Visonta, Záhony, Zalaegerszeg, Zalakaros;

Aggteleki Nemzeti Park, Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Bükki Nemzeti Park, Duna-Dráva Nemzeti Park, Duna-Ipoly Nemzeti Park, Fertő-Hanság Nemzeti Park, Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Körös-Maros Nemzeti Park, Őrségi Nemzeti Park;

Magyarország megyéi, Dél-Alföld régió, Dél-Dunántúl régió, Észak-Alföld régió, Észak-Magyarország régió, Közép-Dunántúl régió, Közép-Magyarország régió, Nyugat-Dunántúl régió, Budapesti agglomeráció.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló tudja bemutatni hazánk földrajzi környezetének természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit megadott szempontok alapján. Tudja ismertetni hazánk tájainak természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit különböző térképi információk felhasználásával. Ismerje fel a természeti adottságok szerepét, hatását az egyes térségek gazdasági életében. Ismerje hazánk környezeti értékeit. Legyen képes önálló információgyűjtésre a megadott szempontok szerint különböző földrajzi-környezetvédelmi tartalmú információhordozókból, és tudja feldolgozni ezeket tanári irányítással. Tudja megmutatni térképen és felismerni kontúrtérképen a topográfiai fogalmakat. Tudja meghatározni és megfogalmazni földrajzi fekvésüket, kapcsoljon hozzájuk tartalmi jellemzőket.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A kerettanterv nem ad listát a tanulóktól elvárható követelményekről, csupán azt fogalmazza meg, hogy melyek a *továbbhaladás feltételei* az évfolyamok végén. Benne főként képességekkel összefüggő tevékenységek olvashatók, amelyeket a tanulóknak a megadott szinten kell alkalmazniuk annak érdekében, hogy a következő évfolyam tananyagát sikeresen elsajátíthassák.

A továbbhaladási feltételek teljesítése érdekében a helyi tantárgyi program kidolgozásakor a szaktanároknak kell összegyűjteniük az egyes témákhoz, rész témákhoz kapcsolódó újonnan elsajátítandó fogalmakat, folyamatokat, összefüggéseket és tevékenységeket. Az eredményes szaktanári munkához nélkülözhetetlen a követelményrendszer ezen kategóriáiban való biztonságos eligazodás. Minden egyes tanórán világos legyen a cél, hogy az adott tevékenység alkalmazásakor vagy egy fogalom megtanításakor mire támaszkodhatunk és hová kell majd eljutni a földrajzi tanulmányok befejezésekor. Javasoljuk, hogy az iskolai szakmai munkaközösségekben közösen dolgozzák ki a képességfejlesztési tevékenységek egymásra épülő rendszerét, a tanulók tudásának ellenőrzési módszereit és az értékelés alapelveit. Fontos, hogy ne csak a tanulók ismereteinek, hanem képességeik szintjéről is tájékozódjunk. Ezért az ellenőrzési módszerek között ne csupán a hagyományos szóbeli és írásbeli formákra gondoljunk, hanem gyakorlati tevékenységekre is (pl. modellezés homokasztalon, applikációs vagy kártyás feladatok). Arról is folyamatosan szerezzünk visszajelzést, hogy milyenek a tanulók földrajzi-környezeti képzetek (pl. rajzoltassunk le velük tipikus tájakat, fogalmakat, fogalmazzuk meg velük gondolataikat egy-egy kép vagy hír kapcsán). Ellenőrzéskor is alkalmazzuk az információszerezés különféle módszereit (pl. keressünk ki adatokat a függelékből valamely szempont szerint, és értelmeztessük azokat). Ugyancsak a munkaközösségekben célszerű megállapodni arról, hogy a tanórai aktivitás és munkafegyelem, valamint a tanórán kívüli tevékenységek (pl. gyűjtőmunka, kiselőadás vagy beszámoló készítése, terepi munka) milyen mértékben számítanak be a tanulói munka értékelésébe.

ÉNEK-ZENE

Célok és feladatok

A zenei nevelés célja: muzsikáló közösség és zeneszerető/értő közönségnevelés. Ehhez fontos a zenei műveltség megalapozása, a nemzeti és egyetemes zenekultúra megismertetése, az igényes zene mindennapos szükségletté válásának alakítása.

Az előadott, énekelt és meghallgatott zeneművek nyújtotta élmények fejlesztik, tudatosítják a zenei esztétikai érzéket és azt a meggyőződést, hogy a zene az emberi élet alapvető értéke. A zenei élmények és az ismeretszerzés eredményeként a zenei tudat állandóan alakul, formálódik. Fontos azonban, hogy a fejlettség bármely szintjén átfogó, teljes képbe rendeződjön a zenei valóság.

Az iskolai énektanítás zenei anyaga többségében énekes zene. Így a zenei nevelés a dalok szövege révén jelentősen hozzájárulhat a történelmi, erkölcsi tudat fejlődéséhez is.

Az éneklés és a hangszerjáték a zenei nevelés alaptevékenységei, mivel a zene megértésére, a zeneművek befogadására elsősorban az válik képessé, aki valamilyen mértékben részt tud venni zenei alkotótevékenységben is. Az aktív muzsikálás a zenei önkifejezés lehetőségével segít kialakítani a zenéhez fűződő pozitív attitűdöket.

Az ismeretszerzés forrásai bővülnek ebben az életkori szakaszban: az éneklés mellett megnő a zenehallgatásból eredő ismeretek köre, és egyre nagyobb szerepet kap az ismeretszerzésben a tankönyvek, szakkönyvek tanórai és önálló használata.

A zenekultúrák sajátosságainak megismerése és elfogadása, a hazai zeneművészet alkotásai iránti érdeklődés fontos része a tanulók zenei világlképének.

A zene jelrendszerének megismerése és alkalmazása a zenei olvasás-írás tevékenységeiben nem öncélú: a zenei tartalmak, ismeretek fejlesztik a zenei fantáziát, segítik a zeneértővé válást.

A zene szeretete, a zenehallgatás szokásának kialakítása együtt jár az ízlésformálással, és elősegíti a tanórán kívüli zenei alkalmakba (énekkar, hangverseny látogatás) való bekapcsolódást.

Kiemelt fejlesztési feladatok

Éneklés

Az éneklési készség fejlesztése az 5-8. évfolyamon az élményt adó, örömet hozó, szép és kifejező éneklés formálására - mint a zenei önkifejezés egyik alapvető formájának kialakítására és az ismeretszerzés eszközeinek továbbfejlesztésére - irányul. Ezért követelménye az egyéni és közös éneklés természetes, szép hangzással, az arzis-tézis akusztikus kifejezésével. Oldottabb metrikájú parlando, szabadabb rubato és feszes giusto lüktetéssel történő éneklés. Magyar népdalok, a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek, a szomszéd és más népek dalainak éneklése. Kétszólamú művek csoportos éneklése, a zenei kifejezőeszközök és a zenei mondanivaló közvetítésével.

Zenei hallás

A zenei hallás fejlesztése lényegében a dallamhallás és tonalitásérzék, a hangszínhallás, a ritmus- és tempóérzék, a dinamika- és formaérzék fejlesztése. Dúr és moll tonalitás megfigyeltetése dallamokban. A belső hallás és a többszólamúság fejlesztése a műzene többszólamúságával, annak megfigyelésével. Zenei memória fejlesztése dalok és témák gyakorlásával és előadásával.

Zenei olvasás-írás

A zenei olvasás-írási készség fejlesztésének eredményeképpen a tanuló iránt támasztható követelmény az öt- és hétfokú dalok hangnemének felismerése kottaképről (2# és 2b előjegyzésig). Kottakép ritmusának megszólaltatása, ritmushangoztatás egy- és többszólamban. Rövid, könnyebb dallamok kottaolvasása közösen. Ismert öt- és hétfokú dallamok írása megadott kezdőhangról, betűkottáról. Az abc-s hangok ismerete G-kulcsban (G-é)

Zeneértés

A zeneértő és -érző képesség fejlesztése: a tanult zenei korszakokhoz kapcsolódó zenei formák, műfajok felismerése. A zenemű gondolati tartalmait közvetítő kifejezőeszközök - tempók, dinamika,

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

ÉNEK-ZENE

tonalitás, karakterek, hangszerelés - megfigyelése. A meghallgatott zeneművekben előforduló hangszerek, hangszeres együttesek, zenekarok hangzásának felismerésére való képesség fejlesztése.

5. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év, 1 óra/hét

Belépő tevékenységek	Tartalom
<p>Éneklés Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmusban Műzenei szemelvények éneklése az előadási jeleknek megfelelően Gregorián dallamok éneklése Reneszánsz és barokk zeneművek témáinak/részleteinek éneklése Egyszerű többszólamúság (csoportos éneklés)</p>	<p>Újabb magyar (rég - új stílus) és más népek dalai Ünnepkörök új dalai Régi magyar dallamok a középkorból Középkori gregorián dallamok Reneszánsz és barokk zenei szemelvények témái Quodlibetek (kánonok, bicíniumok) Szózat (Himnusz)</p>
<p>Zenehallgatás Reneszánsz és barokk művek meghallgatása, stílusjegyek megfigyelése A barokk zenekar hangszercsoportjainak megnevezése</p>	<p>Népdalfeldolgozások, népszokások zenéje (magyar, kisebbségi és nemzetiségi népzene) Gregorián dallamok Reneszánsz/barokk zenei szemelvények Zeneszerzők munkássága (reneszánsz, barokk) Rövid kortörténet (középkor, reneszánsz, barokk)</p>
<p>Improvizáció Régi stílusú kvintváltó népdalforma rögtönzése (megadott kezdősorral).</p>	<p>Dallammodellként: kvintváltó népdalok (A5 A5v A Av és A5 B5 A B)</p>
<p>Zenei olvasás-írás, zenei ismeret Új ritmusértékek és szüneteik olvasása-írása Új dallami elemek olvasása-írása Abc-s hangok jelölése G-kulcsban (C'-C") A tiszta hangközök ismerete, szolmizált éneklése</p>	<p>Megtanult dalok Olvasógyakorlatok A zenehallgatás énekelt szemelvényei</p>
Zenei ismeretek	
Dalismeret	Népdalok, műdalok, zenetörténeti szemelvények (gregorián, reneszánsz, barokk)
Műismeret	Népzenei és műzenei alkotások (gregorián, reneszánsz, barokk)
Népzene	A magyar népdal stílusrétegződése: régi stílus: sorszerkezet, ereszkedő dallamvonal, kvintválasz új stílus: visszatérő sorszerkezet, - kupolás dallamvonal; dudanóta; népi zenekar népi hangszerek: duda, tekerő, cimbalom, citera
Zeneelmélet	Ritmikai fogalmak-ismeretek: az alkalmazkodó ritmus; a tizenhatod és kombinációi, szünetjele; a kis éles és nyújtott ritmus Dallami ismeretek: a felső ré és mi hangok. Quodlibet

5-8. ÉVFOLYAM

ÉNEK-ZENE

	<p><i>Hangközök:</i> egész- és félhang távolság; a tiszta hangközök: 1, 4, 5, 8 <i>Hangnevek:</i> abc-s hangnevek G-kulcsban (C-C")</p>
Zeneirodalom	<p>Zenetörténeti korok: reneszánsz, barokk; stílusjegyek <i>Zeneszerzők:</i> Palestrina; Vivaldi, J. S. Bach, Händel <i>Együttesek:</i> barokk zenekar <i>Hangszerek:</i> orgona, csembaló oboa, trombita</p>

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

Szemelvények csoportos éneklése emlékezetből.

A Szózat éneklése emlékezetből.

Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmussal.

Zenehallgatás

Többször hallgatott reneszánsz és barokk művek felismerése részleteik alapján.

A népi hangszerek és a népi zenekar felismerése hallás után.

Improvizáció

Variációk szerkesztése 2-4 ütemes terjedelemben a tanult ritmusképletekkel.

Kvintváltó dallam improvizálása (megadott formaképlet és kezdő sorok alapján).

Zenei olvasás-írás

ABC-s hangok megnevezése / leírása G-kulcsban (C'-C").

6. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év, 1 óra/hét

Belépő tevékenységek	Tartalom
Éneklés	
A műzenei feldolgozásokban meghallgatott népdalok éneklése	Újabb magyar népdalok és népszokások dalai
Történeti énekek előadása	Nemzeti és etnikai kisebbségek újabb dalai
Klasszikus műdalok és témák énekes megszólaltatása kottaképből	Ünnepek dalai
Klasszikus kánonok csoportos éneklése	Más népek dalai (újabb európai országból)
Az új hangközök/módosított hangok szolmizált éneklése	Történeti énekek (válogatva): históriás énekek, virágénekek, kuruc dalok
	Klasszikus műdalok
	Műzenei témák (énekelhető zenehallgatási szemelvények)
Zenehallgatás	
A bécsi klasszicizmus műfajainak és formáinak megnevezése	Népzenei és népzenei ihletésű művek (szülőföld és más földrész népzenejéből)
Zenei formák, műfajok, művek hallás utáni felismerése	Szemelvények a XVI. -XVIII. század magyar történelmi zenéjéből
Dúr-moll színezet különbségének megfigyelése	A bécsi klasszicizmus alkotásai - klasszikus dalok

Improvizáció	
Ritmusvariációk rögtönzése 3/8-os és 6/8-os ütemformákban	Dallammodellként: tanult dalok és olvasógyakorlatok (ritmikai, dallami, formai elemeik)
Dallamalkotás adott témára: nyitás - zárás	kérdés-felelet elvű dallamok
Zenei olvasás-írás	
Tájékozódás 1#-1 b-s hangnemekben, Módosított hangok abc-s megnevezése, A szekund és terc hangközök felismerése kottaképről, beírása vonalrendszerbe.	Énekes tananyag Olvasógyakorlatok Zenehallgatási anyag szemelvényei
<i>Zenei ismeretek - fogalmak</i>	
Dalismeret	Népdalok, műdalok, zenetörténeti szemelvények (barokk, klasszikus)
Műismeret	Népzenei, népdalfeldolgozások Zeneirodalmi alkotások (klasszikus zene)
Népzenei ismeret	Új stílusú magyar népdal és sorszerkezetei, kvintváltás
Zeneelmélet	<i>Ritmika:</i> felütés, csonka ütem; triola <i>Új dallami elemek:</i> abc-s hangok a kis és egyvonalas oktávban; módosító jelek (#, b, feloldójel) és jelentésük; módosított hangok szolmizált (fi, szi, ta, ri) és abc-s nevei <i>Hangközök:</i> k2, n2, k3, n3 <i>Hangsorok:</i> dúr és moll <i>Forma:</i> periódus, szimmetria <i>Előadásmód:</i> a tanult zenei anyaghoz kapcsolódóan
Zeneirodalom	<i>Magyar történeti műfajok:</i> históriás ének <i>Zenetörténeti kor:</i> bécsi klasszicizmus; stílusjegyek <i>Zeneszerzők:</i> Haydn, Mozart, Beethoven. <i>Zenei formák, szerkezetek:</i> triós forma, menüett, szonáta forma, <i>Művek pontos jelölése:</i> opus; numero. <i>Együttesek:</i> a szimfonikus zenekar; trió; vonósnégyes <i>Hangszerek:</i> harsona; lant

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

További 10, az énekes tananyag felsorolt új rétegeiből választott szemelvény átélt, kifejező előadása emlékezetből.

Zenehallgatás

Énekes és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése.

Többször meghallgatott klasszikus zeneművek felismerése, témáik alapján.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

ÉNEK-ZENE

A szimfonikus zenekar hangszercsoportjainak, hangszereinek megnevezése .

A bécsi klasszicizmus zeneszerzői, néhány alkotásuk felsorolása.

Improvizáció

Zenei kérdés-felelet szerkesztése (2x2 ütemes terjedelemben).

Zenei olvasás-írás ismeret

Dúr és moll hangnemek kottaképről történő azonosítása 1# -1b-ig.

A módosító jelek értelmezése kottakép alapján.

Tanult dallamok éneklése betűkottáról és kottakép alapján.

7. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év, 1 óra/hét

Belépő tevékenységek	Tartalom
Éneklés	
Romantikus dalok énekes előadása Többszólamú kórusművek bemutatása	Magyar népdalok (pl. Kodály Zoltán daljátékaiból), Nemzetiségi és etnikai kisebbség újabb népdalai Ünnepkörök újabb dalai A verbunkos dallamok Romantikus dalok és zeneművek könnyebb énekelhető témái, részletei
Zenehallgatás	
A romantikus zene stílusjegyeinek és műfajainak megismerése európai zeneszerzők alkotásaiból A romantikus nagyzenekar hangzásának elemzése (hangszerek felismerése)	Népdalfeldolgozások (meghallgatott kórus művekből) Ünnepek zenéje A nemzeti romantika Európában (pl. nemzeti operák) A XIX. sz. magyar zenéje, A XIX. sz. európai zeneművészetének alkotásai
Improvizáció	
Új stílusú népdalforma rögtönzése megadott kezdősorral (kupolás visszatérő dallamok)	Dallammodellek.: kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok: a a5 a5v av; a a5 b a ; a a b a; a b b a.
Zenei olvasás-írás	
Előadási és dinamikai jelek értelmezése A szext és szeptim hangközök felismerése kottaképről 2#-2b-s hangnemekben való tájékozódás	Énekelt és meghallgatott zenei szemelvények ritmikai, melodikai, szerkezeti stb. anyagához kapcsolódó tartalmak
Zenei ismeretek	
Dalismeret	Népdalok, műdalok, énekelt témák
Népzene	Meghallgatott más földrészről származó és énekelt európai / magyar népzenei anyaghoz kötődő fogalmak (parlando - rubato - tempo giusto)
Zeneelmélet	Hangközök: k6, n6, k7 és n7 Hangsorok: dúr-moll hangnemek Előadási jelek, zenei szakkifejezések: dinamikai jelek: pp, p, mp, mf, f, ff, crescendo < , decrescendo > , tempójelzések: andante, moderato, allegro, vivace
Műismeret	Zeneművek és részletek a zenehallgatási anyagból (a XIX. századi romantika - a virtuozitás korából)

Zeneirodalom/ zenetörténet	Zenetörténeti kor: romantika Zeneszerzők - válogatva (legalább 3-- csak a meghallgatott művekhez köthetőkből): Erkel, Liszt Schubert, Schumann, Brahms, Chopin, Dvořak, Smetana, Csajkovszkij, Muszorgszkij, Verdi, Wagner Zenekar: a romantikus nagyzenekar
---------------------------------------	--

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

Az énekes tananyag felsorolt rétegeiből választott szemelvény megszólaltatása emlékezetből.

Zenehallgatás

A Magyar nemzeti romantika az évfolyamon tanult zeneszerzőinek és műveinek vázlatos ismertetése.

A XIX. századi zeneművek megnevezése (szerző, cím) többször hallott részleteik alapján.

A romantika stílusjegyeinek szóbeli megfogalmazása.

A romantika jellegzetes műfajainak felsorolása.

Improvizáció

Dallamalkotás a népdalok megtanult dallam- és formaalkotási törvényszerűségei alapján.

Zenei olvasás-írás

Tájékozódás a kottában: zeneművek (témák, szólamok) követése kottából.

Dúr és moll hangnemek azonosítása kottaképről 2 #-2b-ig.

8. évfolyam

Óraszám: 18,5 óra/év, 0,5 óra/hét

Tevékenységek	Tartalom
<p>Éneklés Egy választott témakörhöz (pl. nemzeti ünnep, iskolai ünnepség, ballagás stb.) Az osztály által összeállított énekes műsor előadása.</p>	<p>Magyar népdalok (minden stílusrétegből válogatva) Bartók, Kodály és Bárdos műveinek énekes szemelvényei A századforduló és a XX. század zeneirodalmának énekelhető szemelvényei.</p>
<p>Zenehallgatás Rendszerező ismétlés (a magyar és európai zeneművészet századainak és műfajainak áttekintése jellemző zenei szemelvények segítségével) Bartók és Kodály énekkari, zenekari és színpadi műveinek felismerése és megnevezése a hangzó részletek alapján A XX. század zenei irányzatainak felismerése meghallgatott zeneművek részletei alapján A zenei műfajok áttekintése és összefüggések keresése a társ művészetek és a zene között (tánc az ismert történeti tánczenékhez)</p>	<p>Ismétlés anyaga: A magyar és európai zeneművészet századai, A zenei műfajok A XX. század zenei irányzatainak kiemelkedő alkotásai, kortárs művészet A dzsessz és jellegzetes műfajai A zene szórakoztató funkciói: táncok a zenetörténetben (a szvittől a rock and rollig) A könnyűzene ma</p>

5-8. ÉVFOLYAM

ÉNEK-ZENE

A dzsessz műfaji ismereteinek kapcsolása a meghallgatott műzenei anyaghoz	
Improvizáció	Dallammodellként: a tanult zenei anyag tartalmi
A tanult népdal- és műzenei formákban és hangkészletekben önálló rögtönzés	
Zenei olvasás-írás	A tanult énekes és hangszeres szemelvények anyaga
Minden eddigi feladattípus gyakorlása	
Zenei ismeretek	
Dalismeret	Dalok, énekes szemelvények (XX. század)
Műismeret	Zeneművek, témák a zenehallgatási anyagból (XX. század)
Népzene	Autentikus előadásmód a magyar, európai és világzenében
Zeneelmélet	Atonalitás, poliritmia
Zeneirodalom/zenetörténet	A XX. század: Zeneszerzők - válogatva (legalább 5 - csak a meghallgatott művek/műrészletek szerzőiből): Bartók, Bárdos, Kodály, kortárs szerzők Gershwin; Debussy, Ravel, Stravinsky, Honegger, Prokofjev, Britten, Penderecki Írányzatok - válogatva (csak a hangzási élményhez köthetőkből): impreszionizmus, neoklasszicizmus, folklorizmus Új kifejezési, megjelenési formák: elektronikus zene Könnyűzene: a Beatles; Webber, Szörényi A dzsessz és a könnyűzene műfajai A mai könnyűzene (aktualitások)

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

Részvétel a csoportos éneklésben, előadásban.

Dalanyag bővítése 13 énekes szemelvénnel.

Zenehallgatás

Tudjon többször hallott zeneművet elhelyezni a megfelelő zenei történelmi korszakban.

Improvizáció

Rögtönzési feladatok a tanult népdal- és műzenei formák felhasználásával

Zenei olvasás-írás

A leggyakoribb tempó- és dinamikai jelek alkalmazására való képesség a csoportos és egyéni éneklés során.

A 8 év anyagának összefoglalásaként könnyű dallamok, ritmusok olvasása-írása.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A továbbhaladás feltételét jelentő megfogalmazásokban az elvi megfontolás vezetett, hogy ma már nem lehet befejezett tudást adni tanulóinknak, de lehet folyamatos megszerzésre mozgósító élményt és önálló ismeretszerzési technikákat, hogy ne csak a tanóráik, hanem életük része legyen az „élő segítő zene”.

5-8. ÉVFOLYAM

ÉNEK-ZENE

Ez befolyásolta a továbbhaladási feltételek kijelölését is, melyeket didaktikai struktúrájának és képességfejlesztő koncepciójának megfelelően a tanterv zenei képességekben jelöl meg és tevékenységekben ellenőriz. Ezért a feltételek közlése is a tantervi tevékenységkategoróriában történik.

Éneklés esetében ez minden tanított réteget magában foglaló dalismeretet jelent.

E rétegek megisméltése helyett visszautal rájuk minden későbbi évfolyamnál a tanterv szövege, így: „lásd a tartalom címszónál felsorolva!”. Pl. az 5. évfolyamnál 15 - a tartalom címszó alatt felsorolt minden zenei réteget képviselő - szemelvény csoportos éneklése emlékeztetőből, majd az egyes évfolyamok új dalrétegeit is felvevő további 10-15-15 dallam éneklése, ugyanígy.

Az egyes rétegeket képviselő dallamok kiválasztásában a tanterv végén lévő ajánlott dalok jegyzéke segíthet abban, hogy legyen néhány országosan is közösen ismert dallamunk. Ez kell ahhoz, hogy helyi, vagy iskolák közti bármely zenei találkozás esetén legyen közös dalismeret. (A Szózat éneklése, pl. ezért szerepel kiemelten az 5. évfolyam végére vonatkozó feltételként).

Ezen túl a ritmikailag pontos (l. alkalmazkodó ritmussal történő), vagy éppen a stílushű közös éneklés megvalósítását, illetve az átélt, kifejező éneklést tartalmazzák e fokozat továbbhaladási feltételei. Ezekbe természetesen beleértendő a tiszta intonálás, a zenei előadásjeleknek (tempó- és dinamikai jeleknek) és a szöveg tartalmának megfelelő énekes előadás is. A magyar zenei anyag - új stílusú népdalok, verbunkos és népies műdalok éneklése - osztályonként, a megadott dalszámon felül, külön került megfogalmazásra.

A zenehallgatás esetében az értelmező zenei hallás jelenlétét kéri és ellenőrzi a továbbhaladás feltételeként a tanterv.

Például a meghallgatott zenék stílusjegyeinek felismerésével, zenekari hangzások és hangszercsoportok (népítől a romantikusig) hallás utáni megnevezésével, zenei formák, műfajok, művek jellemző részletek alapján történő felismerésével, valamint meghallgatott részletek hallás utáni felismerésével és megnevezésével. Ezen túl csupán szóban követeli a gondolkodási műveletek - felsorolások, jellemzések összehasonlítások, elemzések és értékelések - eredményeit, majd a 8. évfolyam végén mindezek társművészetekkel való összefüggésrendszerben való összefoglalását.

Az improvizáció és a zenei olvasás-írás esetében számol a realitásokkal és csak elemi szintű zenei tevékenységformákat jelöl meg.

Az improvizáció esetében ritmusvariációk rögtönzését, igaz, csak a tanult ritmusképletekkel, dallamilag pedig csupán a jól ismert hallási jelenség, az ereszkedő és a kupolázó kvintváltó dallamok rögtönzését - azt is csupán megadott formaképlettel és kezdősorral, mintegy kijelölve a folytatást -, valamint a tanult nép- és műzenei egyszerű formák (l. nyitás-zárás, perióduselv) alkalmazását.

Az olvasás-írásnál is csak a tanult dallamok éneklését kéri betűkottáról és kottakép alapján. Ezen túl csak a tájékozódást - témák, szólamok követését - várja el a kottában, ill. a dúr és moll azonosítását 1-2 keresztig, illetve bé-ig, valamint az előadási jelek zenei alkalmazását a kifejező éneklés megvalósításához.

E feltételek teljesítésének helyes ellenőrzéséhez ismerni kell azok céljainkhoz igazodó pedagógiai funkcióját, a gyereket magát és a feltételeket lefedő - így mérésükre is alkalmas - adekvát tevékenységeket.

Javasolt közös zenei anyag (válogatva):

(5-8. évfolyam)

Népdalok

A citrusfa levelestől	A csitári hegyek alatt
A jó lovas katonának	A Vidrócki híres nyája
Ablakomba, ablakomba	Által mennék
Csillagok, csillagok	Erdő, erdő de magas
Erdő, erdő, erdő, marosszéki ...	Érik a szőlő
Felülről fúj	Hull a szilva
Két tyúkom tavali	Madárka, madárka

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

ÉNEK-ZENE

Megyen már a hajnalcsillag	Ősszel érik babám
Sárgul már a ...	Sej, Nagyabonyban
Szépen úszik a ...	
<i>Énekes anyag a magyar zenetörténetből</i>	
Erkel-Kölcsey: Himnusz	Egressy-Vörösmarty: Szózat
Tinódi: Egri históriának summája	Csinom Palkó
Tyukodi nóta	Ellopták szívemet - Pálóczi Horváth Ádám gyűjtéséből
Kossuth Lajos azt üzente	Esik eső karikára
Most szép lenni katonának	Szerdahelyi: Magasan repül a daru
<i>Énekes műzenei szemelvények</i>	
Bach: Már nyugosznak a völgyek (korál)	Bach: Üdv rád és házad népére (Paraszt-kantáta)
Haydn: Erdő mélyén (kánon)	Mozart: Jöjj, drága május (dal)
Mozart: Varázsfuvola (opera) – részletek	Beethoven: Marmotte (dal)
Schubert: A pizstráng (dal)	Kodály: Hány (daljáték) - részletek
Bárdos: Rétre-hívó (kánon)	Erkel: Keserű bordal (Bánk Bán c. opera)
Meghalt a cselszövő (Hunyadi László c. opera)	
<i>Zenehallgatási anyag</i>	
Vivaldi: A négy évszak - É-dúr hegedűverseny (Tavaszi)	
F moll hegedűverseny (Téli)	
Bach: Már nyugosznak a völgyek (korálfeldolgozás vegyeskarra)	
H,,ndel: Halleluja - kórus a Messiás c. oratóriumból	
H,,ndel: Győzelmi dal - a Judás Makkabeus c. oratóriumból	
Haydn: G-dúr (Üstdob) szimfónia	
Mozart: Egy kis éji zene	
Mozart: Varázsfuvola - részletek	
Beethoven: VI. szimfónia - részlet	
Schubert: A pizstráng (dal)	
Schubert: A-dúr zongoraötös - IV. tétel	
Schumann: „Álmodozás” - a Gyermekjelenetek c. zongorasorozatból	
Chopin: g-moll mazurka (Op. 24. No. 1.)	
Liszt: XV. magyar rapszódia	
Verdi: Rabszolgák kórusa - a Nabucco c. operából	
Verdi: Radames románca - az Aida c. opera I. felvonásából	
Bevonulási induló - az Aida c. opera II. felvonásából	
Muszorgszkij: Egy kiállítás képei	
Smetana: Moldva	
Dvořák: e-moll (Újvilág) szimfónia -IV. tétel	
Erkel: Keserű bordal - a Bánk bán c. opera I. felvonásából	
Bánk áriája - a II. felvonásból	
Erkel: Meghalt a cselszövő - zárókórus a Hunyadi László c. operából (I. felvonás)	
Palotás - a Hunyadi László c. operából	

5-8. ÉVFOLYAM

ÉNEK-ZENE

- Debussy: Children's corner
Kodály: Mátrai képek
Kodály: Székelyfonó - részletek
Kodály: Hány (daljáték)- részletek
Kodály: Kállai kettős
Kodály: Fölszállott a páva
Kodály: Esti dal
Bartók: Magyar képek -részlet
Bartók: Gyermekeknek - I/18, II/31.
Bartók: Divertimento
Sravinsky: Petruska
Britten: Változatok és fúga egy Purcell-témára
Gershwin: Klára bölcsődala és Porgy dala - a Porgy és Bess c. operából (A szegény ember gazdagságáról)
Szörényi-Bródy: István, a király - szabadon választott részletek

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

Célok és feladatok

Alapvető és átfogó szakmai célunk a tanulók látáskultúrájának megalapozása. A tanórákon lehetőséget kell kínálnunk a tanulóknak arra, hogy megsejtsék és átéljék a világ szépségét, az élet örömet. A tantárgy feladata a látás és a kéz intelligenciájának kiművelése: a vizuális megismerés, a befogadó és az alkotó képesség fejlesztése, a képi kommunikáció köznapi, művészi, műszaki és tudományos módjainak, a közlés és kifejezés képi formáinak megismertetése. A tantárgy különösen a látvány mélyebb tartalmának, jelentésének, esztétikai üzenetének megértésének képességéhez járul hozzá. Lehetővé kell tennie a gyermekek számára a látható, tapintható tárgyi valóságban, a képi világában való eligazodást. A tanulókat személyes alkotói utak bejárására bátorítva fejleszteni kell a képi-plasztikai ábrázoló, kifejező, közlő, konstruáló képességeiket. A gondolatban és érzelmekben gazdag tevékenységekkel a világ érzéki-tapasztalati birtokbavételéhez segítheti hozzá a gyermekeket. A térszemlélet, a forma, a szín, és a szerkezeti érzék, az anyagismeret a tantárgy képességfejlesztő tevékenységének köszönhetően tud fejlődni, bővülni. A megsokszorozódott vizuális hatások, technikai információk korábban a tantárgy újszerű célja a képi információk közti szelekció, a tanulók kritikus befogadó magatartásának formálása, kialakítása. Az általános nevelési célokhoz a kreativitás, a problémafelismerő- és megoldó-képesség, a képzelet, a képi gondolkodás, az ízlés, a nyitottság, az empátia, az érzelmi élet gazdagításával kell hozzájárulnia. A művészeti nevelésnek értékközvetítő, értékkeremtő, egyben személyiségformáló szerepet kell betöltenie, így képes kialakítani és formálni a kultúra értékeit becsülő, környezettudatos magatartást.

A vizuális nevelésnek az alkotóképesség fejlesztése érdekében biztosítani kell, hogy az 5-8. osztályos tanulók fogalmi gondolkodásának magasabb szintre emelkedésével, növekvő önismeretük, kritikára hajló magatartásuk erősödésével, fokozatosan megjelenő realitás igényükkel egy időben az alsóbb évfolyamokra jellemző szabad önkifejezési formát az objektívebb világszemléletre törekvés és az ennek megfelelő kifejezésmód válthassa fel. A tantárgy feladata a vizuális megismerő képesség fejlesztése, a vizuális műveltség tudatos rendszerbe foglalása. Az alkotó tevékenységeken belül ez a síkbeli, térbeli kifejezőeszközök, a térábrázolási konvenciók, a színtani ismeretek birtokbavételét, a tervezési és elemi konstruálási eljárások szabályainak elsajátítását, a létrehozásukhoz szükséges technikák megismerését jelenti. A befogadó képesség fejlesztése látvány és a műalkotások elemzésén, értékelésén, leírásán és a vizuális ítéletalkotás szabályainak elsajátításán az egyetemes és benne a magyar művészettörténet stílusorszakainak és a magyar népművészet megismerésével valósul meg.

A tanterv a tantárgyi tartalmakat témakörökbe sorolja úgy, hogy a vizuális nyelvi anyagot azokon belül jeleníti meg. A kifejezés, képzőművészet témakörei a gyermekek személyes, kifejező-expresszív képalkotásaira, valamint a képzőművészeti ismeretekre és műelemzésre vonatkozó tartalmakat és képességfejlesztő tevékenységeket írják le. A vizuális kommunikáció fejezetei a vizuális megismerés képességeinek fejlesztésére szolgáló tevékenységeket, valamint a köznapi, informatív, tudományos vizuális közlések megértését és alkalmazását segítő ismeretanyagot foglalják magukba. A tárgy- és környezetkultúra egység pedig a tárgykultúrával és az építészettel kapcsolatos tervező, konstruáló és elemző képességfejlesztő tevékenységeket tartalmazza. A témaköröket az alkalmazott technikák leírása egészíti ki.

A tananyag bővülő, spirális elrendezésű; a témakörök, fejlesztendő képességek és fő tevékenységformák évenként ismétlődnek, tartalmukban gyarapodnak, művelési szintjük emelkedik. A tanítás során a tantervi követelmények szerinti képességfejlesztések a több témakör szempontjait magába foglaló komplex, gyakorlati tevékenység központú feladatokkal teljesíthetők a leghatékonyabban.

Fejlesztési követelmények

A tantárgyi fejlesztés eredményeképpen várható a tanulók egyéni eltéréseket mutató képesség, készség, ismeret, és magatartásbeli fejlődése, melynek tényét minden esetben önmaguk év eleji szintjéhez, valamint az életkori jellemzőkhöz viszonyítva ítélniük meg.

5-8. ÉVFOLYAM

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

A tantárgyi fejlesztés eredményeképpen egyéni eltéréseket mutató képesség-, készség-, ismeret- és magatartásbeli szint várható a tanulóktól. A fejlődés mértékét minden esetben kinek-kinek ön maga év eleji szintjéhez, valamint saját korosztálya jellemzőihez viszonyítva ítélni lehet meg helyesen.

Alkotó képességek

A felső tagozatos diákok nyitottságát, érzékenységét, a vizuális élmények, esztétikai hatások iránti változatos alkotó tevékenységek által motivált érdeklődését a tudatos megfigyelés, vizuális viszonylatok és összefüggések, minőségek részletgazdag emlékezeti megőrzése, képzetek felidézésének képességei fejlesztésére kell mozgósítani. Képzőerejük működtetése és fejlesztése, belső képekben való gondolkodásuk (vizualizáció, képi szelekciók és redukciók, transzformációk), képzettársításuk tágasságának, alkotásaik eredetiségének nyomonkövetése a feladat. El kell érni, hogy alkotóképességük a komplexitás kedvelésében, a merev formai rend kerülésében, szokatlan megoldások alkalmazásában nyilvánuljon meg. Kreativitásuk ötleteik áramlásában, problémamegoldási leleményességükben, érzelmekkel kísért tetteiken keresztül fejlesztendő. Érdeklődési körük szélesedésével feladataikat többféle anyag és eszköz használatával igyekezzünk megoldatni. Készítsük őket arra, hogy jelrendszerük többnyire árnyalt, egyéni stílusjegyeket hordozzon. Értjük el, hogy elképzeléseik megvalósításában módszerességre törekedjenek, s meglévő készségeik, képességeik és ismereteik könnyen mozgósíthatók legyenek.

A tanulókat többségét igyekezzünk képessé tenni viszonylag újszerű alkotások létrehozására; azoknál, akik inkább a reprodukív jellegű alakításban képesek igényes, elmélyült munkára, e képességük továbbfejlődését tekintjük célnak. Tegyük képessé a diákokat arra, hogy eredményeiket többnyire kritikusán vizsgálják, és törekedjenek mások teljesítményének reális megítélésére.

Befogadó, megismerő képességek

Vizuális megismerő és befogadó képességeiket - melyeket a térbeli, formai, színbeli, mozgásbeli, az anyagokkal, esztétikummal kapcsolatos élmények, a képi világ iránti fogékonyság jellemez - tovább kell fejleszteni. Mozgósítani kell érdeklődésüket, hogy képesek legyenek látványok célirányos, egyre tudatosabb megfigyelésére; a belső képek, képzetek emlékezeti felidézésére.

Vizuális memóriájuk által váljanak képessé belső képekben, vizuális, esztétikai művészeti képzetekben való gondolkodásra, képzeleti műveletekre (összehasonlításra, elemzésre, következtetésre, ítéletalkotásra, szintézisre). A látványban rejlő jelentést, a művészi kifejezésben testet öltő esztétikai hatást, a képi információ tartalmát legyenek képesek adott szempont szerint elemezni, értelmezni.

Növekvő objektivitással váljanak egyre képesebbé a látható (tér, forma, szín, változás, mozgás) minőségek és viszonylatok, problémák megítélésére, tárgyilagos szemléletére, lényeges összefüggések (külső és belső forma, forma és tartalom, stb.) megértésére, szavakkal is kísért ábrázolásbeli elemzésére.

Tegyük képessé a tanulókat, hogy vizuális, művészeti képzeteiket és ismereteiket mozgósítani tudják az adott szempontok szerinti tárgy- és műalkotás-elemzések során: törekednek egyéni vélemény kialakítására a számukra mértékadó egyéb vélemények alapján. Tegyük lehetővé, hogy esztétikai élményeik mélysége érzelmeikben is tükröződjék, ízlésítéleteiket képesek legyenek egyéniségüknek megfelelően megfogalmazni.

A tanulást segítő képességek

A vizualitás fejlesztése nélkülözhetetlen a tanulásban, a művelődésben és a mindennapi életben. Az információk áttekinthetővé tételéhez, tagolásához, szemléltetéséhez, ábrák megértéséhez és létrehozásához szükséges felkészültséget kell biztosítanunk tantárgyunk tanulásával. Ezáltal sajátítsa el a tanuló a vizuális információk formáit, és ismeri meg forrásait (könyvekben, kiállításokon és egyéb ismerethordozókban).

Óraszám: 55,5 óra/év, 1,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A tantárgy sajátossága, hogy a fő képességfejlesztő tevékenységi formák az egész iskolaszakason áthúzódnak, ám műveleti szintjük évfolyamonként emelkedik.

Síkbeli és térbeli alkotások létrehozásával tudatosabb kifejezőeszköz-használat.

Műalkotások elemzése, művészeti ágak, stílusok megismerése a művészettörténet nyomvonalán haladva

Közvetlen megfigyelésen alapuló, nézőpontnak megfelelő téri, formai, színbeli tanulmányok.

Ábrázolási módok szemléleti megismerése.

Szintapasztalatok rendezése.

Alkalmazott grafikai tervezés.

A közvetlen és a rögzített kommunikáció, a tömegtájékoztatás formáinak megkülönböztetése.

Használati tárgy tervezése. (Igény és stílus közötti kapcsolat feltárása)

Témakörök, tartalmak, tevékenységek

Kifejezés, képzőművészet

Nyelv

A vizuális nyelvi eszközök (pont, vonal, folt, tömeg, tér) és minőségek (textúra, faktúra, szín, forma). A vonal térkifejező, formahatároló, figyelemvezető kiemelő szerepe, vonalfajták.

Síkjellegű és plasztikus formák.

A színek, hangulati hatása, figyelemfelhívó jellege.

Mozgás kifejezése (formaisméltés, mozgásfázisok). Komponálás síkban, térben.

Alkotás

Személyes élmények, képzeleti képek megjelenítése, szubjektív, de tudatos kiemelésekkel.

A véletlen hatások beépítése a térbeli és síkbeli kompozíciókba.

Konkrét események, történetek, irodalmi illusztrációk készítése képsorban vagy plasztikában.

Mozgás kifejezése a témának megfelelő grafikai vagy plasztikai feldolgozásokkal.

Befogadás

Az alkotó feladatokhoz kapcsolódóan műalkotások elemzése.

Művészettörténet

Képzőművészeti ágak (pl. szobrászat, grafika), építészet, iparművészet, műfajok (pl. dombormű) főbb jellemzői, a megfigyelt műalkotások technikai (pl. akvarell, mintázás).

Az őskori művészet. Egyiptom, Mezopotámia művészete. Görög és római művészet.

A megismert alkotások szerzője, címe, műfaja, technikája.

A múzeumok (közgyűjtemények) rendeltetése, szerepe; a Szépművészeti Múzeum.

Vizuális kommunikáció

Nyelv

A vizuális nyelvi elemek, minőségek értelmező, tájékoztató, felhívó szerepe.

Alkotás

Téri helyzeteket ábrázoló látászati rajzok készítése látvány után és képzelet alapján.

Modellek (tárgyak, formák) térbeli helyzetének, arányainak és színviszonyainak megfigyelése és nézőpontnak megfelelő grafikus, színes és plasztikai ábrázolása.

Tárgyak nézeti ábrázolása, származtatása egyszerű geometrikus formákból.

Tervezés, az adott célnak megfelelő forma- és színredukciók alkalmazásával.

Szöveg és kép összerendezése konkrét célú közlésekben (pl. plakát).

Befogadás

A téri helyzet felismerése az ábrán.

A színkör. A sötét-világos kontraszt, a fő- és mellékszínek, telt színek, tört színek.

A közvetlen kommunikáció (testbeszéd, gesztus) és a rögzített (írás, képiírás, ábrázolás) vizuális közlés köznapi és művészi formái.

Tárgy és környezetkultúra

Nyelv

A funkcionális forma; a dísz, az ornamentika.

Alkotás

Egy saját használatra készülő tárgy (pl. társasjáték, ruha, taneszköz) kitalálása, elkészítése, az alkalmas anyagok és formai megoldás kiválasztásával.

Befogadás

A személyes felhasználói igény és a tárgy stílusa közötti kapcsolat felismerése, elemzése.

A tárgyalakító művészet területei: a formatervezés és az iparművészet, a népművészet.

A környezet és a tárgy, a természeti és az épített környezet viszonya.

Technikák

Vázolás ecsettel, filctollal, ceruzával. Felületképzés ponthalmazzal, vonalráccsal, ecsettel, kollázssal.

Szabadkézi tónusos rajzok. Grafikák: tus, diófacél, papírmetszet.

Festés akvarellal, krétával, kevert eljárással. Színes munkák kollázssal, frottázssal, nyomhagyással.

Egyszerű levonatok (esetleg monotípiák).

Mintázás (Agyagmunkák a korong nélküli ősi eljárások alapján)

Modellezés szabásmintával, papírtárgyak készítése hajtogatással (esetleg papírmasé).

Szerkesztés körzővel, vonalzóval.

Betűk kivágással, esetleg számítógéppel.

A technológiai lépések betartásának alapszabályai.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően)

Stonehenge, Willendorfi Vénusz, egy fekete-afrikai szobor, Szegvár-tűzkövesi Sarlós isten, Altamirai bölény, Karnaki nagytemplom, Gizai piramisegyüttes, Írnok, Halastó (thébai sírfestmény), Zikkurat, Gudea szobor, Vadászjelenet Asszurbanipál ninivei palotájából (dombormű), Athéni Akropolisz, Polükleitosz: Dárdavívó, Lovasok a Parthenon frízéről, Mürön: Diszkoszvető, Vörösalakos vázakép, Pantheon, Titusz diadalíve, Colosseum, Balácai villagazdaság, Marcus Aurelius lovasszobra.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg.

Az ötödikes tanuló legyen képes élményeit, érzelmeit, fantáziaképeit, gondolatait vizuális eszközökkel kifejezni.

Tudja megkülönböztetni a vizuális művészeti ágakat és műfajokat, segítséggel alkalmazza a műalkotások elemzésének megismert módjait.

Ismerje az őskor és az ókor fő stílusjegyeit; ismerjen fel és tudjon megnevezni koronként legalább három alkotást.

A látványt legyen képes lerajzolni, tudja a jelenség egyes tulajdonságait kiemelni. Emlékezet, képzelet alapján is legyen képes egyszerű látványt, kitalált tárgyat megrajzolni.

Ismernie kell a téri helyzetek megjelenítésének néhány módját.

5-8. ÉVFOLYAM

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

Legyen képes vizuális minőségek, egyszerűbb képi közlések szóbeli megfogalmazására, olvasására.

Ismerje a tömegkommunikáció fő jellemzőit.

Legyen képes felismerni és alkalmazni a stílus és a forma szerepét a fogyasztói döntésekben.

Legyen jártas a tanult ábrázolási technikák alkalmazásában.

6. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év, 1 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A kifejező alkotásokban a szín, a textúra és a faktúra, a komponálás tudatosabb alkalmazása

Növekvő önállóság az élmények, témák feldolgozásában.

Műalkotások, művészeti ágak, stílusok, műfajok megismerése és elemzése a művészettörténeti korokban.

Ábrázoló - elemző grafikai, festői és plasztikai megjelenítő munkák.

A nézőpont jelentőségének megértése, a vetületi ábrázolás alapjai. Színismeretek. Információk képi rögzítése, értelmezése. A képi, az írott közlés szabályainak, az információhordozók szerepének megértése. Adott funkciójú tárgy tervezése.

Témakörök, tartalmak, tevékenységek

Kifejezés, képzőművészet

Nyelv

Építészeti hatáselemek (tömeg, szerkezet, centrális és tengelyes térelrendezés).

A plasztikai kifejezés eszközei (térbeliség, tömeg, anyag, forma, felület).

A szín kiemelő és ritmusképző szerepe. Felületképzés (vonal, tónus-variációk, faktúrák).

Jellegzetes kompozíciós megoldások (egyensúly, kiemelés, ritmus, szimmetria-aszimmetria).

Alkotás

Mindennapi élmények, mozgalmak (pl. történelmi) jelenetek képi-plasztikai feldolgozása. Eseménysor megjelenítése egy képen belül, illetve képsorozattal.

Befogadás

A térélmény. A statikus és dinamikus elrendezés hatása a síkbeli és térbeli alkotásokban.

Az időbeliség ábrázolási lehetőségei. A fázisok, képsorok, szimbólumok.

Néhány alkotás (grafika, festmény, szobor, épület, tárgy) rajzos és szóbeli elemzése, összehasonlítása, a téma, a kompozíció, az anyag és technika alapján.

A képzőművészeti ágak (grafika, festészet, szobrászat, építészet), műfajok (pl. táblakép, kisplasztika, középpület), műtípusok (pl. tájkép, csendélet, portré) példái.

Művészettörténet (benne a magyar művészet):

A honfoglaló magyarok művészeti emlékei. Az ókeresztény és a bizánci művészet. A románkor. A gótika. A reneszánsz művészet. (A megismert alkotások címe, szerzője műfaja, technikája)

A Nemzeti Múzeum (helyi régészeti-művészeti gyűjtemény) meglátogatása

Vizuális kommunikáció

Nyelv

A vonal, a vonalvastagság, az alakzatok, színek értelmező, jelentést hordozó szerepe.

Alkotás

Nagyobb kiterjedésű tagolt formák (pl. tárgy, emberalak) ábrázolása rajzbeli, színbeli, plasztikai tanulmányokban (arányok, belső szerkezet, fény-árnyék és színviszonyok).

Rajzi vagy plasztikai tanulmány alak, tárgy mozgásáról.

5-8. ÉVFOLYAM

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

Grafikai tervezés: képi sűrítés, redukált formák, színek, alkalmazása, Szóbeli információ átalakítása képi üzenetté, jellé. (pl. összeszerelési utasítás, működést magyarázó rajz).

Befogadás

A nézőpont szerepe a téri helyzetek megítélésében (rálátás, szemmagasság, alálátás) és ábrázolásában.

A formakarakter, formakontrasztok.

Tárgyak, természeti formák térbeli modellezése.

A vetületi ábrázolás. (Vetületi síkok, tengelyek)

Színkontrasztok (hőfok, mennyiségi, minőségi kontraszt). A színek dekoratív és figyelemfelhívó szerepe.

A képi közlések szabályai (ábrák, közismert jelek, szimbólumok, betű és szövegek, egyszerű mozgóképi példák).

A sokszorosított információ ismertetése egy választott példán (könyv, plakát, folyóirat, fotó).

Tárgy és környezetkultúra

Nyelv

A tárgyak használati és jelképes funkciójának kifejező elemei: anyag, forma, szín, díszítés.

A tervezés egyezményes jelei (vonalas műhelyvázlatok, részletrajzok, szabásrajzok).

Alkotás

Egy választott tárgy rajzos, írásos felmérése, dokumentálása, a felhasználó megjelölésével.

Adott személy (pl. családtag) számára használati tárgy tervezése, makett (modell) készítése.

Befogadás

A tárgyról leolvasható információk (jelentés, funkció, forma, anyag, szerkezet, technika).

Tárgyak formájának kialakítása a kézművességben és a sorozatgyártásban.

A tárgy rendeltetésének és formájának összefüggése.

Technikák

Az alapvető technikák művesebb alkalmazása (technikák leírását lásd az 5. évfolyamnál)

Lavírozás, faktúraképzés (esetleg linómetszés). Szerkesztés körzővel-vonalzóval.

Szövegírás (kivágott betűkkel vagy számítógéppel).

Szöveg és kép-összeállítás (gyűjtött reprodukciókkal, képekkel, betűkkel). Vegyes technikák (fénymásolat, rajz, fotó és fénymásolás, esetleg fotógramm).

Tér- és formaképzés, konstruálás (pl. agyag, fa, papír, textil, drót, talált tárgyak). Kézműves technikák a lehetőség szerint (pl. batikolás).

Művészeti technikák megismerése (pl. testfestés a törzsi művészetben, kavicsszobor, agyagmunkák, dombormű, falfestés), esetleg az elérhető eljárások kipróbálása.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően)

Galgóci és bezdédi tarsolylemezek, Nagyszentmiklósi kincs 2. sz. edény,

San Apollinare in Classe, Theodora vagy Justiniánus mozaik, Jáki templom, Bélapátfalvi apátsági templom, Pisai dóm, Bayeux-i kárpit, Chartres-i székesegyház, Kölni dóm, Palazzo Pitti, Bakócz kápolna;

a Magyar Szent Korona, Budavári gótikus szobrok, Kolozsvári testvérek: Szt. György szobra, Kolozsvári Márton: Szent László-herma, Lőcsei Pál főoltára a lőcsei Szt. Jakab templomból;

Giotto: Szt. Ferenc elajándékozta köpenyét, M.S. mester: Mária és Erzsébet találkozása,

Michelangelo: Dávid, Botticelli: Vénusz születése, Leonardo: Mona Lisa és Szt. Anna harmadmagával, Raffaello: Athéni iskola, Jan van Eyck: Arnolfini házaspár, Dürer: Az apokalipszis lovasai.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg.

A tanulók többségének már legyen saját, személyes képi kifejezőmódja.

A hangulatot, az érzelmeket kiemeléssel, átírással legyen képes kifejezni.

A tartalom- és formaelemzést tudja segítségével alkalmazni.

Legyen képes példákban felismerni és megkülönböztetni a művészeti ágakat és műfajokat. Legyen képes felismerni a tanult művészettörténeti korok legjellemzőbb stílusjegyeit, alkotásait, alkotóit; koronként legalább három-három műalkotást tudjon megnevezni.

A tanuló a megfigyelt és ábrázolt formákon tudja felismerni a szabályszerűségeket.

Tudja értelemszerűen alkalmazni a megismert ábrázolásmódokat.

Legyen képes gondolatokat ábrázolni, érzelmeket kifejezni.

Értse a funkció szerepének fontosságát a tárgytervezésben, képes legyen adott tárgy elemzésére, jelentésének feltárására.

Fejlődjön jártassága a technikák alkalmazásában: mozgása legyen összehangolt, használja ügyesen az eszközöket.

7. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év, 1 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A művészeti alkotások, a kor és a kultúra leglényegesebb összefüggéseinek vizsgálata.

Műalkotások elemzése, művészeti ágak, műfajok, stílusok, megismerése a kronologikus művészettörténet szerint haladva.

Vizuális analízisek, téri, formai és színtanulmányok, alkotó alkalmazások.

Önkifejezés, asszociációk.

A Monge-vetület, a kavalieri axonometria megismerése.

Színrendszerezés.

Nyomatott információk hatásrendszerének vizsgálata.

Használati tárgy tervezése. (Funkció- és formaelemzések)

A tárgykultúra társadalmi, ökológiai összefüggéseinek vizsgálata.

Magyar népművészet.

Témakörök, tartalmak, tevékenységek

Kifejezés, képzőművészet

Nyelv

Építészeti hatáselemek (térforma, tömeg, anyag, szerkezet, méret, arány, tagoltság, felület, fényviszonyok, ritmusok, környezet).

A plasztikai kifejezés eszközei (a térbeli kiterjedés mértéke, irányok, anyag, formatömeg, tagoltság, méret, felület, a környezet).

A síkbeli kifejezés eszközei (téri hatás vagy sík jelleg, átírt formák, színek).

Jellegzetes kompozíciós megoldások (szimmetrikus, aszimmetrikus, centrális, dinamikus).

Alkotás

Érzelmeik, hangulatok megfogalmazása, az egyéni színvilágban.

Ember vagy állatfigurák elemző rajzi és plasztikai tanulmányozása, a karakter. Egyéni asszociációkra támaszkodó átírás, fokozás.

Irodalmi (zenei) mű vagy történelmi esemény feldolgozása: szabadon választott grafika.

Befogadás

A fény, a megvilágítás hatása a színekre, a formákra, a hangulatra. A fény jelentést hordozó, érzelmi vagy gondolati tartalmakat kifejező szerepe.

Művészettörténet (benne a magyar művészet).

A barokk kor. A XIX. század: a klasszicizmus, a romantika és a realizmus.

Az impresszionizmus, a posztimpresszionizmus. Művek leírása, elemzése, értékelése.

A Magyar Nemzeti Galéria meglátogatása. Könyvtár- és médiahasználat önálló feladathoz.

Vizuális kommunikáció

Nyelv

A geometrikus alapformák. A nézőpont, a fény-árnyék, a távlat, mint a vizuális hatás eleme. A tónusok. Színek értelmező, információs funkciója. Az érthető, pontos rajz, az egyértelmű rendezettség és a közmegegyezés (konvenció) szerepe a képi közlő nyelvben.

Alkotás

Modellrajzolás, színezés; a formai, a szerkezeti és a színbeli összefüggések vizsgálata.

Geometriai formák átalakítása (pl. csonkolás, részek összevonása, nagyítás).

Monge-vetület, egyméretű és kétméretű axonometrikus ábrák szerkesztése modell alapján.

Rekonstrukciós vázlatok készítése vetületi rajz alapján.

Informatív ábrák, diagramok, grafikonok készítése.

Befogadás

A kifejező és a közlő, a természeti és a geometrikus jellegű ábrázolásmód összevetése.

A Monge háromképsíkös vetületi ábrázolás és az axonometrikus ábrázolás.

Az önárnyék, és a vetett árnyék.

A telített, a derített, a tört szín. A színreflex, valamint a színek térbeli és hangulati hatása.

A tudományos közlések képi formái.

Az alkalmazott grafika, a könyvművészet; (tankönyvek, „művész-könyvek” elemzése; szórólaptervezés;)

A fotó és a reklám hatásrendszerének feltárása (példák alapján)

Tárgy és környezetkultúra

Nyelv

Vázlatrajzok, részletrajzok, szabásrajzok, látszati ábrák.

A tárgy stílusjegyei. Ízlésünk kifejeződése tárgyainkban. A környezet és az objektum.

Alkotás

Használati tárgy (pl. öltözék, öv, gomb) tervezése adott funkcióra és stílusban, látszati és vetületi rajzban, szín és anyagmintával.

Tárgyak gyűjtése, funkció- és formaelemzése rajzban és írásban.

Befogadás

A funkció és forma kapcsolatának vizsgálata régi, ismeretlen, érdekes tárgyak megfigyelésével. A tárgyak és az életmód kapcsolata.

Népművészet (szerszám, faragás, bútor, mézesbáb, tojásfestés, szövés, hímzés, viselet).

Technikák

Mint a 6. előző évfolyamoknál, valamint:

Síkbeli kompozíciók, festmények készítése; körplasztikák mintázása; a megismert grafikai eljárások alkalmazása. Grafikus megoldások (vázolás, tónusmegjelenítés vonallal). Szerkesztés körzővel, vonalzókkal, vonalkezelési pontosság. Képi közlések, ábrák, reprodukciók gyűjtése és felhasználása a különböző ábrázolásmódok elemzéséhez. Papírmakettek és modellek készítése. Szabásrajz szerkesztése, a tervet tartalmazó mappa, doboz készítése.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően.

Vignola - G. della Porta: Il Gesu, Esterházy Fényes Miklós: Fertődi kastély, Szt. Péter templom és tér, Donner: Szt. Márton szobra, Rembrandt: Éjjeli őrjárat, Velazquez: Bréda átadása, Mányoki Ádám: II. Rákóczi Ferenc, Paraszt barokk épületek: nagyvázsonyi, bakonybéli házak, Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum, Hild József: Esztergomi főszékesegyház, Canova: Mária Krisztina főhercegnő síremléke, Ferenczy István: Pásztorlányka, id. Markó Károly: Visegrád, J. Paxton: Kristálypalota, Steindl Imre: Országház, Izsó Miklós: Táncoló paraszt, E. Delacroix: A szabadság vezeti a népet, Corot: Emlékezés, Paál László: Nyárfák, Millet: Kalászszedők, Daumier: Mosonő, Munkácsy Mihály: Rőzsehordó, Madarász Viktor: Hunyadi László siratása, Szinyei Merse Pál: Majális, C. Monet: A roueni székesegyház, E. Degas: A tánc csillaga, Cézanne: A Saint Victoire hegy, Gauguin: Tahiti nők. Kiválasztás szerinti népművészeti tárgyak, épületek.

A továbbhaladás feltételei

A vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás a tanuló továbbhaladását nem akadályozhatja meg.

A tanuló rendelkezék az ábrázoláshoz szükséges készségekkel.

Kifejező és tervező munkáiban legyen képes figyelembe venni a színek optikai és érzelmi hatását.

Adott elemzési szempontok szerint legyen képes műalkotásokat összehasonlítani.

Ismerje a tanult művészettörténeti korok legjellemzőbb stílusjegyeit; koronként és áganként legalább három-három műalkotást, alkotót ismerjen fel és tudja megnevezni.

Megfigyeléskor képes legyen megítélni a téri, formai és színviszonylatokat, arányokat, meglátni a lényeges vizuális összefüggéseket, megérteni a szabályszerűségeket; legyen képes le is rajzolni.

Absztrakciós képessége nyilvánuljon meg a lényegkiemelésben, a geometriai egyszerűsítésben.

Képes legyen a vizuális információkban eligazodni, azokat kritikusan vizsgálni.

Ismerje a Monge-vetület és az axonometrikus ábrázolás alapjait, több-kevesebb önállósággal tudjon megoldani ilyen szerkesztési feladatokat.

Alkalmazza tudatosan a tárgytervezés módszerét és az elemzés szempontjait.

Probléma-megoldási készségei, képességei nyilvánuljanak meg az önálló alkotó, tervező-kivitelező feladatokban.

Jártas legyen az ismeretszerzés sajátos vizuális, manuális módjaiban; használja biztonsággal az ábrázolás és alakítás eszközeit.

8. évfolyam

Óraszám: 18,5 óra/év, 0,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A vizuális nyelvi elemek, kompozíciós formák önálló alkalmazása.

Műalkotások elemzése, művészeti ágak, műfajok, stílusok, megismerése a XX. század első felének irányzataiban.

Tér-, forma- és színviszonyok tanulmányozása; a rajzos analízisből kiinduló elvonatkoztatásokra épülő átalakítások.

A forma és funkció elemzése

Perspektíva szerkesztések. (Belső tér szerkezetes távlati ábrázolása)

Színismeretek összegzése.

A tudományos és műszaki közlésmódoknak, a tömegkommunikáció műfajainak, a médiumok képnyelvi sajátosságainak megismerése.

A külső és belső építészeti tér elemzése.

Témakörök, tartalmak, tevékenységek

Kifejezés, képzőművészet

Nyelv

Egyensúly, nyugalom, mozgalmasság, feszültség, a figyelem vezetése.
A térhatás és a síkban tartás tartalmi szerepe festészeti, grafikai alkotásokban.
A látványrendezés vizuális eszközei, hatáselemei, a mesterséges fényhatások.

Alkotás

Tanulmány (emberalak, térelemek közös beállítása); színbeli bontás, redukálás a látvány elemzése alapján.
Vizuális illúziókra, érzéki csalódásokra épülő feladatok megoldása művészeti példák nyomán.

Befogadás

Műelemzések a feladathoz (és a történelmi korokhoz) kapcsolva.
Művészettörténet (benne a magyar művészet): A művészet szerepe, a korstílus és az egyéni stílus eltérő korokban és kultúrákban.
- A szecesszió, a XX. század első felének művészeti irányzatai, az izmusok.
- Az expresszionizmus, a konstruktivizmus, a szürrealizmus és az op-art.
- A modern és a posztmodern jelenségek
- A kortárs képzőművészet néhány alkotásának elemzése, megismerése.
Közeli művészeti kiállítás meglátogatása. (Könyvtár- és médiahasználat)

Vizuális kommunikáció

Nyelv

Geometrikus formák, értelmező színek, arányok, faktúrák. A vázoló és szerkesztett vonal.

Alkotás

Épület, utcarészlet, folyosórészlet megfigyelése, szabadkézi tapasztalati perspektivikus ábrázolása.
Egy iránypontos perspektíva szerkesztése.
Összetett természeti forma részletesebb analízise (pl. értelmező vázlat, részekre bontás, kiegészítés, vagy fázisrajzok, szintvonalak, hossz- és keresztmetszetek).
Axonometrikus és perspektivikus rekonstrukciók vetületi rajzok alapján.

Befogadás

A tér illúziója (látszati rövidülések, méretváltozások, nézőpont, vonaltásvlat, szintásvlat).
A perspektivikus ábrázolásmód. A tanult ábrázolási rendszerek áttekintése.
Térábrázolási módok, kevert nézőpontú ábrázolásmódok különböző korokban, kultúrákban.
Színismeretek: Színritmus. színharmónia. Kontrasztok (színezet és hőfokkontraszt, sötét-világos, komplementer, szimultán, mennyiségi és minőségi kontrasztok).
A közterületek, középületek tájékoztató rendszere (feliratok, logotípiák, jelek).

Tárgy és környezetkultúra

Nyelv

Térformák, színek a térben; tónusok, faktúrák termódosító hatása. Személyesség képi jelei.

Alkotás

Rajzos-írásos felmérés készítése egy kiválasztott személy környezetéről (lakószoba, lakberendezési tárgyak, dekoráció), életmódjáról, életstílusáról.
Adott méretű tér elképzelése, megtervezése konkrét személy igényei szerint, megfelelő stílusban (rajzban és írásban)

Befogadás

Az építészeti tér, az épület, az életmód összefüggése.
A természeti környezet és az épületek védelme; a „környezettudatosság” elve

Technikák

A megismert grafikai, festői, szobrászati és egyéb gépi technikák önálló megválasztása a feladatok megoldásához.

Szabadkézi rajzok és szerkesztések (esetleg számítógépes rajzoló programok) alkalmazása, igényes, pontos kivitelezés.

Kollázs, papír- és fotómontázs készítése. (Technikai kísérletek)

Makettkészítés papírból, illetve vegyes technikával.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően)

T. Lautrec egy plakátja, Ferenczy Károly: Márciusi est, Hollósy Simon: Rákóczi induló, Vincent van Gogh: Auvers-i templom, Rodin: Gondolkodó, Klimt: A csók, Gaudi: Sagrada Familia; Lechner Ödön: Iparművészeti Múzeum; W. Gropius: A Bauhaus központi épülete; Rippl-Rónai József: Apám és Piacsek bácsi vörösbort mellett, Csontváry Kosztka Tivadar: Magányos cédrus, Picasso: Vasaló nő, Guernica, Braque: Gitáros csendélet, Boccioni: Az utca erői, M. Duchamp: Palackszárító, V. Tatlin: A III. internacionálé emlékmű famodellje, Piet Mondrian: Kompozíció, Chagall: Én és a falum, Dali: Égő zsiráf, Szőnyi István: Zebegény, Egry József: Visszhang, Medgyessy Ferenc: Anyaság, Standard Thonet szék; Breuer Marcell: Wassily csőszék, Le Corbusier: Ronchamp-i kápolna, Barcsay Jenő: Festőállvány, Schaár Erzsébet: Az utca, Andy Warhol: Elvis, Vasarely: Alakzat III., Kondor Béla: Darázskirály.

A továbbhaladás feltételei

A vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás a tanuló továbbhaladását nem akadályozhatja meg.

Az általános iskola befejezésekor a tanulónak - a tantárgyi munkára fordítható időtől függően, személyiségéből adódó szinten - rendelkeznie kell a vizuális alkotó és befogadóképesség alapjaival.

Legyen képes fantáziáját szabadon eresztve gondolatokat és érzéseket kifejezni az alkotó, tervező feladatokban. Ízlésítéleteit tudatosan is tudja megindokolni, átéléssel hitelesíteni.

Adott szempontokat követve tudja alkalmazni a stíluskritikai műelemzést. Ismernie kell a tanult művészettörténeti korszakok legjellemzőbb stílusjegyeit, koronként és áganként legalább három-három műalkotást, alkotót legyen képes felismerni és megnevezni.

Legyen képes csaknem önállóan teret, tömeget ábrázolni látszati és axonometrikus rendszerben, szabad kézzel illetve szerkesztéssel. Szín- és tónusválasztásait képes legyen megindokolni.

Ismerje a vizuális kommunikáció alapvető jeleit és szabályait.

Legyen tájékozott a mindennapi, a tudományos, a műszaki és a művészi, kommunikáció feladatáról, és értse a tömegkommunikáció működését.

Legyen képes adott célra tárgyat tervezni, készíteni. (Ismerje a szerkezet-formát (pl. Eiffel torony) és a szimbolikus formát (pl. korona).

Ismerje és alkalmazza a kulturált, környezettudatos magatartás szabályait.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A rajz és vizuális nevelés tantárgy alkotásközpontú, ezért az értékelésnek is elsősorban a képességek, készségek fejlődését kell nyomon követnie a gyerekek munkáiban.

A komplexitásból következően egy-egy gyermek tantárgyi teljesítményei is mindig többszintűek. Más-más színvonalú eredményt érhetnek el a megfigyelés, az elemzés, a gyakorlati feladatok, vagy a művészeti ismeretek területén. Így az ellenőrzésben, értékelésben is rugalmasan a gyermekek eltérő adottságaihoz, egyéni fejlődésének üteméhez kell igazodni!

Az ellenőrzés-értékelés legfontosabb feladata, hogy az elvárás, ellenőrzés, és minősítés eszközeivel a tanulókat az önértékelésben, saját fejlődésük követésében, reális megítélésében segítse, saját teljesítményük elemzésének szokását bennük kialakítsa. Az értékelés lehetőleg térjen ki a kis részletekre is (hiszen sokszor csak ezekben mutatható ki a fejlődés ténye, de a kevésbé motivált gyerekeknek ezek is jelentős sikerforrások lehetnek).

5-8. ÉVFOLYAM

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

Az egyéni és közös megbeszélések, az óra alatti és az óravégi értékelés egyaránt a jó, ötletes, kifejező megoldásokat, próbálkozásokat vagy a feladatnak való megfelelés mértékét, az érdeklődő közreműködést állapítják meg.

Az értékelés alkalmi szolgálják a tanultak megszilárdítását, a gyerekek szemléletének irányítását és ízlésének alakítását, és a teljesítmény örömet. A tanulói munkák elemzésekor - a személyes érintettségre való tekintettel - lehetőleg elmarasztaló megjegyzés ne fűződjön. Ehelyett érdemes rámutatni az érdekes-értékes gondolatokra, ígéretes ötletekre, értékelni a művészet iránti érdeklődést, kiemelni a tanuló munkáiban a jól sikerült részleteket, méltányolni az elrontott-újrakezdett munkáknál a bátorságát és a kitartását.

A vizuális befogadás helyzeteiben a gyerekeknek a látványokról, műalkotásokról, egymás munkáiról szóban is meg kell nyilatkozniuk, önálló véleményt kell formálniuk, tetszésüket indokolniuk kell, amely alkalmakkor a szakkifejezések szakszerű használata is megméretik. Ezért fontos a tantárgyi ismereteket (műalkotások adatainak felidézése, műfajok megnevezése, a könyvtár művészeti albumainak önálló használata, stb.), és a verbális aktivitást is értékelni.

A képességfejlesztés alapszabálya: az értékelés soha ne maradjon el!

Az értékelés, ellenőrzés lehetséges területei

Az egyéni és közös korrektúra, a konkrét feladattal kapcsolatos személyes konzultációk, az önellenőrzés megkövetelése, a tanórákon történő folyamatos szóbeli értékelés keretében valósulhat meg.

A közös értékelésre az együttes eredmények áttekintésekor kerül sor, alkalmat adva az elvégzett munka feletti öröm kinyilvánítására. A tanulók munkáinak kiállítása, bemutatása az értékelés sajátos eszköze!

Az adott szempontok szerinti elemzés a tanulók és a nevelő részéről egy-egy feladat, vagy több tanórán át tartó témafeldolgozás befejezésekor valósulhat meg. Ilyenkor a konkrét feladat céljával vetjük össze a csoport és benne az egyének teljesítményét, kiemelve a sikeres megoldásokat, a fejlődés tényét, a feladat megértését, az eredetiséget.

Érdemes értékelni a tanulók füzetét is, amelybe az ismeretek (tanár által diktált, vagy önállóan lejegyzett) vázlatát írták, vázlat-rajzaikat, és egyéb feladataikat megoldották, gyűjtött képeiket rendszerezve beragasztották.

Mindezek összegzéseként kerülhet sor az adott iskolában szokásos írásos, vagy érdemjeggyel minősített tanév közbeni, és osztályzattal lezárt a félévi és tanév végi értékelésre.

Az értékelésnek számos, egymástól igen eltérő célja lehet, ezek közül a legfontosabbak a következők:

- a személyiségfejlődés elősegítése,
- ezzel összefüggésben az önértékelésre nevelés,
- a tudás minősítése,
- informálás, informálódás az elért eredményekről;
- lemaradás feltárása és felzárkóztatás;
- tehetség felismerése és fejlesztése,
- pálya- és iskolaválasztás elősegítése,
- a pedagógiai tevékenységre való visszahatásával annak fejlesztése.

Az értékelés célja határozza meg, hogy az értékelésnek mely típusát kell választani.

A formatív értékelés (formáló, segítő) a vizuális nevelésben az értékelés leggyakoribb típusa. (Ide tartozik az órai gyakorlati munkát rendszeresen kísérő tanári biztatás, dicséret, kritikai megjegyzés.)

A szummatív értékelés a tantervi követelményekből kiindul, pontos kritériumrendszeren alapuló értékelés. Azt mutatja meg, hogy az elérendő céloknak, fejlesztési szinteknek, elvárásoknak milyen mértékben felel meg a tanuló teljesítménye. Céljától függően lehet szintfelmérő, diagnosztizáló vagy záróvizsga típusú értékelés.

5-8. ÉVFOLYAM

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

- A felmérő olyan szummatív értékelés, amely a tanuló tudásának jelenlegi szintjére kíváncsi. (Ennek ismeretére a tanárnak a továbbhaladás tervezéséhez feltétlenül szüksége van.)

- A diagnosztizáló értékelés arra kíváncsi, hogy a felmérés során mutatkozó bizonyos problémák milyen okokra vezethetők vissza. (Erre a korrekciók elvégzéséhez, a felzárkóztatáshoz, a hiányosságok pótlásának tervezéséhez van szükség.)

Az értékelési szint meghatározása szempontjából kétféle módszert ismerünk.

- Kritériumra irányuló az értékelés az iskolai záróvizsgákon (Ez végeredményben pontosan meghatározott kritériumok alapján történő szummatív értékelés.)

Az értékelés alapja

Az értékelés céljától és típusától függ, hogy a tanuló szóbeli spontán megnyilvánulásai, órai „felelete”, esetleg kiselőadása alapján vagy az órai gyakorlati munkái (rajzolás, tárgykészítés, írás, stb.), esetleg otthonról hozott munkái alapján értékeljük tevékenységét. De történhet az értékelés egy tanári segítséget teljesen kizáró módon készült munka alapján, esetleg egy portfólió (a munka menetét bemutató mappa) alapján, amelyből nem csupán a végeredmény, de a folyamat is megismerhető.

Az értékelés módjai

Szóbeli értékelés

A rajzóra egyik legértékesebb mozzanata, hogy a tanár a gyakorlati (műtermi, műhely) munka során folyamatos és intenzív kapcsolatban van a tanulókkal. Állandó a formatív, szóbeli értékelés. Nem a minősítés, hanem az egyéni előmenetelt segítő biztatás, illetve a hiányosságok feltárása a cél, ami segíti a tanuló önértékelésének kialakulását, fejleszti önismeretét.

Kiváló, sokirányú nevelő hatása van az óra végi közös, a tanulók bevonásával történő szóbeli értékelésnek is.

Írásbeli értékelés

Az írásos tanári értékelésben egyaránt megjelenhetnek a formatív és a szummatív értékelés elemei. Az érdemjegyeknél-osztályzatoknál a rövid (lapszéli) írásos megjegyzések is pontosabb tájékoztatást nyújtanak: rámutathatnak bizonyos problémákra, és javaslatokat tehetnek a fejlesztésre. A tanulók írásos önértékelése pedig többcélú órai feladat is lehet.

Az osztályzás

Fontos szem előtt tartani, hogy az osztályzattal történő értékelés szummatív, a tantervi követelmények megvalósulását ellenőrző-számonkérő értékelés legyen. Nagy zavart okoz, ha az osztályzat hol a biztatás eszköze (formatív értékelés), hol pedig a tudás minősítése.

A szummatív értékelés kidolgozásának lépései

A komplex vizuális nevelés esetében, amikor tehát a különböző témák integráltan kerülnek feldolgozásra, az egyéni tanmenet kidolgozó tanárnak kell meghatároznia, hogy milyen tanítási egységek után, milyen munkák alapján fog összesítő értékelést végezni.

1. Az értékelés céljától függően, (felmérés, diagnosztizálás, minősítés,) kell meghatározni az értékelés formáját, annak feltételeit, körülményeit. (Hogy az értékelés zárthelyi gyakorlati feladat, vagy szóbeli felelés, esetleg otthon összeállított mappa alapján történik.)

2. Meg kell határozni az értékelés főbb szempontjait, azt, hogy mire vagyunk leginkább kíváncsiak (pl. térszemlélet, kreativitás, jártasság egy adott technikában).

3. A következő lépés az általános szempontok lebontása részkérdésekre, annak megfogalmazása, hogyan kérdezhetünk rá például egy-egy képességre úgy, hogy hozzávetőlegesen pontos és árnyaltabb képet kapjunk.

(Miből tudható meg, hogy milyen az illető térszemlélete? Mennyire érti a téri viszonyokat, formakapcsolatokat? Mennyire ismeri az optikai kép törvényszerűségeit? Mennyire van tisztában a nézőpont jelentőségével? Milyen az arányérzéke?)

5-8. ÉVFOLYAM

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

A kreativitásra a következőkkel kérdezhetünk rá: Hány terve, ötlete volt? Mennyire sokfélék a tervei, elképzelései? Mennyire szokatlanok az elképzelései? Mennyiben használja más helyekről származó élményeit, ismereteit? Mennyiben képes az órán tanultakat gyorsan adaptálni, mennyire képes egy dolognak más funkciót találni? Hány kérdést tud egy dologgal kapcsolatban feltenni? Mennyire képes egy dolgot a szokásostól eltérő módon is szemlélni? Mennyire képes egészen távolinak tűnő dolgokat összekapcsolni? A feladatmegoldás során mennyire rugalmas?

4. Ezután olyan konkrét, pontosan (írásban) megfogalmazott feladatot (vagy feladatokat) kell összeállítani, amely alapján a témába vágó kérdésekre határozott válasz kapható. Az értékelés szempontjait, a kérdéseket az adott feladathoz kell igazítani.

5. Ellenőrizni kell, hogy minden aktuális követelményt, illetve szempontot kellő mértékben lefednek-e a feladatok, illetve az értékelés szempontjai.

6. Ezután meg kell határozni az egyes osztályzatok kritériumait (mi a feltétele annak, hogy valaki ötös, négyes stb. osztályzatot kaphasson.?)

7. Elképzelhető, hogy a tanár saját pontrendszert dolgoz ki, majd a különböző feladatokra adott pontokat 1-5-ig terjedő osztályzatokká konvertálja. (Például egy felmérő jellegű értékelés esetében, mikor a feladat egy adott funkciót betöltő tárgy tervezése és adott technikával való megjelenítése, illetve makettezése, az értékelés szempontjai a következők lehetnek: 1. mennyiben felel meg a tervezett tárgy az adott funkciónak (0-2 pont); 2. ötletesség (0-3 pont); 3. a megjelenítés szintje (0-2 pont); 4. az adott technikában való jártasság (0-2 pont); 5. a kivitelezés pontossága (0-2 pont); összesen: 11 pont. A konvertálás pedig: 10-11 pont = ötös osztályzat, 8-9 pont = négyes stb.)

(Lényeges, hogy egyértelműen eldönthető legyen a megfogalmazott kritériumoknak történő megfelelés. Hiába a pontosnak tűnő kritériumok sora, a végeredmény mégis szubjektív lesz, ha azok megfogalmazása nem egyértelmű, ha lehetővé teszik, hogy a besorolást az értékelő személyisége, preferenciái nagymértékben befolyásolják. Például az előző példában a „Milyen mértékben felel meg a tervezett tárgy az adott funkciónak?” lehetséges válaszai: egyáltalán nem felel meg (0 pont); részben felel meg (1 pont); teljes mértékben megfelel (2 pont). Ezekből viszonylag könnyen kiválasztható a megfelelő.)

A rajz és vizuális nevelés tantárgy ellenőrző-értékelő tevékenysége alapjának a képességfejlődés egyéni eltéréseinek tudomásulvétele mellett a következetes, objektivitásra törekvő értékítélet kialakítását kell tekintenünk.

A TANESZKÖZÖK

A rajz és vizuális kultúra tantárgynak a készségek-képességek sokszintű fejlesztésén túl a hátrányos helyzetű tanulók nevelésében igen hatékony szerepe lehet. A tantárgy a kreatív képességek fejlesztésével a személyiségfejlesztést, a koncentrált leképező megfigyelés fejlesztésével tanulási képességek javítását, szemléletességével az elméleti tananyag képi megjelenítésének könnyebb megértését szolgálja, emellett megalapozza a szakrajzi és szakmai képzést, és a felzárkóztatásban is nélkülözhetetlen. Oktatásának eredményességét nagymértékben meghatározza a nevelő felkészültsége és rátermettsége mellett a megfelelően felszerelt szaktanterem, szertár. Ez utóbbiak biztosítása elengedhetetlen feladata az iskoláknak.

A szemléltetés alappillére ennek a tantárgynak. A vizuális képességek fejlesztése - különösen a lecsökkent időkeret mellett - csak úgy lehet hatékony, ha a hagyományos és a legkorszerűbb oktatási eszközök együttes alkalmazása élményszerűvé képes tenni a vizuális ismeretek megszerzésének és fejlesztésének folyamatát.

A motiváló értékkel is bíró, változatos, a multimédia eszközeit használó tanítási programok kidolgozása nélkülözhetetlen az eredményesség szempontjából.

JAVASOLT TANESZKÖZÖK

Szaktanterem

A műhelymunka jellegű alkotó-alakító tevékenységhez, műalkotásokkal való ismerkedéshez motiváló miliőt a jól felszerelt, működő szaktanterem biztosíthat. Szükségesek a megfelelő sötétítést biztosító függönyök, a mobil - lehetőleg egyszemélyes - rajzasztalok (melyek egyaránt alkalmasak rajzolásra és tárgykészítésre), vízcsap, vetítővászon, megfelelő méretű tábla, tárolóhelyek a különféle papírok, anyagok, eszközök, szerszámok részére (ezek kerülhetnek a szaktanteremből nyíló szertárba is). Fontos, hogy legyenek installációk a tanulói munkák és művészeti reprodukciók bemutatásához.

5-8. ÉVFOLYAM

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

A szűkös időkeret hatékony kihasználása szinte megoldhatatlan a szaktanteremben megtalálható szemléltető eszközök, posztterek, modellek, diavetítő, írásvetítő (és lehetőleg TV, videólejátszó, - esetleg DVD, videó-CD, kép-CD lejátszására alkalmas eszköz -, számítógéppel összekapcsolt projektor) nélkül. A rajz és vizuális kultúra tantárgy eszközigénye, eszközhasználata nem luxus, hanem nevelő erő: alternatívát kínál a diákoknak a vizuális kiszolgáltatottsággal szemben a technikai eszközök értő, értékes, kultúrát építő használatára.

Tanári segédeszközök

A vetítő eszközöktől függően változó a szükséges eszközök köre:

- Számítógépes projektor esetén fontos segédeszköz a szkener és a digitális fényképezőgép, (esetleg internet-hozzáféréssel rendelkező számítógép) melyek segítségével elkészíthetők a szemléltető képösszeállítások, feladatlapok.

- Fénymásolási lehetőség.

- Szakmai kézikönyvek, művészettörténeti albumok.

- Írásvetítő, diavetítő, TV, videó, DVD-lejátszó esetén művészettörténeti diasorozatok, kép CD-k, videofilmek, írásvetítő fóliák szükségesek.

Tanulói eszközök

Tankönyv, nagyméretű (spirálos) rajzfűzet, rajzeszközök, színes papírok, festék, ecsetek, olló, ragasztó, körző, vonalzó, valamint dosszié a gyűjtött képanyag, és a z elkészült munkák - rajzok, festmények, vázlatok - tárolására.

(Az alkalmazandó könyv a vizuális nevelő (tanító, tanár) szabad választása szerint a Nat szellemében készült, a vizuális kultúra alapjait megfelelően summázó, esztétikailag színvonalas és szemléletes, az ismeretanyagot megfelelő keretbe foglaló, lehetőleg tartós kivitelű (több éven keresztül is használható) tankönyv legyen.)

Technika és életvitel

Célok és feladatok

A technika és életvitel tantárgy a világ tapasztalati megismerésére és gyakorlati tudás szerzésére nyújt lehetőséget, egyben hozzájárul a tanulás és a munka megszeretéséhez, a tudás megbecsüléséhez.

Korunk egyik legfontosabb kérdése, hogy miképpen tudunk együtt élni azzal a technikai környezettel, amelyet éppen az élet könnyebbé tétele érdekében hoztunk létre. A tantárgy olyan ismereteket ad, képességeket, készségeket és beállítódásokat alakít ki, amelyek segítik a modern technika és gazdaság eredményeinek ésszerű felhasználását, ugyanakkor óvnak ennek torzító hatásaitól. A Technika és életvitel tantárgy a gyakorlati problémamegoldás folyamatában szintetizálja a tanulók ismereteit, konkrét problémahelyzetből indul ki, életszerű megoldásokkal, eljárásokkal dolgozik, végső soron kapcsolatot teremt az iskolai tanulás és az iskolán kívüli világ között.

A technika és életvitel tantárgy célja a mesterséges környezet területeinek és összefüggéseinek bemutatásával a tanulók tájékozottságának, biztonságérzetének növelése, az emberi alkotások megismertetésével a világ teljességének és szépségének átélése. További célja a civilizáció társadalmi, környezeti vonatkozásainak feltárása révén a felelős, környezettudatos, toleráns beállítottság kifejlesztése, a fenntartható fejlődés megértése, elfogadása, a kritikus fogyasztói magatartás kialakítása.

Az okok megelőzésére kell a hangsúlyt helyezni, és erre alkalmas a rendszerszemléletű technikai nevelés.

Az alkotómunka folyamatának, összetevőinek gyakorlati elsajátításával az alkotás örömeinek átélése, a munka megbecsülése, végső soron a pozitív alkotó magatartás kialakítása a cél.

A technika és életvitel tantárgy komplexitásában mutatja be a társadalom, az ökoszisztémák és a technikai rendszerek együttlétezését. Az életviteli ismeretek körébe tartoznak pl. a háztartástan, a szűkebb lakóhelyi környezet, a lakás és környéke, a kertgazdálkodás. Az életvitelhez sorolhatók a helyes közlekedés és a közlekedési szabályok ismerete is. A Technika és életvitel tantárgy a technika bonyolult kapcsolatrendszerét elméleti, gyakorlati, manuális, tervezési és modellezési feladatokon keresztül mutatja be.

A munkafolyamatok és egyes szakmák bemutatása, megismerése a pályaorientációt alapozza meg.

A problémák megoldása, a konfliktusok kezelése segít rátalálni az identitásra, kialakítani a helyes önértékelést, a fejlődőképes autonóm személyiséget.

A tantárgy tanításának feladata felkészíteni a mesterséges környezetben való tájékozódásra, megismertetni az ember alkotta környezet legfontosabb jellemzőivel. Segítse, hogy a megszerzett ismeretek alapján a tanulók tudatos szemléletű és a gyakorlatban előhívható magatartási mintává váljon a környezet és a természet védelme, az egyéni életük biztonságát is szem előtt tartva.

Tanulmányozza az anyag-, energia- és információáramlást, a társadalom életében, a gazdálkodásban és a természetátalakításban játszott szerepét.

Gyakoroltassa a technikai gondolatközlés egyik legáltalánosabb formáját, a valóság képi ábrázolását, a műszaki ábrázolás alapjainak megjelenítését. Adjon lehetőséget a műszaki kommunikációs eljárások alkalmazásának gyakorlására.

Teremtsen optimális feltételeket a természetes és mesterséges környezet anyagainak megismeréséhez, az anyagvizsgálatok elemi módszereinek célszerű megválasztásához. Tudatosítsa a technikai problémák felismerését és megfogalmazását. Teremtse meg a rendszerelemzési, rendszerdiagnosztikai képességet.

Gyűjtsön tapasztalatot környezetünk jellemző gépeiről, a technikai rendszer vizsgálata, modellezése közben. Tegye lehetővé a modern építészet anyagainak és szerkezeteinek összevetését a hagyományos és a népi építészet anyagaival és szerkezeteivel. Felkészít a lakóhely vizsgálatára funkció, célszerűség, esztétikum és forma összefüggései szerint. Mutassa be a nagy feltalálók és találmányok sorsát, különös tekintettel a magyarokra.

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

Lássa be a közlekedés rendszerének és a közlekedés szabályozásának szükségességét. Megismertet a városi-, a közúti-, a vízi és a légi közlekedés rendszerével. Felkészít a közúti közlekedés szabályainak és veszélyforrásainak megismerésére. Tanítja a tudnivalókat közlekedési baleset esetén. Tegye lehetővé, hogy tájékozottak legyenek a KRESZ gyalogosokra, kerékpárosokra vonatkozó szabályairól. Megismertet a tömegközlekedés szabályairól, és az utazással kapcsolatos helyes magatartásformákról.

A tanulók életvitelét a hétköznapokban is hasznos ismeretek, tevékenységek körének tágításával alapozhatjuk meg. A tantárgy feladata, hogy alakítsa ki az egészséges életvitel alapkövetelményei szerinti életmódot. Ismerje fel az egészséges táplálkozás és az egészséges öltözködés fontosságát. Tanítja a háztartási gépek használatát, a háztartási energia és más ellátó rendszereinek ismereteit. Tegye lehetővé a korszerű lakáskultúra kialakításának lehetőségeinek megismerését. Neveljen a háztartási feladatok, munkák és a gazdálkodás folyamatainak és összefüggéseinek felismerésére.

Gyakoroltassa az életet és környezetet védő magatartáshoz szükséges alapvető ismereteket. Ismertesse az egyéni és társadalmi létet veszélyeztető tényezőket, az egyén felelősségét a veszélyhelyzetek kialakulásában, kialakításában.

Teremtse meg a feltételeket a munkának, mint értéknek és örömforrásnak az elfogadására, előkészítve a pálya kiválasztását. Az emberi tevékenységek, az átélt alkotások és életpályák megismerése révén járuljon hozzá a tanulók tudatosabb iskolaválasztásához. Tudatosítsa az egyén szerepét és felelősségét az életpálya tervezésében és szervezésében.

Fejlesztési követelmények

Feladatok és tevékenységformák

1. A munka és a technika szükségessége, jelentősége és szerepe az ember életében, haszna és veszélyei: a fenntartható fejlődés gondolata

Az ember, a természet, a társadalom és a technika kapcsolatrendszerének felismerése, és az emberi szükségletekből adódó technikai problémák megoldása.

A közvetlen mesterséges környezet felelős, tudatos, célszerű alakítása, a személyes szerep kipróbálása, gyakorlása.

2. Dokumentumismeret (tárgy, könyv, hálózati dokumentum)

A dokumentumok (modellek, tárgyak a mindennapi életben, könyvtári, hálózati kézikönyvek, ismeretterjesztő művek, használati utasítások) használata.

3. Az alkotás folyamata, a gyakorlati probléma-felismerési és problémamegoldó folyamat részei

Probléma-felismerés

Problémaérzékenység, probléma-felismerés, az emberi problémák és a technikai lehetőségek feltárása

A probléma felismerése, a probléma lényegének megfogalmazása szóban és vázlatrajzban.

Tervezés

Tervezés, a megoldáshoz vezető út kitalálása

Kommunikáció: a terv megjelenítése, szóban, írásban, rajzban, anyagban

A terv, elképzelés értékelése, megfeleltetése az igénynek és a lehetőségeknek.

Konstruálás, kivitelezés (tárgyak, modellek, szerkezetek és agrotechnikai eljárások, háztartási, egészségügyi megoldások)

A terv megoldása anyagban, térben

A rendelkezésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, az anyagnak és szerkezetnek megfelelő megoldás kiválasztása és elkészítése saját vázlat, tervrajz, minta alapján.

Kommunikációs képesség (szövegértés, rajzolás)

Ítézőképesség a teljes alkotófolyamat minden pontján

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

Véleményformálás a munka (eredmény) funkcionális és formai megfeleléséről, az eljárás célszerűségéről és gazdaságosságáról.

Konstruáló képesség, eszközhasználat, ügyesség

Az egyszerű alapanyagok alakítása, a kéziszerszámok, háztartási gépek kezelése.

Ismeretek (anyag, szerkezet, technológia, forma, funkció)

A gyakorlati tapasztalatra és tanult tudásra épülő forma, anyag, szerkezet és eljárási ismeret.

Szervezőkészség

Az önálló munkaszervezés, munkamegosztás kialakítása.

A tevékenység és eredményeinek értékelése

Saját és mások terveinek, tervezett technológiáinak és technikai rendszereinek megértése, megvitatása, eredményeinek, hatásainak értékelése, következtetések levonása. Az önellenőrzés fejlesztése. Az erősségek és a gyengeségek elhatárolása.

4. Munkavégzési és tanulási szokások

Rend, tisztaság, szabálykövetés, időbeosztás

Egyszerű eszközök, szerszámok használatában figyelem, elővigyázatosság.

Megfigyelés, vizsgálat

Emberi szükségletek és igények, anyagok, szerkezetek, formák megfigyelése, vizsgálata, tapasztalati megismerése, lehetséges megoldás keresése.

Technológiai rend, térszemlélet

Eredményes műveleti (időbeli) sorrend betartása az alkotófolyamatban, térbeli tájékozódás a konstruálásban.

Gazdálkodás, környezettudatos magatartás

Célszerű gazdálkodás az anyaggal, az energiával, a munkával és az idővel.

Eszközhasználat, munkaszervezés

Jó testtartás, jártasság az anyagalakításban és a szerszámok, eszközök használatában.

Képességek és készségek fejlesztése

Az alapfokú alkotó, kritikai (önértékelő), megfigyelő, ítélő és kommunikációs képességek működtetése az alkotó és elemző folyamat során.

A munkavégzéshez szükséges elemi kezűgyesség, eszközhasználati jártasság, anyagminőség iránti érzék, formaérezék, szerkezetválasztási jártasság kialakítása. A gyakorlati beállítódás szerepe, mint meghatározó tényező a pályaterületek kialakításában.

Az alapvető emberi szükségletek és a technikai lehetőségek közötti különbség megismerése.

A rendeltetés, a jelentés (forma), az anyag, a szerkezet, az eljárás és a gazdaságosság összefüggéseinek megismerése. Ennek hatása az individuális életszervezésre.

Az alkotás funkcionális és formai megfelelése, valamint az eljárás célszerűségének és gazdaságosságának megállapítása, a döntés indoklása.

5. évfolyam

Óraszám: 18,5 óra/év, 0,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák	Tartalom
Az ember és környezete Természetes és mesterséges környezet kapcsolata, összehasonlítása.	Természetes és mesterséges környezet. Az ember védekezése a környezet hatásai ellen.

Eszközhasználat

Az állatok és az ember eszközhasználatának összehasonlítása.

Az állatok eszközhasználat. Az ősemberek és a természeti népek egyszerű eszközei.

A technikai környezet

Példák felsorolása a technikai környezetre.

Az ember környezet-átalakító tevékenysége. A mesterséges környezet.

A kommunikáció eszközei és módjai

A hírközlés és távközlés összehasonlítása, különbözőségek és azonosságok.

Kommunikációs és információs rendszerek. A kommunikáció eszközei és használatuk módjai.

A tömegkommunikációs eszközök, pl. rádió, televízió és telefon használata.

Anyagok és átalakításuk

Az anyagok csoportosítása. Az anyagvizsgálatok elemi módszereinek megismerése. Az anyagok érzékelhető tulajdonságainak megállapítása. Az előnyök és a hátrányok mérlegelése. Konkrét tárgy vagy technikai rendszer vizsgálata rendeltetés, célszerűség, szerkezet, tulajdonság és forma szempontjából. Gazdaságos és környezetkímélő tevékenységsor tervezése és alkalmazása.

Az anyagok a természetben és a mindennapos környezetünkben.

Anyagvizsgálatok.

Az anyagok érzékelhető tulajdonságai, az egyszerű anyagi tulajdonságok megismerése.

Az anyagok formálhatósága, alakíthatósága, felhasználása.

Tervezés, építés

Egyszerű tervek, vázlatrajzok készítése. Adott terv megvalósítása rajz alapján. Algoritmusok alkalmazása. Egyszerű, megvalósítható tervek készítése a gyakorlati tevékenységekhez.

A tervezés folyamata.

A funkció, forma és esztétikum szerinti tervezés.

Mérés

Mérés milliméter pontossággal, a mérési eredmények feljegyzése.

A mérés és a méretek pontosságának szerepe a technikában.

Becslés, mérés, méretjelölés.

Műszaki ábrázolás

Méretek és elrendezés leolvasása egyszerű műszaki rajzokról.

A méretmegadás elemei. A műszaki rajz jelképei, rajzjelek. Az elrendezés szabályai.

A műszaki rajz jelképei, rajzjelei alapján egyszerű műszaki rajz készítése.

Épített tér és környezet

Természetes és emberi alkotással létrehozott terek, formák és térképző elemek esztétikai és ergonómiai követelményeinek bemutatása.

Épített tér és környezet modellezése.

A harmónia és az esztétikus környezet kialakítása.

Környezetkímélő építés.

Egyszerű tárgyak, szerkezetek megalkotásának tervszerű előkészítése és kivitelezése.

A lakóház, a falu, a város.

Közlekedési eszközök kialakulása, modellezése.

A technikai rendszer folyamatai, a folyamatok energiaigénye.

Az otthon, a lakóház, a falu, a város, mint közvetlen környezet megismerése, elemzése, modellezése.

Közlekedési eszközök megismerése, történeti áttekintése, működésük modellezése.

A közlekedés története, a kezdetek.

A közlekedés célja.

Közlekedési ismeretek

A közlekedési eszközök kialakulásának történeti áttekintése.

A közlekedési rendszer részei.

Példák felsorolása a közlekedés

A közlekedés és a szállítás eszközei.

szabályozásának és a szabályok betartásának

Gyalogos közlekedés településeken.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

szükségességére. A közlekedési rendszer részeinek bemutatása. A közlekedés és a szállítás eszközeinek tanulmányozása. A gyalogos közlekedés általános ismereteinek szemléltetése, gyakorlása. A városi és vidéki közlekedés különbségének elemzése. A tömegközlekedés utazási szabályainak összegyűjtése. Az utazással kapcsolatos helyes magatartásformák elsajátítása. A kerékpáros közlekedés szabályainak gyakorlása (tanpályán). Jellemző kerékpáros forgalmi helyzetek elemzése.	A városi és vidéki gyalogos közlekedés sajátosságai. A tömegközlekedés. A kerékpáros közlekedés. A kerékpár története. A kerékpáros közlekedés szabályai. A balesetek megelőzésének lehetőségei, elsősegélynyújtás baleseteknél. Személyi higiéné a családban. A táplálkozás jelentősége. Az egészséges táplálkozás. Az élelmiszerek alkotórészei.
Életvitel, háztartástan	
A család egészsége, táplálkozás Beszélgetés a család egészségéről, a családi célkitűzésekről. Egészséges táplálkozási szokások bemutatása.	A korszerű konyha. Edények és konyhaeszközök. A konyha tisztasága. A háztartási hulladékok kezelése. A magyar konyha jellegzetességei. A háztartási munka szervezéseinek elemei.
Háztartás Korszerű környezetkímélő konyhai tevékenységek gyakorlása. A háztartási munka megszervezése.	Öltözködés története. Textíliák és szerepük. A textilanyagok egyszerű vizsgálati módszerei. A textilanyagok csoportosítása: növényi, állati eredetű és mesterséges szálanyagok. A mosó és tisztítószeres gondos használata.
Ruházkodás Beszélgetés az öltözködés meghatározóiról, történetéről. A textilipar nyersanyagainak elemzése. A textilanyagok egyszerű vizsgálati módszereinek alkalmazása. A szálanyagok feldolgozása, fonás, szövés, nemezés, kézi varrás, hímzés. A ruhaneműk célszerű használata, gondozása.	Gazdálkodással kapcsolatos elemi összefüggések. Családi gazdálkodás. Takarékoskodás. Talajművelés. Növények a lakásban.
Gazdálkodás Az anyagi lehetőségek felmérése. Az árak ismerete és összehasonlítása. A zsebpénz beosztása.	
Kertgazdálkodás alapjai Talajművelés, a talaj vizsgálata. A növények gondozása, ápolása.	

Fogalmak

Az ember és környezete: természetes környezet, alkalmazkodás a környezethez, eszközhasználat, mesterséges környezet, technikai környezet, társadalmi környezet.

A kommunikáció eszközei és módjai: kommunikáció, adat, hír, információs rendszer, jel, kód, kódolás, tömegkommunikáció.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

Anyagok és átalakításuk: természetes anyagok, feldolgozott (átalakított) anyagok, anyagvizsgálatok, fizikai vizsgálatok, anyagok tulajdonságai, fémek, forma, funkció, műveletsor, algoritmus, előkészítő-, alakító-, szerelő műveletek.

Tervezés, építés: a mérés pontossága, becslés, mérés milliméter pontossággal, műszaki rajz, vázlatrajz, műszaki rajz jelképei, rajzjelei, környezetkímélő tervezés, esztétikus környezet, harmónia, méretmegadás elemei, természetes és emberi alkotással létrehozott terek, formák, térképző elemek, városrész jellemzői, építési módok, szerszámhasználati alapfogalmak, szerkezet, technikai rendszer, technikai rendszer működése.

Közlekedési ismeretek: a közlekedés célja, a közlekedés története, közlekedési magatartás, gyalogos közlekedés, közlekedési szabályok, a szállítás eszközei, tömegközlekedés, a tömegközlekedés szabályai, kerékpáros közlekedés szabályai, a kerékpár története, környezetszennyezés.

Életvitel, háztartástan: személyi higiéné, tisztaság, a család szükségletei, a család kívánságai, egészséges táplálkozás, az élelmiszerek alkotórészei, háztartási munka, szelektív hulladékgyűjtés, öltözködés, textil anyagvizsgálatok, nedvszívó képesség, növényi- állati- és mesterséges szálasanyagok, fonás, szövés, nemezelés, kézi varrás, hímzés, mosó és tisztítószer használata, gazdálkodás, árak, piac, jövedelem, anyagi lehetőségek, zsebpénz, családi gazdálkodás, takarékoság.

Kertgazdálkodás alapjai: növények gondozása, ápolása, talajművelés.

A továbbhaladás feltételei

Ismerkedés a környezet tudatos átalakításának elveivel és szükségességével. Egyszerű, mindennapos technikai rendszerek azonosítása. A kommunikáció alapfogalmainak alkalmazása, tömegkommunikációs eszközök kezelése. Egyszerű műveleti algoritmusok értelmezése és végrehajtása (egyszerű tervek és vázlatrajzok készítése). Becslés centiméter pontossággal, mérés milliméter pontossággal. Egyszerű műszaki rajzok olvasása és készítése.

A gyalogos, a kerékpáros és a tömegközlekedés szabályainak és helyes magatartásformáinak alkalmazása.

A következetes és rendszeres tisztálkodás ismerete. Az egészséges táplálkozás jelentőségének felismerése. A családi munkamegosztás ismerete, a házi és ház körüli munkák gyakorlása. A szükséges eszközök és szerszámok szakszerű és balesetmentes használata. Környezetkímélő magatartás és takarékoság fontosságának felismerése.

6. évfolyam

Óraszám: 18,5 óra/év, 0,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák	Tartalom
Az ember és környezete Természetes és mesterséges környezet. A természetes folyamatok, a természet törvényeinek megfigyelése, pl. mozgás, változás, élet és pusztulás. A környezet rendszeres tisztántartása. Hulladékgyűjtés.	A természetes rendszerek és folyamataik, a természet törvényei. Az ember védekezése a környezet kellemetlen hatásai ellen. A technikai környezet körültekintő, gondos felhasználása. Változtatás a legkisebb környezeti kár okozásával. Gazdálkodás a természeti erőforrásokkal.
Az energia A természetes és mesterséges rendszerek működéséhez energiára van szükség. Példák felsorolása (természetes vagy mesterséges) rendszerek működésére.	Változás és változtatás
Kommunikációs rendszerek A hír, a jel, a jelrendszer és az információs	A jelek világa. Jelrendszer és információ. A számítógép fejlesztésének története. A számítógép részei.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

fogalmak használata. Az információátvitel és továbbítás eszközeinek megismerése, gyakorlati működtetésük. Logikus, algoritmikus gondolkodás használata. Egyszerű axonometrikus és vetületi rajzok készítése és olvasása.	Számítógépes kapcsolatok. Műszaki kommunikáció.
Anyagok és átalakításuk Újabb tapasztalatok szerzése az anyagok tulajdonságairól. A faanyagok, a fa szerkezetének vizsgálata. A fa hibáinak, betegségeinek elemzése. A műanyagok gyártásának bemutatása. A műanyagok csoportosítása, vizsgálata.	Az anyagok tulajdonságai. Az anyagok fizikai vizsgálata.
Az anyagok feldolgozása Anyagkiválasztás, tulajdonság és funkció összefüggései alapján. Az előnyök és a hátrányok mérlegelése. Az anyagok helyettesíthetősége. Gazdaságos, környezetkímélő tevékenységsor tervezése és alkalmazása.	A technikai rendszer folyamatai, a folyamatok energiaigénye. Az anyagok feldolgozása. Az anyagok megmunkálása.
Tervezés, építés Technikai összefüggések meglátása az ábráról. Munkaterv készítése segítséggel.	Tervezés és vázlatrajz készítése. A feladat megoldásának algoritmus a tervezéstől a megvalósulásig.
Mérés A méretmegadás helyes alkalmazása. Tárgyak különböző méretarányban való rajzolása.	A mérés pontossága, méretarányok. A mérési pontosság jelentősége a technikában.
Műszaki ábrázolás A vetületi ábrák értelmezése, tárgyak felismerése vetületek alapján. Egyszerű műszaki rajz készítése a műveleti algoritmus betartásával.	Rajzok értelmezése, műszaki rajz készítése. Műszaki rajzi szabályok, Vetületi ábrázolás, axonometria.
Épített tér és környezet Makett és modell szerepének megismerése a környezetformálásban. Házmakett és lakás modellezése. Anyag, forma, stabilitás, egyensúly és elrendezés alkalmazása.	A házépítés menete. A lakás jellemzői, funkció, belső terei, a részek kapcsolatai. A lakás és környezete. Energiatakarékos lakások.
Gép, mint technikai rendszer Logikai áramkörök értelmezése és építése. Technikai problémák felismerése és megfogalmazása.	Utasítást közvetítő áramkörök. A közlekedési eszközök fejlődése. A közúti közlekedés kialakulása. Biztonságos közlekedés. Kerékpáros közlekedés. A kerékpár működése, állapota és karbantartása. Felelősség a közlekedésben.
Közlekedési ismeretek A szárazföldi közlekedés történetének és a közlekedési eszközök fejlődésének tanulmányozása. A gyalogos közlekedés szabályainak gyakorlása. Balesetet megelőző magatartás gyakoroltatása és elsajátítása.	A tisztaság az egészséges élet alapfeltétele.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

Kerékpáros vezetéstechnikai gyakorlatok tanpályán
Segítségnyújtás közlekedési baleset esetén.

A környezetalakítás fontossága.
Összefüggés a környezet és a közérzet között.
A korszerű lakás berendezése.

Életvitel, háztartástan

A család egészsége
Személyi higiéné a kamasz korban,
következetes és rendszeres testápolás
fontosságának elemzése.

Egészséges táplálkozás.
A tápanyagszükséglet, az energiaszükséglet és az életmód összefüggései.
Ételek készítése, tárolása.
Terítés, tállalás. Textilíák javítása, ápolása.

A lakás

A lakás funkciói, szerkezete és a térszükséglet bemutatása, az ergonómia figyelembevételével.

Saját szoba önálló tervezése.

Kiegyensúlyozott, harmonikus környezet kialakítása, ápolása és karbantartása.

A lakás és az iskola otthonossá tétele.

Konyhatechnológia

A kornak megfelelő, energiát és tápanyagot tartalmazó táplálékok elemzése.

Egészséges tápanyagarányok, étrend bemutatása.

Egyszerű konyhatechnikai eszközök, egyszerűbb gépek használata. Ételkészítési gyakorlatok.

Az esztétikus terítés szabályainak gyakorlása.

Ruházkodás

Egyszerű textilmegmunkálás és díszítés (varrás, hímzés) munkaeszközei.

A ruhaneműk célszerű használata, gondozása, rendben tartása.

Öltésfajták.

Hagyományos és korszerű textilkészítési eljárások.
Textilíák javítása, ápolása.

Munkaszervezés

A háztartási munkafolyamat megfigyelése, elemzése. A munka beosztása, munkaterv készítése.

Beszélgetés a szelektív hulladékgyűjtés feltételeiről és lehetőségeiről.

A háztartási munkák fajtái. Háztartási munkamegosztás.

A háztartási hulladékok szelektív gyűjtése.

Gazdálkodás

A bevétel és kiadás tervezési módjai.

Állandó, alkalmi és változó kiadások tervezése.

A család gazdálkodásának belső összefüggései.
Takarékossági lehetőségek.

Kertgazdálkodás alapjai

Otthont és az iskolát díszítő növények ápolása.

Szobanövények szaporítása.

Palántanevelés, ápolási munkák.

Vegyszer nélküli növényvédelem bemutatása.

Szobanövények gondozása, ápolása.

Zöldségfélék szaporítása, növényvédelem.

Fogalmak

Ember és környezete: természeti folyamatok, a természet törvényei, természetes rendszerek, mesterséges rendszerek, energia.

Kommunikációs rendszerek: hír, jel, jelrendszer, információ, információ-tárolás, információ-továbbítás, műszaki kommunikáció, axonometrikus rajz, vetületi rajz.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

Anyagok és átalakításuk: A fa tulajdonságai, hajlíthatóság, szilárdság, forgácsolhatóság, keménység, anyag kiválasztás, a fa szerkezete, fahibák, a fa betegségei, fapótlók, műanyagok, hőre lágyuló műanyagok, hőre keményedő műanyagok, műanyagok gyártása, technikai rendszer.

Tervezés, építés: tervezés, vázlatrajz, méretarányok, műszaki rajz szabványai, méretmegadás, makett, modell, házépítés, lakás funkciói, a lakásbelső terei, energiatakarékosság, logikai áramkörök, utasítást közvetítő áramkörök.

Közlekedési ismeretek: szárazföldi közlekedés története, közlekedési eszközök fejlődése, kerékpár működése, kerékpár karbantartása, biztonságos közlekedés, balesetmegelőzés, segítségnyújtás.

Életvitel, háztartástan: személyi higiéné, testápolás, tápanyagok, táplálékok, tápanyagarányok, ételkészítési eljárások, konyhatechnikai műveletek, lakás és iskola higiéné, a lakás funkciói, a lakás szerkezete, a lakás térszükséglete, ergonómia, lakásápolás, térkihasználás, esztétikus terítés szabályai, textilkészítési eljárások, öltésfajták, varrás, hímzés, háztartási munkák, szelektív hulladékgyűjtés, bevétel, kiadás, állandó kiadások, alkalmi kiadások, változó kiadások, takarékoság.

Kertgazdálkodás alapjai: zöldnövények szaporítása, növényvédelem, vegyszer nélküli növényvédelem.

A továbblépés feltételei

A természet törvényeinek ismerete, gazdálkodás a természeti erőforrásokkal. Az információtárolás és továbbítás eszközeinek használata. A munkavégzéshez szükséges anyagok, az átalakításhoz szükséges szerszámok és gépek kiválasztása, balesetmentes és szakszerű használata. Mérés milliméter pontossággal. Egyszerű műszaki rajzok készítése. Tárgyak felismerése vetületek alapján. A makett és a modell szerepe. Logikai áramkörök értelmezése. A biztonságos közlekedés alkalmazása. A kerékpáros közlekedés szabályai. Az egészséges életmód ismeretei. Egyszerű háztartási munkák gyakorlati végzése. Családi gazdálkodás összefüggései.

7. évfolyam

Óraszám: 18,5 óra/év, 0,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák	Tartalom
Az ember és környezete Nyersanyag és energiahordozók. Energiatermelő technológiák. Az erőművek működésének összehasonlítása. Az alternatív energiahasznosítás egy formájának bemutatása pl. egyszerű napkollektor összeállítása vízmelegítésre.	Az energia előállítása és felhasználása. Az erőművek működése. Hulladékégetők. Az erőművek és a bányászat környezetkárosító hatásai. Az üvegházhatás és az ózonlyuk változásának feltételezett okai. Környezetkímélő technológiák, környezetkímélő és alternatív energiaforrások. A napenergiák, a szélenergia, a földkéreg melege és a biomassza, mint energiaforrás.
Kommunikációs rendszerek Az egyszerű érzékelők ismerete és használata. A jel és a kód fogalmának alkalmazása. Rádióadás-vétel, telefonhasználat. Műszaki rajzi szabványok készítése. Egyszerűbb metszeti ábrázolás készítése.	Információszerzés és -feldolgozás. Információsrendszer. Információforrás. Kódolás. Információs csatorna. Információtárolás. A forrás-kódoló-csatorna-dekódoló-nyelző lánc bemutatása. A hasonlóság, mint az információszerzés egyik lehetséges formája. A műszaki rajz kommunikációja.
Anyagok és átalakításuk Tapasztalatok, ismeretek szerzése az anyagtudományról, a technológiai átalakításról és megóvó technológiákról.	A technológia fogalma. Anyagtudomány és technológiai átalakítás, állapotmegóvás.

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

Az anyagok tulajdonságai, anyagvizsgálatok
A fémek technológiai tulajdonságai és alkalmazásai.

A fémek vizsgálata, pl. hajlíthatóság, szilárdság, forgácsolhatóság, keménység szempontjából.

Anyagkiválasztás az összetétel, tulajdonság és funkció alapján.

A helyettesíthetőség és cserélhetőség szempontjainak megállapítása az anyag tulajdonságainak és a kívánt funkciónak megfelelően.

Tervezés, építés

A gép mint technikai rendszer

A gépek szerepe az ember életében.

A gépek és a géprendszerek fejlődésének tanulmányozása. A gépek működésnek bemutatása.

Mechanikai transzformátorok, egyszerű mechanizmusok tervezése és modellezése.

A kerékpár történetének, szerkezetének tanulmányozása.

A karbantartás alapjainak bemutatása.

A dugattyús gőzgép szerkezete és működésnek tanulmányozása.

Közlekedés ismeretek

A közúti, légi, vízi és vasúti közlekedés szabályainak elemzése.

A kerékpáros közlekedés szabályainak kiterjesztése. A közlekedési eszközök környezetkímélő használata.

Életvitel, háztartástan

A család egészsége

Személyi higiéné a pubertás korban, egészségrontó hatások elemzése.

A tiszta öltözet és a környezeti tisztaság figyelembevétele.

A szabadidő hasznos eltöltésére irányuló programok szervezése.

Táplálkozás és konyhatechnikai eljárások

Az egészséges táplálkozás szabályai szerinti ételsor tervezése. Tápanyagtartalom kiszámítása.

A konyhai gépek használata.

Élelmiszervásárolási szempontok: ár és minőség összevetése.

A lakókörnyezet tervezése

A lakás különböző helyiségeinek kialakítása. Közművesítés tervezése.

A lakás villany-, víz- és földgáz vezetékeinek megkülönböztetése.

A lakás ésszerű és ötletes berendezése. Az

Anyagforrások, a fémek előfordulása.

Anyagvizsgálatok.

Az anyag szerkezetének és tulajdonságainak kapcsolata.

Az anyagok helyettesíthetősége és cserélhetősége. A környezetet-szennyező anyagok újrahasznosítása.

A gépek környezetünkben. Az ember és a gép kapcsolata.

A gépek általános jellemzői.

A géprendszerek és részeik.

Gépegységek tervezése és modellezése.

A kerékpár mint összetett gép.

Erőgépek. A dugattyús gőzgép működése.

Fejlesztés, szabadalom.

Közlekedéstörténet.

A közúti, légi, vízi és vasúti közlekedés rendszere.

A kerékpáros közlekedés.

Következetes testápolás, tudatos higiénés magatartás. A szabadidő hasznos eltöltése.

A mai táplálkozási szokások eredete.

Tápanyagtartalom. Kompletálás. Az élelmiszerek tárolása.

A hűtőgép működése és helyes használata.

Anyag-átalakítások a konyhában.

Élelmiszer alapanyagok mezőgazdasági előállítása, a nagyüzemi és háztáji mezőgazdasági termelés jellegzetességei. Biotechnológia az élelmiszerkészítésben.

Az infrastruktúra elemei.

A lakás energiaellátása.

Energiatakarékos világítás és fűtés.

Megfelelő hőszigetelés.

Textíliák alapanyaga.

Gépi varrás.

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

átlagos háztartás gépeinek szakszerű, energiatakarékos működtetése.

Ruházkodás

A textíliák alapanyaga és felhasználása.
A textíliák csoportosítása.
A ruházat gondozása, javítása.
Varrási gyakorlat.

A háztartási munkák megszervezésének célszerű módjai.
A munkák napi, heti, havi tervezése.
Nagytakarítás.
Tisztítás, mosás.
Vegyszerek szakszerű, biztonságos használata.
Vendéglátás.

Háztartási munkák

Munkafolyamatok megfigyelése, elemzése (idő és út mérése).

Napi, heti és havi munka tervezése, pl. nagytakarítás szervezési feladatai.

Tisztítási és mosási eljárások alkalmazása, gépi mosás gyakorlása (a mosó- és tisztítószeres használati utasításainak figyelembevételével).

Vendéglátás tervezése és gyakorlati szervezése.

Költségvetés készítése.

Piac és kereskedelmi szolgáltató környezet, a piaci árak összehasonlítása. Termékelemzés.
Fogyasztói érdekvédelem.

Háztartási jövedelmek és kiadások

A piaci kínálat megítélése és minősítése.
Ésszerű döntéshozatal az árak és a minőség összehasonlítása alapján.

Költségvetés készítése.

A fogyasztói érdekvédelem lehetőségeinek kihasználása.

Növények szerepe az életünkben.

Az eredményes munkavégzés összetevői.

A tanulás szerepe a sikerben.

Pályaismeret

Kertgazdálkodási alapjai

Növényszaporítás, növénytermesztés, növényápolás.

Kerti vagy szobanövények gondozása.

Pályaorientáció

Egyes foglalkozások és képességek összevetése. Pályaválasztási alapfogalmak összegyűjtése.

Személyes igények meghatározása. Az ismeretek, tapasztalatok, élmények hatása a pályacélok kitűzésében.

Fogalmak

Az ember és környezete: energia előállítása, energia felhasználása, ásványi és megújuló energiahordozók, erőművek, üvegházhatás, ózonlyuk, alternatív energiaforrások, napenergia, biomassza.

Kommunikációs rendszerek: információs rendszerek, információforrás, kódolás, információs csatorna, információátvitel, műszaki rajz kommunikációja.

Anyagok és átalakításuk: technológia, technológiai átalakítás, anyagtudomány, anyagforrások, az anyag szerkezete, helyettesíthetőség, cserélhetőség, energiahordozók, állapotmegóvás, anyagvizsgálatok, szakító, hajlító, nyíró- és fásztó vizsgálatok.

Tervezés, építés: gépek, géprendszerek, munkagép, közlőmű, mechanikai transzformátorok, egyszerű mechanizmusok, gépelemek, kerékpár szerkezete, karbantartása, dugattyús gőzgép.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

Közlekedési ismeretek: közúti, légi, vízi és vasúti közlekedés rendszere, úthálózat, vasúthálózat, kerékpáros magatartás.

Életvitel, háztartástan: tisztaság, ápoltság, öltözködés szabályai, környezet-higiéné, tápanyagaink, élelmiszer-alapanyagok, komplettálás, konyhatechnikai eljárások (előkészítő, elkészítő, kiegészítő műveletek), ételkészítés, ételsor, fogyasztói érdekvédelem, infrastruktúra, energiatakarékosság, háztartási munkák tervezése, piaci árak, háztartási jövedelmek, háztartások kiadásai, takarékoság, termékelemzés.

Kertgazdálkodás alapjai: talajvizsgálatok, tápanyag-utánpótlás, tápanyagfajták, vízgazdálkodás, növényzaporítás, növénytermesztés, növényápolás.

Pályaorientáció: önismeret, pályaismeret, foglalkozási ágak, pályaelképzelés, érdeklődési területek.

A továbblépés feltételei

A technika társadalma és természetre gyakorolt hatásainak vizsgálata. Véleményalkotás a fenntartható fejlődésről. A lehetséges környezetkímélő nyersanyag és energiaforrások bemutatása és elemzése a felhasználhatóság szempontjából. Információs rendszerek és csatornák, illetve egyszerű érzékelők megismerése konkrét példákon. Egy konkrét egyszerű gyártási folyamat bemutatása. Az erőműtípusok egyszerű összehasonlítása. Az alternatív energiaforrások és a környezetkímélő technológiák áttekintése. Gépek működésének bemutatása, modellezése. A gépek általános jellemzőinek ismerete. Erőgépek működése. Jelentős magyar és külföldi találmányok és feltalálók azonosítása. A közúti, a légi, a vízi, a vasúti közlekedés rendszereinek elemzése. Kultúrált közlekedési magatartása alkalmazása. A korszerű táplálkozás módszereinek használata. Korszerű ételsor önálló összeállítása. Egyszerű háztartási gépek használata. Az infrastruktúra elemeinek ismerete. A fogyasztói érdekvédelem lehetőségeinek felismerése. A takarékoság alkalmazása. A növények gondozása, ápolása. Pályaválasztási alapfogalmak gyűjtése.

8. évfolyam

Óraszám: 18,5 óra/év, 0,5 óra/hét

Belépő tevékenységek	Tartalom
Ember környezete Anyag és energia A villamos energia Az elektromos áram útjának bemutatása az erőműtől a fogyasztókig. A lakás villamos berendezéseinek helyes használata. A technikai újdonságok befogadása.	Villamos energia rendszerek. A lakás elektromos hálózata. Villamos berendezések a lakásban. A fogyasztók és névleges teljesítményük. Teendők áramütéskor és elektromos tűz esetén. A villanyvilágítás története.
A jövő energiaforrásai Az alternatív energiaforrások lehetőségeinek bemutatása. Kísérletek környezetkímélő energiaforrásokkal a közlekedésben. Beszámolók, ismeretterjesztő filmek az űrállomásokról.	A természet kizsákmányolása a fenntartható fejlődés. Környezetkímélő energiaforrások. Kísérletek a napenergia közvetlen felhasználására. Üzemanyagcellák, mint üreszközök.
A modern építészet anyagai A fa, a vályog, az agyag és a kő hagyományos építkezésben betöltött szerepének felismerése. A hagyományos építőanyagok felhasználása határainak felvázolása.	Építőanyagok: a vályog, a kő, a cement, a beton. Szerkezeti anyagok: a fa, az acél, és a kompozit anyagok. Magyar népi építészeti jellegzetességek bemutatása.
Korszerű épületek	A családi ház, a társasház és a lakótelep építésének összehasonlítása. Az épített környezet és az életvitel.

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

Véleményalkotás az építészeti, esztétikai környezetszennyezésről. A különféle lakókörnyezetek előnyeinek és hátrányainak bemutatása.

Tervezés, építés

Vezérlések és szabályozások a gyakorlatban
A vezérlés fogalmának elmélyítése
programkapcsolós áramkörök tervezésével, pl. automata mosógép program modellezésével.

Jelfogós áramkör építése.

Számítógéppel vezérelt rendszerek, robotok, CNC, rugalmas gyártórendszerek bemutatása.
A korszerű technológiák összehasonlítása és a közös vonások kiemelése.

Közművek

Különböző korok vízvezeték és fűtés-rendszereinek bemutatása és összehasonlítása.

A csáposkutak, a víztározók és a víztornyok funkciójának ismertetése.

A közlekedő edények elvén alapuló modellek építése.

A csatornahálózat jelentőségeinek bemutatása.

Nagyüzemi szennyvíztisztítás szemléltetése.

Egyedi, központi és távfűtés elemzése.

Hőközpontok, fűtőművek, fűtőerőművek szerepe a távfűtésben.

Kommunikációs rendszerek

Az információs rendszerek működése.

Világméretű információs hálózatok bemutatása. Elektroakusztikus átalakítók (mikrofon, hangszórók) működtetése.

Hanghordozó és lejátszó eszközök (magnetofon, lemezjátszó, CD lejátszó) használata.

Műszaki ábrázolás készítése (jelképes és metszeti ábrázolás).

Biztonságkultúra

Az egyéni és társadalmi létet veszélyeztető tényező felismerése.

Az egyén felelőssége a vészhelyzetek kialakulásában, kialakításában.

Közlekedési ismeretek

A motorizáció előnyeinek, hátrányainak és veszélyeinek felismerése, azonosítása.

A gépkocsi és a motorkerékpár működésének tanulmányozása.

A közvetlen lakókörnyezet közlekedési szerkezetének tanulmányozása.

A közúti közlekedés szabályainak és pozitív magatartásformáinak tudatosítása.

Életvitel, háztartástan

Önműködő rendszerek. A vezérlés és a szabályozás lényegének bemutatása. Számítógéppel vezérelt rendszerek. Automatizált rendszerek.

Közműrendszerek létrehozása és működtetése.

Vízvezetékrendszerek.

A települések és a lakások vízvezeték és csatornahálózata.

Fűtési rendszerek.

Energiatakarékosság és a környezet megóvása.

Termelési rendszerek.

Korszerű információs rendszerek.

Világméretű információs hálózatok.

Távírányítás, távvezérlés. Elektromágneses hullámok.

Korszerű érzékelők.

Műszaki ábrázolás.

Katasztrófavédelem (tűz és polgári védelem), tervezés, megelőzés, beavatkozás, értékelés.

A közlekedés káros környezeti hatásai, pl. levegőszennyezés, zajártalom

A gépjárművek szerkezete, története. A városi és a vidéki közlekedés.

A közúti közlekedés szabályai. Milyen lesz a jövő hazai közlekedése?

A jó családi környezet.

Az egészségmegőrzés kultúrája.

Káros szenvedélyek veszélyei.

Egészséges táplálkozás.

Élelmiszerek tartósítása, tartósítási módok.

Egészségügyi és takarékosági szempontok.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

Élet a családban A felnőtté érés folyamatának és a jó társas kapcsolatoknak a megbeszélése. Az egészségi állapotot befolyásoló tényezők, és a káros szenvedélyek veszélyeinek elemzése. Korszerű táplálkozási szokások megbeszélése, bemutatása. Szabadidőkultúra.	Minőség és biztonság. Étrend.
Konyhatechnikai eljárások A befőzés, a konzerválás, a hús füstölése, az aszalás és a fagyasztás technológiájának összehasonlítása. Az anyagcsere és a táplálkozás. Étrend, heti étrend tervezése. Az élelmiszerek tárolása.	Energiamegtakarítási lehetőségek a háztartásban. Környezetvédő szemétkelzési eljárások. A háztartás gépesítése. Személyiségnek, egyéni stílusnak megfelelő öltözködés. A háztartási munka hatékonysága.
Lakás, lakókörnyezet Energiafelhasználás arányai a háztartásban. Energiafelhasználási szokások elemzése. Példák gyűjtése az ésszerű energiafelhasználásról. Szemét- és hulladékgyűjtés, tárolás és ártalmatlanítás. A háztartás gépeinek üzemeltetése, csoportosítása.	A fogyasztói társadalom és a reklám. Termék és termékszerkezet. A család pénzgazdálkodása, a családi jövedelem kezelése, takarékosági lehetőségek, takarékosági formák a háztartásban. Háztartási napló. Beruházás, befektetés, haszon.
Ruházkodás Alkalmi, az egyéniséghez illő öltözék összeállítása.	Növényvédelem. Növények ápolása, gondozása. Termesztési rendszerek.
Munkaszervezés Munkamegosztás a családban régen és ma. A munkafolyamat elemzése. Környezetbarát munkavégzés.	Önismeret. Pályaismeret, pályaártalmak. Munkaerőpiac. A folyamatos fejlődés lehetősége és szükségessége.
Gazdálkodás A fogyasztói érdekvédelem érvényesítése a gyakorlatban. A család létfenntartási költségeinek megismerése. Családi gazdálkodási modellek készítése. Takarékossági lehetőségek, takarékosági formák a háztartásban. Háztartási napló vezetése.	
Kertgazdálkodás alapjai Növényvédelem tanulmányozása. A lakókörnyezetben élő növények ápolása, gondozása.	
Pályaorientáció Önjellemzés megadott szempontok szerint. Pályák, szakmák, foglalkozási ágak megnevezése. Önismeret összekapcsolása a pályaismerettel. Álláskeresési technikák.	

Fogalmak

Ember és környezete: villamos energia rendszerek, villamos energiahálózat, villanyáram, biztosíték, érintésvédelem, fázisvezeték, fogyasztó, fosszilis energiahordozók, földelés védőföldelés, környezetkímélő energiaforrások, környezetszennyezés, központi energia-elosztó, nagyfeszültség, napelem, névleges teljesítmény, nullavezeték, szállítás, szerkezeti anyag, szigetelés, kettős szigetelés, törpefeszültség, távvezeték, transzformátor, őrállomás, üzemanyag cella.

Tervezés, építés: Önműködő rendszerek, vezérlés, szabályozás, visszacsatolás, jelfogós áramkör, CNC (computer numerical control), robotok, közművek, csáposkút, víztározó, víztorony, vízvezetékrendszer, fűtési rendszer, fűtő-erőmű, hőközpont, termelési rendszerek.

Kommunikációs rendszerek: elektroakusztikus átalakítók, elektromágneses hullám, távirányítás, világháló, műszaki ábrázolás.

Biztonságkultúra: katasztrófavédelem (tűz- és polgári védelem, tervezés, megelőzés, beavatkozás, értékelés).

Közlekedési ismeretek: gépjármű, levegőszennyezés, ózonlyuk, zajártalom, üvegházhatás, elsősegélynyújtás.

Életvitel, háztartástan: családi hagyományok, családtörténet, szabadidő, káros szenvedélyek: dohányzás, alkohol, kábítószer-fogyasztás, táplálkozási szokások, étrend, tartósítás, anyagcsere, élelmiszerek tárolása, energia-megtakarítás, háztartásökonómia, háztartási gépek, ergonómia, reklám, háztartási munka hatékonysága, költségvetés, termék, termékszerkezet, költség, források, haszon, elosztás, befektetés, haszon, háztartási napló, növényvédelem, termesztési rendszerek.

Pályaorientáció: önismeret, pályaismeret, pályáértalmak, munkaerőpiac, foglalkozási ágak.

A továbbhaladás feltételei

A villamos áram útjának ismerete az erőműtől a fogyasztóig. A lakás villamos berendezéseinek ismerete és helyes használata. Alapvető balesetvédelmi és érintésvédelmi ismeretek. A vezérlés és szabályozás megismerése, áramkörök készítése. A közművek (vízvezeték és fűtésrendszere) működésének ismerete. Ismerje az információs rendszereket. A fenntartható fejlődés problémájának megismerése. A közlekedési helyzetek helyes megítélése, a veszélyhelyzetek gyors felismerés és elhárítása. Tudja az egészséget fenyegető veszélyeket elkerülni, különös tekintettel a dohányzás, az alkohol és a kábítószer-fogyasztás veszélyeire. Ismerje az egészséges táplálkozás szabályait.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az évfolyamok témakörei egymásra épülnek. Minden évben egyre bővülő ismeretanyagot kell a diákoknak elsajátítaniuk. Ezért is fontos a meghatározott továbbhaladási feltételek teljesítése. Ha a diák nem ismeri például a megfelelő anyagokat, akkor nem tudja megfelelően alkalmazni a gyakorlatokban. Egy szerszám nem megfelelő használata balesetet, jobb esetben rosszul kivitelezett munkadarabot eredményez. Nagyon fontos, hogy elméletileg megalapozott tudást alkalmazzunk a problémamegoldás, gyakorlat során.

- Elmélet értékelése: szóban (gyűjtőmunka, kiselőadás, felelet, órai munka), írásban (írásbeli felelet, műszaki rajz, témazáró)

- Gyakorlat értékelése: szóban. Értékelési szempontok: a funkciónak megfelel-e, szép-e, esztétikus-e, a munkához való hozzáállás.

- Gyűjtőmunka: több, kisebb lélegzetű anyagot vagy egy nagyobb gyűjteményt értékelhetünk szóban, érdemjeggyel. (Ha szorgalmi feladatként végzi a tanuló, és osztályozzuk, csak az ötös érdemjegy kerüljön a naplóba.)

5-8. ÉVFOLYAM

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

- Kiselőadás: Egy új témakör tárgyalásához kiadhatunk kiselőadás témákat. Egy-egy feltalálóról, életéről, találmányairól is készülhet kiselőadás a témakörhöz kapcsolódóan.
- Felelet: Egy anyagrész, témakör számonkérése.
- Órai munka: A problémamegoldást elősegítő, ügyes, jó hozzászólásokat, feltétlenül értékeljük.
- Írásbeli felelet: Egyszerre kaphatunk információt egy fontos, alapkövetelményt tartalmazó téma megértéséről az egész csoporttól. Kiderül, hogy mindenki érti-e, van-e még magyarázatra szoruló rész.
- Műszaki rajz: 6. évfolyamtól kell a tanulónak segítséggel elkészítenie egyszerűbb vetületi ábrákat. Csak ettől az évtől értékeljük!
- Témazáró: Egy nagyobb témakör elsajátításának számonkérésére alkalmazzuk.

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

5-6. évfolyam

Óraszám: 92,5 óra/év, 2,5 óra/hét (mindkét évfolyamon)

A tantárgy korosztályra lebontott céljai és feladatai

Egészségvédelem:

Tiszteljék értéként az egészséges állapotot, örüljenek az egészség létének. Készüljenek fel az ártalmak, káros szenvedélyek elleni stabil védekezésre.

Tisztazzák a saját nem alapvető higiéniai vonatkozásait, jellegét.

Tapasztalatok gyűjtése az eltérő klimatikus viszonyok között történő sporttevékenységről. Az egészség megőrzésével kapcsolatos, már kialakult pozitív beállítódások, magatartási szokások, aktivitások megőrzése, bővítése. A prevenció mellett a relaxáció fogalmának megértése, bővítése, egyszerű alkalmazása a mindennapokban a családdal együtt. Ismeretek a lehetséges urbanizációs ártalmakról, azok megértése, mindennapi gyakorlat az azok elleni védekezésben. (pl. gerinctorna hosszabb komputerhasználat után, talptorna, mozgás szabad levegőn). A növekvő szervezet igénye és a mozgásszegény életmód általánossá válása miatt a biomechanikailag helyes testtartás jelentőségének kellő ismerete. A növekedés során megjelenő deformitások kiszűrése, ellensúlyozása. Balesetmentes viselkedés.

Edzettség, teherbírás fejlesztése:

Viseljék el a fokozódó szellemi terhelést az erős fizikum által, a fizikai terhelhetőség fokozása mellett. Fogadják el a reális edzettségi önértékelő rendszert, az edzettség folyamatos számszerűsítését.

A keringési és légzőrendszeri működőképesség, a magasabban szabályozott szint elérése. A testi fejlődés, érés igen kedvező szakaszának maximális kihasználása az órákon és az iskolai testnevelés más alkalmain. A kondíció kontrollálása a kitartásban. A fittség és az örömteli életvitel kapcsolatának bizonyítása személyes példákkal (tanár és diákminták), egyszerű tudományos ismeretterjesztő fogalmi és képi megjelenítéssel.

Az élsportolói és a hétköznapi edzettség megfogalmazása, elkülönítése.

Sport- és mozgáskulturális tanulás

Legyen maximálisan kihasználva a mozgáskoordinációs képességek fejlesztésének utolsó, igen hatékony életkori szakaszának a mozgáskultúra ügyességi, koordinációs tartalmai igen széles skálájának gyakoroltatásával, állandóan új kihívások közvetítésével.

A természetes mozgásformák automatizációja, a célok, a feladatoknak megfelelő cselekvésbiztos alkalmazása. A korábbi koordinációs fejlesztésen túl a kinesztétikus differenciáló képesség, a gyorskoordináció és a finom koordináció kiemelt fejlesztése. A nem (a női esztétikum, a férfias önérvényesítő és fizikai erő) és a biológiai életkor miatti kezdődő különbségek differenciált kezelése, a mozgásos tanulás adekvát szintjein. A lazaság, tágasság fenntartása. A legalább két sportági rendszer technikai-taktikai alapelemei mozgástanulásának többnyire manipulációs szakasza, a pontos tanulás, gyakorlás, sportági versenyformák megismerése, folyamatos erős kontroll mellett.

Pozitív személyiségfejlődés

Az egész gyermeki személyiség fejlődjön a szabálykövető tanulási, játék, sport és versenytapasztalatok által, a sikerélmény motivációjával, igen erős önfegyelmekkel, kialakuló önértékelési gyakorlat és empatikus társas kapcsolatok jelenlétében.

Együttműködésre, a különbözőség, a „nem vagyunk egyformák” elfogadására szocializálás. A beteg, sérült társakat segítő, elfogadó (integrációt segítő) viselkedéskultúra pozitív megerősítése, minták bemutatása. A nemi azonosságtudat kulturált megfogalmazása. Pozitív beállítódás a másik

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

nemhez. A nemre jellemző, önbecsülést adó testkultúrális készségek, képességek személyes értéként való átélése. A nyílt és kulturált kommunikáció gyakorlata, viták, összeütközések kezelésének, konstruktív mintáinak tanulása, alkalmazása. Öröm a saját, a társ és a csoport sikere felett. A kézzel fogható viselkedési változások elérése (főleg a fiúknál) a szabálykövető versenyzésben, a fiú-lány együttműködésben (pl. táncok esetén), és a gyengébb képességűek felzárkózásában, segítésében.

A tanulók fizikai, fittségi mérésének rendszerét az Intézményi Minőségirányítási Program tartalmazza.

Képzési tartalom és metodika

A koedukált oktatás még lehetséges, fizikailag még általában egyforma a terhelhetőség. Különbségeket kell tenni a mozgásos cselekvések tanításában a nemi szerepek és sajátosságok szerint, valamint a szocializációs folyamatokban, nevelésben a fiúk - lányok más pszichés reakciói miatt.

Módszertanilag javasolt a következetes, intenzív, jó időbeosztással szervezett tanítás. A korosztály szívesen gyakorol és a tanár szakmai, emberi tekintélyét még szinte feltétel nélkül elfogadja, nem lázad. A munkáltatás, ismételtetés és a bemutatás, a kép másolása hatékony tanulási, edzési folyamatokat váltanak ki. Megjelenik az absztrakt gondolkodás, ami kedvez a humán értékalkotó tevékenység értő elfogadására. A (nemzeti) kultúra maradandó értékei iránti elkötelezettség ekkor alapozódik meg. Az ideál, a példakép iránti fogékonyság a sportkarrier felé lendítheti a tehetséges gyerekeket. Fegyelmezni következetes türelemmel, a tanulói egyéniség kimutatott tiszteletben tartása mellett, igen határozottan kell. A tanulói hierarchia, társas háló megváltoztatása nem szükséges, minden tanuló erősségeire építve és gyengeségeit javítva lehet a folyamatokat jó irányba terelni. Ha nincs helyes, konstruktív tanári konfliktuskezelési stratégia, a diákok csak erőből fognak a problémákhoz nyúlni. A tanár kiemelt felelőssége a példamutatás és a szakmailag is pontos nyelvi modell bemutatása.

Fejlesztési témakörök, tartalmak, kulcsfogalmak	Ellenőrzési, értékelési lehetőségek	Kimeneti követelmények (pszichomotoros, kognitív, emocionális)
Alaki képzés Egyes és többes oszlop, egy - és többsoros vonal kialakítása; haladás az alaki szabályoknak megfelelően egy - és többsoros alakzatban; különböző téralakzatok kialakítása; fordulatok helyben és mozgásban az együttes osztályfoglalkoztatások tartásához; az órakezdés megszokott alaki rendjének automatikus gyakorlása; a kijelölt hely késlekedés nélküli megtalálása; az együttes mozgások vezényszavakhoz igazodó, pontos végrehajtása; táv - és térköz felvétele után annak tartása, megindulás, vonulás és megállás a tanári utasításnak megfelelő lépésrendben és ritmustartással; az óra gyakorlási rendjének betartása, egyszerűbb szervezési feladatok vállalása, együttműködés a terem rendjének kialakításában;	Az óra alaki fegyelmét minden óra végén érdemes egy-két szóval értékelni. Versenyek, játékok a vezényszavak, utasítások helyes kódolása és az előhívás gyorsasága megállapítására. A szerek felvétele, elhelyezése idejének kontrollálása.	Az erős alaki, gyakorlási fegyelem megtartása az egész órán. A tanári utasítások maradéktalan végrehajtása. Az órakezdés rendjének automatikus, önkontroll szabályozta megfelelés. A kialakított verbális (a helyes nyelvhasználatot megkövetelve) és non verbális kommunikációs formák betartása. Balesetmentes, másokra való tekintettel, célszerű közlekedés a tornatermi (udvari stb.) térben.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

<p><u>Hosszabb alapgimnasztika-sorok egyszerűbb alapformákból.</u> Egyszerűbb nagymozgásokkal néhány bemelegítő eljárás megismerése, alkalmazása tanári vezetéssel; 8 - 16 ütemű, több egyszerű alapformát egymásutániségben tartalmazó, mindenfajta koordinációt fejlesztő szabad -, társas -, szergyakorlatok; Aktív, dinamikus, izületi mozgékonytájakot fejlesztő gyakorlatok; 4 ütemű egyidejűleg két - három alapformát tartalmazó gyakorlatok; Kondicionálás természetes módon az előző gyakorlatok által, saját testsúllyal, a mozgásoptimumra törekedve, a kitartást növelve; Megtanult gimnasztikai gyakorlatsorok bemutatása, kontrollált testtartással.</p> <p><u>A biomechanikailag helyes testtartást</u> tudatosító, kialakító, automatizáló és fenntartó gyakorlatok rendszeres végzése (valamint légzőgyakorlatok) a gimnasztika részeként, testtájanként végighaladva, a testtartásért felelős valamennyi izomcsoport erősítését és nyújtását szolgáló mozgásanyaggal, a tanévek során folyamatosan ismételve, a kiindulási és véghelyzetek pontos megtartására valamint a lassú és pontos kivitelezésre ügyelve, a hibás kivitelezés javításával, valamint a korosztály jellemzőinek megfelelő illesztéssel a testnevelési óra többi eleméhez;</p> <p><u>Mászási - függeszkedési kísérletek rúdra - kötéltre, mászóversenyek, mászó váltóversenyek..</u></p> <p>Fokozódó gyorsasággal mászások, versenyek függőgyakorlatok tornaszereken, természetes akadályokon; függőállásban, függésben továbbhaladás; vándormászás bordásfalon növekvő távolsággal. A mászás technikájának alkalmazása hosszabb úton, mint az alsó tagozatban; fel-, lemászások egy - két kötélén; vándormászó</p>	<p>A kontrollált, szép végrehajtás pozitív megerősítése, gyakori bemutatattatás. Az önellenőrzés érdekében (lehetőség szerint) tükör előtt végzett gyakorlás (házi feladat formájában is). Vezényszavakra való gyors reagálás kontrollja, játékok az alapformák előhívására. A gimnasztikai gyakorlatsor csoportonkénti (3-4 fő) bemutatása.</p> <p>Az automatizált gyakorlatok bemutatása egyénileg, a tanár és a társak kontrollja mellett; a hibák kijavítása;</p> <p>A mérhető, megtett út, önmagához mért fejlődés megállapítása, esetenként már versengő helyzetben. A differenciált fejlődési szintek, saját fejlődés pozitív megerősítése. A segítőkész hozzáállás gyengébb társak buzdításában, felzárkóztatásában, mint érték fogalmazódjon meg a tanári értékelésben.</p>	<p>Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások, hibajavítás maradéktalan végrehajtása. A vonatkozó szaknyelvi szókinccs megértése, és az annak megfelelő gyakorlatok cselekvésbiztos bemutatása. Egy elsajátított, bármikor előhívható, egyszerű gimnasztikai alapgyakorlat készlet mozgásbiztos alkalmazása szükség szerint.</p> <p>Az önállóság, a belső kontroll megjelenése a tanár által kiszabott ill. az egyéb, iskolán kívüli rendszeres testmozgásban rendszerben. Néhány automatizált gyakorlatnál helyes-helytelen mozgáskép megkülönböztetése.</p> <p>Előrelépés felmutatása megtett út hosszában és sebességében, valamint a függesztőöv funkcionális fejlődésében. A gyengébbek felkarolása, segítségadás feltétel nélkül.</p> <p>A koncentrált, mozgásoptimumra törekvő, a tanári korrekcióra javító szándékkal reagáló magatartás.</p>
--	--	--

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

<p>váltóversenyek; egyéni versenyek rúdon, kötélén 3 - 4 fogással; függeszkedési kísérletek egy - két kötélén.</p>		
<p><u>Speciálisan előkészítő (cél és rávezető) gyakorlatok a feldolgozandó anyag függvényében.</u> <u>Futó-, ugró-, dobóiskola.</u></p>	<p>Gyakorlatsorok végrehajtási pontosságának állandó értékelése, bemutattatással a pozitív példák megerősítése.</p>	
<p>Az atlétikus alapképzésben a sportági alapvető modell és a koordináció fejlesztése, a versenysport technikai megalapozása.</p>		
<p>A futóiskolai (közepes és magas térd- és saroklendítéssel futás) és futófeladatok (fokozó futások, váltakozó sebességű futások, repülők) széles skálájának gyakorlása; az alsó végtag izomcsoportjainak saját testsúllyal történő erősítése;</p>	<p>Áthajtások száma meghatározott idő alatt.</p>	
<p>Szabad és szerekkel történő gimnasztikába épített szökdeléseket előkészítő, és az atlétikai ugrásokra rávezető (elugrások, felugrások váltott lábú karlendítéssel közbe iktatott futásokkal, padon és zsámolyon) gyakorlatokkal.</p>		<p>A megfelelő mozgástechnika alkalmazása a különféle futásoknál a tanult tananyaggal való elszámoltatásnál egyéni, számszerűsített fejlődés.</p>
<p>A különféle dobásformák különbözőségének ismerete, a kéz, a könyék, a váll helyzete szempontjából: téri, ritmikai és dinamikai tapasztalatok; dobásgyakorlatok képességfejlesztő céllal, könnyített szerekkel; a mozdulatok szer nélküli tudatos végrehajtása, a mozgáskulturális alaptudás elsajátítása.</p>	<p>A versengés élményének értékelése; egyéni különbözőségek megállapítása; ismerkedés a mérhetőséggel, objektív eredmény rögzítése 10 - 30 m-en.</p>	<p>Az alaptechnikák, mozgásstílus pontos rögzítése.</p>
<p>Gyorsasági ugrókötélhajtások,</p>		
<p><u>Rövidtávú vágtafutások, gyorsfutások irányváltoztatással</u></p>		
<p>A sportági sajátossággal való variálás (irány-, sebesség -, és lépésfrekvencia váltások, futások az intenzitás megváltoztatásával). Vágtafutások; iramfutások; futás feladatokkal.</p>	<p>Állórajttechnika bemutatása kisebb csoportokban.</p>	
<p>A pontos sportági megalapozás céljából állandó hibajavítás, ellenőrzés és önellenőrzés (pl. lépéshossz); átfutások jelek és alacsony akadályok felett az azok közötti táv változtatásával is;</p>		<p>Alapfokú tájékozottság a rendszeres edzés és a fizikai teljesítmények összefüggéseinek</p>

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

Rajtok

Rajtok és rajtversenyek 10 - 20 méteren különböző testhelyzetekből; állórajt oktatása a hátul lévő lábbal történő indítással; jel nélküli indításos rajtok; állórajtok jelre (a stabil egyensúlyi helyzet, a fokozatosan növekvő lépéshossz és az emelkedő felsőtest kialakításának erős külső-tanári és társas- kontrollja mellett); alkalmanként 2 - 3 versenyszerű indulás; előkészítő és rávezető gyakorlatok a térdelő rajtra, többszöri és versenyszerű gyakorlással;

Felmérés 2000 m-en;

Az alapttechnikák, mozgásstílus pontos rögzítése.

A technikai igényesség, pontosság dicsérete.

Aerob jellegű kitartó futás

Kötetlen tartós futás 8 - 10 percig az egyéni képességeknek megfelelő szinten. 2000- 5000 m futások egyéni sebességgel; 2000 m futás differenciált csoportokban vagy késleltetett indítással, időre egy-egy alkalommal; alapvető információk az egyéni tempóbeosztás megtervezéséhez.

A dobásformák megkülönböztetése, képi megjelenés. A pillanatnyi koncentráció alkalmazása. Az alapttechnika, mozgásstílus pontos rögzítése.

Atlétikai ugrások (magas, távol)

A tudatos, egy lábról való ugrás kialakítása; az el - és felugró készség megkülönböztetése, mozgásképi megjelenítése; távolba és felfelé ugrások az erőközlés irányát tudatosan irányítva.

A lépő távolugrás oktatása meghatározott kiinduló helyről 4 - 6 lépésből, 50 - 60 cm-es elugrósávból, puha leérkező helyre, közel két lábra; az elugró láb sokszori tudatos megfigyelése, a manipulációs szakaszban folyamatos hibajavítás, „a belefutás”, azaz a nekifutás és az elugrás törésmentes összekapcsolására utasítás; Az átlépő technika alapttechnikájának oktatása; 3 - 5 lépéses nekifutás után az elrugaskodó láb csípő előtti kitámasztása, és ülőhelyzet a lécs felett; hibajavítás, a felugrás és a légmunka fokozatos összekapcsolása erős kontroll mellett kis magasságokon;

A technikai igényesség, pontosság dicsérete.

Dobások, lökések, hajítások kis súllyal távolba, kornak megfelelő méretű és súlyú szerrel, a technika fejlesztését, a végrehajtás gyorsaságát célozva.

Hajítások, lökések, vetések (1 - 2 kg-os tömöttlabdával), egy - és két kézzel, helyből, lendületvétellel. A kislabdahajítás oktatása dobóterpeszből, helyből falra, célba, távolba; 3 lépéses nekifutásból, fokozódó lendülettel; gyakori szabad dobálgatás tanári szemléltetés, hibajavítás mellett a mozgástapasztalatok elmélyítése; kislabdahajítás a dobás hátulról történő indításával, a labda minél hosszabb úton történő gyorsításával.

Szertorna, összefüggő gyakorlatok

Az alsó tagozatban tanult tartásos és mozgásos elemek ismétlése, fejlesztése; újabb és újabb variációk változatos, egyidejű és egymás utáni kapcsolatban; a támasz és függő helyzetek biomechanikailag helyes testtartással vagy annak korrekciója tanári és társas kontrollra; a mozgásos elemeknél minél több koordinációs tapasztalat a térbeli, időbeli és dinamikai sajátosságokról.

Vonalon és padon járások előre, hátra, oldalra, haladások térdelő, négykézláb támaszban, hason - és hanyattfekvésben; támlázás oldalirányban magas padon, KTK - n, gerendán, két magas padon előre és hátra.

Talajon gurulóátfordulások előre, hátra, terpeszben és nyújtott lábbal, sorozatban is; kézenátfordulás mindkét oldalra növekvő kiterjedéssel; kézálási kísérletek bordásfalnál társ segítségével és szabadon; két - három egyszerű elem kapcsolata talajon.

2-4 részes szekrényen felguggolás után bukfenc, homorított leugrás, ugrás előre, leguggolás; feltérdelés után bátorugrás; zsugorkanyarlati átugrás; huszárugrás; guggoló átugrás.

Gyűrűn, két kötélén, bordásfalon a szer jellegétől függően lendületek előre, hátra, oldalra, haladás oldalirányban;

Elemek, elemkapcsolatok bemutatása, a saját siker, fejlődés megerősítése az értékelésben.

Differenciált megítélés az egyéni képességek és készségek ismeretében tanár-, társas- és önkontroll mellett.

Az alsó tagozatban tanult tartásos és mozgásos elemek fogalmi és képi stabilizálódása.

Az időszakban tanult talajgyakorlati elemek, illetve azok kapcsolatának biztonságos, folyamatos, tornászos tartásra törekvő végrehajtása; a saját testtömeg feletti uralom a támasz - és függésgyakorlatokban.

Előkészítő és egyéb támaszugrásoknál a nekifutás és a támaszvétel zökkenőmentesen kapcsolódik össze, növekedik az első ív, és egyre biztonságosabb talajra érkezés.

Az egymás segítése készségesen és készség szinten a legegyszerűbb gyakorlatoknál (pl. mérleg, tarkóállás)

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

<p>fellendülés zsugorlefűggsébe, ereszkedés függésbe alacsonyra állított gyűrűn vagy szivacsbála felett.</p>		
<p><u>Küzdősport alapozás</u> <u>Küzdések minden formája sportág - előkészítő egészségmegőrző jelleggel.</u></p>		
<p><u>A szoros testtávolságú küzdelem</u> (valamilyen testfelület mindig kontaktusban van) előkészítése. A toló és húzóerő fejlesztése toló és húzó, ellentartást kiváltó gyakorlatok, helyzetek által, játékosan, párban, csoportosan.</p>	<p>Több játékból álló, küzdőjátékokból álló pontszerző versengések.</p>	<p>A sportági szabályok jellegformáló és szocializáció szerepének megértése, az együtt játszás, küzdés, test - test által történő érintkezés konfliktusainak csökkentése. A támadó, és legalább a támadásra reagáló küzdő magatartás, mint sportkultúrális érték elfogadása, bemutatása. Az életkorra jellemző erőből történő önmegvalósítás sportszerű keretek közé szorítása a szabályok követése által.</p>
<p><u>A nagyobb testtávolságú (a küzdelem indításakor nincs érintkezés) küzdelem előkészítése.</u> A reagálás gyorsaságáról, ritmusáról, a saját és az ellenfél reagálási holtpontjáról mozgástapasztalatok gyűjtése páros és csoportos játékok útján.</p>		
<p>Esések, gurulások előre, hátra, oldalra, fogások (rögzítések)</p>	<p>Az esések, gurulások, fogások, passzív társan, a grundbirkózás technikáinak és az önvédelmi fogások helyes technikájának bemutatása.</p>	
<p><u>Küzdősportok alapjai</u> (elsősorban fiúk) kisebb küzdő jellegű versengések) Grundbirkózás: karfogások, mögékerülés, kiemelés. Botvívás, botbirkózás: 2 - 3 önvédelmi fogás és abból kiszabadulás. Támadó és védő stratégiák alapkészletének automatizálása a tanultak alkalmazásával, az átélt siker által motiválva</p>	<p>A versenyek szabályainak ismerete szóban.</p>	<p>A fiús erő kifejtéstől való eltérés, a női mozgás finomságának, a tér, idő és dinamika harmonikus egységének látható megfelelés megjelenítése.</p>
<p><u>Esztétikai sportok alapjai (lányok)</u> A nőies, szép mozgás előkészítésének izolációs gyakorlatai; rávezető eljárások az egyszerű helyváltoztatásokra, ugrásokra. Alapjárás, érintő járás; hintajárás karmozgás nélkül, és egyszerű karmozgásokkal; sasszé előre és oldalra, azonos és váltott lábbal; ugrások lábcserekkel; fordulatok két lábon állásban és guggolásban; karhullámok; gyakorlás lehetőleg tükör előtt;</p>	<p>A sportági jelleg, az esztétikum dicsérete; az alapformák bemutatása csoportos formában.</p>	

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

Sportjátékok

Sportjátékokat előkészítő jellegű, (labda) ügyességet fejlesztő feladatok és testnevelési játékok; bonyolultabb, taktikai elemeket is tartalmazó testnevelési játékok, sor - és váltóversenyek labda nélkül és labdával.

A labdakezelés egyszerű módjai (labdavezetés kézzel, lábbal; átadások, érintések, átvételek helyben, majd haladással).

Átadások és átvételek; mozgásban lévő társakkal mozgásból történő labdakezelés; a labdatovábbítás- és birtoklás biztonságának növelése, labdaátvételre helyezkedés üres helyre futással, alapmozgással. Előző években tanultak módszeres képességfejlesztést célzó gyakorlatok alkalmazása, cselezés, cselsorok, sportági technikai elemek kapcsolásának variálása, nehezítése.

Sportszerű test - test elleni küzdelem; egy - egy ellentámadási és védekezési megoldás; speciálisan előkészítő játékok, a labda aktív bekapcsolása a választott sportjátékba (pontszerző, számolylabda).

Támadásban labdaátvételre (üres helyre) helyezkedés, illetve labdatovábbítás a szabadon lévő társnak, védekezésben a labdát birtokló zavarása; a támadás és védekezés egy - egy igen egyszerű feladaton vagy játékon belüli alkalmazása, a szerepek, a reagálás gyorsaságának fejlesztése; a játék helyzet felismerése; egyszerű cselek technikájának gyakorlása passzív, ellenfél (felek) mozdulatainak pontos megfigyelése. A tanult sportági technikai - taktikai elemek játék -, versenyszerű helyzetbe állítása egyszerűsített szabályokkal.

A technikai elemek végrehajtásának ellenőrzése folyamatos korrekciós utasításokkal.

A játékszerepek ellenőrzése a játék megállításaival.

A bíró külső kontrollja, mint értékelő és ellenőrző funkció, s a tanár felelőssége ebben a szerepben.

A technikai hibák, egyéni sikertelenségekkel való szembesülés, annak teljesítményt rontó tulajdonságának elfogadása, megértése.

A támadó és védő magatartás, mint sportkultúrális érték elfogadása, bemutatása

Tehetség szerinti alkalmi versenyzés az osztályban, iskolában és iskolán kívül egyesületi és tömegsportrendezvényeken.

Minden sportág technikai repertoárja, pontosságra, minőségre törekedve (a helyi viszonyok és a tantestület választása szerint, a tanulók érdeklődésének figyelembevételével.)

Pl.: Korcsolyázás, sízés, görkorcsolyázás, gördeszkázás alapjai, alapiskolája. Tájékozódási futás. Kerékpározás.

Tájékozottság a legalapvetőbb testkultúrális tartalmakban, mozgásos cselekvésekben és sportági szituációkban.

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

<p><u>Nép - , modern tánc technikai elemek, rövidebb koreográfiák, etűdök</u> Ritmikai gyakorlatok, zene és mozgás összehangolása. A táncok térbeli, időbeli és dinamikai sajátosságainak közvetítése, a stílus kontrollált kialakítása; a szaktanár által választott legfeljebb kétféle tánc motívum sorainak gyakorlása; etűddé fűzése, a rendelkezésre álló idő szerint elmélyített, aprólékos, utánzásra építő megtanítása.</p>	<p>Négynegyedes, háromnegyedes ritmusban bonyolultabb motívumok kitáncolása tapssal, zenére. Koreográfia bemutatása iskolai programon, szülők előtt. Táncházszerű utánzással történő folyamatos táncolás.</p>	<p>A motorikus emlékezet működése a koreografált mozgássorok bemutatásakor. A kreatív produktum létrehozása a mozgáskészlet kifejező alkalmazásával. Az esztétikus, stílusos előadás képi megjelenése, „nézhetőség”.</p>
<p><u>Tanult úszótechnikák (két úszásnem) fejlesztése, folyamatos úszás távolságnövelő céllal, kisebb versenyek már jónak nevezhető technikai tudásszint elérése esetén.</u> Előkészítő gyakorlatok parton és vízben; lebegés (5-10 sec) és siklás (4-7 m); siklásversenyek; úszás kar- és lábtempóval levegővétel nélkül 6-10 m-en; úszás kar- és lábtempóval levegővétellel 15-25 m-en; versenyek talpasugrással.</p>	<p>Talpasugráások állásból; siklás háton elrugaszkodás egy lábbal; úszási kísérlet 25 m-en a faltól két lábbal való elrugaszkodással.</p>	<p>A víz szeretete mellett a veszélyek ismerete; a két úszásnem vízbiztos használata; tapasztalaton keresztül kapjanak ismereteket a versenyzés szabályairól; szeressenek úszni.</p>
<p><u>Testkultúra - történeti ismeretek alapozása, higiéniai ismeretek növelése, alkalmazásuk ellenőrzötten.</u> Az ember alkalmazkodóképességének történeti példái által a sport önnevelő lehetőségeinek megfogalmazása a diákok aktív közreműködésével; az olimpiai mozgalommal kapcsolatos alapvető ismeretek (cél, gyakoriság, kulturális érték) közvetítése.</p>	<p>Házi gyűjtőmunka.</p> <p>Felszerelés ellenőrzése, önellenőrzés.</p>	<p>Tanult és gyűjtött ismeretek, információk, a kultúrterület legnagyobb eseményéről, az olimpia fogalmáról, egy magyar bajnokról.</p> <p>A tisztaság, a fittség és a nemi jellegek külső és fizikai megjelenése elfogadása értéként.</p>
<p>Higiéniai ismeretek bővítése a nemi jellegeknek megfelelően és a szükséges időbeli adagolással.</p>	<p>A pozitív példák pozitív megerősítése.</p>	<p>A gyengébbek felkarolása, segítségadás feltétel nélkül.</p>
<p>Balesetvédelmi alapismeretek; felelősség a társnak nyújtott segítségadásban.</p>		<p>A foglalkoztatás hatására ellenállás a megbetegedésekkel szemben, a balesetmentes mozgáscselekvések; a szabad levegőn végzett testmozgáshoz való természetes hozzáállás, alkalmazkodás hideghez, meleghez.</p>
<p>A helyi adottságok függvényében edzés a természetben; csoportos kirándulás, hógolyózás, szánkózás, korcsolyázás, síelés, evezés, falmászás stb., az időjárásnak megfelelő öltözködés, a közlekedés, a környezetvédelem legalapvetőbb szabályai szerinti cselekvések begyakorlása.</p>		

A rendelkezésre álló időkeret elosztása

5. osztály

Alaki képzés	3
Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika, prevenció	17
Járások, futások, ugrások, dobások	20
Természetes mozgások	10
Sportági technikák, taktikák és szabályok	25
Mozgásos kifejező-, speciális- képességfejlesztés	10
Egyéb képesség-készségfejlesztés, tn. játékok	15
	100 %
A hatodik évfolyamba lépéshez szükséges minimum:	
A sportági alapképzés alapvető fogalmainak ismerete és képi -fogalmi összekötése. A képességfejlesztés két-három eljárásainak megértése.. Kialakuló önfegyelem a saját gyengeségek legyőzésében, a gyakorlásban, a versengésben és az edzésben. A sportágakra jellemző alaptechnikák, mozgásstílus megjelenítése még hibákkal, de javuló színvonalon. A rendszeres mozgás, egészséges életmód, versenyzés, sportteljesítmény kategóriáknak megismerése, megértése és sajáttapasztalatra épülő megfogalmazása is. Úszni tudás.(ha az iskola biztosította az oktatást)	

6. osztály

Alaki képzés	3
Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika, prevenció	17
Járások, futások, ugrások, dobások	20
Természetes mozgások	5
Sportági technikák, taktikák és szabályok	30
Mozgásos kifejező-, speciális- képességfejlesztés	10
Egyéb képesség-készségfejlesztés, tn. játékok	15
	100 %
A hetedik évfolyamba lépéshez szükséges minimum:	
A diák által értelmezett és használt terminológia jelentős bővülése különösen a sportági alapképzés és a képesség-fejlesztés területén. Erősödő önfegyelem a saját gyengeségek legyőzésében, a gyakorlásban, a versengésben és az edzésben. A sportágakra jellemző alaptechnikák, mozgásstílus pontos rögzítése. A rendszeres mozgás, egészséges életmód, versenyzés, sportteljesítmény kategóriáknak elfogadása a műveltségterület alapvető értékeiként.	

Óraszám: 92,5 óra/év, 2,5 óra/hét

A tantárgy korosztályra lebontott céljai és feladatai

Egészségvédelem:

Őrizték meg a pubertáskor során a korábban kialakított egészségvédő szokásokat, helyezték előtérbe az egészséges sportprogramokat a káros szenvedélyekkel szemben.

Az eltérő klimatikus viszonyok között történő sporttevékenység előnyös hatásainak megértése. Több relaxációs eljárás ismerete, a növekvő szervezet igénye és a mozgásszegény életmód általánossá válása miatt a biomechanikailag helyes testtartás jelentőségének kellő ismerete, automatizálása és fenntartása, az ön - és másokra veszélyes viselkedésekkel szembeni helyes értékítéletek elfogadása. Az optimális folyadékszükséglet, a táplálkozás és a pihenés egy - egy lényeges információjának megértése. Az ártalmak elkerülése. Néhány stresszoldó motoros gyakorlat ismerete, a megküzdés átélése. A saját nem higiéniája.

Edzettség, teherbírás fejlesztése:

Kövessék az objektív adatok alapján a saját edzettségi állapotukat, hozzanak egyéni döntéseket a saját mutatók önálló javításában, fejlesztésében. Tartsák egyensúlyban a testi és szellemi terhelést.

A keringési és légzőrendszer fejlesztése a kontrolált mérések segítségével; az erő és gyorsaság mérhetőségének megismerése egy - két motoros gyakorlat által. A tudományos ismeretterjesztés testkultúrával kapcsolatos produktumainak érdeklődő befogadása. A fittség, mint érték képviselője a társas korosztályos kapcsolatokban.

Sport- és mozgáskulturális tanulás

Állítsák a koordinációs mozgáskészletüket a sportági célok szolgálatába. Értsék meg a sportágak belső logikáját, fogadják el a törvényszerűségeket, vonjanak le önálló következtetéseket.

A nemenként más tananyag kiválasztásban a fejlesztési sajátosságokhoz való alkalmazkodás; a tanult koordinációs mozgáskészlet célszerű használata. A helyzetekre történő mozgásos és pszichés reakciókban absztrakciós eljárások, kreatív megoldások előhívása. A kulturált mozgás megjelenése (elsősorban lányoknál) a hétköznapi mozgáskészletben. A legalább két sportági rendszer technikai-taktikai alapelemei mozgástanulásának többnyire automatizációs szakasza megvalósítása.

Pozitív személyiségfejlődés

Őrizték meg a saját én keresése közben az eddig kialakult önértékelő szokásokat. Alakuljon ki a reális énképük. Fogadják el a szabályokat értelemszerűen, keressenek konstruktív megoldásokat a konfliktusokban.

Az egyén értelmi és érzelmi viszonyának meghatározása a sportértékekkel kapcsolatban; a jellem fejlesztése a sport által. A párkapcsolatok kultúrájának megalapozása, a tanár - diák és a diák - diák összeütközések konstruktív mintáinak megbeszélése. A másik ember tiszteletben tartása, odafigyelés a társakra.

A tanulók fizikai, fittségi mérésének rendszerét az Intézményi Minőségirányítási Program tartalmazza.

Képzési tartalom és metodika

Jelentős nemi különbség alakul ki a lányok és a fiúk között, ezért a testnevelés órán szükségessé válik elkülönítésük a személyiség fejlődés érdekében. A pubertás korban az erősödő nemi kifejlődés során a gondolkodási folyamatok is másként működnek, így az azonos neműek közötti motoros cselekvéstanulás pedagógiailag is indokolt. A korosztály kritikus, keresi a tekintélyrombolás lehetőségeit, ezért fontos a határozott, következetes, szakszerű óravezetés, a diákok elvárják a tanártól. Nagy a különbség a biológiai életkorban és a szocializációs szintekben, ezért egyénre szabottan kell differenciálni. Bonyolultabb ismeretfeldolgozásra is képesek a diákok az egyre jobb megfigyelő készség és a racionális gondolkodás erősödése miatt, de gyakorolni, nyilvános szellemi és

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

fizikai erőfeszítéseket felmutatni nem szeretnek. A szelekció, a hangulat és ízlés szerinti válogatás (mást tenni szívesen, ezt nem szereti) erős tanár - diák konfliktusforrás. A szélsőséges önérvényesítő megoldásokat személyes beszélgetésekkel lehet kezelni, illetve a társak racionalitására is lehet hagyatkozni. Türelmes, egyénhez igazodó tanári magatartás, és a személyiség tiszteletének kinyilvánítása elengedhetetlen. A növekedés, biológiai érés - a lányokat kicsit korábban, mint a fiúkat - fáradttá, panaszossá teszik. A terhelést a fenti problémákhoz igazodva, egészségkárosítás nélkül, nagy figyelemmel kell adagolni. A tanár kiemelt felelőssége továbbra is a példamutatás és a szakmailag pontos nyelvi modell bemutatása.

Fejlesztési témakörök, tartalmak, kulcsfogalmak	Ellenőrzési, értékelési lehetőségek	Kimeneti követelmények (pszichomotoros, kognitív, emocionális)
<p><u>Az 1-6. évfolyamokon alaki képzésként tanultak tanórai alkalmazása.</u> Egyszerű ellenvonulások (fejlődések és szakadozások ellenvonulásban) járásban és futásban; a testnevelésben alkalmazott és szükséges rendgyakorlatok teljes köre; az óra gyakorlási rendjének betartása, csapatok alakítása; a játékrend, váltások önálló megszervezése; más, szervezési feladatok vállalása, együttműködés a terem rendjének kialakításában;</p> <p>Gimnasztika kéziszeres felhasználásával, zenére bemutatott összefüggő gimnasztikai sorok kialakítása. Egyszerűbb nagymozgásokkal néhány bemelegítő eljárás megismerése, alkalmazása önállóan; 2-4-8-16 ütemű szabadgyakorlatok és szabadgyakorlati alapformájú társas, kéziszer- és egyszerű szeryakorlatok, amelyek egyidejűleg két - három alapformát is tartalmazhatnak. Aktív, passzív, dinamikus, statikus izületi mozgékonytárgyat fejlesztő gyakorlatok. Kondicionálás tervezett gyakorlatok által, állandóan visszatérő gyakorlással, a mozgásoptimumra törekedve, a kitartást növelve. Korábban bonyolultabb, megtanult gimnasztikai gyakorlatsorok bemutatása, kontrollált testtartással, zenére, együtt és önállóan. Húzóerő, gyorsító, erő-állóképesség fejlesztése kisebb súlyokkal.</p> <p><u>A biomechanikailag helyes testtartást tudatosító, kialakító, automatizáló és fenntartó gyakorlatok rendszeres végzése (valamint légzőgyakorlatok) a gimnasztika részeként, testtájként végighaladva, a testtartásért felelős valamennyi izomcsoport erősítését és</u></p>	<p>Az óra alaki fegyelmét minden óra végi értékelése. Az óraközi alakzat- és gyakorlási forma váltási idejének kontrollálása. A szerek felvétele, elhelyezése idejének ellenőrzése.</p> <p>A kontrollált, helyes végrehajtás pozitív megerősítése. A gimnasztikai gyakorlatsor csoportonkénti (3-4 fő) bemutatása.</p> <p>Az automatizált gyakorlatok bemutatása a saját párnak, a tanár lazább és a társ szoros visszajelzési mellett; a hibák kijavítása.</p>	<p>Az erős alaki, gyakorlási fegyelm megtartása az egész órán. A tanári utasítások maradéktalan végrehajtása, célszerű önálló szervező kezdeményezések. Balesetmentes, másokra való tekintettel, célszerű közlekedés a tornatermi (udvari stb.) térben.</p> <p>Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások hibajavítás, maradéktalan végrehajtása.</p> <p>A vonatkozó szaknyelvi szókincs, a hely, helyzet és irány megértése. A bővített gimnasztikai tudás és készség a helyzetnek megfelelő előhívása.</p> <p>A sokoldalú előkészítő és prevenció gyakorlatok hatásainak az életkornak megfelelő ismerete és azok helyes végrehajtása. Társas kontroll, felelősségvállalás a hibák kijavításában.</p>

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

<p>nyújtását szolgáló mozgásanyaggal, a tanévek során folyamatosan ismételve, a kiindulási és véghelyzetek pontos megtartására valamint a lassú és pontos kivitelezésre ügyelve, a hibás kivitelezés javításával, valamint a korosztály jellemzőinek megfelelő illesztéssel a testnevelési óra többi eleméhez;</p>		<p>Az atlétikai mozgások összerendezett, önmagukhoz mérten javuló eredményességű bemutatása. Előrelépés felmutatása a versenyeken is</p>
<p><u>Speciálisan előkészítő (cél és rávezető) gyakorlatok a feldolgozandó anyag függvényében. Futó-, ugró-, dobóiskola.</u></p> <p>Futások, ugrások, dobások speciális célgyakorlatai, mint az 5-6. osztályban.</p>	<p>A mérhető, megtett út, táv, idő önmagához mért fejlődés megállapítása, alkalmanként már versengő helyzetben.</p>	<p>A gyengébbek felkarolása, segítségadás feltétel nélkül</p>
<p>A speciális képességek, a versenysport technikai modellek alapozása, továbbfejlesztése.</p>	<p>Áthajtások meghatározott idő alatt.</p>	<p>Az atlétikai mozgások megközelítően helyes technikai végrehajtása.</p>
<p>Játékok, versengések futással, szökdeléssel és dobással kombinálva.</p>		<p>A koncentrált, mozgásoptimumra törekvő, az oktatási helyzetekre jól reagáló magatartás</p>
<p><u>Gyorsasági ugrókötélhajtások</u>, azok variációi</p> <p>Áthajtások (előre, hátra, keresztezett, dupla és azok egyéni variációi), páros áthajtások.</p>	<p>A versengés élményének értékelése; egyéni különbözőségek megállapítása;</p>	<p>A megfelelő mozgástechnika alkalmazása a különféle futásoknál, a tanult tananyaggal való elszámoltatásnál egyéni, számszerűsített fejlődés.</p>
<p><u>Rövidtávú vágtafutások, gyorsfutások irányváltoztatással</u></p>	<p>ismerkedés a visszatérő mérhetőséggel,</p>	<p>Az alaptéchnikák, mozgásstílus pontos rögzítése.</p>
<p>Vágtafutások; iramfutások; futás feladatokkal.;</p> <p>A pontos sportági megalapozás céljából állandó hibajavítás, önmegfigyelés (pl. lépéshossz); átfutások alacsony és közepesen magas akadályok felett az azok közötti táv változtatásával is;</p>	<p>objektív eredmény rögzítése 15 - 30 m-en</p>	<p>Az alaptéchnikák, mozgásstílus pontos rögzítése.</p>
<p><u>Váltófutás</u></p> <p>Váltás helyben, lassú futás közben, párban, oszlopban, körben; közepes iramú futás közben váltóversenyek széles váltózónában.</p>	<p>A térdelőrajt technika bemutatása kisebb csoportokban;</p> <p>Felmérés 2000 m-en;</p>	<p>Tájékozottság a rendszeres edzés és a fizikai teljesítmények összefüggéseiről.</p>
<p><u>Rajtok</u></p>		
<p>A korábban tanult rajtformák pontos, célszerű végrehajtása.</p> <p>térdelőrajt jelre (a stabil egyensúlyi helyzet, a fokozatosan növekvő lépéshossz és az emelkedő súlypont kialakításának erős külső-tanári és társas- kontrollja mellett); alkalmanként 3-4 versenyszerű indulás, eredményes rajtvégrehajtás a feladathelyzetben.</p>	<p>A technikai igényesség, pontosság dicsérete;</p> <p>A technikai igényesség, pontosság dicsérete.</p>	<p>A dobásformák megkülönböztetése, képi megjelenés.</p> <p>A pillanatnyi koncentráció javulása.</p> <p>Az alaptéchnika, mozgásstílus pontos rögzítése.</p>
<p>Rajtok és rajtversenyek 15-30 méteren különböző testhelyzetekből;</p> <p>Aerob jellegű futások a sebesség növelésével</p> <p>Kötetlen tartós futás 8 - 10 percig az egyéni képességeknek megfelelő szinten; tartós futás</p>		

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

<p>íramnehezítésekkel; nehezítésekkel (terep, akadály), a táv növelésével. 2000- 3000 m futások növekvő sebességgel; 2000 m futás differenciált csoportokban vagy késleltetett indítással, időre; az egyéni tempó beosztása csökkenő tanári kontroll mellett.</p> <p><u>Atlétikai ugrások (magas, távol)</u> Helyből ugrások, sorozatugrások; távolba és felfelé ugrások az erőközlés irányát tudatosan irányítva.</p> <p>A lépő távolugrás oktatása: egyéni kiinduló helyről 6-8 lépésből, 50 - 60 cm-es elugró sávból, puha leérkező helyre, közel két lábra; az elugró láb sokszori, tudatos megfigyelése, automatizáció folyamatos hibajavítással, korrekciókkal; a vízszintes sebesség növelése. Az átlépő technikai tökéletesített technikájának oktatása; 5 felgyorsuló lépéssel, erősebb kitámasztással és a levegőben lábcserével.</p> <p>Dobások, hajítások, vetések, lökések, szökdelések a sportágnak és az életkornak megfelelő eszközzel, kis súllyal, nehezékekkel.</p> <p>A kislabda hajítás oktatása távolba; 3-5 lépéses nekifutásból, fokozódó lendülettel, a labda minél hosszabb úton történő gyorsításával; hibajavítás mellett kifinomultabb mozgástapasztalatokkal; versenyek.</p> <p>Lökések tömött labdával helyből egy és két kézzel; a dobóterpesz és dobóterpeszből lökés oktatása; súlylökés helyből tömött labdával, az eredmények folyamatos figyelemmel kísérése.</p> <p>Vetések tömött labdával, két kézzel, mindkét oldalra.</p> <p><u>Szertorna, összefüggő gyakorlatok</u> Gurulásokkal, fordulatokkal, gördülésekkel kapcsolatos testnevelési játékok.</p>		
<p><u>Talajon</u> Gurulóátfordulás előre, hátra, terpeszben, sorozatban is, valamint két gurulóátfordulás között felugrás fél- és egész fordulattal. Repülő gurulóátfordulás sérülést nem okozó tárgy felett (összetekert szőnyeg, szőnyeggel letakart zsámoly) és fekvő, térdelő társan át. Fejállás, kézállás, kézenátfordulás mindkét oldalra nyújtott testtel, segítségadás, biztosítás mellett; a segítségadás mozdulatainak</p>	<p>Elemek, elemkapcsolatok bemutatása, a saját siker, fejlődés megerősítése az értékelés által.</p> <p>Differenciált megítélés az egyéni képességek és készségek ismeretében tanár-, társas- és önkontroll</p>	<p>A torna gyakorlategyek összekötésének biztonsága. A tornagyakorlatok biztonságos végzése a biomechanikailag helyes testtartásra törekvéssel.</p> <p>A saját testtömeg feletti uralom a támasz - és függésgyakorlatokban. A támaszugrásoknál a nekifutás és a támaszvétel zökkenőmentes kapcsolódik össze, növekedik az első és a második ív, egyre biztonságosabb a talajra érkezés.</p>

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

<p>elsajátítása. Támlázás két emelt, párhuzamos padon előre, hátra. Összefüggő gyakorlat a tanult elemekből biomechanikailag helyes testtartással, annak korrekciója tanári és társas kontrollra. <u>3-4 részes szekrényen</u> Felguggolás, terpeszleugrás 4 részes szekrényen hosszában (fiúk-lányok); bukfenc előre 4 részes szekrényen (fiúk-lányok); guggoló átugrás keresztben álló 3-4 részes szekrényen (fiúk-lányok); nagymacskaugrás (fiúk). Gyűrűn és két kötél: lendület előre, hátra; lebegőfüggés; lefüggés; hátsó függés; homorított leugrás hátra lendületből, az elemek folyamatos összekapcsolása, Gerendán (alacsony fokozaton, lányok) Helyváltoztatások állásban, emelkedések és ereszkedések, mellső mérlegállás, homorított leugrás. Függeszkedési kísérletek Egy-két kötél; fiúk felfelé-lefelé; lányok felfelé;</p> <p><u>Küzdősport alapozás (fiúk)</u></p> <p>Sportági taktikák alkalmazása: A támadó cselek konkrét alkalmazása, ill. cselek az ellenfél támadásának kiugrasztására, a küzdési feladatok közben, a reagálási gyorsaság fejlesztése, a helyzet felismerésének fejlesztése, a taktika, a stratégia megválasztásához, az egyszerű, és a kombinált technikák, cselek gyakorlása passzív, és aktív ellenféllel.</p> <p>Küzdések minden formája sportág-előkészítő egészségmegőrző jelleggel. A szoros testtávolságú küzdelem: A technikák gyakorlása álló, és aktív partnerrel, helyzetek kialakítása, kényszerítő helyzetek játékosan és küzdési szituációkban.</p> <p>A nagyobb testtávolságú küzdelem: Az ellenfél reagálásának, taktikájának, stratégiájának tesztelése ijesztéssel, csellel játékosan, ill. a tanult technikák alkalmazásával küzdési szituációkban.</p> <p>Önvédelem. A tanult önvédelmi technikák alkalmazása különböző ellenfelekkel, az önvédelem alapszabályainak alapos ismerete;</p>	<p>mellett;</p> <p>Több játékból álló, küzdőjátékokból álló pontszerző versengések, küzdések.</p> <p>Grundbirkózás: a karfogások, a mögékerülés, a kiemelés gyakorlati alkalmazása</p> <p>Botvívás, botbirkózás a támadó és védő stratégiák alkalmazásával.</p> <p>2-3 önvédelmi fogás és abból kiszabadulás.</p>	<p>A felelős, segítőkész hozzáállás gyengébb társak buzdításában, felzárkóztatásában, mint érték fogalmazódjon meg a tanári értékelésben.</p> <p>Küzdeni tudás és sportszerűség. A sportági szabályok jellegformáló és szocializáló szerepének megértése, az együtt játszás, küzdés, test-test által történő érintkezések, összeütközések csökkentése.</p> <p>A támadó és legalább a támadásra reagáló küzdő magatartás, mint sportkultúrális érték elfogadása, bemutatása. Az életkorra jellemző erőből történő önmegvalósítás sportszerű keretek közé szorítása a szabályok követése által.</p> <p>Esztétikus, ritmusos és motorosan memorizált, egyéni dinamikai ízzel előadott mozgásfolyamat, az alkotás</p>
--	---	---

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

<p>RG, aerobic (lányok). A nőies, szép mozgás plasztikusságának sajátos izolációs gyakorlatai; a tágasság bővítése; alapjárás, érintő járás; egyszerű és összetett karmozgásokkal; sasszé kombinációk; ugrások egy lábról két lábra, egy lábra, két lábról egy lábra és két lábra plasztikai kombinációkkal, lábcserékkel; fordulatok egy és két lábon állásban és guggolásban; kar- és törzshullámok; gyakorlás lehetőleg tükör előtt. Aerobic lépéskombinációk, szökdelések kéz és lábmozgásokkal, irány és helyzetváltoztatásokkal; Mindkét sportágban összefüggő gyakorlat megtanulása zenére.</p>	<p>Gyakorlatok bemutatása csoportos formában. A gyakorlatsorok végrehajtási pontosságának állandó értékelése, a pozitív példák megerősítése.</p>	<p>örömeinek átélése; önmegvalósítás</p>
<p><u>Sportjátékok</u> A motorikus képességek fejlesztését és a tanulók játékigényének kielégítését szolgáló testnevelési játékok. Az 5-6. osztályban tanult sportjáték alapozó feladatok, technikák-taktikák ismételése, gyakorlása, variálása az egyre bonyolódó feladatoknak, helyzeteknek megfelelően, sokoldalú és többoldalú képzés. Két támadó kapcsolatának labdás és labda nélküli megoldásai; együttműködés a védekezési tapasztalatok felhasználásában. Az iskola feltételei, a tanulók érdeklődése és a tanár irányultsága függvényében választott két sportjáték elemeinek gazdagítása, főbb támadási és védekezési megoldásainak elsajátítása.</p>	<p>A bővülő technikai repertoár végrehajtásának ellenőrzése folyamatos korrekciós utasításokkal; A váltakozó játékszerepek ellenőrzése. Játék esetenként bíró nélkül, az önkontroll alkalmazása.</p>	<p>Labdajátékokban a csapattársakkal való együttműködés alapfokon. Alapvető labdakezelési játékhelyzetekhez való alkalmazkodás. A technikai sikertelenségekből és szabálysértő magatartásból adódó, a csapatteljesítményt rontó és a pontos, lelkes játék által a csapatteljesítményt növelő egyéni elszámoltathatóság megértése.</p>
<p><u>Minden sportág technikai repertoárja, pontosságra, minőségre törekedve (a helyi viszonyok és a tantestület választása szerint, a tanulók érdeklődésének figyelembevételével.)</u> Pl.: Korcsolyázás, sízés, görkorcsolyázás, gördeszkázás alapjai, alapiskolája. Tájékozódási futás (ahol a feltételek adottak). Kerékpározás. Kajak-kenu. Floorball. Stb.</p>	<p>Négynegyedes, háromnegyedes ütemben, pontozott és éles ritmusban</p>	<p>Tájékozottság a testkulturális tartalmakban, mozgásos cselekvésekben és sportági szituációkban. A motorikus emlékezet működése a koreografált mozgássorok bemutatásakor A kreatív produktum létrehozása a</p>
<p>Koreografált torna-, tánc-, etüdrepertoár, nemnek megfelelő stílus erősítésével. Bonyolultabb ritmikai gyakorlatok, zene és mozgás összehangolása. A táncok térbeli, időbeli és egyéni</p>		

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

<p>dinamikai sajátosságainak közvetítése, a stílus kontrollált kialakítása; a szaktanár által választott legfeljebb kétféle tánc motívum sorainak gyakorlása; etüddé fűzése, a rendelkezésre álló idő szerint elmélyített, aprólékos, utánzásra építő megtanítása; több etüd, repertoár felépítése.</p>	<p>bonyolultabb motívumok kitáncolása tapssal, lábbal zenére Koreográfia bemutatása iskolai programon, szülők előtt Tánc ház - szerű utánzással történő folyamatos táncolás</p>	<p>mozgáskészlet kifejező alkalmazásával Az egyéni sajátosságok és a közös produktum megjelenítése</p>
<p><u>Aerob jellegű különböző távú úszások a jó technikai szint szilárdítása céljával, rövidebb távú versenyek, versengések</u> Az 5. osztályban tanult úszásnemek és vízi játékok továbbfejlesztése.</p>	<p>Versenyek.</p>	<p>Teljesítményre törekvés a tanult úszásnem(ek)ben, a fejlődés felmutatása</p>
<p><u>A mozgásműveltséget fejlesztő képzés elméleti hátterének folyamatos átadása, történetiséget és globális felhasználhatóságot érzékeltető módon.</u> Népi játékok (nemzetek labdája, várméta, kötélhúzás). Felkészülés a sí-, természetjáró-, vízi- és kerékpáros táborozásra. Az ember alkalmazkodóképességének történeti példái által a sport önnevelő lehetőségeinek megfogalmazása a diákok aktív közreműködésével; az olimpiai mozgalommal kapcsolatos alapvető ismeretek (cél, gyakoriság, kulturális érték) közvetítése.</p>	<p>Házi gyűjtőmunka. Kirándulás, terepgyakorlat.</p>	<p>Tanult és gyűjtött ismeretek, információk, a kultúrterület legnagyobb eseményéről, az olimpia fogalmáról, a magyar élsportról, egy újabb magyar bajnokról</p>
<p><u>Higiéniai ismeretek bővítése a nemijellegeknek megfelelően és a szükséges időbeli adagolással;</u> Balesetvédelmi alapismeretek; felelősség a társnak nyújtott segítségadásban; étkezési, pihenési, drogprevenció és szexuális testkulturális vonatkozásokról információk átadása, azok feldolgozása. A helyi adottságok függvényében edzés a természetben; csoportos kirándulás, hógolyózás, szánkózás, korcsolyázás, síelés, evezés, falmászás stb. az időjárásnak megfelelő öltözködés, a közlekedés, a környezetvédelem értő gyakorlása</p>	<p>Felszerelés ellenőrzése, önellenőrzés. A pozitív példák pozitív megerősítése.</p>	<p>A tisztaság, a fittség megjelenése az önbecsülésben, Néhány fontos információ ismerete a tematikákban.</p>

5-8. ÉVFOLYAM

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

A rendelkezésre álló időkeret elosztása

7. évfolyam:

Alaki képzés	3
Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika, prevenció	12
Járások, futások, ugrások, dobások	10
Sportági technikák, taktikák és szabályok	35
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok	10
Mozgásos kifejező-, speciális- képességfejlesztés	10
Egyéb képesség-készségfejlesztés, tn. játékok	20
	100%

A nyolcadik évfolyamba lépéshez szükséges minimum:
 Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások elfogadás és törekvés az azok szerinti végrehajtásra. Az önállóság megjelenése a tanár által kiszabott testmozgásban. Az egészségmegőrzés legfontosabb tényeinek ismerete és a saját állapottal való összehasonlítására való képesség. A technikai hibák, egyéni sikertelenségekkel való szembesülés, a saját adottságok elfogadása mentén a saját javuló teljesítményre való elszántság felmutatása. Tehetség szerinti alkalmi versenyzés az osztályban, iskolában és iskolán kívül egyesületi és tömegsportrendezvényeken. Az együtt játszás konfliktusainak megértése, a megoldások keresése és a szabályok elfogadása azok megoldására.

8. évfolyam:

Alaki képzés	3
Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika, prevenció	12
Járások, futások, ugrások, dobások	10
Sportági technikák, taktikák és szabályok	35
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok	10
Mozgásos kifejező-, speciális- képességfejlesztés	10
Egyéb képesség-készségfejlesztés, tn. játékok	20
	100%

A kilencedik évfolyamba lépéshez szükséges minimum:
 Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások maradéktalan végrehajtása. Az önállóság, a belső kontroll megjelenése a tanár által kiszabott ill. az egyéb iskolán kívüli rendszeres testmozgásban. A céltudatos egészségmegőrzés kialakulása. A technikai hibák, egyéni sikertelenségekkel való szembesülés, annak teljesítményt rontó tulajdonságának elfogadása, megértése. Tehetség szerinti alkalmi versenyzés az osztályban, iskolában és iskolán kívül egyesületi és tömegsportrendezvényeken. A sportági szabályok jellegformáló és szocializáló szerepének megértése, az együtt játszás konfliktusainak csökkentése. Alapfokú tájékozottság a rendszeres edzés és a fizikai teljesítmények összefüggéseinek rendszerben.

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

8. évfolyam

Célok és feladatok

A mozgókép-kultúra és médiaismeret mint iskolai tárgy, elsősorban a mozgóképi (film, televízió, videó, komputerjáték, web) szövegértés képességének fejlesztését és az audiovizuális média társadalmi szerepének, működési módjának tisztázását szolgálja, hiszen a média rendkívüli hatással van a korunk emberének tájékozottságára, személyiségére. Tömegek napirendjét osztja be a televízió; sugalmazza hogyan gondolkodjunk a világ dolgairól; étkezési, vásárlási divatokat indít, hősöket, eszményeket, életcélokat teremt. Mivel a film, a televízió és az Internet átformálja a nyelvet, az értékrendet, a ritmusérzékenységet, az ízlést, a vágyakat, a hősöket, a tabukat, a művészetet és a műélvezetet, az alkotást és a befogadást egyaránt, a médianevelés a személyiségfejlesztés alapvető eszköze.

A tantárgy oktatásának elsődleges célja tehát, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő felkészültséget szerezzenek a különböző - elsősorban audiovizuális - médiaszövegekkel kapcsolatban az önálló és kritikus attitűd kialakítására, és nyitott szemlélettel használják a hagyományos és az új médiumokat - vagyis az mozgóképi írás-olvasástudás és a kritikai médiatudatosság fejlesztése. Ehhez azonban alapszintű mozgóképi nyelv és művelődéstörténeti tájékozottságra, a naiv fogyasztói szemlélet bizonyos fokú átértékelésére van szükség. Az ehhez szükséges képességek a nyolcadikos korosztálynál az élményekkel telített helyzetekben, művek és műsorok feldolgozásával, önálló és csoportosan végezhető kreatív gyakorlatok sorozatában, a tematika tevékenységközpontú feldolgozásával fejleszthetők, hogy a gyerekek nézőként meg tudják különböztetni a hírt a kommentártól, a szerzői művet a műfaji alkotástól, felismerjék az audiovizuális művek-műsorok megformálásában megjelenő tulajdonosi vagy politikai szempontokat.

Fejlesztési követelmények

A célokból és a feladatokból adódóan a sikeres mozgókép-kultúra-médiaismeret oktatás kiemelten fejleszti a kommunikációs és együttműködési készséget, támogatja az alkotásra való beállítódást, fejleszti a problémamegoldó képességet, a megfigyelés, a tájékozódás, a rendszerezés képességét. Elemzéssel és az alkotói szerepek gyakoroltatásával fejleszti a reális énkép kialakítását. A művészi alkotásokban feltáruló konfliktusok értelmezésével, a valós emberi sorsok átélhető megjelenítésével segíti a toleráns, másokkal szemben empátikus személyiség kialakítását, az életvezetés és az érvényesülés során adódó krízishelyzetek humánus kezelését.

A mozgókép-kultúra és médiaismeret oktatása során tudatosítani kell, hogy a technikai képreprodukcióknak miféle viszonya van a valósághoz, a mozgóképi közlés módjában mennyiben alkalmas a tapasztalati világ reprodukálására, egyúttal a személyes közlésre. Tudatosítani kell, hogy a mediatiszálódó kommunikációt (pl. a szórakoztatóiparban) miért és miképpen látatják oly sokan a magaskultúra és egyúttal a személyiség autonómiája veszélyeztetőjének (pl. információfüggőség, kényszerfogyasztás) -, de azt is, hogy a technikai képreprodukció és a hálózati kommunikáció egyidejűleg miféle esélyt hordoz a kulturális örökség védelmére és a választás képességének fejlesztésére (pl. digitális archívumok, társadalmi nyilvánosság).

Az audiovizuális szövegek szövegértési képességének fejlesztése során arra is törekedni kell, hogy a tanulók ismerjék fel a médiaszövegekben megjelenő kulturális mintákat. Az értelmezés egyik rétege tehát az ábrázolásban megmutatózó szerzői vagy műfaji dominancia (személyesség, stílus, konvenció) és a befogadásban megmutatózó nézői szerep (elvárás, azonosulás) felismerése, míg a másik meghatározó réteg a médiaszövegek befolyásoló, gyakran rejtett érték-és érdekszerének felismerését jelenti.

Ezért a tárgy oktatása során az iskolának biztosítani kell, hogy a tanulók a megfelelő mozgóképi alkotások tanulmányozása útján lehetőséget kapjanak saját személyiségük jobb megismerésére,

HELYI TANTERV – TANTÁRGYAK ELŐÍRT TANANYAGA ÉS KÖVETELMÉNYEI

5-8. ÉVFOLYAM

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

történelmi, társadalmi és kulturális összefüggések felismerésére, a tömegkommunikációs eszközök kritikus és szuverén használatára.

A mozgóképkultúra és médiaismeret óráin a diákoknak lehetőséget kell biztosítani arra is, hogy alkalmas kreatív gyakorlatokkal fejlesszék mozgóképi kifejező képességüket és kifejezőkedvüket, ezzel segítve őket személyes és árnyalt audiovizuális mondandójuk megfogalmazásában.

Belépő tevékenységformák

- Művek, műsorok ill. azok részleteinek csoportos vagy kiscsoportos megtekintése (a mozgóképi szövegek /film, televízió, videó, komputerjáték, web/ terjedelméből adódóan a kötött órai kereteken belül többnyire csak a szövegek részleteken keresztül felidézése, elemzése tervezhető, a műveket a kötött időkereteken kívül kell megtekinteni)

- Mozgóképi szövegek feldolgozása egyéni, kiscsoportos vagy csoportos formában:

- kreatív gyakorlati feladatokkal (pl.: felidézés, asszociáció, jelenetek, képsorok kiválasztása, csoportosítása, átszerkesztése)

- megbeszélés útján (pl. állítások megfogalmazása, feltevések ütköztetése, értelmezés)

- Az ábrázolás eszközeinek tanulmányozása: önálló vagy kiscsoportos feladatok (pl. képek csoportosítása, kollázs-készítés, szöveg-kiegészítés, story-board /rajzos skiccekkel illusztrált beállítás-terv/ ill. jelenet-terv készítése, élőkép /pillanatra megdermedő szituáció/ kialakítása, árnyjáték, főcím-készítés /pl. egy tévéműsor bejelentkező képsora/, kommentár ill. hangalámondás készítés)

- Rövid tanulói beszámoló, kiselőadás, demonstráció (pl. művelődéstörténeti, technikatörténeti háttér ismertetése szakirodalom vagy önálló informálódás alapján, optikai eszközök készítése, bemutatása)

- Projektmunka: az órakeretet meghaladó, és hosszabb időszakra (3-6 hét) kiadott, gyakran több lehetőség alapján választható egyéni vagy kiscsoportos feladatok, tevékenységi formák (pl. kutatás, adatok, tények, információk összegyűjtése, rendszerezése és feldolgozása sajtóanyagokra, moziműsorokra, rádió és televízió műsorokra, weblapokra, reklámkampányokra vonatkozóan, esettanulmány készítése, önportré, fotó ill. videoetűd készítése, forgatókönyv készítése, interjú készítése, filmelőzetes megtervezése ill. elkészítése, logó ill. címlaptervezés, munkanapló készítése).

Óraszám: 37 óra/év, 1 óra/hét

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
	Mozgóképnyelv
A mozgókép előzményei, a film és a mozi felfedezése	A mozgóképi közlés előzményei (valóság-hű kép, fény és árnyjátékok, történetmesélés képekkel, képsorozatok, képregény). A technikai képrögzítés és érzékelés alapjai, eszközei. Sokszorosítás, távközlés.
A mozgókép alaptulajdonságai	A mozgókép kettős természete (reprodukció és ábrázolás). A folyamatos tér és idő felbontása és újraserkesztése (jelenet, képsor, beállítás).
A nézői figyelem irányítása, a kiemelés	Közelkép, megvilágítás, ismétlés, hossz és tempó.
A mozgóképi elbeszélés	Az események időbeli és oksági rendje. Expozíció és lezárás. Fordulat és epizód. Cselekmény, történet, elbeszélés.
A montázs szerepe a tér és az idő mozgóképi ábrázolásában	Filmtér és filmidő (folyamatos, párhuzamos és a korábbi időben játszódó cselekvés ábrázolása).

Mozgóképi szövegek rendszerezése	
A mozgóképi szövegek rendszerezésének alapjai	Az eltérő hordozók alapján (a celluloidtól a digitális adathordozóig).A megjelenés helye szerint (a mozitól a televízió át a komputerjátékig és az Internetig).A valóság ábrázolásához való viszony szerint (dokumentum-fikció).Tematikai és ábrázolási rokonságok mentén (műfajiság)
A média társadalmi szerepe	
A médiumok és a tömegkommunikáció	Közvetlen és közvetett (mediális) kommunikáció. A könyvnyomtatástól az internetig: a közvetítő közeg jelentősége, az udvari, a polgári és a modern társadalmi nyilvánosság A tömegkommunikáció kialakulásának feltételei
A média saját és átvett funkciói	Az informálás és dokumentálás, szórakoztatás, szolgáltatás, illetve az üzleti-gazdasági funkció.
A mediatisztált közlésmód néhány jellemző tulajdonsága	Hol, mikor és kinek villog a képernyő: médiafogyasztási szokások megfigyelése. Ki üzen, kinek és miért: a média intézményei, tulajdonosai, közössége. A mediatisztált közlésmód egyirányúsága, a szövegekre jellemző erős sztereotipizáció. A műsoridő, mint tulajdon. A közszolgálati és a kereskedelmi média. A közönség, mint vevő és áru. A befolyásolás technikái: műsorrend, tematizáció, csatorna-image kialakítása, a nézettség maximalizálásának elve, a sorozatelv.
A valóság médiareprezentációja	A nemek, foglalkozások, életmódminták, kisebbségek, stb. tapasztalati valóságtól eltérő megjelenítése a médiában. A médiaszövegek, mint a közösség kulturális képviselői (reprezentánsai).
Jellegzetes médiaszövegek, műsортípusok	
A nyomtatott médium néhány jellegzetes szövegtípusa	Újság, képregény, fotóregény.
A nyomtatott médium jellegzetes ábrázolási eszközei	Cím, címlap, kép, képaláírás, rovatszerkezet.
A reklám	A reklám szerepe a demokratikus tömegtársadalmakban (a választás lehetősége és kényszere). A célcsoport.
A hírműsor	Amitől a hír hírré válik: a kiválasztás okai és módjai. Intézményesült hírforrások. Hír és kommentár megkülönböztetése. A pártatlanság követelménye és annak teljesíthetősége.

A továbbhaladás feltételi

A tanuló legyen tisztában a mozgóképi közlésmód formanyelvi alapjaival. Az ábrázolás megismert eszközeit a mozgóképi szövegek értelmezése során alkalmazni is tudja. Képes a technikai reprodukció és a személyes közlés elhatárolására, a beállítások és a jelenetek elkülönítésére, leírása és értelmezésére. Az egyes mozgóképi szövegeket tudja elkülöníteni a valóság ábrázolásához való viszonyuk szerint: tudjon különbséget tenni pl. a dokumentumfilm és a játékfilm között. Az életkorának megfelelő szinten képes a különböző médiumokból és médiumokról szóló ismeretek összegyűjtésére, azok rendszerezésére, az önálló megfigyelésekre. Tudjon érvelni olyan vitában, amely a médiaszövegek (pl. reklám, hírműsor) valóságtartalmáról folyik. A mozgóképi szövegekkel, a média működésével kapcsolatos ismereteit a műsorválasztás során is alkalmazni tudja.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A Mozgókép és médiaismeret oktatása során az ellenőrzés, a mérés illetve a minősítés elsődleges lehetősége a projektmunkára alapozott értékelési módszerek alkalmazása. A projektfeladat néhány oldalas, elemző esszé vagy valamely médiaszöveg és az ahhoz tartozó munkanapló benyújtását jelenti, melyet a diák önállóan, néhány hét alatt készíthet el. Az esszé-típusú munkák elsősorban az abban tükröződő ismeretek, a szöveg világos és helyes felépítettsége, érvelési-kifejtési technikája valamint az önálló megfigyelések, a személyesség szempontjából értékelendők. A médiaszöveg az (önreflexív) munkanaplóval összefüggésben annak tudatossága, megformáltsága (a kivitelezés minősége), továbbá a szöveg személyessége alapján értékelhető. A projektmunkák eredményeire alapozott minősítést az értékelő tanár kiegészíti a tanórai aktivitás figyelembe vételével.

Az érdemjeggyel történő minősítés mellett (esetenként azt helyettesítve) ajánlott a szöveges értékelés, mivel a tárgy a tanulóktól nyitottságot, előítéletektől mentes gondolkodást, az ismeretek valós helyzetekben történő alkalmazását követeli meg.

EGÉSZSÉGTAN

6. évfolyam

Célok és feladatok

A hatályba lépett új Nemzeti alaptanterv (Nat-2003) értelmében az egészségnevelés a közoktatás egyik kiemelt fejlesztési feladata, melynek az iskolai oktatás valamennyi elemét át kell hatnia, elő kell segítenie a tantárgyközi kapcsolatok erősítését, a tanítás-tanulás szemléleti egységét, a tanulók személyiségének fejlődését. Ennek a szemléletnek különösen az egészségtan tantárgyban is meg kell jelennie, így a tantárgyi célok megfogalmazásakor, a jártasságok, készségek szintjének meghatározásakor ennek az alap gondolatnak határozottan jelen kell lennie.

Az egészségtan tanításának célja, hogy a tanulók korszerű ismeretekkel és azok gyakorlásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek az egészségük védelme érdekében. Ismerjék fel azt, hogy milyen összefüggés van az életmód, a viselkedés és az egészségi állapot között.

Az egészségtan oktatása ösztönözze a diákokat arra, hogy kialakuljon bennük az önmagukkal szembeni felelősségérzet. Ismerjék fel, miért szükséges a jövő tervezése, az életút tudatos építése, s lássák be, hogy ebben meghatározó szerepet játszanak az egyéni döntések, helyzetmegoldási, megküzdési technikák. Nyújtson segítséget abban, hogy a tanulók helyesen értelmezzék azt a tényt, hogy az egészség megőrzése egyéni tetteken, választásokon, személyközi kapcsolataik minőségén is múlik.

Ismertesse meg a tanulókkal az egészségi állapot szempontjából fontos viselkedésmódok, szokások kialakulását, feltételeit, valamint az ezeket befolyásoló tényezőket. Adjon támpontokat, értelmezési kereteket az életmódbeli döntések meghozatalához, ezzel is segítve, hogy az egészséget támogató magatartásformák, megoldási módok alternatívaként jelenjenek meg mindennapi életükben.

Nyújtson segítséget a tanulóknak abban, hogy készségi szinten alkalmazzák azokat a megküzdési stratégiákat, amelyek alkalmazásával megőrizhetik, illetve újratemethetik életük egyensúlyát.

Fejlesztési követelmények

Az egészségtan oktatásában a tanulók már meglévő ismereteire támaszkodunk. Az egészségre vonatkozó fogalomkészletüket bővítjük, egyre differenciáltabbá tesszük, folyamatosan értelmezzük az egészségfejlesztés fogalmát.

Az egészség megőrzéséhez, a betegségek megelőzéséhez szükséges készségeket a tanulói aktivitásra épülő módszerekkel, a pozitív példák, minták megerősítésével fejlesztjük.

Az egészségtan témakörei átfogják az egészség-magatartás szempontjából leginkább kritikusnak tekinthető területeket: a táplálkozást, a biztonságot, az alkohol- és kábítószer-fogyasztást, a dohányzást, a családi és kortárs kapcsolatokat, a környezetvédelmet, testmozgásban gazdag életmódot, a személyes higiéniát és a szexuális fejlődést. Ezeket azonban nem egymástól elszigetelt, összefüggéseiből kiragadott módon, hanem kölcsönös kapcsolataikba ágyazottan tárgyalja.

Az oktatás során a tanulók jussanak közvetlen tapasztalatok birtokába lényeges fogalmak értelmezése terén, váljon érthetővé és élményszerűvé számukra az „egészséges” - „kevésbé egészséges” tevékenységformák, anyagok közötti megkülönböztetés, a pozitív életszemlélet. Értsék meg, hogy az egészség - a kiegyensúlyozott életvitel - eszköz a boldog és sikeres élet folytatásához.

Belépő tevékenységformák

Megismerkedés az egészséges életvitel szempontjából kulcsfontosságú viselkedéselemekkel azok kontextusával és befolyásolási módjaikkal.

A tanulók megismerkednek a személyes biztonság megőrzésének fontosságával, és tapasztalatokra tesznek szert ezzel kapcsolatban.

5-8. ÉVFOLYAM

Szerep- és szituációs játékok során megtanulják, hogy a kiegyensúlyozott lelkiállapot, a jó közérzet fontos szerepet játszik a lehetséges veszélyek és kockázatos helyzetek felismerésében és kezelésében.

Mindennapi életükből vett példák alapján azonosítják és megkülönböztetik a mindennapi és az ünnepi étkezés, italfogyasztás formáit, az ezek háttérében húzódó kulturális és társadalmi szokásokat.

Az élelmiszereket, táplálékokat „egészséges” és „kevésbé egészséges” kategóriákba sorolják, és gyakorolják a kiegyensúlyozott, egészséges táplálkozás formáit.

Gyűjtőmunka révén megismerkednek az egészséggel, életmóddal, táplálkozással foglalkozó reklámok hatásmechanizmusával, plakátokat, újságcikkeket készítenek.

Interjút készítenek családtagjaikkal, elemzik és értelmezik az eredményeket.

A csoportmunka eszközeit alkalmazva a tanulók megvizsgálják saját mindennapos gyakorlatukat a fizikai aktivitás és testi higiéne területén.

A rendszeres mozgás, aktivitás érdekében született elhatározásokat (napi rendszeres torna, futás stb.) kisebb csoportokban is megbeszélik, egymás között versengve is gyakorolják.

Felismerik, hogy ebben az életkorban a megváltozott fizikai sajátosságok következtében a személyes higiénevel való fokozott foglalkozás különös figyelmet igényel, hogy kapcsolataikat, önértékelésüket, általános közérzetüket is befolyásolja.

Ismereteket szereznek a pszichoaktív szerekről s a használatukban rejlő veszélyekről.

Felismerik azokat a társadalmi helyzeteket, amelyekben dohányással, alkohollal, kábítószerrel kínálhatják őket, és gyakorolják ezek elhárítását.

Megértik a hozzászokásból adódó veszélyeket, egészségkárosodást.

Ismerkednek a testi és lelki fejlődés különböző aspektusaival, a serdülőkori sajátosságokkal és az emberi szexualitással, a férfi és női szerepek eltérő sajátosságaival.

A környezeti ártalmakra vonatkozó korszerű ismeretek elsajátításán túl kiscsoportokban végzett projekt munka révén kialakul a tanulóknál a személyes kompetencia, a felelősség érzete a környezethez való viszonyban.

Óraszám: 18,5 óra/év, 0,5 óra/hét

Témakörök	Tartalmak
A biztonság megőrzése	Az emberi egészséget veszélyeztető néhány tényező: a „kockázatos” és a „veszélyes” viselkedési módok. Az érzelmek és a viselkedés kapcsolata. Veszélyes foglalkozások.
A táplálkozás	Az étrend fontossága, szerepe az egészség megőrzésében. Javaslatok az étrend megváltoztatására.
Mozgás és személyes higiéné	A mozgás mennyisége, intenzitása és az egészség. A testkép megerősítése. A külső megjelenés összetevői, jelentése és hatása.
Dohányzás, alkoholfogyasztás, kábítószer-használat	Az alkoholfogyasztás és a dohányzás egészségkárosító hatása. A szenvedélybetegségek közös vonásai. A pszichoaktív szerek veszélyei a gyerekek életében.
Szexualitás	Kamaszkor: a testi és érzelmi változások kora. A nemi érés tudatosulása. A nemi identitás kialakulása. Sztereotípiák a nemi szerepekben a különböző nemzedékek körében.
Családi élet és kapcsolatok	A kapcsolati hálók fontossága. A barátság, mint a kapcsolati rendszer egyik alapja. Az önismeret jelentése, szerepe és fontossága. Társkapcsolat. Férfi és női szerep. Konfliktusok a kapcsolati rendszerben.

5-8. ÉVFOLYAM

A környezet A jelen hatása a jövőre. Az ipari méretű áramtermelés és a környezet. A technológiai fejlődés káros következményei. Az emberiség összefogása a természet védelme érdekében.

A továbbhaladás feltételei

A diákok az egészségfejlesztés terén szerzett ismereteik, készségeik és jártasságaik birtokában felismerik a kiegyensúlyozott életmód és életvitel jelentőségét saját egészségük szempontjából. Ismerjék az egészségfejlesztéssel összefüggő alapfogalmakat, különös tekintettel az egyéni felelősség jelentőségére.

A tanulók legyenek tisztában azzal, hogy az egészség nem a betegség hiánya, hanem a testi, lelki, szellemi és szociális jól-lét állapota, valamint a mindennapi életvezetés, az életmódbéli szokások fogják döntő mértékben meghatározni későbbi egészségi állapotukat, életkilátásaikat.

Tudjanak különbséget tenni a „kockázatos” és „veszélyes” dolgok, tevékenységek között. Ismerjék fel az egészséget veszélyeztető magatartásformákat, valamint azokat az élethelyzeteket, amelyek választások elé állíthatják őket.

Legyenek tisztában a dohányzás, az alkohol- és a kábítószer-fogyasztás egészségi, jogi és társadalmi következményeivel.

Ismerjék a szexualitás társadalmi vonatkozásait, a nemi és családi szerepek jellegzetességeit, legyenek tisztában a szexuális élet alapvető higiénéjével, fogamzásgátlás egészségre legkevésbé káros, biztonságos és hatékony módjával.

Rendelkezzenek olyan kommunikációs készségekkel, amelyek segítik őket az egészségüket támogató döntések meghozatalában, valamint társas kapcsolataik „karbantartásában”, konfliktusaik kezelésében.

Ismerjék fel a kiegyensúlyozott táplálkozás alapvető jelentőségét az egészségi állapot fenntartásában.

Legyenek tudatában a testmozgásban gazdag életmód által kínált előnyöknek, elsősorban a mindennapi mozgás kedvező élettani hatásának, valamint saját fizikai képességeik megőrzésében játszott fontosságának. Ugyancsak lássák be az aktív életvitel szerepét a személyközi kapcsolatokban és az önbecsülésben.

Éljék át a szűkebb és tágabb környezetért vállalt felelősség érzését, ismerjék fel egyéni lehetőségeiket a természetvédelem területén.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az egészségtan oktatása a következő oktatástechnikai eljárások alkalmazását teszi szükségessé: páros munka; csoportmunka; szerep- és szituációs játékok alkalmazása, projektmunka. Az említett módszerek mindegyike azt hivatott szolgálni, hogy a gyerekek részvétele, minél nagyobb mértékű legyen. Az értékelés során a hagyományos osztályozás kevésbé szerencsés. Kiváltképpen azért, mert nem az ismeretek meglétét vagy hiányát kívánjuk vizsgálni, hanem kinek-kinek a személyes előrehaladását, hogy saját lehetőségei felismerésében, átlátásában milyen mértékben történt elmozdulás. Ebből adódóan, a szöveges értékelés különböző formáit javasoljuk alkalmazni még akkor is, ha tudjuk: a tárgyak megbecsültsége, presztízse az osztályozhatósággal szorosan összefügg.

5-8. ÉVFOLYAM

**ENYHE ÉRTELMI FOGYATÉKOSOK FEJLESZTÉSÉT
SEGÍTŐ PROGRAM**

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását integráltan ellátó közoktatási intézményben az alapfokú nevelés, oktatás szakasza két részre tagolódik:

1-4. évfolyamot felölelő szakaszban nagyobb hangsúlyt szükséges fordítani a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichés funkciók fejlesztésére. Differenciálással, terápiákkal kell felzárkóztatni a gyermekeket.

A képességfejlesztésben hangsúlyt kell fektetni a közvetlen érzéki tapasztalatoknak, a tárgyi cselekvéses megismerésnek.

Az alapozás éveit különösen fontos időszakot jelentenek az enyhe értelmi fogyatékos tanulók további iskolai pályafutásában.

5-8. évfolyamot felölelő szakaszban a tanulók fejlesztése az előző pedagógiai szakasz eredményeire, megismerési módszerek további fejlesztésére, a szemléltetés képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetekre, ismeretekre, az elsajátított tanulási szokásokra épül.

Kiemelt célok

Énkép, önismeret

- Céltudatra és önállóságra tegyenek szert, dönteni is képesek legyenek.

Információs és kommunikációs kultúra

- Szociális - kommunikációs készségeik fejlődjenek, azokat megfelelően tudják felhasználni.

Testi és lelki egészség

- Pszichikai-fizikai állapot fejlesztése.
- A gyermek kapcsolatainak erősítése kortársaival egy olyan iskolában, amelyben a heterogenitás természetes és szívesen látott tényező.

Felkészülés a felnőtt életre

- Jelenlegi és jövőbeli szociális szükségletek és társadalmi életlehetőségek kialakítása.
- A fogyatékos tanuló tanulási útja végén legyen a saját életéről dönteni képes, munkája révén a társadalomba integrálódó személyiség.

A kiemelt feladatokat az „Irányelv” tantárgyanként jelöli meg

Magyar nyelv és irodalom

- Az olvasás elsajátításhoz szükséges három asszociáció megerősítése:
 - vizuális észlelés - jelfelismerés,
 - akusztikus észlelés - hangok differenciálása,
 - a beszédmotoros észlelés fejlesztése.
- A téri tájékozódás fejlesztése.
- Grafomotoros készségek fejlesztése.
- Az olvasott szavak és a köztük lévő grammatikai viszonyok felismertetése.
- Szavak olvasásának begyakorlása - szóemlékezet, vizuális, akusztikus memória fejlesztése.

5-8. ÉVFOLYAM

Matematika

A műveltségi terület kiemelt habilitációs / rehabilitációs feladatai

- a) A tanulás eszközeinek célszerű használata.
- b) Kíváncsiság ébrentartása, az önbizalom folyamatos megerősítése.
- c) Ismeretek mozgósítása bemutatott analóg helyzetekben, alkalmazás a próbálgatások szintjén.
- d) Cselekvésben jelentkező problémák segítséggel, majd segítség nélkül való felismerése, megbeszélése, megoldása próbálkozással. Az eredmény ellenőrzése.
- e) Tárgyak, személyek, alakzatok, jelenségek, mennyiségek összehasonlítása, becslése.
- f) A matematika tanuláshoz szükséges fogalmak fokozatos megismerése.
- g) A közös cselekvéshez, munkához szükséges tulajdonságok, képességek felépítése, szokások kialakítása,
- h) A tantárgy iránti tanulási kedv folyamatos szinten tartás.
Az önfejlesztés igényének támogatása, értékelése. Az önismeret, az önszabályozás képességének fejlesztése.
- i) Mindennapos probléma megoldásának elképzelése, sejtés megfogalmazása. A képzelt és a tényleges megoldás összevetése.

Történelem

A műveltségi terület kiemelt habilitációs / rehabilitációs feladatai

- Az időészlelés fejlesztése, az emberöltő, az évtizedek, évszázadok, évezredek megértése.
- Az idő múlása és a korok emberének, társadalmának, környezetének változása, összefüggések felfedeztetése.
- Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelésének, az információgyűjtés technikájának fejlesztése.
- A tér és idő kapcsolatainak bemutatása, ezek felfedeztetése.
- A kommunikációs képességek fejlesztése.
- A képzelet, a kreativitás alakítása, fejlesztése.
- Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséhez, a valóság és a fikció közötti különbség érzékeltetése, szemléletes bemutatása.
- A megtartó emlékezet, az akaratlagos figyelem fejlesztése.
- Az önálló tanulás képességének fejlesztése.

Természetismeret

A műveltségi terület kiemelt habilitációs / rehabilitációs feladatai

- Figyelem, emlékezet fejlesztése, a kíváncsiság, az érdeklődés felkeltése.
- Kérdésfeltevés, kérdések megfogalmazásának tanítása.
- A kommunikációs képességek és készségek fejlesztése.
- A térérzet alakítása, megerősítése, viszonzyszavak pontos használata, az idő múlásának érzékelése, felfogása, a változás - időben, térben - észlelése, értelmezése.
- A gondolkodási funkciók, műveletek fejlesztése.
- Szokások, szokásrendszerek kialakítása.
- A tanulási szokások (megfigyelés, vizsgálódás, lejegyzés, feladatmegoldás, értelmezés, irányított ismeretszerzés) kialakítása, megerősítése.

5-8. ÉVFOLYAM

Földünk és környezetünk

A műveltségi terület kiemelt habilitációs / rehabilitációs feladatai

- A gondolkodási funkciók fejlesztése: megfigyelés, elemzés, összehasonlítás, elvonatkoztatás, probléma-felismerés, ok-okozat összefüggés meglátásának képessége.
- A rövid és a hosszú távú figyelem és emlékezet fejlesztése.
- A rész - egész viszony a valóságban, a térképi ábrázolásban. A valóság és térkép összefüggéseinek felismerése.
- Biztos tájékozódás megteremtése a közvetlen térben. Tájékozódás biztonsága a síkban, a jelek, a szimbólumok világában.
- Tájékozódási feladatok, téri viszonyok felismerése, megértése; valamely tárgy, objektum tényleges és viszonylagos helye, helyzete.
- Az idő érzékelés fejlesztése. Időrend, periódus a természetben, a folyamatokban.
- Kommunikációs képességek - kérdezni tudás, szakkifejezések használata.
- Tanulási szokások megerősítése: térképek, információhordozók használata, önálló ismeretszerzés egyszerű szövegből, a tankönyv, a feladatlap, munkalap használata.

Fejlesztési feladat

- megismertetni a tanulókkal közvetlen tárgyi és személyi környezetüket úgy, hogy azt alakítani is képesek legyenek,
- téri tájékozódás fejlesztése,
- finommotorika fejlesztése,
- egyensúlyérezéssel j. avítása,
- laterális dominancia kialakítása,
- utasítások végrehajtására nevelés,
- figyelemkoncentráció fejlesztése,
- a belső beszéd kiépítése,
- bonyolultabb gondolkodási folyamatra szoktatás,
- kommunikációs készség fejlesztése,
- a tanulási, magatartási és viselkedési szokások következetes kialakítása és megerősítése,

Módszerek, eljárások

Olyan befogadó környezet megteremtése, ahová a fogyatékos gyermek is szívesen illeszkedik:

- etikai módszerekkel emberi méltóságukra épülő nevelés,
- pedagógiailag differenciáló, az egyén képességeit fejlesztő, határait tiszteletben tartó nevelés,
- gyakorlati /munkára nevelő/ jelleg,
- egyedi tulajdonságok figyelembe vétele,
- a fejletlen vagy sérült funkciók korrigálása, kompenzálása,
- fejlesztésükben az életkori sajátosságukhoz igazodó módszerek választása.

Megvalósítás keretei

- Normál osztály - a tanítót gyógypedagógus látja el tanáccsal.
- Normál osztály - gyógypedagógus valamilyen terápiában részesíti a gyermeket.

Szükségleteik kielégítéséhez fontos:

- olyan tanterem, amelyben többféle kisebb tér kialakítására van lehetőség,
- humánus, befogadó osztályközösség,
- tanulás szervezése, differenciálása
- a közérdekű és mindennapi életet szolgáló információkhoz való hozzájutás biztosítása,
- az állapotának megfelelő hatékony egészségügyi ellátás biztosítása.

5-8. ÉVFOLYAM

Az egyéniesített neveléshez szakirányú képesítéssel rendelkező gyógypedagógiai tanárt, logopédust, pszichológust is be kell vonni a fejlesztő munkába.

Szinterek

- tanórán a kortárs csoporttal együtt nevelés differenciálással,
- tanórán kívül, szünetben a téri tájékozódás fejlesztésére vonatkozó játékok,
- fejlesztő foglalkozások speciális szakember segítségével

Értékelés

A követelmények elérésében mutatkozó hiányosságok megszüntetése céljából élni kell a fogyatékos tanulókat megillető hosszabb időkeretek alkalmazásával, az egyéni haladási ütem és fejlesztés tervezésével, az intenzív megsegítés formáival, terápiás lehetőségeivel a pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs órákon és a tanulás egész folyamatában.